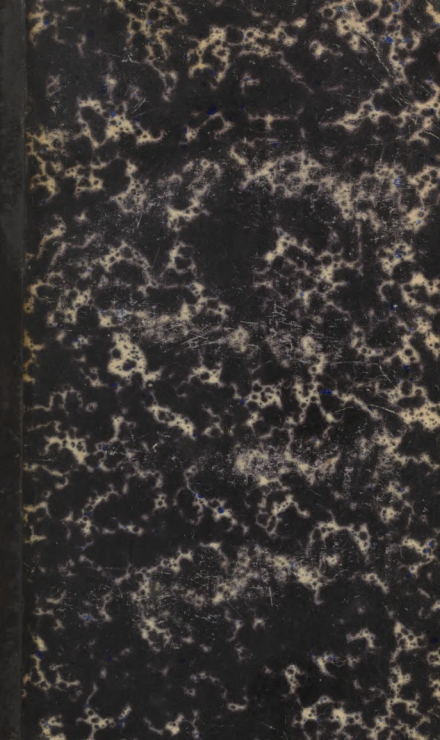

ABS. I. 78. 281

En Bedstefaders Fortællinger,

ved Sir Walter Scott,

eller

Den nyere Skotlands Historie;

fortsat til under Georg den Tredies Regering.

Overlat fra Engelsk paa Dansk, efter den
nyeste originale Udgave,

af

L. H. Wilmh,

Capitain og Sproglærer.

*L'espoir le plus insensé, qui puisse naître dans le coeur
des hommes, c'est de croire qu'un seul homme puisse
les rendre heureux.*

Prudhomme.

Folket skal vente sin Lykke af Regeringen og, fremfor alt Andet,
af sig selv.

Dansk Folkeblad den 25. Jan. 1850.

Tredie Deel.

K j ö b e n h a v n.

Trykt i det Kjøbiske Officin.

1839.

Ein deutsches Verzeichnis

der in der Provinz

1878

der Provinz Verzeichnis

der in der Provinz

der in der Provinz

der in der Provinz

der in der Provinz

der in der Provinz

der in der Provinz

der in der Provinz

der in der Provinz

der in der Provinz
1878

Indholds-Register til den tredie Deel.

	Side.
Første Capitel. Gjensidigt Nationalhad imellem Engländerne og Skotländerne. — 1c.	9.
Andet Capitel. Den jacobitiske Parti-Kand blev vedligeholdt i Skotland, ved den urigtige Maade, hvorpaa Unions-Tractaten blev sluttet. — 1c.	25.
Tredie Capitel. De vigtigste Formænd i Skot- land. — Deres Karakterer og Egenskaber. — De skotske Deputeredes Modtagelse i London og i Parlamentet. — 1c.	50.
Fjerde Capitel. Hertuginde af Marlboroughs Indflydelse paa Dronning Anna. — Sagen imod Præsten, Doctor Theologiae Sacheverel. — 1c.	79.
Femte Capitel. Den bispelige Kirkes Tilhængere i Skotland blive forfulgte af Presbyterianerne. — Tolerance-Akten. — Forsværgelses-Eben. — 1c. — Dronning Annas Død.	99.
Sjette Capitel. Churfyrsten i Hanover udraabes til Konge i Storbritanien, under Navn af Kong Georg den Første. — Jarlen af Stair sendes til Frankrig, som overordentlig Gesandt — 1c.	114.
Syvende Capitel. Tusurgenterne opreise Præten- dentens, Ridderens af Saint-Georges Hane og udraabe ham til Konge, under Navn af Jacob den Ottende af Skotland og Jacob den Tredie af England og Irland. — 1c.	159.
Ottende Capitel. Insurrectionens Fremgang i det sydlige Skotland. — En sørgelig Tildragelse i Peperburn af Keiths Familie. — 1c.	174.

- Niende Capitel.** Jarlen af Mar forbliver uirksom i Perth. — Han beslutter et marsch imod Stirling. — Han rykker frem; men opgiver igjen denne Operations-Plan og vender tilbage til Perth. — 2c. 214.
- Tiende Capitel.** Hvad der bevægede Jarlen af Mar til at begynde Insurrectionen og hvorfor den overste Commando over Armeen tilfaldt ham. — 2c. — Slaget ved Sheriffmuir 226.
- Ellevte Capitel.** Mar trækker sig tilbage til Perth, og lader Argyle blive Herre af Balbpladsen. — Uenigheder imellem Tropperne under Forster og Kenmure. — 2c. 253.
- Tolvte Capitel.** Ankomsten af hollandske Hjelpetropper; den Eiterretning at Insurgenterne i Preston havde overgivet sig; og Clanen Frasers Overgang til Modpartiet, vare ubehagelige Omstændigheder, som alle bidroge til Rismod i Mar's Armee. — 2c. 279.
- Trettende Capitel.** Jacobiternes Armee trækker sig tilbage fra Perth. — Ridderen af St. George og Jarlen af Mar gaae ombord paa et Skib ved Montrose og undvige fra Skotland. — Insurgenternes Hær adsplitter sig. — 2c. 304.

Forerindring.

Denne af Forfatteren, i Slutningen af forrige Deel, belovede Fortsættelse af den nyere Skotlands Historie *) har han udgivet under Titel af: *Tales of a Grandfather, being stories from the History of Scotland, third series.* Den indbefatter det Tidrum fra Unionen, 1707, til i Begyndelsen af det nittende Aarhundrede, under Georg den Tredies Regering. Denne *third series*, hvorved det hele Verk (Skotlands Historie ved Walter Scott) er sluttet, er i Originalen udkommen i 3 smaae Volumer, omtrent af samme Størrelse som *second series*. Men ligesom jeg har udgivet den danske Oversættelse af *second series* i to Dele, under Titel af den nyere Skotlands Historie, første og anden Deel, agter jeg ogsaa, for at give Bindene en mere passende Størrelse, at udgive Oversættelsen af denne *third series* i to Dele, som da ville udgjøre den nyere Skotlands Historie, tredje og fjerde Deel. Endskjøndt jeg i

*) See den nyere Skotlands Historie, 2den Deel, p. 326.
Tredie Deel.

bløse to sidste Dele af den nyere Skotlands Historie, ligesom i de to foregaaende, i Historien selv forbigaaer Forfatterens hyppige directe Tiltale til sin Datterson, til hvis Belæring han har skrevet dette Verk, kan jeg dog ikke undlade at meddele den Fortale, Forfatteren har skrevet til denne third series og dediceret til bemeldte sin Datterson; thi denne Fortale giver tillige Læseren en rigtig Anskuelse af hvad der har været Forfatterens Hensigt og Formaal med at skrive denne, sit Fædrenelands Historie.

L. S. Wiimb.

Forfatterens Fortale til Third series,

dediceret til hans Datterson,

Junker Hugo Lockheart.

Mit kjære Barn!

Jeg har nu fuldendt det Arbejde jeg havde paa-
taget mig, nemlig: at give Dig en Leilighed til at
erhverve Kundskab om de vigtigste forbigangne Til-
dragelser i dit Fædreneland. En blodig og tragisk
Historie har det været. Den Menneskeslægt, hvortil
jeg henhører, som nu har seet sine Born og Borne-
born og som snart maa belave sig paa at forlade
Scenen, har været de første Skotlændere, som have
levet en heel Menneskealder, uden hidtil at have

seet deres Fædreland være Krigens blodige Skueplads, og som rimeligviis ei heller til deres Dødsdag ville komme til at see Landets indvortes Fred og Rolighed forstyrret, hverken af fremmede Fjender eller af indbyrdes Borgerkrig.

Vore Fædre saae den blodige Borgerkrig i Maren 1745 og 46 *). Deres Forgængere levede under Revolutions-Krigene 1688 og 89 **), og under Urolighederne fra 1715 til 1718 ***). En tredie og tidligere Generation var Vidne til de to Insurrectioner i Maren 1666 og 1679 ****). Og alle de foregaaende Generationer have levet under en næsten uafbrudt Række af Borgerkrig og bestandigt vedvarende Fjendtligheder imellem England og Skotland.

Men endskjondt vort Fædreland i din Bedstefaders Levetid har været heldigt nok, til ikke at blive Krigens blodige Skueplads, saa har dog jeg og mine Samtidige blot behovet at kaste vort Blik paa Udlandet, for ogsaa i vor Tid at see store og rædsomme Scener af Krig og Blodsudgydelse, Revolutioner, Statsomvæltninger og gamle Dynastiers

*) Vil blive omtalt i den nyere Skotlands Historie, fjerde Deel.

**) See den nyere Skotlands Historie, anden Deel, 6 Cap. Pag. 142 og 8 Cap. Pag. 198.

***) Ibidem, tredie Deel, 6te og efterfølgende Capitler.

****) Ibidem, anden Deel, 2 Cap. fra Pag. 34 til 40 og 3 Cap. fra 64 til 75.

Undergang; ja saa store og vidtomgribende krigeriske Begivenheder, at de syntes at true en stor Deel af Europa med igjen at komme under et Universal-Herredømmes Nag; og imedens vor heldige Oveliggenhed og Seemagt har befriet os for det ofte befrygtede Onde, at see Krigens Rædsler og Odelæggelser forflyttede til vort eget Land, have vi fra vor O været Tilskuere til den blodige og for Fastlandet edelæggende Kamp, hvori dog Storbritanien, hvoraf vort Fødeland udgjør en Deel, har maattet deeltage.

Det er derfor med en sand oprigtig Glæde, at jeg seer en Tidspunkt kommen, i hvilken det synes rimeligt, at den opvoksende Generation, i det mindste for en Tid, vil være fri for at see, eller høre tale om Krigens Rædsler *), paa hvis ulykkelige Følger man endogsaa i det lille og ufrugtbare Skotlands Historie kan see sorgelige Exempler nok, til med Grund at beklage hvor ofte det har været Udbrud-

*) Dette er skrevet af Walter Scott i Slutningen af Maret 1829. — Hvor forfærdede ere vi Menneſker, og hvor lidet paalidelige vore Spaadomme! Forfatterens Haab, om en varig Fred i Europa, blev allerede tilintetgjort i 1830 ved Juli-Revolutionen i Frankrig og ved de paafølgende Revolutioner i Belgien og Polen. Den sorgelige, ødelæggende og endnu vedvarende Borgerkrig i Spanien, begyndte ogsaa ſaa Nar derefter. Portugal har ſiden den Tid ogsaa været hjemſøgt af den værſte af alle Landeplager — af Borgerkrig.

det af Partiaand, der har været Marsag til disse Ulykker.

I Udarbejdelsen af denne Historie har jeg i Særdeleshed søgt at undgaae ethvert Forsøg paa at bibringe Dig en forudfattet Forkjærlighed for noget af de Partier, hvis forskjellige og modstridende politiske Meninger saa ofte have givet den ulykkelige Anledning til at drage Sværdet til Vorgerfrig. Om nogle Aar vil Du — haaber jeg — med Glid og nøiagtig Eftertanke studere dit Fædrelands Historie, for at danne Dig selv en Mening om hvilke af de modstridende Partier der havde Ret eller Uret. Jeg haaber at Du da vil besidde Skjonesomhed nok til at indsee, at i Henseende til politiske Trætter, som frem for alt andet ophidsse Lidenskaberne, kan man ikke ansee hverken det ene eller det andet Parti for at være useilbart; og at Du da vil betænke, at enhver enkelt Handling bør bedømmes efter de Handlendes Bevæggrunde og de særegne Omstændigheder, hvori de den Gang befandt sig; men ikke hverken bifaldes eller fordømmes blot med Hensyn til hvilken særskilt Faction det var, der foretog den.

Det har ikke været min Hensigt med denne af mig udgivne Historie, at den skulde være et Stridskrift; thi Rummet vilde dog ikke have tilladt, her at afgjøre de omtvistede Punkter ved udførlige Grunde. Alt hvad Bogens Indhold i den Henseende kunde meddele, vilde have været en bestemt Bekræftelse

paa hvad der var Forfatterens egen Mening, hvilken han ikke foler sig berettiget til at paanode Andre. Eigesom de fleste Mænd, der have nogen Erfaring i Livet, nærer jeg upaatvivleligt mine egne Meninger om Nutidens og Fremtidens store politiske Spørgsmaal; men jeg ønsker ikke at overtale hverken Dig eller mine andre unge Læsere til, paa min blotte Autoritet, at antage Meninger, som bør være Resultatet af din og deres egen modne Eftertanke og nøiagtige Undersøgelse. Min Hensigt har blot været, at meddele en almindelig, og — som jeg haaber — ikke uinteressant Samling af historiske Handlinger og Tildragelser, som i Tiden kunde tjene til en sikker Grundvold for din og deres politiske Meninger.

Det er mig saameget mere magtpaaliggende at mit Formaal med dette Verk maa blive rigtig forstaaet, som en venstabelig og overbærende Kritik*), hvis almindelige Bedømmelse af dette mit Arbejde kun har været for partist til Gunst for Forfatteren, har i een Punkt misforstaaet min Hensigt. Aristarchus, som er det Navn jeg maa give min venstabelige Recensent har sagt mig den store Compliment, (som jeg i det mindste tør rose mig af at have gjort min yderste Glid, for at fortjene) at mit lille Verk ikke indeholder nogen commissive

*) I et engelsk Maanedsskrift, kaldet Westminster Review for April 1829.

Feil; det vil sige: han indrømmer, at jeg hverken har skjult eller forfalsket Historiens Sandhed i de omtvistede Punkter; hvilket ogsaa, efter min Mening, vilde have været en høist utilgivelig Forbrydelse, i Særdeleshed i et Verk, bestemt til Brug for Ungdommen. Men han beskylder mig for at have begaaet den omistlige Feil, at udelade saadanne Følgeslutninger, som han selv vilde have draget af de fortalte Facta, og hvilke han synes at ansee for at være alt for iøinefaldende til ikke at blive bemærkede og alt for afgjørende til at blive igjendrevne. Men det er derimod min Mening, og har siden jeg kom til Skjelsaar og Alder, altid været det, at i mange af disse Punkter kunne hans Følgeslutninger reentud imodsiges, og i andre meget modificeres. Jeg maa derfor ikke give mine Læsere Anledning til at formode, at jeg har forladt min een Gang antagne Gane, fordi jeg paa denne Tid og paa dette Sted ikke har fundet det nødvendigt at udfolde den.

Jeg kunde ikke indføre vidtloftige politiske Afhandlinger i et Elementair-Verk, bestemt til at indgyde Lust til Studium. I en modnere Alder ville mine unge Læsere have Leilighed til selv at bedømme de i denne Historie omtalte politiske Menigheder, og de ville rimeligviis da finde, at al Partivland, — langt fra at kunne gjøre den ene Factions Tilhængere til Halvguder og den andens til Fædrenelands-Fjender eller Daarer — er i sig selv

en Plet paa vore historiske Annaler; at den, under een eller anden Skikkelse, har været Kilden til de meest tragiske Tildragelser; at den har besmittet og beplettet de bedste og viseste Statsmænds Characterer og vil maaskee endnu i Fremtiden udsætte Britannien for en Igjentagelse af de Lidelser, som den forhen har paaført vore Forsædre.

At Du, mit kjære Barn! og dine Samtidige maae undgaae saa stor og skadelig en Indflydelse af den fordærvelige Parti-Aand er det oprigtige Haab og den Bøn til Gud, hvormed jeg undertegner mig

din hengjorte Bedstefader.

W. Scott.

Abbotsfort, den 1ste December 1829.

Den nyere Skotlands Historie,

ved Sir Walter Scott.

Tredie Deel.

Förste Capitel.

Gjenfaldigt Nationalhad imellem Englænderne og Skotlænderne. — I Henseende til Unionens Fordeelagtighed vare Meningerne deelte i England; men i Skotland var Misfornoielsen med denne Tractat almindelig. — Alle de forskjellige Partier i Skotland vare tilbøielige til at tilbagekalde og igienindsætte den stuartske Familie. — Ridderen af St. Georges Opdragelse og Karakter. — Ludvig den Fjortendes Løfte, at understøtte den stuartske Families Fordringer. — De jacobitiske Udsendingers Intriger sætte den franske Konge i Forlegenhed; han beslutter derfor, ved en af ham selv udsendt Agent, at forstaae sig Visshed om Folkestemningen i Skotland.

Vi nærme os nu til en Tidssalder, der har mere Liighed med vor egen, end de foregaaende, hidtil beskrevne Aarhundreder. I England og i de skotske Lavlande talte man det samme Sprog, lignede hinanden meget i selskabelige Skikke og Sæder, og levede under den samme Regeringsform, som har bestaaet i Storbritanien indtil denne Dag. De skotske Høvlændere vedhængte rigtig nok endnu deres gamle Sæder og Skikke; vel havde

Lovene, ved de i deres Land oprettede Fæstninger og de deri lagte Garnisoner, mere Magt over dem nu end forud; men de beholdte dog, i Henseende til deres Dragt, Sædvaner, Sæder og Sprog, megen mere Liighed med de oprindelige Skotter fra Malcolm Canmores Regeringstid, end Lavlænderne paa samme Tid havde beholdt med deres Forsædre blot fra det syttende Aars hundrede.

Men endstjøndt der i Henseende til Sæder og Skikke var liden Forskiel imellem Englænderne og de skotske Lavlændere, undtagen for saa vidt at der hos disse fandtes mindre Rigdom og forfinet Lurus, saa var der dog ingen Overeensstemmelse i Tænkmaade imellem dem; og den nyligt indgaaede Unions-*Tractat* havde blot fremvirket imellem de to Nationer et Forhold, liig det, der finder Sted imellem to nyligt sammenkøbte arrige Hunde, eller imellem to capriciøse Heste, der spændes sammen i eet Vag. Banen kan med Tiden lære dem at forliges og at læmpe sig efter hinanden; men den første Følge af det paanødete Bænd, der forener dem, vil være Følelsen af et forøget fjendeligt Sindelag.

De i England meest herskende Fordomme skilbrede Skotlænderne — for at tale i den berømte Doctor Swifts Sprog — som et fattigt, vildt og hovmodigt Folk, der habede deres engelske Naboer og ansaae dem for en egyptisk Menneſſerace, som det ikke alene var lovligt, men endogsaa roesværdigt at plyndre, enten ved aabenbar Vold, eller ved hemmelig List. De nordlige Britters Fattigdom og det ringe og mæisommelige Arbejde, hvorved man ofte saa enkelte af dem hæve sig til en bedre Stilling, gjorde dem til Gjenstand for

Englændernes Foragt; medens paa den anden Side Skotlændernes hidfige og urolige Gemyt, i Forening med deres tilvante Brug af Vaaben, udsatte dem for Englændernes Had og Afstøje. Denne særegne Karakter var paa den Tid, da Unionen blev sluttet, meget almindelig i Skotland. Man maa erindre at Høilænderne altid bare Vaaben, og dersom de ikke bleve aldeles overseete og ringeagtede af deres sydlige Naboer, saa bleve de dog anseete som et aldeles vildt og ubændigt Folk. Endog saa Lavlænderne vare paa den Tid øvede i at bruge Vaaben; thi, ifølge den saakaldte Sikkerheds-Act, var næsten den hele skotske Nation bleven exerceret og oplært i militaire Øvelser; den hele vaabendygtige Folkemængde var inddeelt i Regimentter, særdige til, naar det skulde være, at rykke ud i Felten; *) og den Maade, hvorpaa Unions-Tractaten var bleven behandlet og drevet igjennem, havde saaledes forbitret Skotlænderne, at der var ingen Ting, hvorefter de talte saa høit og saa gjerne, som om Krig med England.

Englænderne havde ogsaa deres egne særskilte Grunde til at være misfornøiede med Unionen: de sølte sig i Almindelighed ikke smigrede ved en noie Forbindelse med Skotland, eller ved at see deres eget rige Land og dets civiliserede Indvaanere satte i lige Klasse med Britaniens skarpe, nordlige Regioner og disses raue og vilde Stammer. De frygtede for at Skotlændernes rænkesfulde Karakter og deres Taalmodighed i at udholde strengt Arbejde vilde give dem en mere end tilbørlig Andeel i den Colonial-handel, hvortil de hidtil

*) Bistnok den bedste militaire Indretning i et fattigt Land! —

havde holdt sig selv eneherettede. Men endskjøndt dette var den almindelige Mening i England, saa var dog den mere oplyste Deel af den engelske Nation af andre Tanker: de erindrede sig de blodige Krige, der i saa lang Tid havde ødelagt hele Britanien, medens dens to Nationer vare adskilte og uenige; de ansaae derfor Unionen som den Tidspunkt, hvorfra en ny fredelig og for begge Lande lykkelig Tidsalder skulde begynde; og i det de fastede et Blik langt ind i Fremtiden, forudsaae de en Tid, da de den Gang alt for vidt drevne National-Fjendomme vilde uddøe, eller blive udrødte, ligesom det Ukrud, der fordærver Landmandens Ager, og derved give Plads for den gode Sæd at trives i Fred til en riig Høst. Man maa hentregne det til disse bedre Følelsers Overvegt, at Hertugen af Queensberry, der havde været den vigtigste Underhandler ved Unions-Tractaten, blev imodtaget med den største Udmærkelse i alle de engelske Stæder, som han passerede igjennem, da han, efter at have fuldført denne Tractat, reiste fra Skotland til London. Og da han nærmede sig til London, droge mange Medlemmer af begge Parlamentshusene ham imøde, for at lykønske den samme Statsmand, der, imedens Underhandlingen om denne Tractat foregik, var saa forhadet i Skotland, at dersom han ikke havde været omringet af en stærk Livvagter, vilde han være bleven myrdet af sine egne Landsmænd i Edinburgs Gader.

I England havde altsaa Unionen nogle Venner og Tilhængere; i Skotland derimod blev den, med en næsten almindelig Misfornøielse, anseet baade som et Tab og som en Banære for Nationen. Det jacobitiske Parti, som havde næret meget Haab om at tilintetgjøre den

Parlamentsact, der bestemte Kongedømmet for det hanoveranske Dynasti, ansaae sig for aldeles skuffet ved Unionen. Whiggerne, eller Presbyterianerne, fandt at de nu udgjorde en Deel af en Nation, hvori Plælat-skabet var den herskende Kirkeform. Det patriotiske Parti, eller de saakaldte Fædrenelandsvenner, som for-gjæves havde næret den hæderlige T're, at vedligeholde Skotlands Uafhængighed, saa nu deres Fædreneland, med alle Symbolerne paa dets Fortids Souverainitet, nedfaldet fra sin forrige Høide og opslugt under det større og mægtigere Englands Regering. Alle de for-skjellige Professioner, Stænder og Menneskeclasser, saa hver især i den forhadte Tractat noget, der streb imod deres egen Fordeel: Den høiere stolte Adels et ældsgammelt Rige, som den var vant til 'at regere efter sit Godtbefindende, saa sig nu berøvet sin lovgivende Magt, 'undtagen for saa vidt den endnu i det Smaa kunde deeltage i at udøve den, ved at sende et ringe Antal af Deputerede til det forenede Overhuus. De ringere Baronet og Herremænd deeltog i denne Ydmy-gelse, da det Antal af Repræsentanter, som de nu vare berettigede at sende til det brittiske Underhuus, var for ringe og deres Stemme for svag til der at have nogen Bøgt eller Indflydel'se. Den presbyterianske Geistlig-heds Frygt for deres egen Kirkeform var paa en føle-lig Maade vækket, og Præsternes hyppige Advarsler fra Prækestolen vedligeholdte hos deres Menigheder Frygten for nye Forandringer i deres Kirke = Skikke. De Skotske Lovkyndige havde lignende Grunde til at befrygte Tab og Skade i deres Sag. De saa i Tingenes forandrede Gang blot en Nedværdigelse af deres egen Stand og en Tilfidsættelse af de Love, til hvis Fortolkning de

vare opdragne. De saae deres eget Lands høieste civile Ret, som forhen havde fundet sig fornærmet ved at saae sine Domme recenserede eller underkjendte i Parlamentet, nu underkastet Appel til det brittiske Overhuus, et Corps af Mænd, hos hvem man i det Hele kunde vente liden Lovkyndighed, og hvis Cantler, eller Præsident, var oplært i et andet Lands Lovkyndighed. Desuden naar det gamle Caedonia mistede sit eget selvstændige Scepter, og Lovgiveren ikke længer sad ved hendes Fodder, var det rimeligt at hendes borgerlige Anordninger og Indretninger skulde lidt efter lidt blive ombannede, for at vordre lige med Englands, og at de skotske Lovkyndige skulde snart blive tilfidesatte og gjort unyttige, ved at indføre et andet Lands Lovgivning, som de ikke kjendte. Kjøbmændene og Handelsstanden i Skotland sandt ogsaa særdeles Marsag til at klage over Unionen: det Privilegium, som gav Skotlænderne Afgang til at deeltage i Englands Colonialhandel, viste dem blot det skuffende Haab om et uopnaaeligt Gode, saalænge locale Fordomme, Mangel paa Handels-Capital og flere Banfeligheder hindrede dem fra at benytte sig af denne Rettighed; hvorimod de tabte al den Fordeel de hidtil havde haft af deres udenlandske Handel, der nu var bleven underkastet Paalæg af den engelske Told. Tillige tabte de en fordeelagtig, endskjøndt ulovlig Handel med England selv, som havde bestaaet i at indsmugle fremmede Varer i England; forbi disse Varer hidtil, formedelsk Toldfriheden, havde været meget bedre Kjøb i Skotland end i England. Endelig blev der oprettet i Skotland to nye Oppebørsels-Contoirer, og indført en heel Skare af engelske Amtsbetjenter og Toldbetjenter, som — siget man — ofte vare Mænd af

en ryggeløs og flet Karakter; en Plage, der blev haardt følt af Handelsstanden i et Land, der hidtil, formedelst sin Fattigdom, havde været temmelig skattefrit. Mange fornemme og velhavende Familier forlode Skotland og drog til London, deels for at tage Sæde i Parlamentet, deels for at være nær ved den Naadeskilde, hvorfra de søgte Befordring eller andre Ginstibevisninger; Andre blot fordi det var Moden. — Dette var et føleligt Tab for Haandverksstanden og de næringdrivende Borgere i Skotland, som hidtil havde forsynet dem baade med Livets Fornødenheder og Luxus-Artikler. Landvæsenet tabte ligeledes ved Mangel paa Driftscapitaler, da mange af de skotske Jordegodeiere og andre Capitalister, som nu opholdte sig i London, maatte drage deres Penge bort fra Godserne, for at bestride deres uædvanlige Udgifter i London; og denne Pengemangel blev endnu forøget ved saavel den indenlandske, som udenlandske Handels aftagende Flor.

Foruden disse foransatte særegne Klagepunkter, der angik de forskjellige Stænder og Professioner, var det en almindelig Følelse hos alle Skotlændere, at de ansaae det som en Fornedrelse for deres Fædreland, at det var nedsat til at være en underordnet Allieret af den Stat, hvis Austringelser og store Overmagt de havde imodstaaet i tusinde Aar. Den Fattigste og Ringeste, ligesaavel som den Rigeste og Fornemmeste, følte sig deels ogtig i denne Nationals-Hæder; og hine vare saameget tvilrigere i at bevare denne Hæder uplettet, fordi de havde ingen anden personlig Værdighed og Anseelse at holde i Hævd, uden den der tilkom dem, som indfødte Skotlændere. Man hørte derfor, hele Skotland igjennem, intet uden Misfornøielse og hoirøstede Klager imod Unionen, som

Mænd af alle Classer saameget lydeligere yttrede forbi
de, under disse almindelige Declamationer imod den deres
Fædreland tilføiede Beskæmmelse, kunde skjule Følelsen
af det personlige Tab de selv havde lidt.

Alle disse Indvendinger og Anledninger til at
klage over Unionen vare lette at besvare og igjendrive,
naar man tog fornufigt Hensyn til de store fremtidige
Fordele af denne Tractat, som det ikke var vanskeligt at
forudsæe, og som siden ogsaa have vlist sig i Virkelig-
heden. Men paa den Tid, strax efter at Tractaten var
sluttet, vare disse Fordele blot Gjenstanden for en tvivl-
som Speculation, med hvis ønskelige Udfald det havde
langvarige Udsigter; hvorimod de allerede omtalte, umiddel-
bare onde Følger af Unionen vare strax tilstæde, haand-
gribelige og visse. Unionen havde kun faa Talsmænd,
der vilde paatage sig offentligt at forsvare den, og disse
manglede ogsaa kraftige og strax afgjørende Argumenter.
Frygten for Prælatskabets Igjendindsførelse var en Busse-
mand for den største Deel af den presbyterianske Geistlig-
hed. Dog var der et betydeligt Antal af disse Præster,
som ikke tog Deel i denne overdrevene Frygt, men an-
saae det for klogere, ved Forening med England, at staae
under en protestantisk Fyrstes Scepter, end under den
stuartiske Familie igjen at paaføre Kirken og Staten de
Lidelser og Uroligheder, der havde fundet Sted, under
Jacob den Syvende og hans Fader, og som havde styrtet
dem begge fra Thronen. Men de Præster, der brugte
disse Argumenter, udrettede derved ikke andet, end at
nedsætte sig selv i Folkets Vine, og de fik da af deres
Menigheder det trodsige Svar: „at Ingen havde været
iorigere Modstandere af Unionen end de selv, indtil de
havde faaet deres egne frie Præsteboliger, Torde og

Tiender; men nu, da de havde faaet deres geistlige Rettigheder i sikker Orden, vare de villige til at opgive det skotske Monarkies borgerlige Rettigheder og udsætte den skotske Kirkeforms Varighed for Fare. Deres Tilhørere forlode deres Kirker og negtede at bivaane Gudstjenesten under saadanne Præster, der begunstigede Unionen; de gik Kareviis hen at høre paa de Præsters Lære, som prædede imod Tractaten med den samme Iver, hvormed de forud havde forseglet det høitidelige Forbund. Næsten alle de afvigende Sectors og især Cameronianernes Præster vare Anti-Unionister; og nogle af de meest entusiastiske vare deri saa særdeles ivrige, at de — efter deres Samtidiges Udsagn — endnu lang Tid efter at denne Strid havde tabt sin almindelige Interesse, ikke kunde bestige Prædikestolen, eller bringe deres Præken til Ende, hvad den endogsaa handlede om, uden at give et Sidehug til Unionen. Men dersom man stoppede Munden paa de Præster, der toge Unionen i Forsvar, ved at breide dem personlig Egennytte, saa vare disse Bebreidelser med langt større Ret anvendelige paa den største Deel af de civile Statsmænd, der havde fremmet og fuldført denne Tractat; det skotske Folk vilde derfor ei heller høre et Ord af disse Herrer til Fordeel for den Sag. Og hvad der endogsaa kunde siges pro et contra Unionen, saa kan det ikke negtes, at mange af de Statsmænd, der havde bidraget til at drive denne Forholdsregel igjennem, fortjente den personlige Bebreidelse, at de for deres egen private Fordeels Skyld, og for at tilfredsstille deres egen Argjerrighed eller Havesøge, havde paastryndet Tilintetgjørelsen af Skotlands Uafhængighed. Endogsaa i det brittiske Parlament forekastede man dem det Lave i denne deres Fremgangsmaade: det blev, for

Exempel, foreslaaet i Underhuset, at lægge en Skat paa Lærred, en Vare-Artikel, hvoraaf Skotland producerer og affætter et betydeligt Quantum. Dette Forslag fandt Modsigelse af Hr. Baillie af Gerviswood og andre skotske Medlemmer, som havde begunstiget Unionen; hvorpaa Sir Harley, som havde været Statssecretair, indens man underhandlede om den Tractat, stod op og i al Korthed affærdigede disse Forslagets Modstandere ved at sige: „have vi ikke kjøbt Skotlænderne, og have vi ikke derved erhvervet os Ret til at paalægge dem Skat? — eller i hvad anden Hensigt gave vi Bederlags-Summen?“ Men Lockhart af Carnwath reiste sig og svarede: „Det er mig kjært at høre, at man nu aabenbart tilstaaer, at Unionen har været en Gjenstand for Kjøb og Salg, og at Skotland ved hiin mærkelige Leilighed er bleven kjøbt og solgt; men det forundrer mig at høre, at en i denne Handel saa sagkyndig Mand vil nævne Bederlags-Summen som den givne Pris; da Skotlands egne Indkomster ere Garanti for denne Summas Tilbagebetaling, saa at i Virkeligheden ingen Pris eller Kjøbesum er bleven betalt, uden hvad Skotland tilsidst selv skal udrede af sine egne Midler.“

Da Had til Unionen paa den Tid var den herskende Lidenskab i Skotland, bleve alle andre Arter af Parti-Uenigheder endogsaa i Henseende til religiøse Meninger tilsidefatte, og en særdeles Forening fandt Sted, i hvilken alle Partier: Bispeligsindede og Presbyterianer, Jacobiter og Revolutionister deeltog, forglemmende al foregaaende Fjendtlighed, formedelst den fælles herskende Afsky for Unionen. Endogsaa Cameronianerne, som da udgjorde et mægtigt Corps i Staten, nærrede den samme Iver imod Unionen, efter at den var fuldført, som

havde bragt dem til at gribe til Vaaben imod den, medens der underhandlede om den.

Det var klart, at Unions-Tractaten kunde ikke blive affkaffet, uden ved en Contra-Revolution; og for en Tid vare næsten alle Skotlands Indvaanere tilbøielige til at forene sig, for een-ten migen at tilbagekalde Jacob den Syvendes Søn til hans Farsædres Throne i Skotland. Dersom denne Thron-Prætendents Allierede, Kongen af Frankrig, havde taget sig ret alvorligt af hans Sag, og hans Tilhængere i Skotland havde været mere indbyrdes enige, eller der havde været nogen udmærket, talentfuld Anfører imellem dem*), skulde den Stuartske Familie have været istand til igjen at bemægtige sig dens gamle Kongerige, Skotland, ja maaskee endogsaa England. Men for at forestaae de Omstændigheder, hvorved dette Haab blev skuffet og tilintetgjort, er det nødvendigt at vi kaste et Blik tilbage paa Jacob den Syvendes Historie, og lægge Mærke til hans Sønns Karakter og Stilling.

Jacob den Syvendes Søn blev kaldet Ridderen af Saint-George, fordi dette Navn hverken indrømmede eller forkastede hans kongelige Prætensioner. Det var den samme ulykkelige Prinds, hvis forhen omtalte Fødsel**), under andre almindelige Omstændigheder, maatte have været en Støtte for hans Faders Throne; men som, formedelsi de tilfældigviis da værende Conjururer, blev den stærkeste Drivesjæde til at fremskynde Revolutionen. Han tabte derfor sin Ret til et Kongerige og og bleo landsflygtig fra sit Fødsland, førend han vidste

*) En Montrose, eller en Claverhouse.

**) Se den nyere Skotlands Historie, 2. Deel, Pag. 137.

hvad de Ord: Føde Land og Røngerige betyde. Han blev opdraget ved Hoffet i Saint-Germain, hvor Ludvig den Fjortende tillod Jacob at vedligeholde den tomme, udvortes Glans af et indbildt Kongedømme. Jacob den Svendes Søn fik altsaa en Opdragelse, som man i Almindelighed antager for at være den værste for en Prinds; det vil sige: han var omringet med al et indbildt Kongedømmes Pragt og udvortes Ceremoni, uden at lære af Erfaring noget af dets reelle Pligter og virkelige Forretninger. Dræsløse og misfornøiede Mennesker, som omgave den dethroniserede Monark og som forestillede hans Statsraad og spillede hans Ministres Rolle, vare ligeaa stærkt fordybede i politiske Intriger for indbildte Embeder og Værdigheder ved Jacobs Hof, som om den virkelige Rang og Gage fulgte med disse Poster. De vare at ligne ved ødelagte og forarmede Spillere, som man har seet at tilbringe Dage og Nætter endnu ved Spil, endstjøndt de ere for fattige til mere at gjøre nogen Indsats i Spillet. Det kan ikke negtes at den Ustabilitet, der karakteriserede de engelske Statsmænd, iblandt hvilke der dog fandtes Nogle af berømte Mayne, giver nogen Undskyldning for det Haab den dethroniserede Kongs Cabinet nærede om en Contra-Revolution, der skulde realisere disse saint-germain'ske Hofmænds Forventninger. Det er et nødvendigt Onde, der følger med alle de saakaldte Revolutioner, eller hurtige Forandringer i et Lands Regeringsform, at disse Tingenes nye Indretninger kunne ikke strax opnaae den Grad af Agtelse og Værdighed, som der udfordres en længere Tid og Erfaring til at indskyde. Mistligheder, som nødvendigt maa findes ved enhver menneskelig Indretning, søles ogsaa under den

ny Regering og Menneſterne ere tilbøielige til at rette diſſe virkelige eller formeentlige Feil, enten ved at tilføie flere nye Forandringer, eller ved at vende tilbage til den forrige, nyligt forladte Tingenes Orden. Det ſom i ſig ſelv er nyt, kan antages modtageligt for flere nye Forbedringer, og derſom diſſe ſynes væſentlige og nødvendige, eller endogſaa fordeelagtige, ville fyrige og urolige Gemytter finde det rimeligt, at den ſamme Magt, der nyligt kunde fuldkaaſte og forandre de gamle og ærværdige Indretninger, maa ligesaa let være iſtand til at forandre og omforme det, der er et Verk af den nuværende Generation, ja maaskee af de ſelvsamme Statsmænd, ſom nu enſte at forandre det. Med denne Epſt til Forandring blander ſig ogſaa andre Lidenſkaber. Der maa altid være Mange, der have taget virkſom Deel i en nyligt udført Revolution, ſom ikke deraf have høſtet de perſonlige Fordele, de vare berettigede, eller — hvad der er det ſamme — troede ſig berettigede til at vente. Saadanne ſtuffede Menneſter ere, i deres Harme, tilbøielige til at tænke, at det beror blot paa dem ſelv, at nedrive hvad de have hjulpet til at opbygge, og at opføre den gamle Bygning igjen, ſom de nyligt vare behjælpelige i at nedrive. Dette viſte ſig i yderſte Grad efter den engeliſke Revolution. Det var ikke alene underordnede i Revolutionen virkſomme Agenter; men ogſaa Mænd af de høieſte og meeſt udmærkede Talenter, ſom lode ſig overtale til at deeltage i Complotter, der gik ud paa at tilbagekalde og igjenindsætte den ſtuartſke Familie. Marlborough, Garmarthen og Lord Ruſſel vare indviklede i en Brev-Verling med Frankrig i Aaret 1692; og mange Mænd af Vigtighed, ſom juſt ikke vare villige til aabenbart at deeltage i contrarevolutionaire Complotter, havde

dog intet imod at modtage Forslag, Brev og Løfter fra den afsatte Konge, og at besvare disse med interessende Udtryk af Velvillie for deres gamle Monarks Sag og Ærbødighed for hans Person. Det er derfor ingen Unders, at de jacobitiske Ministre i Saint-Germain, ved saadanne Underhandlinger havde faaet den faste Tro, at en Contra-Revolution var nær, og at de altsaa ved allehaande Intriger stræbte at forviise sig deres Andel i den Magt og de Gæsposter, som de troede at deres Herre snart vilde have at udde'e. Herved lignede de nu riaticnol Jægerne i Fabelen, der folgte Bjørnens Hud førend de havde dræbt den.

Omgivet af disse ørkesløse, med en smaalig Kapvælst bekræftigede Hofmænd, var det ikke rimeligt at Jacob den Syvendes Søn skulde meget uddanne eller forøge de ham af Naturen sparsomt tildeelte Landsgaver; især da hans Fader ganske havde afslagt sin een Gang sædvanlige Lyst til Forretninger, havde opgivet alt Haab om igjen at komme paa Thronen og havde overgivet sig aldeles til et strengt og andægtigt Klosterlevnet. Af hans Raad og Exempel skulde Sønnen derfor ikke drage nogen Nytte, og Himlen havde ikke begavet ham med saadanne medfødte Talenter, der erstatte Mangel paa Underviisning. Dog manglede Arvingen af denne gamle Stamme ikke saadanne udtortes Egenskaber, der ere passende til saa høie Fordringer: han var høj af Væxt, havde et velbannet Ansigt og høflige Manerer. Han havde gjort eet eller to Felttog med, og der indhøstet Bisfald. Om han just ikke udviste megen militair Kraft, saa manglede han dog ikke personligt Mod. Han synes at have været godhjertet, venlig og omgængelig. Kort sagt: født til en Throne, og med sindrige Ministre,

kunde han have blevet en folkeyndet Fyrste; men han besad ikke de Egenheder, der udfordres til enten at erobre eller tilbagevinde et Kongerige.

Ridderen af St. George blev, kort før hans ulykkelige Faders Død, paa en rørende Maade overgivet under Ludvig den Hjortendes Beskyttelse. Den franske Monark kom, for sidste Gang at besøge og tage Afsked med sin ulykkelige Bundsforvandte, da han laae udstrakt paa sit Dødsleie. Kort ved denne høitidelige Scene og virkelig besjælet med en Deel af den kongelige Høimodighed, som han gjorde sig en Ære af at udvise, erklærede Ludvig offentligt sin Hensigt, at erkjende den Ret, der tilkom hans Vens Søn, som Arving til Britanniens Throne, og at han vilde tage ham og hans Familie under sin Beskyttelse. Den døende Fyrste reiste sig halvt op i Sengen og stræbte at udtale sin Taknemmelighed; men hans svage Stemme blev overdøvet ved hans troe Tilhængeres lydelige Udbrud af blandet Sorg og Glæde. De henfløde i Taarer, hvori Ludvig selv deltog. Saaledes gav den franske Konge, i et entusiastisk Dieblis, et Løfte om Understøttelse, som han siden havde Aarsag at fortryde; da han ikke kunde være det bekjendt, at unddrage sig fra en Forpligtelse, han ved en saa rørende Høitidelighed frivilligt havde paataget sig, endskjøndt han i sin sidste Regeringstid var lidet istand til at give Ridderen af St. George saadan Hjælp, som hans givne Løfte berettigede denne Prinds til at gjøre Regning paa.

Ludvig var meget forlegen med de mange Planer til Angreb paa Skotland eller England, foreslaagne enten af virkelige og nidkjære Jacobiter, som meente det ærligt, eller af saadanne Eventyrere, som den bekjendte Simon

Fraser, der vare villige til enten at befordre Ridderens Fordeel, eller forraade hans Plan for det engelske Ministerium, ligesom det bedst stemmede med deres egen Fordeel. Denne Capt. Fraser (siden den navnkundige Lord Lovat) fik en kold Modtagelse af Ridderen selv og hans Secretair, Lord Middleton; men han vandt Tillid hos Maria af Este, Jacob den Syvendes Enke; ved hendes Indflydelse blev Fraser tilsidst affendt til Skotland, hvor han oadenbart underhandlede med begge Partier. Han førte en ivrig Jacobite's Karakter og Sprog i Høislandene; men alt hvad han der fik at vide forraade han hemmeligt for Hertugen af Queensberry, som den Gang var kongelig Commissarius og Dronning Annas Repræsentant; og dog var han dristig nok til at vende tilbage til Frankrig, og føre en fornærmet og uskyldig Mand's Sprog, indtil han, for sin Falskheds Skyld, blev kastet i Bastillen. Det er rimeligt at denne Capt. Fraser's Farce, som indtraf i Aaret 1703, har bidraget til at give Ludvig Mistro til de skotske jacobitiske Agenter, og bestemt ham til, uagtet de almindelige Rygter om Misforståelse med Dronning Annas Regering, ved en af ham selv udsendt Agent, at undersøge Folketællingen i Skotland, førend han besluttede at give nogen anseelig Hjælp til et Tog mod dette Land, som desuden hans Krige i Flanderen og Marlborough's Seirvindinger satte ham lidet ifstand til at foretage.

Andet Capitel.

Den jacobitiske Parti-Kand blev vedligeholdt i Skotland ved den urigtige Raade, hvorpaa Unions-Tractaten blev sluttet. — Oberstlieutenant Hooke sendes fra Frankrig til Skotland, for der at fremstynde en Opstand. — Jacobiterne vare deelte i to Partier, under de to Hertuger af Athole og Hamilton. — Hooke underhandler med begge disse Partier. — Den franske Konges Forberedelser til en Expedition til Skotland, for at understøtte Riddersen af Saint-George; og dennes Ankomst til Dünkirken for at følge med dette Tog. — Almindelig Forbavelse i England. — Den franske Flaade affeiler. Den ankommer i Havbugten Forth; men vender tilbage til Dünkirken, uden at have gjort Landgang i Skotland. — Hertugen af Hamiltons vaklende Opførsel. — Jacobiterne i Stirlingshire blive faggede for Landssforræderi; men friskjendes. — En ny Criminal-Act, (kaldet Commissions of Oyer and Terminer) indføres i Skotland. — Tortur eller pientligt Forhør afskaffes. — Confiscation og Formues Tab var forud forenet med Straffen for Landssforræderi.

Det foregaaende Capitel's Indhold leder os til to Betragtninger, som ere for naturlige til at undgaae vor Opmærksomhed. Den første er: at alle Forbund imellem Nationer, dersom de skulde blive varige, bør være byggede paa billige og liberale Grundsætninger. Alle de Fordele, som det ene eller andet Parti, enten ved Magt eller List har tilvundet sig, ere ligesaa mange farlige Anstødsstene, der ville svække, eller maaskee ganske tilintetgjøre det ingaaede Forbund. Der kan ikke være nogen Tvivl om, at den aabenbare Bestikkelse og overilede Voldsomhed, hvormed Unionen blev Skotland paa-nødet, jo forarsagede, at de Fordele den ellers strax kunde have medført, ikke bleve opnaaede førend efter to Generationers Levetid; og at det ikke saameget var Had til Tractaten selv, som Misfornøielse med de for Skotland usordeelagtige Betingelser, der gav Anledning til to

eller tre Borgerkrige og alle de dermed følgende Ulykker og Elendigheder. Mange enkelte Menneskers personlige Hengivenhed for den Stuart'ske Familie kunde have vedligeholdt den jacobitiske Parti-Mand i een Menneskealder; men den vilde neppe have været stærk nok til at oppuste en almindelig Krigslue i hele Landet, dersom ikke Følelsen af den uretfærdige og illiberale Maade, hvorpaa Unionen var sluttet, havde understøttet Jacobiternes Iver i at fremvirke et almindeligt og frygteligt Angreb paa den daværende Regering. Men saaledes som Tingen nu forholdt sig, skulde vi snart see hvor nær det var at Unionen, ved en almindelig Contra-Revolution, var bleven tilintetgjort.

Den anden Bemærkning er: at uagtet al den Let-
hed, som de nyere Sæder give Nationerne til gjensidig indbyrdes Samqvem, er det dog yderst vanskeligt for en Regering at erholde paalidelig Underretning om et andet Lands indvortes Anliggender og virkelige Forsat-
ning, hvad enten den saa vil forlade sig paa de Parti-
gængeres Efterretninger, der give sig ud for at være dens Tilhængere, eller den selv udsender sine egne Agen-
ter, for at indhente saa'an Kundskab. Hines Efterret-
ninger ere upaalidelige, fordi de, ved den varme og san-
guiniske Vidskommelse af deres eget Parties Styrke og
Vigtighed, flusse baade sig selv og deres Correspondenter.
De udsendte Agenter derimod kjende sædvanligt for lidet
til et fremmed Lands Sæder og Sprog til at fælde en
rigtig Dom over hvad de der see og høre. Dette saae
man et Exempel paa i Anledning af de Undersøgelser
Ludvig den Tierte anstillede for at forskaffe sig Vis-
hed om, hvorledes det skotske Folk var stemt i Henseende
til Ridderen af St. George. Den Agent, som den

franske Monark i denne Sag betjente sig af, var Oberst-lieutenant Hooke, en Englænder af god Familie. Denne Adelsmand fulgte med Jacob den Syvende*) til Frankrig, og blev der antaget i Ludvig den Fjortendes Tjeneste, hvilken ny Herre han synes at være bleven saa hengiven, at han i Sammenligning dermed, viste sig ligegyldig imod sin færrige Herrs Søn. Han havde fra den franske Konge den Instrux: at overtale de Skotlændere, der maatte være tilbøjelige til en Insurrection, til fra deres Side at indgaae saa store Forpligtelser, som muligt; men derimod skulde han vogte sig for at give noget bestemt Løfte, der kunde paalægge Frankrig en dertil svarende Forpligtelse om Hjælp eller Subsidier. Kort sagt: Anti-Unionisterne, eller det jacobitiske Parti, skulde have Ludvigs Tilløbelse til, paa deres egen Risiko, at forsøge et Oprør mod Dronning Anna, forudsat at

*) Det bemærkes: at ligesom Jacob den Sjette af Skotland fik Navn af Jacob den Første i England, da han tillige besteg den engelske Throne, saaledes blev ogsaa hans Sønne-Søn, Hertugen af York, Carl den Førstes Søn, og Carl den Andens Broder og Eftermand, da han kom paa Thronen, kaldet Jacob den Anden i England og Jacob den Syvende i Skotland. Walter Scott kalder ham derfor undertiden Jacob den Syvende; men oftere Jacob den Anden, hvilket kunde synes forvirrende for de Læsere, der ere mindre bekendte med den ældre Skotlands Historie. Men da Skotland længe før har haft en Konge, der heed Jacob den Anden (See den ældre Skotlands Historie, anden Deel 8de og 9de Capitel fra Pag. 82 til 112) og da Talen her mere er om Skotland end om England, har jeg fundet det rigtigst, at kalde den her omtalte, dethroniserede Konge, Jacob den Syvende.

den store Monark, som han i Almindelighed blev kaldet, ikke skulde være videre forbunden til at hjælpe dem i dette Foretagende, eller til at beskytte dem, dersom det mislykkedes, end forsaavidt han fandt det overensstemmende med sin egen Høimodighed og Fordeel. Dette var uimodsigeligt en Handel, hvorved Frankrig intet kunde tabe; men den blev, fra Ludvigs Side, sluttet med al for stor Uengstelighed for at vove noget, til at han heller skulde kunde vinde noget syndeligt derved.

Med denne Instrux reiste Oberst Hooke til Skotland i Slutningen af Februar eller i Begyndelsen af Marts 1707, hvor han, overensstemmende med den med Skotlænderne vedligeholdte Correspondance, fandt de forskjellige Classer af Folket villige til at gjøre Opstand, i den Hensigt at bryde Unionen og igjen indsætte den stuartske Familie paa Thronen. Men vi maae først omtale den Tilstand, hvori han fandt det jacobitiske Parti, med hvilket han egentlig kom at underhandle. Dette Parti, som nu tillige indbefattede de saakaldte Patrioter, eller Fædrenelandsvenner og alle andre anti-unionistiske Factioner, var paa den Tid meget mere almindeligt udbredt, end det til noget andet Tidspunkt i den skotske Historie, hverken før eller siden havde været. Det var inddeelt i to Partier, under Anførsel af de to Hertuger: Hamilton og Athole, to Adelsmænd, der vare hinandens Rivaler i Henseende til den Forring, at være Jacobiternes Chef og Formand. Dersom man skulde bedømme disse to store Mænd(?) efter den Trofskab de udviste imod den Sag, de syntes at have antaget sig, saa kunde det vel saa omtrent gaae lige op med deres Præensioner; thi Ingen af dem kunde rose sig meget af politisk Bestandighed. Hertu-

gen af Athole havde under Revolutionen udviist et Forhold, der var aldeles stridende imod Jacobs Fordeel; *) og endskjøndt Hertugen af Hamilton, paa sin Side lod som han handlede som Formand for Oppositionen imod Unionen, bar han dog Rappen saameget paa begge Skuldre, at han vakte den billige Mistanke imod sig, at staae i hemmeligt Forbund med den engelske Regering; thi saa ofte en afgjorende Beslutning skulde tages og udføres, kunde man være vis paa, at Hamilton vilde udfinde een eller anden Undskyldning, for at undgaae at det skulde komme til Yderligheder med Modpartiet. **) Uagtet disse to store og mægtige Hertuger saaledes flere Gange havde givet Anledning til at antage, at de vare frakaldne fra det jacobitiske Parti, saa bevægede dog deres Rang og Talenter, saavelsom den almindelige Tilslid til deres Oprigtighed i denne Saa, dens Tilhængere til at binde sig til enten den Ene eller den Anden af dem; og da det var naturligt, at enhver helst gav sig under den Mandes Ansørsel, der havde de største Eienomme og den største Indflydelse i den Egn, hvori de selv boede, saa fulgte deraf, at de høilandtske Jacobiter paa den nordlige Side af Tapploeden forenede sig under Hertugen af Athole, og de i de sydlige og vestlige Districter, under Hamilton. Men deraf fulgte tillige, at disse tvende Underafdelinger af den samme Faction, da de levede i forskjellige Provindser og under forskjellige

*) See den nyere Skotlands Historie, anden Deel, Pag. 160, 170, 195 og flere Steder.

**) See den nyere Skotlands Historie, anden Deel, Pag. 304 og 307 til 311.

Omfæendigheder, vare de ogsaa af forskjellige Meninger i Henseende til de Forholdsregler de burde tage for at udføre den tilsigtede Contra-Revolution. De nordlige Jacobiter, som vare bedre istand til at skaffe Mænd paa Benene, end deres sydlige Tilhængere; men ikke saa let, som de, kunde skaffe Penge tilveie, vilde at man strax skulde begynde Krigen, uden Opsættelse, eller Underhandling om fremmed Understøttelse; og uden anden Hjælp, end deres eget Mod og deres gode Sværd, erklærede de deres faste Beslutning: at sætte den Mand paa Thronen, som de dertil ansaae for at være den lovlige Arving.

Da Hooke underhandlede med disse nordlige Jacobiter, fandt han det let at overtale dem til at renuncere paa specielle og nøiagtige Bestemmelser i Henseende til Størelsen af den Hjælp, Frankrig skulde udrete, være sig i Waaben, Penge eller Hjælpetropper. Han foreskillede dem, at enhver saadan speciel Underhandling vilde være udelicat fra deres Side og ubehagelig for Kongen af Frankrig; saa at fligt rimeligviis vilde formindste hans Lust til at hjælpe Ridderen af St. George. Ved dette Paaskud af Delicatesse, lode disse stakkels Ablemænd sig forlede til at paatage sig et voveligt Foretagende, som let kunde faae et uhykkeligt Udfald for dem selv, deres Rang og deres Efterkommere; og det uden at iagttage saadanne fornuftige Forsigtighedsregler, der vare absolut nødvendige, for at frelse dem selv fra Undergang.

Men da Hertugen af Hamilton, Lord Kilsyth, Lockhart af Carnwath, Cochrane af Kilmaronock og andre Chefer for de vestlige Jacobiter havde en Sammenkomst og Underhandling med Oberst Hooke, var deres Evar af et andet Indhold. Deres Formening var: at Insur-

rectionen aldeles ikke kunde begyndes, eller udføres, uden først at have en bestemt og tydelig Forbindelse fra den franske Konges Side, at sende Ridderen af Saint-George over til Skotland, med en Hjelpehær af ti, eller i det allermindste otte tusinde Mand. Oberst Hooke førte et meget høit Spreg i sit Svar paa dette Forlangende, hvilket han kaldte: „en formastelig Tanke, at ville give Kong Ludvig Raad, hvorledes han skulde styre sine egne Anliggender.“ — Soms om det havde været en Jacobiterne uvedkommende Sag, at vide hvad Hjælp de kunde vente, førend de satte deres eget Liv og Formue paa Spil i et saa farligt Foretagende.

Alt hvad Oberst Hooke kunde udrette var at erholde et Document, underskrevet af ti Lorder og Chefer, som — efter deres eget Udsigende — underskrev det paa hele Nationens Vegne; men egentlig kun efter speciel Fuldmagt af tredive andre Personer af høi Rang. I denne Promemoria, eller Ansøgning til Kong Ludvig forbandt de sig til, at de ved Ridderen af Saint-Georges Ankomst, vilde gjøre ham til Herre over Skotland, som de sagde at være aldeles fremt til hans Fordeel; og strax derefter vilde de skaffe tilveie en Hær paa fem og tyve tusinde Fodfolk og fem tusinde Mand Cavalleri. Med denne Magt vilde de da marschere ind i England, bemægtige sig Newcastle og bringe Staden London i Knibe ved at afsnyde og affjære Kulhandelen. De yttrede deres Haab, at Kongen af Frankrig vilde sende dem, med Ridderen, en Hjelpehær af i det mindste fem tusinde Mand, nogle Officerer og en General af høi Rang, som de skotske Adelsmænd ikke skulde tage i Betænkning at adlyde. Man ønskede hertil i Særdeleshed Hertugen af Berwick, den afdøde Kong Jacobs naturlige Son, som var en

General af udmærket Talent. De beklagede sig ogsaa, at de manglede Felt-Canoner, Beleirings Artilleri og Vaaben af alle Slags, hvormed de ønskede sig forsynede. Endelig udlode de sig ogsaa med, at de behøvede et Subsidium af sex hundrede tusinde Pund, for at sætte dem istand til at begynde Krigen. Men de fremsatte alt dette snarere i Form af ydmøge Bønner, end som Forordringer eller Betingelser, og underkastede sig i den samme Promemoria enhver Modification eller Forandring i dette Forslag, der måtte tjene til at gjøre det mere antageligt for Kong Ludvig. Saaledes udførte altsaa Oberst Hooke, til høie Bedkommendes Tilfredshed, det vigtige Punkt i sin Instrux, der paalagde ham at binde de skotske Jacobiter saa godt muligt i Henseende til deres Pligter imod den franske Konge; men paa ingen Maade indlade sig i nogen Underhandling, der kunde paalægge hans Majestæt nogen Contraforpligtelse. Endvis, eller hans Ministre udviste megen Snildhed i at udføre dette Spil saaledes at Forpligtelsen ved denne Underhandling blev eenfærdig; men de gave ogsaa derved gyldig Anledning til at slutte, at de ansaae Angrebet paa Skotland som et Middel — ikke saameget til der at bevirke en Contra-Revolution — som til at gjøre en Diversion, der vilde nøde Englænderne til at drage hjem en stor Deel af de Tropper de havde i Flandern, hvorved Frankrig vilde faae en Overvegt paa Krigens almindelige Skueplads. Det var nysgerrigt i denne Hensigt og for at drage Fordeel af muligt indtræffende heldige Begivenheder, saavelsom af den almindelige Misfor- nøielse i Skotland, at det franske Hof begyndte denne underfundige Handel og imodtog de skotske Jacobiters

gode Tilbud, for siden i al Magelighed at kunne overveie, om det skulde gjøre Brug deraf eller ikke.

Tilfidsst, efter mange Udsættelser, besluttede den franske Monark virkelig at gjøre en Anstrengelse. Det blev bestemt, at sende til Skotland den Thronarving, som nedstammede fra dette Riges gamle Konger, med en Hær af omtrent fem eller sex tusinde Mand, som var den Styrke Atholes Tilhængere havde anseet nødvendig. Hamiltons Parti havde forlangt i det allermindste otte tusinde. Man var bleven enige om, at Ridderen af Saint-George skulde indskibe sig i Dünskirken med denne lille Armee, og at Flaaden skulde commanderes af Grev de Forbin, der havde udmærket sig paa adskillige Søtog. Da Søministeren, Pontchartrain, meddeelte Grev Forbin denne Ordre, og underrettede ham om den antagne Plan, gjorde denne mange Indvendinger imod at kaste en saa anseelig Landmagt iland paa en nogen Kyst, uden at være vis paa Besiddelsen af en eneste Havn eller et befæstet Sted, der kunde tjene dem til Forsvar imod de Tropper, som den engelske Regering strax vilde affende imod dem. „Ja“ — vedblev Forbin — „dersom Frankrig har fem tusinde Mand Landtropper at kaste bort paa et fortvivlet Tog, saa giv mig Commandoen over dem. Jeg vil indskibe dem paa Chalouper og andre lette Fartøier, og vil overrumple Amsterdam; og ved at ødelægge Handelen i den hollandske Hovedstad, skal jeg betage de forenede Stater baade Lyst og Evne til at fortsætte Krigen.“ — „Lad os ikke høre mere af det Slags“, svarede Ministeren, „De er kaldet for at udføre Kongens Ordre, ikke for at bedømme den. Hans Majestæt har lovet Kongen og Enkedronningen af England (det vil sige: Ridderen af, Trebie Deel.

Saint-George og hans Moder, Maria af Este) at han vil give dem denne aftalte Hjelp, og De er beæret med det Kald, at opfylde hans kongelige Løfte." Forbin var nødt til at adlyde og gav sig ifærd med at udføre den Plan, der var ham betroet; men med en hemmelig Ulyst, som lovede kun et slet Udfald af dette Tog; thi i alle dristige Foretagender berører det lykkelige Udfald fornemmeligt paa den Iver, Tillid og velvillige Medvirkning, der findes hos dem, der skulle udføre dem. Forbin var saa langt fra at være tilfreds med den ham givne Commission, at han fandt tusinde Vanskeligheder og Hindringer, som han, ved en privat Audients, var i Begreb med at igjentage for Kongen selv; men Ludvig mærkede hvorhen hans vrangvillige Admiral vilde dreie Samtalen, han afbrød ham derfor kort, sigende: at andre Forretninger ikke for denne Gang tillod ham at tale mere med ham, og ønskede ham en lykkelig Reise.

Grev de Gace, som siden fik Titel af Marskalk de Matignon, fik Commando over Landtropperne. Tolv Batailloner bleve indskibede paa 8 Linieskibe og 24 Fregatter, foruden Transportskibe og Chalouper til Udskeiingen. Kongen af Frankrig udviste sin glimrende Gæmildhed; ved at forsyne Ridderen af Saint-George med en kongelig Garderobe, Servicer af Guld og Sølv, Bordtøj, rige Liberier for hans Tjenere og prægtige Uniformer for hans Livvagt, med alt udvortes Tilbehør, passende for en souverain Førstes Rang. Ved Afskeden forærede Ludvig sin høie Gæst et Sværd, hvis Haandgreb var besat med Diamanter; og, med den ham egne Lethed i at sige Complimenter, erklærede han, at det bedste Ønske, han nu kunde medgive sin afreisende Ven, var det Haab han nærede, at de aldrig skulde mødes

igjen. Ridderen afreiste til Dänkirken og Tropperne bleve indfribede, hvilket alt stede saa hemmeligt, at man i England vidste aldeles intet om det Angreb man pønsede paa. Men det indtraf et Tilfælde, som paa een Gang baade forsinkede Toget og røbede det. Dette bestod deri, at Ridderen af Saint-George blev syg og fik Mæslingerne. Da kunde det ikke længer forblive en Hemmelighed, at han laae syg i Dänkirken, hvor han var kommen i den Hensigt at stille sig i Spidsen for en Expedition, hvortil Tropperne allerede vare indfribede.

Man kan neppe tænke sig noget Land mindre forberedt paa et saadant Angreb, end baade England og Skotland paa den Tid vare det. Den største Deel af den engelske Armee var da i Flandern. Der var ikke mere tilbage i England, end fem tusinde Mand Linies tropper, og den største Deel af disse vare Rekrutter. Skotland var endnu i en mere forsvaetløs Stilling. Edinburgs Castel var hverken forsynet med Garnison, eller Artilleri, eller Krigsamunition eller Proviant. Der var i hele Landet ikke over to tusinde regulære Soldater, og disse vare skotske Regimenter, hvis Trostøb var ikke meget at stole paa, dersom der — som man rimeligvis kunde vente — blev en almindelig Opstand af deres Landsmænd. Den paniske Skræk i London var stor baade ved Hoffet, i Leiren og i Staden. Der var ogsaa et Overløb paa Banken, som man hidtil aldrig havde seet Mage til; og dersom denne store Nationalstiftelse ikke var bleven understøttet ved en Forening af rige brittiske og fremmede Røbmænd, maatte det have givet den offentlige Credit et håardt Stød. Forsvælselsen var saameget større og overhaandtagende, som de store Mænd i England havde indbyrdes Misstro til

hinanden, i det de ikke kunde troe, at Ridderen vilde have vovet at foretage dette Tog blot efter Skotlændernes Opmuntring alene, og derfor frygtede for at en almindelig Sammenrottelse sandt Sted, som vilde bryde ud i England ogsaa. Men under den vidt udbredte Forbavselse, tog man virksomme Forholdsregler for at afvende Faren. De saa Regimentet, der vare i den sydlige Deel af Britanien, fik Ordre at marschere til Skotland i al Hast. Bud blev sendt til Glandern, for at tilbagekalde nogle af de der værende brittiske Tropper til den mere paatrængende Tjeneste hjemme. General Cadogan indskibede sig i Holland med tolv Batailloner og seilede strax til Lynemouth. Men endogsaa iblandt disse vare der Tropper, som man ikke kunde stole paa. Jarlen af Orkneys høilandske Regiment og det skotske Musketteer-Regiment siges at have erklæret, at de aldrig vilde segte mod deres egne Landsmænd, dersom der kom Krig imellem England og Skotland. Hertil kommer, at den snare Ankomst af disse langt fraværende Tropper var uvis. Men England havde en sikkrere Hjælp paa rede Haand i sin overlegne Sømagt. Med den meest virksomme Anstrengelse samlede man en Flaade af 40 Linieskibe, hvormed man skyndte sig at gaae i Søen, og først end den franske Escadre, under Forbins Commando, var afskillet fra Dünkirken, saa man der denne mægtige engelske Flaade den 28de Februar 1708. Ved dette frygtelige Syn sendte Grev de Forbin Depecher til Paris, for at indhente nye Forholds-Ordre og tvivlede ikke paa, at han jo, som en Følge af denne Omstændighed, maatte faae Ordre at udskibe Tropperne igjen og udsætte Toget. Saadan et Svar kom ogsaa virkelig; men da Forbin den 14de Marts belavede sig paa at efterkomme denne Ordre, blev den engelske Flaade,

ved en heftig Storm, dreven bort fra sin Blokade; og da man snart derom blev underrettet ved Hoffet, kom der bestemt Ordre til Forbin, at han strax, under al Risiko, skulde løbe ud i Søen med sin Escadre. De affeilede sølgeligt fra Dünkirkens Reed den 17de Marts; og nu kom det meget an paa den tilfældige Omstændighed: om Vind og Strøm vilde være gunstige for den franske Flaade, eller for den engelske. Elementerne vare Franskmændene imod. De havde ikke saasnart forladt Dünkirkens Reed, førend de fik Modvind, og Escadren blev dreven ind i Newports Reed (paa Den Wight) hvorfra de i to Dage ikke kunde komme ud igjen. Derpaa vendte Vinden sig igjen, og de seilede med en god Kuling og gunstig Vind til Skotland. Forbin og hans Escadre ankom til Indløbet af Havbugten Forth og seilede op til et Næs, kaldet Trail, paa Kysten af Fife, hvor de kastede Anker, i den Hensigt at løbe op ad Havbugten, den næste Dag, til i Nærheden af Edinburg, for der at sætte Ridderen, Marskalk Matignon, og hans Tropperiland. Imidlertid heisede de Signaler, affyrede nogle Kanonstød og gjorde sig Umage for at vække Opmærksomhed hos deres Venner, som de ventede at see ved Strandbredden, for at byde dem velkomne. Men ingen af disse Signaler bleve besvarede fra Landssiden; derimod bleve de besvarede fra Søen paa en ligesaa uventet som ubehagelig Maade. Syden af fem Kanonstød fra Mundingen af Havbugten, gav dem Underretning om, at Sir Byng nærmede sig med den engelske Flaade. Saasnart han havde faaet at vide, at Forbin var gaaet tilsoes, affeilede han strax. De Franske havde et betydeligt Forspring for de Engelske; men det lykkedes dog Byng at løbe ind i Havbugten strax

efter den franske Escadre. Den næste Morgens Dags-
 lys viste den langt overlegne engelske Flaade, seilende op
 ad Havbugten og tryende at affkære den franske Escadre
 Passagen i det snevre Indløb fra Havet, hvorigiennem
 de havde voget sig. Ridderen af Saint-George og
 hans Tjenere forlangte at komme ombord paa et mindre
 Fartoi, end det de vare paa, som Forbin selv comman-
 derede; fordi de ønskede at gaae iland ved det gamle
 befæstede Slot Wemys, beliggende paa Kysten af Fife
 og tilhørende Jarlen af Wemys, en tro Tilhænger af
 den Stuart'ske Familie. Dette var baade den klogeste
 og mandigste Beslutning Ridderen kunde tage; men han
 maatte erfare, at den Fyrste, der har givet sig under en
 mægtig Allierets Beskyttelse, har selv kun liden fri-
 willie at udøve. Forbin søgte i nogen Tid at undvige
 Ridderens Begjering; men tilsidst gav han ham følgende
 bestemte og afflaende Svar: „Nei, Deres Majestæt;
 ifølge min egen Konges Ordre, er det mig paalagt, at
 sørge for deres høie Person's Sikkerhed, ligesaa omhygge-
 ligt som for hans egen. Dette maa være min vigtigste
 Omsorg. Her er De i Sikkerhed, og jeg vil aldrig
 samtykke i at deres Person skulde blive udsat for Fare
 i et gammelt, forfaldet Slot og i et aabent Land, hvor
 De om saa Limer kunde falde i deres Fjenders Hæns-
 der. Min Konge har betroet deres Person til mig,
 og jeg er med mit Hoved ansvarlig for deres Sikkers-
 hed; jeg maa derfor bede Dem, at have fuldkommen
 Tillid til mig, og ikke laane Øren til nogen Andens
 Raad. Alle de, der vove at give Dem saadanne Raad,
 der ere forskjelligs fra mine, ere enten Forrædere eller
 Rujoner.“ Efter at Forbin saaledes, paa en noget raa
 Semand's Maaner havde beroliget Ridderen, sendte han

ned imod den engelske Admiral, som om han havde ifinde at flaae sig igjennem hans Flaade. Men da Sir Byng gav Signal til sine Skibe, at samle sig, for at møde Fjenden; gif Franskmændene over Stav og benyttende sig af denne Manøvre for at undgaae den engelske Admiral, styrede han til Udløbet af Havbugten. De engelske Skibe havde været længe i Søen og vare derfor noget tunge Seilere, medens de franske Skibe vare blevene udøgte af de bedste, og med Omhyggelighed udbedrede til denne særdeles Tjeneste. Sir Byng forfulgte dem derfor forgjeves, naar man undtager, at det langsomt seilende franske Skib, *Elisabeth*, faldt i hans Hænder. Da den øvrige franske Flaade saaledes undgik Admiral Byng, seilede han op til Edinburg, for at hjælpe til at forsvare denne Hovedstad, i Tilfælde at Jacobiterne skulde have begyndt nogle for den farlige Bevægelse. Paa den anden Side stod det nu i Grev Forbins Magt at seile andensteds hen, og imellem alle de Havne, der findes paa den nordøstlige Kyst af Skotland, ligesaa Dundee til Inverness, vælge den, som efter Omstændighederne maatte være det bedste Sted til at sætte Ridderen af Saint-George og de franske Tropper iland; men enten det nu var fordi Gjenstanden for dette Tog og dets rigtige Udførelse ikke laae Forbin selv meget paa Hjertet, eller der var nogen Grund i de fleste Jacobiters den Gang almindeligt nærede Mistanke: at Forbin handlede efter sit Hofs hemmelige Ordre, saa negtede han bestemt — uagtet Ridderens gjentagne Anmodning — at sætte ham og de til hans Tjeneste bestemte Tropper iland nogetsteds i det nordlige Skotland. Hele Toget vendte tilbage til Dünkirk, tre Uger efter at det var seilet derfra; Tropperne bleve satte iland og

fordeelte omkring i Garnison. De Commandohavende ilede til Hoffet, for at retfærdiggjøre sig, og kaste Skylden paa hinanden for Togets mislykkede Udfald.

Da dette tilsigtede Angreb paa Skotland var mislykket, følte de misfornøiede Skotlændere at en Leilighed var tabt, som rimeligviis aldrig mere vilde tilbyde sig — og som virkelig ogsaa aldrig mere tilbød sig. — Den Enighed, hvormed næsten alle de talrige Secter og Partier i Skotland vare tilbøielige til at deeltage i enhver Forholdsregel, der kunde befrie dem for Unionen, var saa usædvanlig, at man kunde ikke vente at den skulde blive af lang Varighed hos en saa urolig Nation, der var deelt i saa mange forskjellige Factioner. Ei heller var det rimeligt, at den engelske Regering, efter at have faaet en saadan Lære, vilde saa hastigt igjen lade Kongeriget Skotland være i en saa forsvaersløs Tilstand. Men især var det at formode, at det engelske Ministeriums Hævn vilde falde saa tungt paa de Mænds Hoveder, der havde viist sig meest villige til at fremme Ridderens Sag, at Exemplet maatte affrække Andre fra at træde i deres Fodspor ved lignende Leiligheder i Fremtiden. I den korte Tid da man vidste at den franske Flaade var i Søen, og da Armeens Landgang, et eller andet Sted paa den skotske Kyst, næsten dagligt kunde ventes, maatte de saa Tilhængere af den engelske Regering taale megen Ydmygelse. Jarlen af Leven, Høifcomanderende over Tropperne i Skotland, skyndte sig derhen fra England, for at tage Commandoen over de to eller tre Regimenter, som var alt hvad der kunde bringes til veie til Hovedstadens Forsvar. Ved sin Ankomst til Edinburg blev han til Statssecretairen, at Jacobitterne vare saa talrige og viste sig saa opblæste, at han neppe turde see

dem i Ansigtet, naar han gik igjennem Gaderne. Da en Flaade nærmede sig til Edinburg, opstillede Jarlen sin lille Hær i Slagtorden paa Leiths Sandbanker, som for at imodstaae ethvert Forsøg paa Landgang. Men der faldt en tung Steen fra hans Hjerte, da han saa, at de sig nærmende Krigsskibe førte engelsk Flag istedet for fransk, og da han overtydede sig om at det var Sir Byngs Flaade og ikke Grev Forbins. Da denne vigtige Tidende blev offentlig bekendt, kom Louren til Jacobiterne at staae Vinene ned og moderere de stolte Blik, hvormed de før havde ængstiget deres Fiender. De maatte nu igjen paatage sig den ydmyge og beskedne Mine, der passer sig for en lidende og undertrykket Faction. Det vilde nu rimeligvis først og i Særdeleshed gaae ud over de jacobitiske Adelsmænd i Stirlingshire, som allerede havde vlist sig bevæbnede, endstjøndt ingen Leilighed indtraf til Blodsudgydelse. De havde derfor nu Aarsag til at vente den yderste Hævn fra Regeringens Side. Iblandt disse stirlingske Jacobiter vare der adskillige rige Mænd, som besadde baade Indflydelse og faste Eiendomme, saasom: Stirling af Keir, Seaton af Touch, Edmonstoun af Newton, Stirling af Cardon og andre flere. De samlede et smukt Corps af Cavalleri og rykkede frem imod Edinburg, for at være de Første, der kunde gøre Ridderen af Saint-George deres Opvartning og tilbyde ham deres Tjeneste. Men da de undervejs erfarede, at Toget var mislykket, skiltes de ad og vendte tilbage, hver til sit eget Hjem. De bleve alligevel arresterede, kastede i Fængsel og truede med at blive faggivne for Landsforræderi.

Hertugen af Hamilton viste endnu den samme Vaksen, der altid havde givet hans Fremgangsmaade Ud-

seende af hemmelig Falskhed: medens man underhand-
 lede i Skotland om det franske Angreb, forlod han sin
 Vopæl der, Kinniel, for at besøge sine Godser i Lan-
 cashire. Han blev indhentet paa sin Reise af en Ven,
 der kom at underrette ham om, at alle Hindringer for
 den franske Expedition nu vare overvundne, saa at man
 med Visshed kunde vente den ved den skotske Kyst midt
 i Marts. Hertugen syntes meget i Forlegenhed og er-
 klærede for Lockhart af Carnwath, at han med Glæde
 vilde vende tilbage igjen, dersom den Omstændighed ikke
 var, at det vilde gjøre alt formegen Opsigt, hvis han
 nu, paa den første Efterretning om at man ventede
 Ridderen, vilde standse sin Reise pludseligt og vende
 tilbage til Skotland, hvilket vilde blive anset for et saa-
 dant Tegn paa hans Interesse for den Sag, at det
 ganske vist vilde bestemme Regeringen til at arrestere
 ham som en mistænkelig Person. Men hans Herlig-
 hed forpligtede sig til, at saasnart han ved en Expres
 blev underrettet om, at de Franske virkelig vare an-
 komne, vilde han vende tilbage til Skotland, uden at
 bryde sig om Modpartiets Forsølgelser, og indfinde sig
 i Dumfries, hvor Lockhart skulde møde ham med In-
 surgenterne fra Lanarkshire, det District, hvor de begge
 havde den meste Indflydelse. Hertugen var neppe an-
 kommen til sit Herresæde, Ashton i Lancashire, førend
 han fik Huusarrest som en mistænkelig Person (formod-
 nentlig et Spissegteri, aftalt imellem ham og den engelske
 Regering.) Han blev endnu bevogtet af den Offi-
 ceer, der overbragde ham Arrestbefalingen, da han fik den
 Efterretning, at den franske Udrustning nu virkelig var
 gaaet under Seil; men ogsaa da ansaae han det for
 at være for tidligt, at erklære sig; men forsikrede hoi-

tideligt, at saasnart han erfarede at Ridderen virkelig var landet, vilde han befrie sig for sin Bevogter, og begive sig til Skotland i Epidfen for 40 Ryttere, for at leve eller døe i Ridderens Tjeneste. Da Ridderen aldrig satte sin Fod iland, kunne vi ikke vide om Hamilton vilde have holdt sit Løfte, hvilket Lockhart dog synes at have anseet for oprigtig meent, eller han, i saa Fald, ogsaa havde taget sin Tilflugt til en eller anden Undskyldning, ligesom ved andre foregaaende critiske Leiligheder.

Regeringen var — som almindelig er Skik i flige Tilfælde — streng i at undersøge og forfølge Sagen om Sammenrottelsen; og de, der havde givet Opmuntring dertil, bleve truede af Regeringen i Forhold til den Skræk, den selv havde udstaaet. Mange fornemme Skotlændere, saavel af den høiere som lavere Adels, bleve arresterede, som mistænkelige, og deels fængslede i stærkt befæstede Steder i Skotland, deels sendte til London i en Art af Triumph, i Anledning af den Opmuntring, som man formodede at de havde givet til dette Angreb. De jacobitiske Adelsmænd i Stirlingsshire, som virkelig havde grebet til Vaaben og samlet sig i et militair Corps, bleve udseete til at være de første Offere for denne Sag, og bleve derfor sendte tilbage til Skotland, for at sages gives i det Land, hvor de havde begaaet Forbrydelsen. Da de bleve bragte for Skranken i den høieste Justits Ret i Skotland, bleve adskillige Vidner afhørte, som vel havde seet disse Herrer forsamlede i eet Corps; men ingen af Vidnerne havde bemærket nogen Omstændigheder, der gav dem Udseende af at være paa et Krigstog. De havde rigtignok Vaaben, men saa Adelsmænd droge paa den Tid ud fra deres Hjem, uden at være

forsynede med Sværd og Pistoler. Ingon havde hørt nogen forræderisk Samtale imellem dem, eller Tilstaaelse om forræderiske Hensigter. De Eedsvorne fandt derfor, at Forbrydelsen var: ikke bevist imod dem — en Dom, der efter den skotske Lov har den samme Virkning, som den der lyder paa: ikke skyldig; men bliver kun brugt i de Tilfælde, hvor der hviler en Skygge af Mistanke paa de anklagede Personer, der gjør deres Skyld sandsynlig i Rettens Dine, endstjøndt Anklageren ikke har kunnet tilveiebringe fuldt Beviis imod dem. Denne Sag blev ført den 22de November 1708. Man fortæller en Anekdote, der kan tjene til at forklare Mærksagen til deres Friskjendelse: Da Lord Keir — siger man — glad over sin Friskjendelse, reed hjem, ledsaget af sin Kjeldermester, som havde været eet af de Vidner, der bleve førte imod ham i Sagen, men som under Vidneforhøret havde glemt hvert et Ord, der angik saadan Ting, som muligt kunde være hans Herre til Skade, kunde Herren ikke afholde sig fra at ytre sin Forundring over at Tjeneren havde været saa særdeles kort af Hukommelse i Henseende til visse Ting, hvorom han blev adspurgt. — „Jeg forstaaer meget vel, hvad deres Høihed mener“ — sagde Tjeneren ganske koldsindigt — „men jeg havde foresat mig, hellere at overgive min egen Sjæl til Himlens Naade og Barmhjertighed, end deres Høiheds Legeme til Whiggernes ømme Medlidenhed.“ Denne Fortælling behøver ingen videre Forklaring.

Da det ikke lykkedes Regeringen at overbevise og faae Dom over de Deeltagere i Sammenrottelsen, der havde handlet saa aabenbart, indsaae den, at det vilde være forgjeves at procedere imod dem, der vare blevne

arresterede blot paa Grund af Mistanke. Iblandt disse vare der mange Adelsmænd og Jordbrotter af første Rang, om hvilke man troede, at de vare jacobitisk-sindede: Hertugen af Gordon; Marquien af Huntly; Jarlerne Seaforth, Errol, Nithisdale, Marischal og Murray, Lorderne Stormont, Kilsyth, Drummond, Maitne og Sinclair, foruden mange andre Adelsmænd, der besadde baade Formue og Indflydelse, sad alle indsluttede i Tower, eller andre Statsfængsler. Man troer at Hertugen af Hamilton med Held har underhandlet med Whiggen om deres Løsladelse, idet han til Gjengjæld har foreslaaet Ministerne, ved det næste Valg, at anvende sin egen og sine Benneres Indflydelse til deres Fordeel. Fangerne bleve følgerigt løsladte imod at stille Sikkerhed for deres fremtidige Forhold.

Regeringen troede alligevel at Ursagen hvorfor de jacobitiske Adelsmænd i Stirlingshire ikke vare blevne overbeviste om Landsforræderi -- hvori de dog ganske vist vare skyldige -- laae ikke saameget i Bidnernes Uvillie til at vidne imod dem, som i de skotske Loves og Domstoles Ufuldkommenhed i slige Sager. Man foresatte sig derfor at raade Bod paa denne Mangel, for Fremtiden, ved at affkaffe den skotske Criminal-Lov og i det Sted indføre den engelske. Man foreslog derfor, at Sager, betræffende Forræderi, begaaet i Skotland, skulde herefter føres og dømmes ved en ny Criminal-Ret kaldet i det engelsk-juridiske Sprog; a comission of Oyer and Terminer, det vil sige: en Ret, bestyret af Commissarier, der bleve ansatte for at undersøge og afgjøre visse særdeles criminelle Sager, betreffende Forræderi og andre Statsforbrydelser. Her maa man bemærke: at denne Forandring medfører en vigtig Fordeel for Re-

geringen; da Sagerne skulde tages fra de almindelige Justits-Retters Bedømmelse og overgives til Commissarier, der bleve udnævnte for at dømme i et eller andet specielt Tilfælde. Til disse Commissarier vilde selvfølgelig blive valgt saadanne Mænd, der vare Regeringen hengivne, aarvaagne i at forekomme ethvert Angreb paa den, og sælgeligt let kunde være noget partiske imod de Partier, der bleve førte for deres Domstol, som Deelagtige i et saadant Foretagende. Paa den anden Side havde den ny Lov den Bestemthed, som det engelske Rets-System udfordrede: den fastsatte nøiagtigt visse Formaliteter i Proceduren, som i Skotland vare overladte til Dommerens Godtbefindende og gav dem Leilighed til at begunstige eller fortrædige Parterne. Dette var en farlig Fritaaedighed i politiske Sager, hvori enhver Mand, til hvilken Klasse han end hørte, og hvor upartisk og ubestikkelig hans Karakter igrigt kunde være, let, formedelsi den herskende Partis Mand, kunde lodes til at tage Part med den Enes eller den Andens i Henseende til den politiske Mening, der var Gjenstand for den criminelle Sag. En anden Deel af denne ny Criminal-Lov var desuden en stor Velgjerning for Skotland. Den befriede dette Land for steds for den grusomme Anvendelse af paaenligt Forhør. Dette have vi forhen seet blev hyppigen brugt under Carl den Andens og hans Broders, Jacobs Regeringer; og det var endnu, endstjondt sjeldnere, bleven anendt efter Revolutionen. En større Uretfærdighed kan man ikke tænke sig, end at bruge Tortur, for at aftrvinge Nogen en Bekjendelse. Dog udgjorde dette een Gang en Deel af den criminelle Procedure i ethvert europæisk Land, og bruges endnu hos nogle Nationer paa Fastlandet. Man kan let ind-

see, at en frygtsom Mand, eller Een, som er særdeles omfindelig ved Smerte, vil bekjende Forbrydelser, hveri han er ganske uskyldig, for at undgaae den smertelige Tortur; hvorimod en Skurk, med en forhærdet Sjæls- og Legems-Constitution, vil udholde de værste Piinsler, hellere end at tilstaae Forbrydelser, som han dog virkelig har begaaet. Begge Landes Criminal-Love stemmede kun alt for vel overeens i at forøge Straffen for Landsforræderi med visse skærpede og grusomme Tillæg, som i det de ere væmmelige og skrækkelige for den menneskelige og civiliserede Deel af Tilskuerne, bidrage kun til at brutalisere den ucultiverede og tankeløse Pøbel, og familiarisere den med Synet af barbarisk Grusomhed. Heri udviste de engelske Love en smaalig Haardhed: de befalede at Forræderen skulde skæres ned fra Galgen, førend Liv og Høielse for Smerte endnu havde forladt ham — at naar han var halv død, skulde hans Hjerte rives ud af hans Bryst og kastes i Jlden — Kroppen opskæres og Indvoldene udtages; og derpaa — ikke at tale om anden endnu skjændigere Lemlæstelse — skulde Kroppen parteres i fire Parter og udsættes paa Broer og Taarne, som Adsel for Rovfuglene. Vi indbømme at Landsforræderi, da det sigter til at ødelægge og tilintetgjøre den Regering, hvorunder vi leve, er den største af alle mulige Forbrydelser.*) Livsstraf er og bør være dens Følge; men Døden bør ogsaa være den yderste Grændse for de Dødeliges Straffe=Ret. Alt det øvrige Slagter, som de engelske Love befale, tjene derfor kun til at opvække Affky, eller Hjertets Forhærdelse

*) Kun Skabe, at i politiske Feider vil endogsaa den æbleste Patriotisme faae Navn af Landsforræderi, dersom Modpartiet feirer og beholder Magten.

hos Tilfuerne; imedens alle disse Rædsler sjelden af-
 strække Forbryderen. Sædvanligt er han bleven ledet
 til at begaae den Handling, hvorfør han straffes, ved
 een eller anden stærk entusiastisk Følelse, som enten er
 ham indpræntet ved Opdragelsen, eller opvakt ved Sym-
 pati med Andre; og har denne Følelse været stærk nok,
 for at formaae ham til at vove sit Liv, saa vil den ikke
 blive undertvungen ved Forestillingen om de Døden til-
 foiede eller forlængede Piinsler. En anden Forøgelse
 af Straffen for Landsforræderi var, at Forbryderens
 Jordegods og Formue blev confiskeret til Kronen, saa at
 hans Børn og andre naturlige Arvinger, bleve gjorte
 arveløse. Der er Noget i denne Lov, som vanskeligt
 lader sig forene med den moralske Følelse; da man paa
 en Maade kan kalde det: at straffe Forældtenes Forbryr-
 delser paa Børnene. Man kan ogsaa gjøre den Ind-
 vending derimod, at det er haardt at confiskere og fra-
 tage den lovlige Arvelinie saadanne Stamgods, som
 Forbryderens Forfædre kunne have erhvervet sig ved Ta-
 lenter og Vindskibelighed, eller maaskee ved de Tjenester,
 de have beviist Staten. Men paa den anden Side
 kan, til Forsvar for denne Lov, siges: at der er Noget
 ikke upassende i den Straf, at nedsætte i Fattigdom
 den Mands Familie, der ved sit Angreb paa Staten
 kunde have ruineret tusinde andre Familier. Og man
 kan ei heller negte, at denne Deel af Straffen har en
 ønskelig og stærk Indflydelse til at afholde Menneskene
 fra denne Forbrydelse. Landsforræderi er sædvanligt de
 Rige og Mægtiges Forbrydelse, i det mindste blive disse,
 som Anførere i Borgerkrigene, sædvanligt udsøgte, som
 Offere for Straffen.*)

*) Ja, fordi der i disse Eiendomme er noget at fiske for Mobpartiet.

Mænd, hvor villige de end kunde være til at vove deres egne Personer, vilde dog betænke sig paa at begynde et Foretagende, der muligt kunde tilintetgjøre deres hele Families Formue, Navn, Rang og andre Fordele, som de maaſkee have nedarvet fra en lang Række af Forfædre, og som de have det naturlige og roesværdige Onſke, at overdrage igjen til deres Efterkommere.

Det Forſlag: at gjøre Englands Criminal=Lov, i Henseende til Forræderi, ogſaa gjeldende i Skotland, blev indgivet i Parlamentet under Navn af en Bill, der ſigtede til videre at fuldføre og fuldkommengjøre Unionen. Mange af de ſkottiſke Medlemmer indvendte derimod: at denne foreſlaagne ny Anordning var ſnarere et Brud paa den nyligt indgaaede National=Tractat, da den directe gik ud paa at gjøre et Indgreb paa den ſkottiſke Juſtits=Rets Myndighed, hvis Ufrænkkelighed dog var bleven garanteret ved Unionen. Denne Indvending blev, om juſt ikke hævet, ſaa dog i det mindſte ſvækket, ved det Amendement: at tre af Dommerne i Juſtits=Retten (ſaaledes kaldtes den gamle Criminal=Ret i Skotland) ſkulde altid være Medcommiſſarier i enhver nedſat ny Criminal=Commiſſion. Billen blev derpaa antagen ſom en Lov, der ſiden altid har været gjeldende i Skotland.

Saaledes blev alſaa Unionen ganſke fuldført. Vi ſkulle dernæſt — for at tale i Mekanikernes Sprog — beſtræbe os for at viſe, hvorledes den ny Maſſine gik; hvorledes den arbejdede; eller med andre Ord: hvorledes denne ſtore Forandring i Storbritanniens indvortes Conſtitution ſvarede til de Statsmænds Forventninger, der havde indført den.

Tredie Capitel.

De vigtigste Formænd i Skotland. — Deres Karakterer og Egenheder. — De skotske Deputeredes Modtagelse i London og i Parlamentet. — Uenigheder imellem de skotske Pairer og de skotske Medlemmer af Underhuset. — Disse Uenigheder blive bilagte i Anledning af Debatterne over, og Afgjørelsen af det Spørgsmaal: om de skotske Pairer, naar de af Regeringen bleve udnævnte til Pairer af Storbritanien, derved erhvervede Ret til at tage Sæde i Overhuset? — Debatter over det Spørgsmaal: om Rattsfakten skulde udvides til Skotland? — Motion om Unionens Afkæffelse. — Denne Motion afflaaes ved en Stemmesfleerhed af blot fire Stemmer. — En Gjæring foraarstages ved Udgivelsen af Swifts Skandkrift, kaldet: „Whiggernes Almeen-Aand.“

For at meddele Læseren en tydelig Idée om Storbritaniens Stilling i den her omtalte skjæbnesvangre Tidspunkt, maa jeg først give en kort Skildring af tre eller fire af de vigtigste skotske Mænds Karakterer og Egenheder; fordi disse Hovedpersoner i Skotland havde den virksomste Indflydelse paa Gangen og Udfaldet af de paafølgende Begivenheder. Dernæst skal jeg forklare de skotske Repræsentanters Fremgangsmaade i det forenede brittiske Parlament, og efter at have forudsendt disse foreløbige Betragtninger, skal jeg for det tredie bestræbe mig for at skildre Storbritaniens almindelige Forholdsregler i Henseende til det Forhold, dette Rige stod i med fremmede Stater og forklare hvad Indflydelse dette Forhold havde paa det forenede Kongeriges indvortes offentlige Nolighed.

De tvende Hertugers, Hamiltons og Atholes Karakterer ere vi allerede af det Foregaaende noget bekendts med og vide: at den Første blev anseet som Formand for de lavlændiske Jacobiter; Athole derimod som Formand for Høilænderne. Hamilton udmærkede sig især i det sidste skotske Parlament, som Hoved for Oppositio-

nen imod Unionen. Ogsaa under det Complot, der gik ud paa at bevirke de Franskes Angreb paa Skotland, for at indsætte den Stuart'ske Familie paa Thronen igjen, blev han anseet som Chef for de lavlændiske Jacobiter. Han var den øverste Pair i Skotland og havde den høieste Rang næst efter den kongelige Familie, med hvilken han var nær beslægtet; hvorfor ogsaa Mogle have beskyldet ham for, at han selv trængte efter Kronen; men dette var et Daarskab, som han, for sin bekjendte gode Forstand's Skyld, bør frikjendes for*). Han havde et smukt personligt Udseende, forenet med høflige og venlige Måner; hvorfor han ogsaa var almindelig yndet af alle Folke-Classer. Han var den naturlige Chef for Adelen i Lanarkshire, hvorfra Mange nedstammede fra hans egen Familie. Ved sin Moders, den ældre Hertuginde af Hamilton's Indflydelse, havde han altid beholdt et stærkt Parti af Tilhængere iblandt de høilandske Cameronianer, som efter Revolutionen mere end een Gang havde vist sig bevæbnede; hvilket, i Tilfælde af Borgerkrig eller et fremmed Angreb, maatte have været en vigtig og væsentlig Hjælp. Men med alle disse Fordele, baade i Henseende til medfødt Rang, Karakter og Indflydelse, havde Hertugen af Hamilton dog en Feil, der hindebød ham i at opnaa nogen høj Vigtighed som politisk Formand. Han besad personlig Tapperhed, hvilket han viste i sin sidste og tragiske Scene**); men han manglede politisk Mod til at tage en fast Beslutning. Han trodsede

*) Forfatteren har fuldkommen Ret i, at en rlig, lykkelig og almindelig agtet Mand, som trængte efter at bortbytte sit lykkelige private Liv med det urolige og byrdesulde Konge-Liv, maa være en Daare.

**) See Slutningen af det næstfølgende Capitel.

Faren, saalænge den endnu var fjern; men naar den nærmede sig tabte han Modet. Ligesom den Hest, der løber raskest hen til det Sted, hvor den skulde gøre et stort Spring, men standser pludseligt ved Maalet og negter at udføre selve Springet, sætter derved sin Rykter i Fare, eller maaskee ganske kaster ham af Sadelen; saaledes skuffede Hertugen ogsaa ofte sine Venner og Tilhængere, ved at trække sig tilbage i det afgjørende Dieblis. Dog, uagtet denne Feil, var Hamilton elsket og agtet af Leckhart og andre Anførere for Torpernes Parti, som synes snarere at have beklaget hans Ustadighed, som en Svaghed, end fordømt den som en Feil.

En anden skotsk Adelsmand, som ved sine Talenter særdeles udmærkede sig i de paafølgende vigtige Begivenheder, var Hertug Hans af Argyle, en Mand, hvis Storhed ikke bestod i de tilfældige Omstændigheder af Rang, Indflydelse og Formue, endskjøndt han besad alle disse Fordele i høieste Grad; men hans Talenter maatte have hævet ham til en udmærket Høide, om han end havde været født i den ringeste Stand*). Denne store Mand nedstammede fra det gamle adelige Huus, Argyle, som spiller en saa mærkværdig Rolle i den skotske Historie, og hvis Navn forekommer saa ofte i de foregaaende Dele af dette Verk. Denne Hertug Hans af Argyle, hvorom vi nu tale, var en Sønnens Søn af den navnkundige Marquis af Argyle (Montroses Sam-

*) I en saa aristocratisk Stat, som Storbritanien, kunde det vel være Trivsel underkastet — hvis han havde været født af ringe og fattige Forældre — om hans medfødte Talenter da, ved en simplere Opdragelse, vare blevene saa vel udviklede, eller havde fundet saa god Tililighed til at vise sig.

tidige og erklærede Fjende) som blev halshugget, efter at Carl den Anden igjen var kommen paa den engelske Throne*). Altsaa var han en Sønneson af den Jarl af Argyle, som havde den samme ulykkelige Skjæbne under Carl den Andens Broder og Eftermand Jacob**). Ved disse gjentagne Forfølgelser var den argylske Familie bleven nedsat i meget trange Raar; men den fik Opriksning og Skadesløsholdelse ved Revolutionen; thi Hertug Hanses Fader blev da indsat igjen i sine Fædres Eiendomme og til Erstatning for den Fornærmelse og Uretfærdighed, der var uøvet imod hans Fader og Farfader, blev han ophøiet til Hertugs Rang. Et mærkeligt Tilfælde, som hændede Hertug Hans i hans Barnsdom, vilde hos Hedningerne være bleven anset for et Spaadoms-Tegn paa at han var bestemt til noget Stort, og derfor stod under Forsynets særdeles Omsorg. — Om trent paa den Tid (Sagnet siger, at det var paa den selv samme Dag, den 30te Juni 1685) da hans Farfader, Jarlen Archibald Argyle blev henrettet, faldt hans Sønneson, Hans, Familiens Arving, den Gang om trent syv Aar gammel, ud af et Vindue fra det gamle Taarn paa Lethington nær ved Haddington, hvor hans Mormoder, Hertuginde af Lauderdale, den Gang boede. Det Vindue, hvorfra Barnet faldt, var saa høit oppe, at det kunde ansees for et Mirakkel, at han ingen Skade kom til. Han gik tidligt i militair Tjeneste, som hans Familie længe havde havt en Forkjærlighed for; og under Kong Wilhelms Die, udmærkede han sig ved Beleiringen af Keyferswart. Ogsaa i det civile Liv udviste

*) See den nyere Skottlands Historie, 2.D. Pag 18 og 19.

**) Ibidem, Pag. 104 og 105.

han en sjelden Dulighed, og blev udnævnt til Solicitor-
 misarius i det skotske Parlament i Aaret 1705, ved
 hvilken Leilighed han styrede Tingene saa vel, at han
 lagde den første Grundvold til Unions-TRACTATEN, ved
 at drive den Parlaments-Aet igjennem, hvorefter Com-
 missarier, eller kyndige Mænd, bleve sammenkaldte, for
 at forenes om en vis Basis for denne store National-
 Underhandling. Og i det sidste skotske Parlament var
 hans mægtige Veltalenhed eet af de kraftigste Midler
 til at drive TRACTATEN igjennem. ARGYLES Navn findes
 ikke paa nogen af de Rister, der indeholde en Fortegnelse
 over Deeltagerne i Bederlags Summen; hans Lands-
 mænd, saa misfornioede de end vare med denne Han-
 del, tilfode de dog, at han havde begunstiget den, ikke
 af Egennytte, men efter virkelige Grundsætninger; og det
 er unegtligt en hæderlig Roes for denne store Mands
 Karakter, at endstjøndt han ønskede at oprette det store
 Formues Tab, som hans Familie havde lidt ved hans
 Farsaders og Oldesaders ulykkelige Skjæbne og ved hans
 Faders Ddselhed, havde han dog formegen Formust og
 Vredfølelse til nogensinde at nedlade sig til paa een eller
 anden indirect Maade, at søge personlig Fordeel; og end-
 stjøndt han levede i en Tidsalder, hvori hos de Fleste
 alting var tilfals for Penge, kunde han trods enhver
 Besskyldning for at have taget Stikpenge; hvorimod den
 Statsmand, der een Gang er bleven overbevist om at
 have solgt sine Meninger, eller sin Stemme, for egen
 Binding, er at ligne ved det Gruentimmer, der een Gang
 har tabt sit gode Navn og Rygte; han kan, ligesaa lidt
 som hun, nogensinde mere tilbagevinde den een Gang
 tabte offentlige Agtelse og Tillid. Dog blev ARGYLE siden
 belønnet, ved at blive udnævnt til engelsk Pair under

den Titel af Earl af Greenwich og Baron af Chatham. Efter at Unionen var fuldført, vendte Argyle igjen tilbage til Armeen og tjente med en sag udmærket Berømmelse under Marlborough, at denne store Generals Elinsege endogsaa siges derved at være bleven opvakt. I det mindste er det vist, at der var ingen god Forstaaelse imellem dem; thi det var bekjendt, at da det Rygte gik, at Godolphins Whig-Ministerium vilde gjøre sig Umage for at faae Marlborough — imod Dronningens Villie — udnævnt til Liv-General, tilbød Argyle sig, at dersom et saadant Forsøg skulde blive gjort, da vilde han tage Marlborough tilfange endogsaa midt i den seierlige Armee, som han commandede. Paa den Tid var Argyle derfor en tro og nidkær Ven af Harley og Bolingbroke, som da begyndte deres Tory-Ministerium. Til Belønning for denne gode Hjælp, blev han af disse nye Ministre udnævnt til Høverstcommanderende i Spanien, og de forsikrede ham om, at han skulde faae al den Understøttelse af Tropper og Penge, som han maatte behøve, for at føre Krigen med Held i dette Kongerige, hvor Toryerne altid havde paastaaet, at den burde fortsættes med Kraft. Med denne Forpligtelse fra Ministeriets Side imodtog Argyle den ham tildeelte Post, i det ærgjerrige Haab: derved at erhverve sig den militaire Berømmelse, som han trængte efter. Men, ved sin Ankomst til Spanien, fandt han, til sin store Misfornøielse, den brittiske Armee i en alt for ussel Forfatning til at kunne begynde noget vigtigt Foretagende; ja den var ei engang istand til at forsvare sin da havende Stilling. De brittiske Ministre holdte ikke det Løfte de havde givet ham om Understøttelse; de sendte ham hverken Penge eller Krigsfornødenheder, eller nye Tropper,

faa at Argyle — istedet for at rivalisere med Marlborough i at erobre Landstrækninger og vinde Batailler, som var hans Uergjerrigheds Formaal — saae sig bragt til den sørgelige Nødvendighed, at retirere til Den Minorca, for at frelse den usle Rest af Hæren. Ministerne undskyldte Misligholdelsen af deres givne Løfte derved: „at da de havde besluttet at indgaae det Forlig med Frankrig, som siden blev kaldet Freden til Utrecht, ønskede de ikke at fortsætte Krigen med Kraft, hverken i Spanien eller noget andet Sted.“ Argyle blev syg af krænket Stolthed og Harm. Efter at være kommen op af en hidsig Feber, der nær havde kostet ham Livet, vendte han tilbage til Storbritanien med hævnjerrige Hensigter imod Ministerne, som ved Misligholdelse af deres Løfte, havde — efter hans Formening — berøvet ham en riig Høst af Hæder og Laurbær. Ministerne, Harley, nu kaldet Jarl af Oxford og Lord Bolingbroke søgte, ved Argyles Tilbagekomst til England, at for-
 milde ham, ved at udnævne ham til Overstcomman-
 dende i Skotland og Gouverneur i Edinburgs Castel;
 men desuagtet forblev han en bitter og farlig Modstan-
 der af deres Ministerium, frygtelig ved sine høie Talen-
 ter baade i det civile og militaire Fag, sin særdige Vel-
 talenhed og den modige Energi, hvormed han baade ta-
 lede og handlede. Saaledes var den udmærkede Hertug
 Hans af Argyle, som vi ofte skulle omtale i de følgende
 Capitler af dette Werk.

Hans den Ellevte, Jarl af Mar, med Tilnavnet:
 Ereline, var ogsaa paa samme Tid en mærkværdig Per-
 son. Han besad fyrige Aands-Evner, en hurtig Velta-
 lenhed og Dulighed i Stats-Intriger; derfor gjorde han
 ogsaa Lykke som Hofmand. Hans Fædrenegodser vare

blevne meget forgiældede og adspalttede ved hans Faders flette Bestyrrelse; men for en stor Deel igjen indfrieede og tilbagekjøbte ved hans egen kloge Deconomi. Han fik Commando over et Infanteri-Regiment; men endstjøndt vi snart skulle see ham i Spidsen for en heel Armee, synes det dog ikke, at han har havt stor Lyst til det militaire Fag, eller at han deri har erhvervet sig stor Erfaring. Hans Fader havde været en Whig og en erklæret Tilhænger af revolutionaire Grundsætninger, og Sønnen betraadte Banen, isørt de samme Farver. Han befordrede i det skotske Parlament Forslaget om Unionen og var Een af de skotske Commissaireer, der var med at affatte de præliminaire Artikler. Ved det sidste skotske Parlament var han Stats-Secretair og understøttede Tractaten baade ved Bestalenhed og Snildhed. Man findes ikke iblandt dem, der imodtog nogen Andeel i Nederlags Summen; men da han ved Unionen mistede sin Embedspost som skotsk Stats-Secretair, blev han udnævnt til Seglbevarer med en Pension, og blev optaget i det engelske Geheime-Statsraad. Ved den bekjendte Minister-Forandring, i Aaret 1710, var Mar Een af de sexten Pairer, der repræsenterede den skotske Adels; han gik da over paa Ministerernes Parti og blev udnævnt til brittisk Stats-Secretair. I denne Egenskab blev han meget brugt i de skotske Anliggender, især i de høilandske. Hans store Gods ved Floden Dee i Aberdeenshire, kaldet Braemar-Elov, satte ham i Spidsen for et betydeligt Følgeskab af hans egne Høilændere, hvilket gjorde det saa meget lettere for ham, som Uddeler af Regeringens Gunstbevisninger, at erhverve sig et stort Tilhang iblandt de høilandske Chefer, en Omstændighed, der til-

sidst havde ulykkelige Fø'ger baade for dem og for ham selv.

Hamilton, Argyle og Mar vare saaledes den Gang de tre vigtigste Adelsmænd i Skotland, af hvem Skotlands Anliggender i denne urolige Tidspunkt vare særdeles meget afhængige. Vi skulle dernæst give nogen Underretning om hvorledes de ved Unionen bestemte 45 skotske Medlemmer af Underhuset bleve imodtagne, deels privatim i det selskabelige Liv i London, deels offentligt i det engelske Raad, som Deeltagere der i den lovgivende Magt; og her maa vi bemærke: at endstjøndt alle de skotske Parlaments-Medlemmer hver især, som enkelte Personer betragtede, fandt en hjertelig Modtagelse i London, hvor de vare almindeligt yndede, og i det selskabelige Liv ikke i nogen Henseende bleve tilfidesatte, fordi de vare Skotlændere, saa maatte de dog snart føle, at deres Nærværelse i Raadet var ligesaa ilde antaget af de engelske Medlemmer, som Ankomsten af en Flok fremmede Bædere paa en Græsgang er for den ældre Flok af de samme Dyr, der allerede har græsset der i nogen Tid. En heftig Strid og hyppig Kamp opstaaer da altid imellem de gamle Besiddere og de Nyankomne; og i lang Tid vil man see den mindre, fremmede Flok holde sig sammen, græsse særskilt og vogte sig for at blande sig imellem de gamle, oprindelige Besiddere; ei heller blive de vel imodtagne, hvis de gjøre det. En saadan Uenighed saae man ogsaa imellem det store Antal af engelske Medlemmer i det britiske Underhuus og de saa, ved Unionen, indførte skotske. Ja saa stærk og indgreet var denne Nationalfordom imellem Englænderne og Skotlænderne, at endog saa den politiske Partizand, som ellers vilde have ledet begge Nationers Re-

præsenterer, maatte vige for den. De skotske Medlemmer fandt sig saaledes tilfidesatte, imodsaatte og overstemte i Underhuset ved mange Leiligheder, hvor de formænte, at Sagen umiddelbart angik deres eget Lands Interesse, og hvor de tænkte, at saavel Høflighed som Villighed medførte, at de, som Skotlands Repræsenterer, burde have noget mere at sige, end i Forhold til det ringe Antal af 45 Stemmer. Endog saa et enkelt Medlems Mening pleier at blive hørt med nogen Agtelse og Opmærksomhed, naar den omhandlede Sag umiddelbart angaaer det District eller den Stad, hvis Repræsentant han er; fordi man tiltroer ham, at have gjort sig mere bekendt med den Sag, end andre Medlemmer, som deri ere mindre interesserede. Og det var vistnok naturligt, at Skotlænderne kunde fordrø den samme Opmærksomhed og Agtelse, naar de talte et herit Kongeriges Sag, hvis Mangler og Fordels Ingen i den hele Forsamling kunde kjende saa nøie som de. Men det var langt fra at man heri viste dem den Høflighed og Føielighed, som de ventede; den blev dem ubetrykkelig negtet i følgende Tilfælde:

- 1) Den allerede omtalte Forandring i Skotlands gamle Criminal-Lov, i Henseende til Landsforræderi, gav Anledning til Uenighed: de skotske Medlemmer ønskede gjerne, at deres Lov i denne særdeles Henseende fik en ny Form, ved at vælge det Bedste af begge Rigers Criminal-System; og dette vilde vist nok have været den billigste Fremgangsmaade; men den engelske Lov blev i dette Tilfælde paanøbet Skotland, uden spæderlig Forandring eller Hensyn til Skotlands egen ældre Lovgivning.

2) I Unionens Tractaten var det udtrykkeligt bestemt, at der skulde være fri Handel imellem de to Kongeriger; Grænsetolden imellem begge Riger var altsaa ophævet og Toldanordningerne lige for dem begge. Naar Silb eller anden Fisk, som var nedsaltet i Storbritanien, blev udført, skulde Tolden af det dertil forbrugte Salt godtgjøres ved Udsørfelsen. Dette gav Anledning til en ny Strid imellem de to Nationer; thi den Ret til Toldens Godtgjørelse tilkom, ifølge Tractatens Ord, saavel de Skotske som de engelske Kjøbmænd; men Engländerne indvændte derimod: „at det Salt, hvormed den skotske Fisk var nedlagt, var indført i Skotland for Unionen, og havde ikke betalt den høie engelske Told. Vilde man nu tilstaae Skotlænderne Toldens Godtgjørelse paa de saaledes nedsaltede Varer, saa var det at godtgjøre den skotske Kjøbmand Summer, som han aldrig havde erlagt deraf til Toldvæsenet.“

Der var upaatvivleligt nogen Grund i denne Indvending; men ved at slutte saa stor en Handel, som to Kongerigers Forening, kunde der let indtræffe Umstændigheder, som af een eller anden Aarsag nødvendigt maatte medføre Fordeel for enkelte Personer, enten i det ene eller i det andet Land; og det synes uanstændigt for det rige England at misunde det fattige Skotland en saa ubetydelig Fordeel, naar den var en Følge af en saa vigtig Handel. Det engelske Parlament gav derfor ogsaa tilsidst efter, og samtykkede i denne Toldgodtgjørelse; men det Smukke i denne Eftergivenhed tabte sig ved den isinesfaldende Uvillie, hvormed denne Fordeel blev Skotlænderne indrømmet; og endskjøndt disse

ensfæder fik Sagen afgjort saaledes som de ønskede det, glemte de dog ikke den Bitterhed, hvormed denne Trætte var bleven ført. Debatterne om disse forskjellige Kvæstioner indtraf alle i den samme Parlaments-Session, hvori Unionen var bleven fuldført.

Da Dronningen Anna, i Aaret 1710, var bleven fjæd af sine Whig-Ministre — hvilket vi i det følgende mere udførligt skulle omtale — teg hun Anledning til at affædige dem, da hun fandt at Folkestemningen var dem ugunstig i den naragtige Sag imod Præsten Sacheverel*); og efter den sædvanlige Fremgangsmaade i flige Tilfælde, ophævede hun det da værende Parlament, hvori Ministeriet havde en Majoritet af Stemmer, og sammenkaldte i dets Sted et nyt Parlament.

Det ny Torys Ministerium stræbte — ligesom alle nye Ministre, naar de tiltræde deres Post — at vinde alle Glasers og Partiers Yndest og Understøttelse ved Høflighed eller Løfter; og de skotske Medlemmer af det britiske Underhus, som dog udgjorde 45 Stemmer, bleve ei heller aldeles ringeagtede. Det ny Ministerium pralede for Skotlands Repræsentanter med den Yttring; at det ny sammenkaldte Parlament bestod fornemmeligt af uafhængige Mænd fra Landet, som vilde vise upartisk Retfærdighed imod alle Storbritaniens Dele, og at Skotland skulde ikke faae noget at klage over." Der indtraf snart en Leilighed til at vise, hvorvidt disse Løfter vare oprigtige. Men først maa det bemærkes, at den Opposition, der havde fundet Sted imod Regeringens Forholdsregler, havde hidtil væsten alene dependeret af de skotske Medlemmer i Underhuset; de havde nemlig

*) Denne Sag findes beskrevet i det næste Capitel.

fulgt den Politik, at true Ministeriet med, at gaae over alle som een Mand til Oppositionen ved vigtige Spørgsmaales Afgørelse, og saaledes lade Ministeriet faae en Minoritet af Stemmer; en politisk Tactik, som altid vil give et lille, men enigt Parti en vis Vegt i Underhuset, hvor der ofte forekommer Quæstioner, ved hvis Afhandling Meningerne ere meget delte, og 45 Stemmer kunne da let bringe Vegtkaalen til at helde til hvilken Side de ville. Paa denne Maade havde de skotske Medlemmer af Underhuset undertiden tilvejebragt et heldigt Udfald af saadanne Debatter, der angik deres eget Land; men dette var ikke Tilfældet i Overhuset; da nogle af de skotske Pairer, som vare deres Lands Repræsentanter i dette Huus, havde en høj Rang, med kun liden Formue til at holde den i Hæder, og derfor en Tid vare temmelig fiendelige imod Regeringen og i Almindelighed voterede i Ferening med de magthavende Ministre. Men der reiste sig en Quæstion, angaaende deres egen Stands Privilegier, som vi nærmere skulle omtale, og som gjorde en Ende paa denne deres egennyttige og urigtige Politik.

Der var ogsaa en anden Årsag, hvorfor de skotske Pairer vare saa lunkne i at gjøre sælles Sag med Skotlands Repræsentanter i Underhuset: disse havde nemlig ved to Leiligheder vlist sig virksomme i at sætte Grændser for Aristocratiet's overdrevene Magt. Den første Gang var det en Bill de havde drevet igjennem, hvorved Pairernes ældste Sønner bleve erklærede uberettigede til at erholde Sæde som Parlamentslemmer i Underhuset, fordi de vare Arvinger til deres Fædres Stamgods og Privilegier, og altsaa af samme Stand som den høie Adel, hvilken var repræsenteret ved de dertil udvalgte sytten skotske Pairer i Overhuset. Den anden af Underhuset vedtagne Be-

stemmelse, som mishagede Pairene, bestod deri; at de Valgstemmer i Skotland bleve erklærede ugyldige, hvorved de formeentlige Valgberettigede ikke selv vare virkelige Eiere af de Grund-Eiendomme, som Loven udfordrede, for at kunne udøve denne Ret; men som kun pro forma vare satte i en temporair Besiddelse deraf. Hidtil havde Pairene, som ikke selv havde nogen Stemme ved Valget af Underhusets Medlemmer, søgt, paa en indirecte Maade, at blande sig i dette Valg, ved at inddele deres store Grundbesiddelser i mange mindre Dele af den udfordrede Størrelse, og overdrage Besiddelsen af disse, for en Tid, til saadanne Personer af deres Tilhængere, som de havde Tillid til, og som, efter deres borgerlige Stand og Stilling, kunde optræde som Valgberettigede, efter at de havde forbundet sig til at give den laante Besiddelses-Ret til disse Grundstykker tilbage igjen til sammes rette Eiere, naar Valget var fuldført. Dette var unegteligt et Misbrug, hvorved den høje Adels eluderede Valgloven og kunde sætte saamange selvgjorte Valgberettigede paa Listen, at disse kunde overstemme de virkelige Grundeiere af Middelstanden, som ifølge Constitutionen vare ene berettigede til dette Valg.

Disse to nye Love vise, at de skotske Medlemmer af Underhuset vare aarvaagne i at overholde deres constitutionelle Rettigheder, og at de ikke vilde udsætte deres egen Frihed for Fare, ved at tillade Pairene at blande sig i Valget af Underhusets Medlemmer. Det var disse Uenigheder, der opvakte nogen Kulde imellem de sexten skotske Paireer paa den ene Side og de 45 skotske Medlemmer af Underhuset paa den anden; hvilket, for en Tid, hindrede deres Medvirkning i saadanne Sager, hvor deres Fædrelands særlige Interesse syntes at ud-

fordre deres Enighed; men følgende Tilfælde, som jeg allerede har hentydet til, gjorde en Ende paa denne Rulke.

Dronning Anna havde, i Løbet af sin Regerings-tid, begyndt at drage sin Gunst fra Whiggerne og skænke den til Torperne, ja endog saa til de Torper, som havde taget sig af Jacobiternes Sag. Da nu Hertugen af Hamilton imellem disse havde en udmærket Anseelse, blev han, foruden de andre høie Titler han havde, udnævnt til Pair af Storbritanien, under Titel af Hertug af Brandon^{*)}. Denne Dronningens Ret til at creere brittiske Pairer havde hun allerede een Gang udøvet, ved at udnævne Hertugen af Queensberry, under Titel af Hertug af Dover, til brittisk Pair; men, uagtet dette foregaaende Exempel, fandt det heftig Modsigelse nu, ved Hertugen af Hamiltons Udnævnelse til brittisk Pair, at han i denne Egenskab kunde tage Sæde i Overhuset. Man sagde, at ingen floist Adelsmand kunde tilstædes en Plads der, paa anden Maade, end ved at være Een af de dertil udvalgte sexten Pairer; da Antallet af Skotlands Repræsentanter i Overhuset var indskrænket dertil, og Oppositionen paaastod at forudsee stor Fare ved at

*) Vi have forhen seet (den nyere Skotlands Historie, 2 D. S. 297) at Hertugen af Hamilton, foruden sit Hertugdøm i Skotland, eiede store Godser i England; hvilket altid, naar der i Parlamentet var Strid imellem de to Riger, bevægede ham til at bære Rappen paa begge Skuldre. Det var disse Eiendomme i England, der gav ham Udgang til ogsaa at blive Pair af England — Pair af Skotland havde han længe været. — Hans magtige Indflydelse kunde vel bevæge Hoffet til den Bestræbelse, ved Gunstbeviiisninger at vinde hans Hengivenhed.

aabne nogen anden Vei for dem til Afgang i dette Huus, ikke engang ved Souverainens Gunst maatte det skee. Det urigtige i dette Raisonnement er let at indsee; da Dronningen uimodsigeligt kunde gjøre enhver Skotlænder til brittisk Pair, naar han ikke allerede var Pair i sit eget Land. Men dersom dette skulde lægge en Hindring i Veien for hans Udnævnelse til engelsk eller brittisk Pair, saa kom de skotske Pairer derved i en forkeert Stilling: de vare Pairer allerede, hvad de personlige Privilegier angik; men fordi de allerede havde en Deel af Pairernes Rettigheder, vilde man deraf bevise, at de ikke kunde faae den reelle Ret, at tage Sæde som Lovgivere i Parlamentet, en Ret som man indrømmede at Dronningen kunde give til enhver borgerlig Skotlænder. Naar denne Oppositionens Paastand skulde være rigtig, saa maatte det gaae de skotske Pairer som Slagermusen i Fabelen, der blev forskudt baade af Fuglene og af Musene, fordi den havde noget tilfælles med begge disse Racer af Skabninger. En skotsk Pair kunde ikke blive Lovgiver i sit eget Land, fordi det skotske Parlament var afskaffet; og i det brittiske Parlament kunde han ikke faae Sæde, hverken i Overhuset eller i Underhuset. I det første ikke, fordi han ikke var Een af de udvalgte Sersten*); i Underhuset ikke, just fordi han var Pair. Ikke desto mindre blev det ved en ringe Majoritet af Pairerne i Overhuset besluttet: at ingen skotsk Pair, som efter Unionen var bleven udnævnt til Pair af Storbritanien, derved fik Ret til Sæde i Overhuset. De skotske Pair-

*) Men han kunde dog have Haab om, ved indtræffende Vacance, eller nyt Valg, at blive valgt til Een af de Sersten, hvis han dertil besad Dulighed.

rer, høiligt fornærmede ved denne Beslutning, opsatte en Forestilling til Dronningen, hvori de klagede derover, som over et Brud af Unions-Tractaten og en vanærende Fornærmelse imod alle Pairer i Skotland. Denne Overhusets vedtagne Beslutning blev siden tilbagekaldet, saa at Mange af den høie Adel i Skotland, til forskjellige Tider, ere blevne udnævnte til Pairer af Storbritanien. Men, saalænge denne Bestemmelse var gjeldende, frembragde den en betydelig Forandring i de sytten skotske Pairers Sindelag og bevægede dem til at slutte en næriere Forening, saavel imellem dem selv indbyrdes, som med deres 45 Landsmænd og Collegaer i Underhuset.

Tilskyndede ved disse bittere Følelser og ved Hertugen af Argyles Energi, gjorde de sig al mulig Umage for at imodstaae Maltskattens Udvidelse til Skotland. Skotlænderne frygtede meget for denne Skat; fordi den lagde en Afgift paa deres Malt, lige med den der blev given af denne Artikel i England. Denne Sag var bleven afhandlet og nøie undersøgt paa samme Tid, da der underhandlede om Unionen, og man var tilsidst bleven enige om, at Skotland skulde ikke betale denne Skat saalænge Krigen vedvarede. Efter den strenge Ret havde Skotlænderne lidet at sige til deres Forsvar i denne Sag, undtagen det: at Freden med Spanien var endnu ikke bekjendtgjort; hvilket kunde have berettiget dem til at forlange en Udsættelse, men ikke aldeles Fritagelse for Skatten. Efter Billighed kunde der siges mere til Fordeel for Skotland: det Byg der voxer i Skotland, avlet paa en ringere Grund, er ikke — eller i det mindste var ikke paa den Tid — mere værd end en Tredebeel, eller høist en Halvdeel af det der blev avlet paa den frugtbare Grund og under det skønne Klima i England.

Dersom altsaa den samme Afgift skulde lægges paa den samme Quantitet, som i den sydlige Deel af Britanien, saa vilde det fattigere Skotland derved forholdsvis blive beskattet to eller tre Gange saa meget, som det Land, der var bedre istand til at bære Byrden*). To skotske Pairs, nemlig: Hertugen af Argyll og Jarlen af Mar, og to skotske Medlemmer af Underhuset, nemlig: Cockburn den yngre af Ormiston og Lockhart af Carnwath — een Whig og een Tory fra hvert Parlamentshuus — bleve deputerede til Dronningen, for at forestille hende den farlige Misfornøielse et saa ubilligt Paalæg, som Maltskatten, rimeligvis vilde opvække i et saa fattigt Land, som Skotland. Denne Forestilling bragde de personligt til hendes Majestæt, og hun gav dem det Svar, som Ministerne havde lagt hende i Munden**): „Det gjør mig ondt,“ sagde hun, „at mit Folk i Skotland troer at have Grund til at klage; men jeg troer at de drive deres Misfornøielse for vidt; og jeg ønsker at de ikke oftere ville yttre den.“

Da nu Krigen, ved Freden til Utrecht, var til Ende, bragde Englænderne det Forslag paa Bane igjen, at udvide denne forhadte Skat til Skotland, hvorover Debatterne bleve meget heftige i begge Parlamentshusene. De engelske Medlemmer af Underhuset brugte nogle fornærmelige Udtryk imod Skotlænderne, og yttrede nogen

*) Dette ulige Forhold i Maltskatten kunde let undgaaes, ved at lade alle Beskommende yde Afgiften *in natura*, saaledes som Mølletoet i Almindelighed ydes.

**) Dronningen i England var altsaa den Gang ei andet end et Authomat, sat i Bevægelse dels af Ministerne, dels af sine Favoritinder.

Foragt over Skotlands Fattigdom, medens de skotske Medlemmer, paa den anden Side, gave det hovmodige Svar: „at de Engelske stolede paa deres større Antal og Stedets Hellighed, og derfor sagde mere her, end de Enkelte, Mand imod Mand, vilde vove at vedstaae paa et andet Sted.“ De skotske Pairs forsvarede i Overhuset deres Fædrenelands Sag med lige saa stor Hefstighed. Men Udsaldet var: at Skatten blev Skotland paalagt; dog med den hemmelige Forsikkring fra Ministerens Side, at den skulde ikke blive indkrævet. Denne sidste Eftergivenhed vare Skotlænderne egentlig ikke berettigede at forlange, siden deres egne Deputerede havde samtykket i Skatten, og de havde ingen Ret til at vente af det brittiske Parlament en Skaansel, som deres eget havde forsømt at betinge, da Handelen blev sluttet; men de følte at de engelske Medlemmer, under Sagens Debatter, havde behandlet dem med Hovmod og Uhøflighed; og saa stor var deres Harm derover, at de 45 skotske Medlemmer, ved en extra Generalforsamling, fattede den Beslutning, at fremkomme i Parlamentet med en Motion om Unionens Ophævelse, som et mistykt Forsøg, der ikke havde svaret til de gode Virkninger, man havde ventet deraf. Denne desperate Beslutning blev ogsaa optaget af de skotske Pairs; den blev understøttet af de skotske Medlemmer af alle Factioner: Whigger og Tories, Revolutionister og Jacobiter; ja endogsaa alle de engelske Whigger, som imedens Ministeriet og Statsrådet var i deres Hænder, vare saa ivrige Forsvarere for Unionen, vare nu ligesaa ivrige for dens Ophævelse, fordi de nu hørte til Oppositionen. Der var altsaa ingen andre nu til at forsvare Unionen, end de engelske Tories, som fra den første Begyndelse havde sat

sig imod ethvert Fremstribt, der den Gang blev gjort til dens Antagelse. Saa at denne vigtige Tractat, der indeholdt Spiren til saa megen National-Lykke, stod Fare for at undergaae den samme Skjæbne, som et ungt Frugttræ, der hugges om af en uvidende Gartner, fordi det ingen Frugter bærer i de første Aar efter at det er plantet.

Motionen om Unionens Ophævelse blev bragt frem i Overhuset af Lord Ginklater af Seafjeld. Den selvsamme Lord Seafjeld, som var Santsker i det sidste skotske Parlament, hvor Unionen blev sluttet, og som den 22de April 1707, da dette Parlament blev ophævet for stedse, underskrev Protocollen, for sidste Gang, med den letfindige Spot: „at nu var den gamle Vise ude“*). Meget forlegen ved Erindringen om sit eget inconsequente Forhold, havde Seafjeld dog den Driftighed at foreslaae, at denne gamle Vise skulde begyndes igjen og Unionen affkaffes paa Grund af følgende fire Ankeposter:

- 1) Affkaffelsen af det Geheime-Statsraad i Skotland.
- 2) Indførelsen af den engelske Criminal-Lov, betræffende Landsforræderi.
- 3) Den af det brittiske Overhuus givne Resolution: at skotske Pairer, som bleve udnævnte til Pairer af Storbritanien, ei derved kunde faae Sæde i Parlamentet.
- 4) Paabudet af Maltskatten.

Men ingen af disse Klagepunkter kunde retfærdiggjøre Lord Seafjelds Forslag; thi:

*) See den nyere Skotlands Historie 2 Deel, Pag. 313.

- 1) Affkæffelsen af det Geheime-Statsraad, som havde undertrykket Skotland og regeret det med et Jern, Scepter, var snarere en Velgjerning for dette Land end en guldig Årsag til Klage.
- 2) Den engelske Lov om Landsforræderi var rimeligvis, i visse Henseender, strengere end den skotske; men den havde det unegtelige Fortrin, at den var mere tydelig og bestemt.
- 3) At de skotske Pairs ikke maatte tilståedes Afgang til, som brittiske Pairs, at erholde Sæde i Overhuset, var rigtignok en Fornærmelse imod dem og et Indgreb i deres Privilegier; men det var noget som kunde forandres og som siden virkelig blev forandret, uden at man derfor havde nødig at opheve Unionen.
- 4) Dersom Maltskatten virkelig var for haard en Byrde for Skotland, saa var det noget som de skotske Commissaires, og Seassjeld selv, kunde og burde have overveiet medens der underhandlede om Unionen; nu var det for sildigt. Den Gang samtykkede de deri og havde altsaa ikke siden Ret til at klage, som om noget nyt og uventet var indtruffet, da Englænderne gjorde Brug af den Betingselse, Skotslænderne selv havde indgaaet.

Hertug Hans af Argyle understøttede den Motion om Unionens Affkæffelse med langt mere Energi, end Lord Seassjeld havde udviist. Han erklærede: at da han tilforn talede til Fordeel for Unionen, var det blot af den Årsag, at han den Gang ingen anden Maade saae, at sikke den protestantiske Thronfølge; nu var han bleven af en anden Mening i den Henseende, og troede at dette vigtige Punkt kunde ligesaa godt sikkes ved andre Mid-

ler. Hvad den Spot og de fornærmende Udtryk angik, som de Engelse, uden Skaansel, havde brugt imod Skotland og Skotslænderne, da talede han derom med Foragt, som en Mand der var ophøiet over sigt; og til dem, der havde gjort ham Bebreidelser, fordi han forlod sit forhen antagne Parti, gav han det Svar: „at han foragtede deres stikkende Uttringer imod ham, ligesaa meget som han ringeagtede deres Forstand.“ Denne kjække Taler kom Sandheden nærmest i at udtale den virkelige Aarsag til de skotske Medlemmers afmindelige Misfor- nøielse, som var ikke saameget den trykkende Følelse af nogen reel, dem eller deres Land tilføiet Uret, som Forskyldelse over personlige Fornærmelser imod dem selv, og den haanlige Maade hvorpaa de engelske Medlemmer sædvanligt behandlede dem, som om de vare Repræsen- tanter for en ringe og undertvungen Provinds. Men personlige Fornærmelser eller fortørnet National-Stolthed, hvor mægtige Drivefædre de end kunde være, kunde ikke have været antagne som gyldige Grunde til at forandre eller ophæve en National-Forening, der med velberaadt Hu og paa en høitidelig Maade var indgaaet; thi Efterkom- mernes Vel bør ikke opoffres for den nærværende Ge- nerations hævnjættige Følelser.

Debatterne over denne Motion bleve førte med me- gen Ivrighed, og det er forunderligt at see med hvilken Energi de engelske Toryer da forsvarede den samme Union, som de før saa heftigt havde imod'at sig; medens Whiggerne, med en lignende Ustabighed, forsøgte at ned- rive den Bygning, de selv havde været saa virksomme i at opføre. Toryerne kunde rigtignok sige til deres eget Forsvar, at endskjøndt de ikke havde ønsket Unionen, da der underhandlede om den, saa var der dog ingen Bæ-

gelfindighed i, at de nu, efterat den een Gang var indgaaet, og begge Rigers gamle Constitutioner vare forandrede og lempede efter den, vare mere villige til at beholde den, end at Constitutionens Grundfættninger skulde underkastes saa hyppige Forandringer. Whiggerne derimod kunde neppe fremsøre saa gode Grunde til at forsvare deres Ustabilitet. Meningerne vare saa deelte i denne Sag, at Forslaget blev forkastet blot ved en Majoritet af fire Stemmer; saa nær var det, at denne vigtige Tractat var gaaet overstyrt igjen, inden sex Aar efter at den var indgaaet.

Kort efter at Unionen saaledes med Nød og neppe var reddet fra Undergang, indtraf der en anden Omstændighed, som meget bidrog til at vise med hvilken omsindtlig Eklinspyge Skotlænderne optog og stødte sig over enhver Betragtning over deres Land. Toryerne udgjorde nu det ministerielle Parti, og Whiggerne Oppositionen; men foruden den regulære Krig, som disse to store Partier førte i Underhuset, havde de ogsaa vedligeholdt en bitter Pennekrig, hvori der udkom en Mængde Skandkrifter og Spottebidte, og hvoraf mange vare skrevne af Personer med udmærket Talent. Iblandt Andre skrev den navnkundige Sir Richard Steele en Afhandling, kaldet: „Crisis,” som Whiggerne bragde stærkt i Circulation. Men den endnu duligere og mere berømte Forfatter, Jonathan Swift, de da værende Ministres intime Ven og Forsvarer, udgav derpaa et anonymt Svar, under den Titel: „Whigernes Almeen-Aand, fremstillet og opmuntret af Forfatteren til Crisis.” Det var et sarcastisk, politisk Spotteri imod Whiggerne og deres Stridshelt, blandet med bittere Betragtninger over Hertugen af Argyle og hans Land. I denne Piece

giver Forsfatteren sine Fordomme imod den skotske Nation frit Løb. Han fører Anke over at Skotland, ved denne Union, har faaet Afgang til saadanne Handels-Privilegier, hvorfra Irland var udelukket. Den naturlige Maade, at jævne denne Ulighed paa, var vistnok at sætte alle tre Nationer paa en lige Fod; men da sligt ikke paa den Tid syntes gjørligt, bestyldte Swift Skotlænderne for, at de meente aldeles Intet med deres Klager over en Tractat, der var saameget til deres Fordeel; hvorimod han fremsatte den Formodning: „at imedens de førte en Debatte, hvori de foregave, at ville have Unionen affkæst, var der ingen Ting de vare mere bange for, end at dette Forslag skulde blive antaget.“ Den skarpsindige Swift tog dog heri feil; Skotlænderne vare i denne Sag ikke saa klarsynede som han, og de vare forblindede af deres egen opirrede Stolthed; de ønskede derfor at udøve deres Hævn paa en Tractat, der var dem selv aabenbar fordeelagtig; og deres Opsørsel lignede heri en beruset Mands, som i sit Raseri ødelægger sine egne kostbare Meubler, eller sønderriver sine vigtigste Papirer. I det Skandskrift, som gav dem saa megen Forargelse, erklærede Swift Unionen for et urimeligt Project, og opfordrede alle og enhver til at nævne ham en eneste Fordeel, som England nogensinde kunde vente sig af saadan en Forening. Han indrømmede rigtigt, men paa en for Skotland fornærmelig Maade, Tractatens Nødvendighed, som en Følge af at Skotlænderne negtede at samtykke i den hanoveranske Linies Thronfølge: „thi det var“ — sagde han — „høist farligt, at overlade den nordlige Deel af Den til Indvaanernes egen Raadighed og lade dette fattige og vilde Folk den Frihed, at vælge sig selv en anden Konge.“ Han dablede meget Godolphin, fordi

han havde givet sit Samtykke til Sikkerheds-Akten, hvorefter ved Skotlænderne havde tiltaget sig Ret til en almindelig National-Bevæbning*); men han tilstod at Unionen derved paa en Maade var bleven nødvendig; fordi det ellers vilde have kostet England eet eller to Aars Krig, for at undertvinge Skotland; og, ved at indrømme dette, fører Swift selv det bedste Forsvar for Unionen; thi eet eller to Aars Fjendtligheder vilde blot have været et Middel til igjen at antænde den forrige gamle Krigslue, som havde brændt i mere end tusinde Aar, uden at kunne udslukkes.

Hertugen af Argyle havde været en Ven af Swift, ja endog saa hans Patron; men det var paa den Tid da Argyle, i Begyndelsen af Orfords og Bolingbrokes Ministerium, gjorde fælles Sag med dem, hvorved han ikke alene tilfredsstillede deres Parti-Aand, men ogsaa sit eget fjendelige Sindelag imod Hertugen af Marlborough; iblandt andet ved at negte sin Stemme til den Takadresse, der blev proponeret at sendes til denne store General. Medens Argyle var i Spanien adresserede Swift et Brev til ham**), skrevet i den ziirlige Stil og med det fine Emigreri, hvorefter han var ligesaa stor en Mester, som i den sarcastiske Satire. Men da Hertugen, forbitret over at Ministerne ikke havde holdt deres Løfte, at forsyne ham med Penge og Forstærkning, vendte tilbage til Britanien, som deres uforsonlige Fiende og viste sig der, som den ubøielige Modstander af deres Parti og deres Forholdsregler, da vedblev Swift, Ministernes fortrolige Ven og Tilhænger, at antage sig deres Sag i

*) See den nyere Skotlands Historie, 2 D. S. 277 og 278.

**) Som blev trykket og udgivet i et offentlig Blad.

denne nye Trætte og forandrede sine forrige Lovtaler over Argyle til bidende Satire. Om det store Antal af høie skotske Adelsmænd taler han, i den ovennævnte satiriske Pjece, som om et stort Onde, der fulgte med Unionen, og spørger: „om det nogensinde blev regnet som en Fordeel for en Mand, der giftede sig med et fattigt Fruentimmer, som var langt under hans Stand, at hun bragde med sig et talrigt Følgeskab af Tjenere og andre uforsørgede Tilhængere.“ „Jeg kunde udpege“ — siger han — „visse Herrer med store Titler, der stille sig an nu, som meget ivrige for at faae Unionen ophævet, endstjøndt deres hele Indkomst, førend den Tractat blev indgaaet, neppe vilde have været tilstrækkelig til en vælst Fødsdommers anstændige Underholdning, og de siden have samlet flere Penge, end nogen Skotlænder, der ikke har været længere end i sit Fødeland, kan gjøre sig en Idée om.“ Med disse Ord formoder man, at han især har sigtet til Hertugen af Argyle og hans Broder, Lord Islay.

Ministerne indsaae meget vel, at disse satiriske Pile imod et Corps af Mænd, saa ømfindtlige og hævnjerrige, som Skotlænderne nyligt havde viist sig — ja endogsaa rettede imod en saa talentfuld og vigtig Person, som Hertugen af Argyle — vilde rimeligviis ikke blive vel optagne eller taalte med Ligegyldighed, hverken af dem, der følte sig trufne og directe fornærmede, eller af det talrige Oppositions-Parti, der ganske vist vilde gribe en saadan Leilighed til at drive en Forsølgelses-Sag igjennem imod Swift, hvem alle ansaae som Forfatter af den spydige Afhandling, især da de selv ofte havde følt hans satiriske Svøbe, baade som Tilhængere af Oppositions-Partiet og i Anledning af deres egne individuelle

Personlighed. Ministeriet lagde derfor en Plan til at undgaae et Angreb, der kunde have stemme Følger for en Tilhænger, hvis Venkab og Dulighed de satte saa megen Pris paa. Det viste sig ogsaa, at denne Forsigtighed var ikke overflødig; thi Klagen i denne Sag blev forebragt i Overhuset af Jarlen af Wharton, en talentfuld Adelsmand af høi Rang, som havde været General-Lieutenant, eller Gouvernør i Irland, og var saa meget ibrigere i at forfølge denne Sag, som den satiriske Swift havde skrevet offentligt om Jarlens Forhold, medens han beklædte den Post, og havde skildret hans Racteer med de sorteste Farver. Wharton fremkom altsaa i Overhuset med en Motion i den Anledning, som han sluttede med den Erklæring: „at Husets egen Værd udfordrede at vise Retfærdighed imod den skotske Nation; og derfor at opbage og straffe den nedrige Forfatter af et saa løgnagtigt og skjændigt Skandskrift.“ Ministeren Orford forsikrede, at han slet ikke vidste hvem Forfatteren var, og samtykkede villigt i, at der skulde udstædes Ordre til at arrestere saavel Bogtrykkeren som Udgiveren af det paaankede Skandskrift *).

*) Man seer heraf, at Pressen i Begyndelsen af det 18de Aarhundrede ei engang i det fri England var fri for Forfølgelse. — Her i Danmark er det dog sjelden at Mogen, endog for saadan Misbrug af Pressen, som kunde henregnes til crimen læsæ Majestatis, blive arresterede; men i det aristocratiske England var det den Gang nok, ved Misbrug af Pressen, at have fornærmet den høie Adel, for at blive kastet i Fængsel. — Vel at mærke: Kun Pressens ringere borgerlige Tjenere og Literatur-Dyrkere vare udsatte for denne Fare: Adelsmanden selv, som gjorde sig skyldig i saadan Misbrug, blev taget i Beskyttelse imod Lovens Strengthed.

Den næste Dag underrettede Statssecretairen, Jarlen af Mar, Forsamlingen om, at han, i hendes Majestæts Navn, havde givet Ordre til at anlægge Sag, i den omtalte Anledning, imod Bogtrykkeren, hans Barber. Denne Procedüre havde den Hensigt og Virkning, at beskjæfte Swift for Forsølgelse i denne Sag; thi naar Bogtrykkeren selv var sat under Tiltale, kunde han ikke bruges som Vidne imod Forfatteren*); men det var denne, og hverken Bogtrykkeren eller Udgiveren, som Whiggeerne ønskede at komme tillivs. Forbittrede over saaledes at gaae Glip af deres Bytte, henvendte Pairerne sig til Dronningen selv, forestillede hendes Majestæt det affælslige i dette Skandskrift og bade hende, at udstæde en Proclamation, der udlovede en Belønning for Opdagelsen af Forfatteren. Hertugen af Argyle og de skotske Lorder havde maaskee handlet med en rigtigere Følelse af deres egen Værdighed, naar de havde overseet saadan Spot og Bagvaskelse med Foragt; men de toge sig denne Fornærmelse saa nær og understøttede deres Adresse til Dronningen saa stærkt ved mundtlige Forestillinger, at en Belønning af tre hundrede Pund Sterling blev udlovet til den, der beviist kunde angive Forfatteren; men endskiøndt enhver vel vidste, at Swift var den tilsigtede Person, og at han havde skrevet den paaankede Afhandling, blev det dog aldrig paa lovlig Maade beviist.

Vi have nu givet Læseren en Beskrivelse over nogle af de Debatter, Unionen gav Anledning til i det første brittiske Parlament — endskiøndt ikke over dem alle —

*) Lovtrækkeri og Procurator-Kneb vare altsaa ogsaa den Gang i Moden.

og denne Historie giver et sørgeligt Beviis paa de politiske Bildfarelser, endogsaa de viseste og bedste Statsmænd kunne lade sig forlede til, naar de, istedet for roligt og uden Pidenstaa at overvære Statens vigtige og offentlige Anliggender, betragte dem i det falske Eys, hvori Parti-
 Jordomme og Følelsen af personlig Fornærmelse frem-
 stille dem; thi i dette Tilfælde spørge Menneskerne ikke, om det Offentlige og Staten i det Hele vil vinde eller tabe ved den ny proponerede og under Overveielse og Bøs-
 tering staaende Lov; men om deres eget Parti vil høste meest Fordeel ved at forsvare, eller ved at modsætte sig den. Vi have nemlig i dette Capitel seet, at den uven-
 lige og foragtelige Imodtagelse de skotske Medlemmer fandt, baade i Overhuset og Underhuset, nær havde kulds-
 kastet og ophævet den for begge Riger saa vigtige og gavnlige Unions-*Tractat*. Vi maae nu gjøre et Skridt tilbage i Tiden, for i det næste Capitel at give en mere bestemt Idee om Britaniens Forhold til andre Riger og dets udvortes politiske Stilling i Almindelighed, uden Hensyn til den hyppige og stœiende Strid, der fandt Sted i det brittiske Parlament imellem England og Skotland.

Fjerde Capitel.

Hertuginde af Marlboroughs Indflydelse paa Dronning Anna. — Sagen imod Præsten, Doctor Theologia Sacheverell. — Whig-Ministerne tabe deres Yndest hos Folket. — De afstediges fra Administrationen. — Harley og Torrens Parti erholde Magten. — Freden til Utrecht. — Dronningens Plan, at bringe sin Broder, Ridderen af Saint-George, paa Thronen, som sin Estermand. — Bolingbroke's Intriger i samme Hensigt. — Duel imellem Hertugen af Hamilton og Lord Mohun. — Bolingbroke sendes som Gesandt til Paris.

Kong Wilhelm døde, i Aaret 1701, lidet begrædt eller savnet af sine Undersaatter; thi endstjøndt han var en meget dulig Regent, var han for kold og phlegmatisk til at indstøbe Folket en kjærlig Hengivenhed; og desuden var han en Ublænder. I Skotland var hans Erindring ikke i stor Agtelse hos noget Parti. Høilænderne havde ikke forglemmt den blodige Tildragelse i Glencoe *). Lavlænderne ei heller den ulppkelige Coloni i Darien **). Den bispelige Kirkes Tilhængere angreb Tabet af deres Præstemagt, og Presbyterianerne fandt i hans Forholdsregler noget af Erastianismen, det vil sige: det Forsæt, at faae Kirken underkastet Staten. Dronning Anna succederede derfor sin afdøde Svoger til almindelig Glæde og Tilfredshed for Undersaatterne.

Hendes Egenskaber vare ogsaa saadanne, at de erhvervede hende baade Agtelse og Kjærlighed. Hun var en god Hustru, en søm og kjærlig Moder, en mild Herskerinde og — hvad der endnu forsøgede hendes huuslige Dyder — en oprigtig og troe Veninde ***). Gjenstan-

*) See den nyere Skottlands Historie, 2 Deel, Pag. 225.

**) Ibidem, 11te Cap. Pag. 247.

***) Kort sagt: et godt Menneske; men en maadelig Dronning.

den for hendes Hengivenhed i denne sidstnævnte Egen-
skab var Lady Churchill, som havde været omkring hende
Person fra en meget tidlig Alder. Denne Dame
var saa ærgjerrig, hovmodig og paastræelig, at hendes
Egtemand (siden den berømte Hertug af Marlborough)
Seierherren i saa mange blodige Slag, ofte maatte over-
lade Seieren til hende i de huuslige Barailler. Allerede
længe førend Anna besteg Thronen, havde hun været
meget vant til at opgive sine egne Meninger og rette sig
efter Lady Churchills Villie. Efter hendes Indfødsel
og Anmodning var det at Anna forlod sin Faders,
Kong Jacobs, Huus og deltog i Revolutionen. Da Anna
besteg Thronen, heldede hun snarere til Torpernes Side,
end til Whiggernes, (endstjøndt Ministeriet paa den
Tid var i disse Hænder) thi hun ansaae Torpernes
Grundsaetninger for at være de gunstigste for den mo-
narkiske Regering, og endstjøndt Lyst til Magten —
denne mægtige Følelse — kan have bevæget hende til
at tage den Throne i Besiddelse, der efter Arveretten
burde tilfalde hendes Broder, saa folte hun dog endnu
Gudhed for ham, og havde altid været tilbøielig til at
deeltage i den politiske Classes Følelser, som i det mindste
beklagede, om just ikke elskede den landflygtige Konges-
Familie. Men denne Droning Annas naturlige Følelse og
Familie-Kjærlighed maatte dog vige for hendes ubegræn-
sede Hengivenhed til Lady Churchill, hendes Yndling og
Veninde, hvis Ønsker og Begjeringer hun ikke kunde
imodstaae. Deres Venstab var saa inderligt og fortroligt,
at Dronningen paastod, at hendes Veninde, naar hun
taledede eller skrev til hende, skulde tilfødes al den Et-
fætte og Grødsighed, som ellers skjøldtes hendes kongelige
Stand. De vekslede Breve med hinanden i saabanne

Udtryk, som om den fulstkønneste Liighed i Stand fandt Sted imellem dem. Dronningen antog Navnet: Madame Morley; og Lady Churchill (senere Hertuginde Marlborough) kaldte sig Madame Frimand, for derved at tilkjendegive sin fri Tænkemaade.

Sunderland og Gedolphin vare unegteligt to talentfulde Ministre, som vedbleve og med Dulighed opretholdte Kong Wilhelms antagne System: At forsvare Europas Frihed imod Frankrigs Anmasselser. Men Dronning Anna satte sin Tillid til dem fornemmeligt af den Aarsag, at de stode i en nøie og venstabelig Forbindelse med hendes kjære Madame Frimand og dennes Gemal. Men dette var en daarlig Forbindelse. En Souverain kan ikke nyde et saadant Venstskab, som finder Sted imellem Ligemænd; thi han har i sit Rige ingen Ligemand, og ethvert Forsøg, paa at stifte et saadant tilsyneladende inderligt og lige Venstskab, ender sig sædvanligt dermed, at det kronede Hoved lader sig lede ved en snedig og glattunget Fabroders Emigreri, eller lader sig beherske ved sin Favorits overlegne Forstand og hovmodige Sind. Dronning Annas Gemal, Prinds Georg af Danmark, kunde have afbrudt den overdrevene Familiairitet, der fandt Sted imellem hans Gemalinde og hendes hovmodige Veninde; men han var en rolig, god og human Mand, som ikke blandede sig i Nogensting. Formodentligt har han ikke anset sig selv for at være de offentlige Statsforretninger voksen, hvilket i saafald stemmede overens med den Mening Andre nærde om ham.

Dronning Annas Søn og Arving, Hertugen af Gloucester var den sidstlevende af alle hendes Trede Deel.

Børn*). Hans Død berøvede hende den sidste Gjenstand for hendes moderlige Kjærlighed og syntes endnu at føre hendes Hengivenhed til den udklaarede Veninde. Lady Marlboroughs Indflydelse blev nu almindelig. Den med Frankrig fortsatte Krig blev ført med den meest glimrende Lykke; og Generalen belønnet med Hæder og Gunstbevisninger, ikke saa meget fordi han paa den Tid var den klogeste og heldigste Generat i hele Verden, som fordi han var den yndede Madame Frimands Gemal. Kort sagt: Englands vigtigste Statsanliggender og Politikk, som altid har havt saamegen Indflydelse paa Europa, drejede sig den Gang alene om det private Venkab imellem Madame Morley og Madame Frimand. Men da dette intime Venkab syntes at være aller sikkest, blev det tilintetgjort ved en lille Intrige i Dronningens huuslige Kred. Hertuginde af Marlborough havde benyttet sig alt for grovt af den Magt hun, som Madame Frimand, havde faaet over sin kongelige Veninde. Hun var gjerrig og bydende i sine Fordringer; Klodesløs, ja endog saa uforskammet i sin Opførsel, ikke alene imod Hoffolkene, men endog saa imod Dronningen selv. I nogen Tid blev dette taalt, som en Udsøvelse af de Friheds og Liigheds Privilegier, hendes Majestæts Venkab havde givet hende. Men i en meget længere Tid kan man antage, at Dronningen taalte hendes Luner og Uforsammenhed, dels fordi hun var bange for hendes heftige Temperament, dels fordi hun skammede sig ved at af-

*) Da Ingen af hendes mange Børn overlevede hende, kunde man let fristes til at troe, at de paa en siin Maade, ere blevne Gasparhauserede, for at give Plads for en anden Thronfølge.

begyde den romantiske Forbindelse, hun selv havde sløstet. Men alligevel havde hun længe været kjed af at staa under Hertugindens Nag og ventede blot paa en god Leilighed til at afkaste det.

Iblandt Dronningens Hofdamer havde Hertuginden indført en ung Dame, ved Navn Abigail Hill, af god Herkomst og hendes egen Slægtning. Hun blev ansat som Toilet-Dame og skulde være Dronningen behjælpelig ved hendes Paaklædning. Denne Dames Karakter og Temperament var det Modsatte af Hertugindens: hun var godhjertet og munter; saavel af egen Tilboielighed som af Klogskab var hun villig til at behage og fornøie sin Beherskerinde paa enhver mulig Maade. Hun tiltrak sig lidt efter lidt først Dronningens Gunst og tilsidst hendes Tillid og Fortrolighed. Saa at Luna, i sin ny Venindes omhyggelige Opmærksomhed og Raad, søgte Trøst for den raa Uartighed, hvormed Hertuginde beegrevede hende, baade offentligt og i det private Liv. Harley (den siden saa navnkundige Orford) lagde nye Mærke til de Fremfærdt denne ny Favoritiinde gjorde i Dronningens Gunst. Han var en talentfuld Statsmand og havde hidtil erklæret sig for Whiggernes Grundsætninger. Han havde ofte ført Ordet i Underhuset, og var Statssecretair under det da værende Whig-Ministerium; men han trængte efter en høiere Rang i Cabinetet, da han var sig høiere Talenter bevidst; og han spillede Cabaler imod Hertuginde af Marlborough, fordi hun, med sin sædvanlige Arrogance, havde afviist hans hofflige Emigrerier imod hende. Den som tog Deel i Harleys Planer og Raadslagninger var Sir Henry Saint-John, (siden kaldet Lord Bolingbroke) en ung Mand, som besad den meest udmærkede Dulighed og

siden gjorde en stor Figur, baade i Politikken og Litteraturen.

Harley begyndte strax at søge et venstabeligt Forhold med den ny Favoritinde, hvilket han let opnaaede, da han gjorde Forbring paa at være noget i Slægtskab med hende og hendes Familie. Denne unge Dame havde nu faaet saa megen Indflydelse hos Dronningen, at hun saa sig istand til at forskaffe sin Fætter hemmelige Audientser hos Anna; og da Dronningen var vant til Hertugindens barske og myndige Tone, hvilken de høiere Whig-Ministre ogsaa, efter hendes Exempel, havde antaget, fandt hun Behag i disse nye Raadgiveres mere ærbødige Opførsel. Harley var særdeles underdanig og ærbødig i sine Manerer og udviste en Opmærksomhed for Dronningens Ønsker og Meninger, som hun hidtil havde været lidet vant til *).

Det var upaatvivleligt hans Hensigt at bruge den Indflydelse, han saaledes havde erhvervet sig, til at styrke Bobolphins Myndighed, og derved hæve sig selv til den første Ministers Plads. Men dette Forsøg lykkedes ikke den første Gang. Disse hemmelige Intriger og private Sammenkomster med Dronningen bleve for tidligt opdagede, hvorfor Harley og hans Venner bleve afskedigede fra deres Embeder, og Whig-Administrationen syntes mere rodfæstet, end nogensinde.

Omtrent paa samme Tid blev Frøken Hill hemmeligt gift med en Hr. Masham; et meget anstødeligt

*) Det vil sige: han forstod den ved Hofferne ofte brugbare Kunst: at frygte, og havde lært den gyldne Regel: „Min Søn! om Du vil i Verden frem, saa buk! ic.

Parti for Hertuginde af Marlborough, som begyndte at føle, at hendes egen Elægtning havde stukket hende ud hos Dronningen. Men da denue hovmobige Dame fandt, at hun havde tabt Dronningens Venfkab og Fortrolighed, søgte hun at vedligeholde sit Herredomme over hende, ved Trudfeler og Frygt; og det lykkedes hende for en Tid, ved Hjælp af disse Midler, at beholde den Magt og Indflydelse, som hun tilforn havde haft Dronningens Hengivenhed at takke for. Men et Misgreb af Whig-Administrationen satte omsider Dronning Anna iftand til at afkaste dette utaalelige Nag.

En taabelig og hidfig Præst, hvis Navn var Sacheverel, havde holdt og ladet trykke en politisk Præken, i hvilken han forfegtede Ultra-Torpernes Grundsætninger, og spottede over Godolphin, Dronning Annas øverste Finants-Minister og Hoved for Whig-Administrationen. Han gav ham det Spottenavn: Volpone, efter en forhadt Karakter, saa kaldet i een af Ben Jonsons Comedier. Den største Deel af Adelen og andre velhavende Herrer i England vare den Gang Tilhængere af Torpernes og Høikirkens Grundsætninger. En saa djærv og dristig Tale fandt stort Bifald iblandt Folket, endstjøndt den til sin Anbefaling havde ingen anden Fortjeneste, end Præstens Dumdriftighed. Ministerne bleve umaa- deligt opbragte deraf, og Underhuset indstævnedes Præsten, at møde for Overhusets Domstol, hvor hans Sag blev begyndt den 27de Februar 1710. Denne Sag opvakte den yderste Grad af almindelig Deeltagelse, saavel ved den Umage Whiggeerne gjorde sig for at faae Doctor Sacheverel overbevist og strengt straffet, som ved den ligesaa store Bestræbelse fra Torpernes Side for at faae ham freljudt. Folkemængden omringede de for-

stjælede Møblerummet af begge Husene, naar de drog hen til Parlamentet, og kæng dem Breve fulde med det Udraab: „Leve Høikirken og Sacheveret!“ I den offentlige Opmærksomhed var i denne Sag saa stor, at man hidtil næsten aldrig havde seet Mage dertil*). Dronningen selv bivaandede Retten i denne Sag næsten hver Dag, og hendes Portehaise var omringet af Folkeflarer, der raabte: „Gud velsigne Dronningen og Doctor Sacheveret! vi haabe at deres Majestæt holder med Høikirken og med Sacheveret.“ Følgen gjorde Opløb og udviste deres rasende Ridsjærthed for Høikirken, ved at ødelægge de afstigende Secters Capeller og andre Forsamlingshuse, og ved andre lignende Boldsamheder. Sagens Udfald blev derfor, at Sacheveret rigtignok i Dverhuset blev funden skyldig; men slap med at blive fupspenderet og forbude at præke i tre Aar, en Dom saa temfældig, at det af den Anklagede og hans Venner blev anset som en Følsjendelse og de selgeligt triumpherede.

Da disse Følges offentlige Blødespyttringer over Sagens taalelige Udfald for Sacheveret ikke indskrænkede sig til Hovedstaden alene; men en almindelig Gjængderaf hørtes over hele England, saa viste denne Omstændighed tydeligt, at Whig-Regeringen havde tabt sin Ansigt hos Folket, hvilket gav Dronningen Mod til at udføre den Plan, hun længe hemmeligt havde havt: at forandre sit Ministerium, underhandle om Fred og gjøre en Ende paa Krigen, som syntes at udtrækkes i det uen-

*) Naar undtages under Jacob den Syvendes Regering i Aaret 1688, i Sagen imod de protestantiske Biskopper. (Se den nyere Skottlands Historie 2 Deel, Pag. 126),

delige. Ved denne Forandring, baade i Rigets indvortes Regering og i dets politiske Forhold til Udlandet, ønskede Dronning Anna ogsaa at sikre det herskende Kirke-System, hvilket hendes gamle Fordomme indbildte hende at være i Fare; og frem for alt ønskede hun at blive befriet for sin forrige Venindes, Madame Trismands Tyranni. Et nyt Ministerium blev derfor dannet under Harley og Saint-John, som, fordi de bleve understøttede af Torvernes Parti, ogsaa for det meste — om just ikke ganske og aldeles — regerede efter Torvernes Grundsatninger. Paa samme Tid mistede Hertuginde af Marlborough alle sine Betjeninger omkring Dronningens Person og faldt i Unaade, som det kaldes ved Hoffet, naar Noget affødiges fra sin Ansættelse hos Conserainen og taber hans (eller hendes) Gunst. Hertugen af Marlborough selv kunde man ikke saa let stille sig af med, eller fritage sig for at paastigge hans Fortjenester af Staten; thi saalænge den britiske Armee var i Beskæftigelse, var der ingen anden General, der kunde udfylde Marlboroughs Plads. Men Torp-Ministerne stræbde at nedsætte ham i Folkets Mene ved en streng Undersøgelse over visse indirecte Indkomster og Fordele, hvilke han skulde have tilvendt sig som Overste-Commanderende General; og de stræbde at blive frie for den ellers uundgaaelige Nødvendighed at behøve hans Tjeneste, ved at underhandle om Fred.

Den franske Regering saae den Stilling, hvori det britiske Cabinet befandt sig, og drog Fordeel deraf. De franske Ministre indsaae, at Fred var absolut nødvendig for Driford og Bolingbroke, hvis de vilde vedblive at være Ministre; ja at deres personlige Trang til Fred var endogsaa større, end Frankrigs! som Nation

betragtet, endskjøndt Fjenden var trængt ind over Frankrigs Grænses, dets Armeer flere Gange slagne, ja dets Hovedstad endogsaa i en vis Grad udsat for fjendeligt Overfald. Følgen deraf var, at Frankrig opskruede sine Fredsbetingelser og at Freden til Utrecht — efter lang Underhandling — blev tilsidst sluttet paa Conditioner, der hverken for England selv, eller dets Allierede, svarede til deres glimrende Baadenlykke under Krigen. Dog hvad den Artikel angaaer, som alle Revolutionens Venner ansaae for den væsentligste og vigtigste for Storbritanniens Uafhængighed og indvoortes Fred og Rolighed, den nemlig: om Thronfølgen i Storbritanien, da syntes den rigtig nok at være sluttet med nogen Umhyggelighed: — Kongen af Frankrig erkjendte formeligt Dronning Annas Ret til Thronen, garanterede den Successions-Act, der bestemte Thronfølgen for det hanoveranske Huus, og samtykkede i, at fersive Jacob den Spændes landsflygtige Søn ud af sit Territorium, hvilket folgeligt ogsaa skede. Men endskjøndt Ridderen af Saint-George saaledes blev udjaget fra Frankrig af sin Faders gamle Allierede, som ved Faderens, Jacobs Død, formeligt havde udraabt Sønnen til Konge i England*), havde dog denne uheldige Prinds, just paa den Tid, da han blev driven ud af Frankrig, maaskee et mere grundet Haab om at blive indsat igjen paa sin Faders Throne, end det Ludvig den Hjortendes Gunst og Løfter nogensinde havde givet ham. Dette vil man indsee af følgende Betragtninger:

Dronning Anna var Høikirken og dens Geistlighed hengiven. Disses Grundfætninger havde et stærkt Ana-

*) See foran: Trede Deel, 1ste Cap. Pag. 23.

strog af Jacobitisme, tilligemed Erbødighed for Arves-
 Retten, en Lære som formodentligt ei meget kunde mis-
 have Dronningen; og der indtraf Omstændigheder i hen-
 des Liv, som gjorde hende endnu mere tilbøielig til at
 antage den. At Anna under Revolutionen forlod sin
 Faders Huus, var (som vi allerede forhen have bemær-
 ket) skeet efter Lady Churchills Tilskyndelse; men lige-
 saameget som denne Hofdame een Gang, under Navnet:
 Madame Grimand, havde været i Besiddelse af Dron-
 ningens Venstab og Hengivenhed, i ligesaa høj Grad
 var hun nu, som Hertuginde Marlborough, bleven en
 Gjenstand for hendes Had. Hertugindens Meninger,
 og de Skridt disse havde ledet Dronningen til, bleve der-
 for rimeligviis ikke erindrede med meget Velbehag. Den
 Handling, at forlade en Fader i Nødens Stund —
 hvormeget den end ved politiske Grunde kunde undskyldes
 eller bestræffes — kan dog let, henimod Livets Aften,
 være bleven en Anledning til alvorlige og ængstelige
 Betragtninger. Man kan ikke tvivle om at Dronnin-
 gen jo søgte Samvittighedsnag over sin barnlige Udyd-
 gighed, i Særdeleshed da en tidlig Død berøvede hende næ-
 sten alle hendes Børn. Og da hun ogsaa mistede den
 Eldeste af dem alle, Hertugen af Gloucester, en haabe-
 fuld ung Prinds, og hans Dod tilintetgjorde hendes
 sidste Haab om at efterlade Riget til Een af sine egne
 Livs-Arvinger — da er det rimeligt, at denne moderlige
 Sorg og Børnløshed maatte synes hende en Straf for
 den udydige Datter — en Tilskikkelse af Himlen, der
 havde tilladt hende, for en Tid, at bestige sin landsfor-
 viste Faders Throne; men ikke at efterlade den til sine
 Livs-Arvinger. Det er ogsaa naturligt: at Dronningens
 vage Helbred maatte forøge disse Selvbebrejdelser og

nagende Tanker; saa at hun ikke glædede sig ved den Udsigt i Fremtiden, der kaldte en langt ud Beslægtet (Churfyrsten af Hanover) til at regere i England efter hendes Død; — naturligt: at hun med Afly, ja næsten med Gysen hørte det Forslag af Whiggernes Parti: „at man skulde indbyde til Britannien den Churfyrste, som Kronen, efter hendes Død, skulde tilfalde.“ Paa den anden Side maatte den Stilling, hvori Ridderen af Saint-George befandt sig, opvække hendes medlidende Deeltagelse. Han var hendes Broder, den eneste endnu levende mandlige Afkom af hendes Familie. At gjengive ham sin Faders Krone kunde muligt blive hendes eget Werk, og syntes tillige at give hende en Leilighed til at oprette den Uret, hun troede at have gjort imod Faderen, ved at give Sønnen en Erstatning, der vel kom noget sildigt, men dog var fyldestgjørende,

Der kan ikke være nogen Tvivl om at Dronning Anna, breven af saa naturlige Benæggrunde, strax efter at hun havde befriet sig for Hertugindens Control, har begyndt at tænke paa, hvorledes hun bedst kunde faae sin Broder, Ridderen af St. George, antaget til sin Eftermand og derved tilintetgjøre den Successionsact, der havde bestemt Kronen for Churfyrsten af Hanover. Og hun kan have haft saameget mere Grund til at haabe en lykkelig Udsættelse af denne Plan, som hun vidste at en stor Deel af hendes Undersaatter i alle tre Kongeriger vare af Grundsætninger jacobitisk sindede, og Andre havde fra deres ultra-torvste Tænkemaade, kun et kort Skridt at gjøre, for at gaae over til det Parti der var den stuartiske Familie gunstigt. Irland havde været den Deel af det brittiske Rige, som længst havde vedhængt Kong Jacobs Parti, saa at man ikke kunde

formode, at dette Land vilde have noget imod at hans Søn blev sat paa Thronen igjen. I England var den største Deel af Adelen paa Landet Torper, disse tillige med Universiteterne og en stor Deel af Høiskolens Velstand henhævede til den samme Side og gjorde sig kun liden Umage for at skjule det. Og i Skotland var man endnu dristigere i at ytre sine Meninger offentligt, som kan sees af følgende Exempel: Advocaternes Facultet i Skotland (det vil sige: alle de juridiske Candidater, som ere indlemmede i det Selskab af Lovkyndige, der ere berettigede til at føre Sager for Skranken) udgjør der et Corps af større Vægt og Vigtighed, end man i de fleste andre Lande tillægger denne Stand. I Særdeleshed var dette Tilfældet i Begyndelsen af det 18de Aarhundrede, fordi dette Facultet den Gang indbefattede næsten alle Sønner af god Familie*), som ikke valgte Krigsstanden; thi efter den Tids Ideer var Sværdet eller Advocat-Kappen de eneste Beskæftigelser, der passede sig for en Adelsmand. Dette Advocat-Selskab er i Besiddelse af et smukt Bibliothek og en kostbar Samling af Medailler. Til dette lærde Selskabs Cabinet blev sendt en Medaille, som Foræring, fra Hertuginde Elisabeth af Gordon, som var en Datter af det gamle adelige howard'ske Huus og en stærk Tilhænger af Jacobitternes Parti. Paa den ene Side af denne Medaille var præget Ridderen af Saint-Georges Hoved med den Devise: Cujus est? (hvis Billede er det?) og paa Reversen en Aftegning af de britiske Vær med den Inscription: Reddite! (giv dem tilbage!). Da Facultetets Decanus havde vist sine

*) Forfatteren mener formodentlig adelig Familie.

Collegaer dette meget forstaaelige Sindbillede, opstod der en heftig Strid om, enten denne Medaille skulde optages i deres Samling eller ikke; og Trættens endtes med en Votering, hvorved Medaillens Imodtagelse blev besluttet med en Majoritet af 63 Stemmer imod 12. To Advocater bleve assendte for, i det lærde Selskabs Navn, at takke Hertuginde; og de undløde ikke at forrette dette Grinde paa en Maade, som tydeligt nok tilkjendegav, at de fuldkommen havde forstaaet Betydningen af hendes Høiheds artige Foræring. De sluttede deres Taksigelse med at tilkjendegive deres Haab, at hendes Høihed snart vilde faae Leilighed til, endvidere at gjøre sig Facultetet forbundet, ved at forære det en anden Medaille i Anledning af en Restoration. Men da denne Fremgangsmaade blev offentlig bekjendt, synes det at Advocaterne ere blevne bange for Følgerne; og i en Generalforsamling i deres Selskab, den 27de Juli 1711, blev Medaillen formeligt forkastet og tilbagesendt til Hertuginde af Gordon. Men dette Tilbagekridt kunde dog ikke udslutte eller tilintetgjøre det beviste Factum, at dette lærde og vigtige Selskab, de skotske Loves Fortolkere, af hvis Midte Lovgiverne og Lovkyndighedens Beskyttere udvælges, havde udviist en saadan Driftighed, som den at tilkjendegive offentligt, at de vare Tilhængerne af Ridderen af Saint-George. Det blev ogsaa bemærket, at Jacobiternes Interesse var den fremherskende i mange af de skotske Parlaments-Balg.

Medens Dronningen saaledes saae et stort Parti imellem sine Undersaatter i alle tre Kongeriger tilbøielig nok til at antage hendes Brøder til Thronfølger, var i det mindste ogsaa een af hendes Ministre dristig nok til at tage den Sag i noierte Overtøielse, endssjondt han

derved kunde synes at benegte eller i det mindste betvivle sin Herskerindes egen Ret til den souveraine Myndighed. Dette var Heinrich Saint-John, der nu var ophøiet til Lord, som Vicegreve af Bolingbroke. Han havde et fyrigt Geni og glimtende Aandsgaver: han var en lærd Mand, Toler og Philosoph; men denne smukke Side af Maleriet havde en Modside: han var en dristig Fritænkler, ødsel og udsvævende; og naar hans hurtige Fatte-Tone viste ham en Mulighed til Ophøielse, synes han ikke at have gjort sig synderlige Skrupler over hvad Wei han gik, naar den kun førte til Magt. I Begyndelsen af sin offentlige Bane forenede han sig med Harley; og da denne Statsmand, i Aaret 1708, maatte trække sig tilbage fra Whig-Administrationen, deeltog Saint-John i hans Uheld og mistede sin Post som Krigs-Secretair. Men da Torperne, i Aaret 1710, triumferede, og Harley blev Premier-Minister, blev Saint-John udnævnt til Stats-Secretair.

Medgang og Lykke opløste imidlertid snart det Venstreb, der havde bestaaet i Modgang, og det viste sig, kort efter deres Ophøielse, at der fandt en Forskjel Sted imellem Premier-Ministeren og hans Collega, saavel i Henseende til deres Meninger, som til deres Karakterer.

Harley, som siden blev ophøiet til Jarl af Oxford, havde en mørk og tilbageholdende Karakter: han var langsom, frygtsom og tvivlsaaig, baade i Raad og i Daad, og han synes at have været Een af disse Statsmænd, som stræbe at beholde Regeringen, ved at holde Begtkaalen lige imellem to modstridende Factioner, og altsaa holde gode Miner med begge Parter, indtil de derved tilsidst gjøre sig mistænkte og forhadte af dem begge. Han var bleven opdraget som en Whig og efter dette

Parties Grundsætninger; men endskiøndt Omstændighederne havde bevæget ham til at forene sig med Toriesne: ja endogsaa til at stille sig i Epldsen for dem, vilde han dog nødsigt lade sig overtale til at gribe til nogen af de voldsomme Parti-Forholdsregler, som de havde ventet af ham; hvorfor det ogsaa synes, at han, til Gjengjæld, aldrig besad deres fulde Tillid, eller beredvillige Understøttelse. Hvorvidt Oxford end virkelig kan have antaget Toryernes Grundsætninger, trak han sig dog pludseligt tilbage, naar det kom til Yderligheder *) og henhørte derfor til den politiske Sect, som man den Gang kaldte: de Lunefulde (the Whimsicals) om hvilke man sagde, at de vidste ikke selv hvad de vilde **); fordi de vedkjendte sig de Grundsætninger, der hylde Arve-Retten, og paa samme Tid ønskede den hanoveranske Thronfølge. Som et Bevis paa at han hørte til denne politiske Klasse, blev det bemærket at han sendte sin Broder, Sir Harley, til Hoffet i Hannover, i den Hensigt, ved hans Hjælp, at vedligeholde en nøie Forbindelse med Churchen, og derved tilkjendegav megen Nidkjæthed for den protestantiske Thronfølge.

At denne hemmelige og vakkende Fremgangsmaade var stridende imod Saint-Johns hurtige og sprige Temperament. Han følte sig fornærmet over at hans Collega, med hvem han havde udholdt Mødgang, nu var

*) Hvorj han synes at have taget Hertugen af Hamilton til Myster.

**) Hvad de vilde, var formodentligt, at bære Rappen paa begge Skuldre, i Haab om selv at blive staaende, dersom enten det ene eller det andet Parti faldt.

saar tilbageholdende, at han ikke meddelte ham sine hemmelige Planer og yderligere Hensigter. Han var ogsaa misfornøiet med, at Harley var ophøiet til en Lords Rang, og han selv kun til Vicegreve. Hans forrige Vensskab og Venlighed for Oxford blev lidt efter lidt forvandlet til Kulde, Fjendskab og Had; han begyndte derfor med megen Konst — og for en Tid med noget Held — at forberede en Revolution i Staten, som, efter hans Plan, skulde ende med Oxfords Fald og hans egen Ophøielse til den øverste Myndighed. Han indlod sig med Iver i de meest extravagante Torpers overdrevne Planer; og, for at anbefale sig selv hos Dronningen, troer man at han i disse Planer blandede Instriger til Fordeel for hendes landflygtige Broder.

Man lagde ogsaa Mærke til, at Ridderen af Saint-George, da han blev nødt til at forlade Frankrig, fandt et Tilflugtssted hos Hertugen af Lorraine, og at denne lille tydske Fyrste havde den Driftighed, at aflaae en Anmodning fra den engelske Regering om at forjage denne Gjest fra sine Besiddelser. Det var den almindelige Mening, at Hertugen havde ikke vovet at handle saaledes, dersom han ikke havde faaet den hemmelige Forsikkring, at denne Anmodning blot var sket for et Synsskyld, og at Dronningen ikke for Alvor ønskede at berøve sin Broder dette Tilflugtssted. Andre Omstændigheder førte ligeledes til den Slutning: at Dronning Anna og hendes nye Ministre vare Jacobiternes Saggunstige.

Det er mere end en rimelig Formodning, ja man har næsten Visshed om, at den saa ofte omtalte Hertug af Hamilton, som, i Aaret 1713, blev udnævnt til overordentlig Gesandt i Paris, var bestemt til der at indlade

sig alvorligt i een eller anden vigtig, hemmelig og vanskelig Underhandling med det franske Hof; og der kan ikke være megen Tvivl om, at denne Underhandling jo angik den stuartske Linies Tjenindsættelse paa den britiske Throne. Da Hamilton sidste Gang tog Afsked med sin Ven, Lockhart af Carnwath, og flere Gange vendte om igjen, for atter og atter at omfavne ham og give ham det sidste Afskedskys, gav han ham et Bink om, at han havde en Sag af Vigtighed at udføre, og yttrede en ængstelig Ahnelse om en nær forestaaende Glendighed.

Ulykken svævede den Gang rigtig nok over ham; men i en anden uventet og blodig Skikkelse. Han havde en Proces med Lord Mohun, en Adelsmand af udsørgende og rygseløse Sæder, hvis største Heltedaa bestod i, at han for saa Aar siden, i Drukkenskab, havde gjensnemboret og dræbt en stakkels Skuespiller*). Hamilton havde en Sammenkomst med sin Contrapart, i Haab om at faaæ deres Trætte bilagt. Ved denne Leilighed talte Hertugen om en Agent i Sagen og sagde om ham, at han besad hverken Sandhedskjærlighed eller Gressfølelse; hvortil Lord Mohun svarede: „at den omtalte Person besad lige saa meget af disse to Egenskaber, som hans Høihed selv.“ Ved denne Ordstrid skiltes de ad, og man skulde nu troe, at det var Hertugen, der var fornærmet og at det var ham, der maatte fordre Satisfaction, dersom han fandt det Uma-

*) Alt for stor Medlidenhed af en Lord! Havde det endda været hans Eigemand han havde dræbt, saa havde han formodentligt dog — efter Forfatterens Formening — indlagt sig nogen Åre derved.

gen værdt; men Lord Mohun, som var den Fornærmende, var ogsaa — tværtimod Skik og Brug i flige Tilfælde — den Udfordrende. De mødtes i Kredsen i Hydes Park, hvor de fægte med Kaarden, og i faa Minutter blev Lord Mohun dræbt paa Stedet; men Hamilton blev dødeligt saaret og overlevede ham ikke længe*).

Mohun, som var en forhatt og foragtelig Liber-
tiner, blev ikke savnet eller begrædt af Noget; men det
var langt anderledes med Hertugen af Hamilton, som,
uagtet hans bekjendte Ustabighed, eller Mangel paa Res-
olution i politiske Affairer, havde mange elskværdige, ja
endogsaa ædle Egenskaber, der gjorde ham almindelig el-
sket og begrædt. Torperne ansaae Hertugen af Hamil-
tons Død, som et besynderligt Tilfælde og som indtruf-
sen i en saa kritisk Tidspunkt, at de toge ikke i Betænk-
ning, reent ud at erklære den Mening: at Mohun var
ophidset af nogle ivrige Whigger til at udfordre Hertu-
gen; ja de paastode endogsaa at Hamilton var ikke fals-
den for sin Modstanders Kaarde, men for hans Secun-
dants, General Macartneys Haand. Oberst Hamilton
var Hertugens Secundant; hans Udsagn bidrog meget
til at bestyrke denne Mistanke. General Macartney,
maaskee blot fordi han saa, at den offentlige Mening
var ham meget imod, skjulede sig; og en Belønning blev
udlovet for hans Tilstædebringelse. I den følgende Re-
geringstid blev han sagsøgt i den Anledning og frikendt

*) Hamiltons Historie og tragiske Endeligt viser et Exem-
pel paa, at den gamle barbariske Fordom om Dueller, og
det dermed forbundne falske Begreb om Ære, er stærkere
end medfødt Frygtsomhed.

efter saadanne Reviser, som ingenlunde gave Visshed i Egen.

Men hvad enten Hamiltons Død var en Folge af politisk Had og Intriger, eller af privat Had, bleve de Planer, man havde lagt for at sætte den stuartske Linie paa Thronen igjen, dog ikke derfor afbrudte. Lord Bolingbroke selv blev nu sendt til Paris og det er høist sandsynligt, at han der har indgaaet hemmelige Artikler, der skulde tjene til yderligere Forklaring over de Punkter i Ultr. Hts. Tractaten, der angik Prætendentens Forviisning fra det franske Territorium og hans Frasigelse af Arveret til den brittiske Krone. Det er ogsaa sandsynligt, at disse hemmelige Artikler ere blevne skjulte for Premier-Ministeren Orford, da de vare udtrykkeligt stridende imod hans Hensigter til Fordeel for den hanoveranske Thronfølge.

Saaledes var Regeringens Stilling og Beskaffenhed paa den Tid i England. Den var deelt imellem Lord Orfords tvetydige Opførsel paa den ene Side og Lord Bolingbrokes mere hemmelige, men dristigere og mere afgjørende Intriger paa den anden. De almindelige Forholdsregler, som bleve tagne med Hensyn til Skotland, tilkjendegave en bestemt Forkjærlighed for Jacobitterne og for dem, der understøttede deres Sag.

Femte Capitel.

Den bispelige Kirkes Tilhængere i Skotland blive forfulgte af Presbyterianerne. — Tolerance-Akten. — Fraspargelses-Eden. — Forordning om Ratts-Rettigheden. — Pensioner gives til de høilandiske Chefer, for at vedligeholde deres Hengivenhed for det kvartiske Huus. — Whiggenes Forberedelser til Sikkerhed for det hanoveranske Huus's Thronfølge. — Klammeri imellem Orford og Bo-lingbroke. — Dronning Annas Død.

Presbyterianerne i Skotland vare ved Revolutionen satte i udelukkende Besiddelse af Kirkens Bestyrelse i det Rige. Men en betydelig Deel af Landets Indvaanere, i Særdeleshed i de nordlige Ehiter, vedbleve at være Tilhængere af den bispelige Kirke og dens Gudsdyrkelses-Form, og vare derfor en Gjenstand for den herskende Kirkes ængstelige Opmærksomhed og Had; saa at Presbyteria-nerne gjorde sig al mulig Umage for, ved ethvert Mid-
del, der stod i deres Magt, at undertrykke Udøvelsen af den bispelige Gudstjeneste. De havde da glemt de Klager, som de selv med Rette havde ført over den Krænkelse af Samvittigheds-Friheden, der fandt Sted under Carl den Andens og hans Broders, Jacob den Syvendes Regeringer. Men her maa vi bemærke, at den bispelige Kirke i Skotland, medens den var i sin gamle og triumpherende Tilstand, havde beholdt en meget ubetydelig Forskjellighed i Henseende til den udvortes Form af Gudstjenesten, hvorved dens almindelige Ritual, eller Bønnebog var noget afvigende fra den der bruges i den bispelige Kirke i England; men, i deres daværende undertrykte Stilling, havde Mange af denne Kirkes Tilhængere fundet sig i at give Slip paa disse afvigende Former og rette sig nøiagtigt efter det engelske Ritual, hvorved de stræbde at opnaa en fælles Gudsdyr-

Ælse som Bispelige i Skotland, og at nyde der den samme Religions-Frihed, som man i England tilstod dem, der bekjendte sig til Presbyterianernes Lære, eller som hørte til andre afvigende protestantiske Sectar. Men de presbyterianske Kirke-Retter indstævnedes alligevel saadanne bispelige Præster for deres Domstole og forbødte dem at udøve deres Præste-Embeder, under Straf af Pengemulkt og Fængsling, hvilken Trudsel ogsaa, uden Skaansel, blev oplyst imod den ærværdige Pastor Greenshields. Andre bispelige Præster bleve insulterede og mishandlede af Pøbelen, naar de gjorde Forsøg paa at holde Gudstjeneste efter deres Kirkeskikke. Dette var saa meget mere uforvarsligt, som Nogle af disse ærværdige Mænd ogsaa under deres Gudstjeneste bade for Revolutionens Grundfæstelse; og hvad Slutning man end ogsaa vilde gøre sig om den Sandsynlighed, at de vare den landflygtige Kongefamilie hengivne, saa havde de dog, i deres daværende Gudsbyrkelse, afslagt enhver foregen Skik, imod hvilken man kunde gøre den Indvending, at den tilkjendegav Hæng til Jacobitisme.

Det var derfor meget retfærdigt og rigtigt, at en Tolerance-Act (den 12te Februar 1712) blev udstædt, hvorefter en fri Udøvelse af den engelske Kirkes Gudsbyrkelse blev forundt de bispelige Præster, der vare villige til at aflægge den saa kaldte Frafværgelses-Eed, hvorved de skulde frasiage sig al Bids hængen ved Jacob den Syvendes, eller hans Søns, den daværende Prætendents Parti. Den presbyterianske Gelsklighed fandt sig meget fornærmet ved denne Tolerance-Act; thi de sagde: at man derved berøvede dem et Middel til med Magt at indføre Censformighed i Gudsbyrkelsen, hvortil de paa stode, at de ved Revolutionen vare blevne be-

rettigede. Man bør med Villighed indrømme, at den strenge Forfølgelse, Presbyterianerne tilforn havde lidt af de Bispelige, kunde indskyde den skotske Kirkes Præster Frygt og Skinsyge; men den upartiske Historie viser os til alle Tider, hvor farligt det er, at give nogen Kirkes geistlige Domstole Ret til at tyranisere over andre afvigende Sectors Samvittighed; og hvor viist, saavel som retfærdigt, det er at indskrænke den herskende Kirkes Myn- dighed til at ordne deres eget System og deres egne Kir- kelske.

Den presbyterianiske Kirkes Geistlighed var endnu mere fernærmet over en i Tolerance-Acten indført Clau- sul, der forpligtede dem selv, ligesaavel som de afvigende Sectors Præster, til at aflægge Frasværgelses-Eden. Denne Artikel var bleven indført i Acten, da den pas- serede igjennem Underhuset, ifølge en Motion fremsført af Torperne, som paastode, at den skotske Kirkes Præster bunde give den samme Sikkerhed for deres Trofskab imod Dronningen og den protestantiske Thronfølge, som man nu vilde fordrø af de Bispelige. De presbyterianiske Præster klagede bitterligt over at denne Ceb ogsaa blev dem paalagt. De indvendte: at det var unødvendigt, da Ingen kunde mistænke den skotske Kirke for den mindste Tilboiellighed til Jacobitisme; og paastode, at det var en Magt over Kirken, som Staten ulovligt tiltog sig, at ville, ved en verdslig Lov, tvinge Præsterne til at aflægge en Ceb; da Kirken og dens Tjenere — efter deres For- mening — ikke i Religions-Anliggender vare pligtige at adlyde andre Love, end dem, der bleve givne af deres egen General-Kirkeforsamling. Men, uagtet deres iv- rige Forestillinger derimod, blev dog Frasværgelses-Eden

dem Ipaalagt, ved den samme Bill, som tilstod de Biskep-
lige Religions-Frihed paa samme Billaar.

Den største Deel af de presbyterianske Præster bekvemmede sig omsider til at aflægge Eden; men Mange vedbløve at undslaae sig derfor; dog bleve de derfor hverken forfulgte eller straffede, da Regeringen oversaae deres Brangvillighed. Denne Clausul syntes at være et unyttigt Forsøg paa at betvinge Presbyterianernes sære og indgroede Meningee; men den havde alligevel, uden Tvivl en dobbelt Hensigt: for det første den, at opvække et Schisma eller Uenighed i den skotske Kirke, imellem dem der aflagde Eden, og dem der negtede det, for derved at formindske den Myndighed og Agtværdighed, som dette for den protestantiske Thronfølge nidkjære Corps var i Besiddelse af, saa længe de vare enige. For det andet forudsaae man, at den største Deel af den biskopelige Kirkes Geistlighed i Skotland, som offentligt havde viist Hengivenhed for den landsflygtige Konge-Familie, vilde ikke aflægge Trausværgelses-Eden, og altsaa let af Presbyterianerne vilde blive forstyrrede i Udøvelsen af deres Gudstjeneste. Men naar et Antal af de presbyterianske Præster selv vare udsatte for den Betydning: at de ligeledes havde efterladt, at opfylde denne Pligt, og at de alene havde Regeringens Overbærelse at takke for, at de ikke vare straffede for denne Forsømmelse, saa var det ikke rimeligt, at de vilde forstyrre Andre af saadanne Grunde, som kunde bruges imod dem selv; og denne sidste Hensigt blev rigtig opnaaet; thi endstjøndt man har sagt, at kun en Eneste til den biskopelige Kirke hørende Præst i Skotland (nemlig: Hr. Cockburn i Glasgow) aflagde denne Eed, saa havde dog denne d. res almindelige Begring ingen Forsølgelser til Følge, fordi en

stor Deel af den herskende Kirkes Præster da vilde have været udsatte for Ubehageligheder i den samme Anledning.

I den samme Parlaments-Session blev udstædt en anden Act, der tilbagegav de saa kaldte Kirkepatroner i Skotland den Ret, ved Vacance at kalde Præster. Hensigten med denne Bill var rimeligviis den, at gjøre Præsterne mere afhængige af Aristocratiet og drage dem ud af en alt for nøie Forbindelse med deres Menigheder, som rimeligviis ikke vilde have saa megen Hengivenhed og Tiltro til en Præst, der var kaldet af en høi og fornem Herre, som til Een de selv frivilligt havde valgt. Saavel den ene som den anden af disse Valgmaader kan være udsat for skadelige Misbrug. Imod den Maade, at Menigheden selv vælger sin Præst, kan med Rette indvendes: at den Prædicant, der ønsker Befordring, maa smigre Folket og indrette Sælen af sin Præken efter dets Smag, og at slige Folkevalg sædvanligt ere ledsagede af Intriger og en usømmelig Hidseghed. Paa den anden Side kan Kaldsrettigheden undertiden misbruges, naar en samvittighedsløs Herre paaorder en Menighed, imod dens Villie, en umoralisk og lidet dulig Person, hvis Lære kan være ligesaa falsk, som hans Sæder fordærvede. Men den presbyterianske Geistlighed har Ret til at examinere og forkaste den valgte Person; dog under Appel til den høiere Kirke-Ret. Hvad der nu endogsaa om denne Kaldsret theoretisk kan siges, pro et contra, saa har det dog practisk vlist sig, at Udvælsen af denne Ret, i en Tid af mere end hundrede Aar, ingen skadelige Virkninger har havt imod den skotske Kirkes Ugteværdighed. Regeringens hemmelige Hensigt med, i Dronning Annas sidste Levetid, at indføre denne

Kalbsdret igjen, var uden Tvivl den, at Præsterne ikke, ved deres Indflydelse paa Folket, skulde stemme dette ugunstigt imod det jacobitiske Parti; thi Adelen og Herreremændene, i hvis Hænder man nedlagde denne Ret, og som Præsterne derfor maatte søge at behage, vare i Almindelighed mere jacobitisk sindede end Folket. Men Adelen's Myndighed over de ringere Classer af Folket var, formedelst de forandrede Omstændigheder, ikke mere saa stor i de flotske Pavalænder, som den havde været. De kunde ikke længer gjøre Regning paa, ved deres egen Indflydelse, at tilvejebringe noget betydeligt Antal bevæbnede Mænd; ei heller havde de, efter at Sikkerhedsacten var tilbagekaldt og afskaffet, Magt til at sammenskalde, disciplinere og exercere deres Folgesvende, for at gjøre dem skikkede til den militaire Tjeneste. I Tilfælde af en Insurrection kunde man ikke vente, at de kunde udrette mere, end ved Hjælp af deres Slægtninger, Tjenere og Tilhængere, at udruste nogle faa Escadroner Cavalieri; og dersom de endog saa kunde have skaffet Folk tilveje, saa manglede de dog i Almindelighed Vaaben, Heste og de nødvendige Vildt til at drage i Felten. I Hoi-landene derimod forholdt det sig anderledes: Elanerne eller Stammerne vare der endnu ligesaa meget under deres Stamherrer's og øverste Chefers Commando, som forhen. Afslitte fra den nyere Civilisation ved de Vilddannelser, hvori de boede, havde de endnu det samme Sprog, den samme Dragt, den samme Regering og de samme Vaaben (ja man kan til øie, det samme Mod) som deres Forsædrene. Det er sandt, at de forðum saa hyppige og blodige Krigs imellem Stammerne indbyrdes vare næsten ophørte, og at to eller tre smaa Garnisoner af Soldater, indkvarterede imellem dem, havde noget standset

deres Hovertog; men de mindre Chefer og afhængige Vasaller vare i Kundskab og Oplysning ikk. fremmeligere end de simple Glansmænd. Derimod vare de øverste Chefer, eller Hoveder for de anseelige Glaner og Districter i en meget forskjellig Stilling. De vare næsten alle Mænd af god Opdragelse, høflige og forfinede Sæder; og naar de, klædte som Lavlænderne, vare i Selskab med dem, skulde man neppe kjende nogen Forskjel, undtagen den vigtige Mine, der sædvanligt følger med Bevidstheden om en hoi Myndighed. De reiste alle udenlands og gik undertiden i militair Tjeneste; thi de saae alle fremad til den Tidspunkt, da de skulde blive opfordrede til at bruge deres Sværd til Fordeel for Stuerternes Sag, som de i Almindelighed vare meget hengivne; dog maa man derfra undtage: i de vestlige Høllande, Hertugen af Argyle, og i de nordlige Jarlen af Sutherland og Lord Reay, som tilligemed Cheferne for Grant, Ross, Munro og andre nordlige Stammer, anvendte deres store Indflydelse paa at stemme deres Glaner til Gunst for Whiggernes Parti. Men alle disse fornemme Chefer vare fattige; thi Indkomsterne og Producterne af deres vidtudsprekte, men magre og ufrugtbare Grundbesiddelser bleve forærede til at lønne og underholde Stammernes militaire Etyrke. Af disse Krigsmænd kunde ingen Industri eller Arbeidsomhed ventes; da saadant efter deres almindeligt antagne Fordom, vilde have nedværdiget dem baade i deres egne og i deres Ansøerers Mene, og gjøre dem uskikede til Opfyldelsen af deres militaire Pligter. Dertil kom, at naar disse Chefer vare ude af Høllandene, vare de ligesaa ødsle, som de vare fattige. Kjælsen af deres egen Høihed og Vigtighed udgjorde — som vi allerede have bemærket —

et almindeligt Karacteertræk hos dem, og forlætede dem til at efterligne deres Naboers, de rigere Engelsmænds Pragt og Udselthed; saa at denne ufornuftige Udfærd udsatte Mange af dem for Pengetrang og Forlegenhed. For saadanne Mænd vare Penge særdeles velkomne, og de bleve ogsaa af Dronning Annas Ministerium, i de sidste Aar af hendes Regeringstid, uddelte imellem dem til et Beløb af imellem tre à fire Tusinde Pund aarsligt. Den Sum, som enhver Chef fik, var omtrent 360 Pund Sterling om Aaret, hvorfor Imodtageren maatte give Qvittering, lydende paa et heelt Aars Betaling af det ham af hendes Majestæt allernaadigst forundte Gratiale. De høilandske Chefer vare saa meget villigere til at imodtage denne Penges-Understøttelse, som de ikke toge i Betænkning at ansee det for en Betaling, der lovligt tilkom dem for deres Deeltagelse og Anstrengelse i det Stuart'ske Huses Sag, hvilken de søgte sig haande pligtige og tilhøielige til at fremme. De anvendte derfor ogsaa Pengene til at underholde og forøge deres beværnede Følgesvende og holde dem sædige til, naar det behøvedes, at rykke i Felten, saa det synes at Cheferne have anseet dette alene for Hensigten af Regeringens Garmildhed. Pengenes Uddeling var betroet til Stats-Secretairen, Jarlen af Mar, hvilket gav ham Leilighed til at forøge og udvide sin Indflydelse paa de høilandske Chefer; en Indflydelse, som siden havde saa ulykkelige Følger, brøde for dem og for ham selv.

Imod Slutningen af Aaret 1713 forenede disse Chefer sig om at indsende til Dronningen en Petition, som blev kaldet: „de Beværnedes Takadresse, og hvori de tydeligt tilkjendegave, at de havde forstaaet Hensigten af Dronningens Garmildhed imod dem. I

een af disse Paragrapher tilkjendegave de deres Tilfredshed med de Forholdsregler, der vare tagne imod Pressens frække Toiletteshed, og haabede at de skulde ikke længer have den Forargelse, paa Prent at see Gudsbespottelse og ondskabssulde Ytringer imod den hellige og salvede stuart'ske Linie blive ustraffede. I en anden Yttring de det Haab: at Parlamentets Valg, efter hendes Majestæts Død, ifølge Arveretten, muligt vilde falde paa en Thronfølger af den nærmest nedstigende Linie.

Hertugen af Argyle, som fandt sin egen Indflydelse i Høilandene svækket og hindret ved den Opmuntring, der blev given til de jacobiniske fiendene Stammer, forebragte dette Pensions-System i Parlamentet, som en svær Beskyldning imod Ministrene, idet han anklagede dem for at gjøre Høilandene til en Planteskole for Oprørere; og denne Beskyldning førte til en vigtig Debatte. Argyle forestillede Parlamentet: „at da de fleste af de skotske Høilændere vare enten Papister eller erklærede Jacobiter, saa var den Penge-Understøttelse, der blev given til dem, i Grunden ei andet, end at anlægge papistiske Skoler og give Oprør Næring.“ Ministren Erford svarede dertil: „at i denne Punkt havde han blot fulgt Kong Wilhelms Exempel, som, efterat han havde undertvunget Høilænderne, ansaae det gavnligt at tilstaae Cheferne aarlige Pensioner, for at holde dem rolige; og derfor det nuværende Ministerium havde begaaet noget Mi'greb i den Anledning, saa bestod det blot i at det havde affortet en Deel af disse Gratualer.“ Da Ministrene saaledes kunde beraabe sig paa Kong Wilhelms Exempel, syntes de derved at befrie sig for enhver Breibelse eller Dadel i denne Sag, og altsaa triumpherede de. Men da det var vel bekjendt, at disse aarlige

Gratialeer bleve givne som en Art af militair Sold, kunde det med Nette drages i Tvivl, om en Penge-Understøttelse, der satte Cheferne istand til at forsøge Antallet af deres Stammers militaire Styrke, var et passende eller rimeligt Middel til at gjøre dem til roligere og fredeligere Under'aatter? Ministrenes foregivne Plan havde derfor i det Hele megen Liighed med det Indfald af en Barnes pige, der vilde give sin Skrighals en skarp Kniv i Hænderne, for at faae ham til at tie og være rolig.

Alle disse forskjellige Forholdsregler vare tydelige Tegn paa at Ministrene, eller i det mindste et stærkt Parti af dem, vare Prætendenten gunstige og havde ifinde at kalde ham til Thronen, naar Dronningen døde. Og man kunde vel allerede den Gang forudsee, at denne Begivenhed snart vilde indtræffe. Hos Dronning Anna viste sig alle Symptomer paa en astagende Helbred; og hun var paa een Gang plaget af forskjellige modstridende Factioner imellem hendes Under'aatter og Uenighed i hendes Statsraad. Hun havde altid været af en frygtsom Karakter, og nu, est-rat hun havde seet sin Tillid og Fortrolighed blive misbrugt, var hun bleven ligesaa tilbøielig til Eklinsyge og Mistanke, som hun i Begyndelsen af sin Regering havde været søielig og villig til at lade sig lede uden Tvivl eller Betænkning. Hun havde mange Anledninger til Frygt, der paa den Tid maatte gjøre et saa meget stærkere Indtryk paa hende, da hun var svækket ved Sygelighed og desuden aldrig havde besiddet megen Aandskraft. Hun ønskede rimeligviis at hendes Broder skulde blive hendes Eftermand; men frygtede dog for, at han, ved sine Tilhængeres Nidkjærhed, skulde afløse hende tidligere end efter Naturens Orden. Et heller frygtede hun mindre for at Whiggernes Enthu-

fiasko for det hanoveranske Huus skulde bringe Thronen over til England, hvilket hun lignede med: at grave hendes Grav medens hun endnu levede*). Trætten imellem Orford og Bolingbroke stiftede Uenighed mellem hendes Raadgivere, saa at deres Raadsforamlinger bleve en Skueplads for Klammeri og gjensidige Bebrejdelser, undertiden endogsaa i Dronningens Overværelse. Hun var naturligvis omfindtlig ved Tilfidsføttelsen af den Etikette og personlige Verbodighed, de skulde hendes kongelige Rang; saa at hun baade blev forskrækket over deres voldsomme Hefstighed og fornærmet over at de gave deres Lidenskaber frit Løb i hendes Nærværelse.

Whiggeerne, ængstelige over den nære Udsigt til en for Staten og deres Planer farlig Tidspunkt, som useilbarligt vilde følge paa Dronningens Død, gjorde paa een Gang de meest energiske Forberedelser til at under-

*) Det er en sørgelig og for Undersaatterne meget skadelig Svaghed hos mange gamle Regenter, som ikke kunne efterlade Riget til deres Livsarvinger, at de ere saa flinnske over Besiddelsen af den Thron, de dog ikke kunne tage med sig i Graven, at de ikke kunne taale at see den Person om sig, som er nærmest bestemt til at være deres Efterfølger; hvorved de lægge en Hindring i Veien for Thron-Arvingen, at gjøre sig i Tide bekendt med Rigets vigtige Anliggender. Selv ville de blive ved Statens Rør til det Yderste, endstjøndt de ikke mere have Kraft til at styre det, og endstjøndt Manden med Teen og Almeglasset, uden Respect for det Ironiske Hoved, allerede har givet dem adskillige Paamindeelser om, at det snart er Tid at tænke paa Hvile. Dronning Anna havde denne Svaghed tilfælles med sin Forgangerke, Elisabeth.

støtte den hanoveranske Thronfølge med Vaabenmagt, hvis det skulde behøves. Især sørgede de for, ved det hanoveranske Hof at skildre de Fæder og Lidelser, de selv udsatte sig for ved deres Hengivenhed for den protestantiske Linie; og man kan forlade sig paa, at de iblandt dem, som havde mistet hæderlige eller fordeelsagtige Poster, vare hverken maadeholdende i deres Klager, eller skaansomme i Henseende til de forhadte Portraiter, de gave af deres toryssk-sindede Modstandere. Hertugen af Argyll og Generalerne Stanhope og Cadogan vare virksomt beskæftigede med at udsøge og instruere saadanne brittiske Officerer, som de kunde stole paa, til at være deres Agenter hos Soldaterne, for at formaae disse til, i Mødsfald at erklære sig imod det Parti, der havde kastet Unåde og Bænere paa Marlborough, deres seierlige General, og havde sat altfor ringe Priis paa deres egne hæderlige Bedrifter under hans Commando, og derved gjort en Ende paa Englands Erobringer og Seiersvindinger. De tilskyndede Churfyrsten af Hanover til at underhandle med Holland og andre Magter, om at forsyne ham med Tropper og Skibe, i Tilfælde at han skulde blive nødt til at bruge Magt, for at gjøre sin Ret gjeldende til Thronfølgen i Storbritanien. Man lagde ogsaa en Plan til at bemægtige sig Tower ved det første Skin af Fare; og de til dette Parti henhørende Stormænd indgik en Forening, hvorved de forbandt sig til at staae hinanden bi, til Forsvar for den protestantiske Thronfølge.

Imedens Whiggerne vare enige i disse kraftige og vedholdende Forholdsregler, vare de toryske Ministre aldeles uenige, og derfor ikke istand til at drage Fordeel af den høie Post, de stode paa som Chefer, for Admini-

strationen, eller til i Tide at bruge den korte og uviste Tid, der var tilbage af Dronningens Regering, og det uagtet hendes hurtigt aftagende Livskræfter maatte paaminde dem om, at der ikke kunde være meget tilbage. Uenigheden imellem Orford og Bolingbroke var nu stegen saa høit, at denne Sidste reent ud erklærede: at dersom der var Spørgsmaal om deres Parties totale Undergang, eller om at han skulde forsones sig m.d. Orford for at frelse det, saa vilde han ikke b.tænke sig paa at vælge det første Alternativ^{*)}. Deres Anskuelser af de offentlige Anliggender vare aldeles forskjellige: Jarlen af Orford tilraadede maadeholdende Forholdsregler, ja endog saa noget Forlig og Forsoning med Whiggen; men Bolingbroke indsaae, at han bedst skulde komme Dronningens Meninger imøde, ved at udvise den ivrigste Nidkjærhed for Høilirkens Grundsætninger, idet han gav hende Haab om, at hendes Broder skulde blive hendes Efterfølger, saavelsom ved omhyggeligt og ideligt at lægge Bind paa Mis Hills (nu Lady Mashams) Gunst. Og ved Hjælp af sine fortrinligt artige Manerer og sin Liighed i Meninger havde det lykket ham, ganske at fortrænge Orford og selv at indtage hans Plads i Gunst hos denne Dronningens Favoritinde. Uenigheden imellem disse to politiske Rivaler, som saa længe havde ulmet under Asken, brød ud i lys Lue og aabenbar Fjendtlighed i Juli 1714, da et yderst bittert Mundhuggeri, fuldt af gjensidige Beskyldninger, fandt Sted i Dronningens

*) Bolingbroke var altsaa en ægte Hazardspiller: han vilde have Alt — eller Intet. Han vilde ikke dele Pullien med sin gamle Makker, men for udsætte sig for — som her blev Tilfældet — at Modspillerne toge den.

Nærværelse, imellem Orford paa den ene Side, og Bolingbroke og Lady Masham paa den anden; hvilket Klammeri endtes med at Premier-Ministeren, Orford, fik sin Afsked.

Beien stod nu aaben for Bolingbrokes hele Uergjerrighed. Den Time, han saalænge havde ønsket og levet for, var nu kommen; og hverken han selv eller nogen Anden tvivlede om, at han jo vilde stige til den øverste Skatmesters Rang og blive Premier-Minister. Men forsængelige ere Menneskets Forhaabninger, forsængelige hans Høihed og jordiske Lykke! — Den ulykkelige Dronning havde lidt saa meget af den Fatigue og Sindsbewægelse, hun havde udstaaet ved at være Vidne til dette heftige Klammeri, at hun strax erklærede: hun kunde ikke overleve det, og denne hendes Yttring viste sig at være en sand Spaadom. Dagen, hvorpaa det rasende Klammeri var forefaldet, var den 27de Juli, 1714. Den 28de blev Dronningen overfaldet af Lethargi (Sovesyge), og den 30te opgave Lægerne Haabet om hendes Liv.

Paa denne Dag var det, at Hertugerne af Sommerfet og Argyle, som begge vare erklærede Fiender af det da værende — eller rettere sagt: det da aftrædende — Ministerium, toge den drøftige Beslutning, det afgjørende Skridt, at træde ind i Statsraadets Forsamling, hvor de øvrige Medlemmer af Raadet, ydmyge, forvirrede og forbavsede, vare vel tilfredse med at imodtage deres Bistand. Efter deres Raad og Tilfjendelse blev Skatmester-Staven overgivet til Hertugen af Shrewsbury, et Valg som den døende Dronning erklærede sig tilfreds med; og saaledes faldt paa een Gang Bolingbrokes høit stigende Haab.

Dronning Anna døde den 1ste August 1714. Hun var den Sidste af den lige nedstigende Stuart'ske Linie, som sad paa den brittiske Throne. Hun var kun 50 Aar gammel og havde regeret i henimod 13 Aar*). Hendes Død indtraf paa en Tid, som var den meest kritiske Periode for Riget efter Revolutionen.

*) Kong Wilhelm, hendes Svoger og Formand, døde i Aaret 1701.

Sjette Capitel.

Churfyrsten i Hanover udraabes til Konge i Storbritanien, under Navn af Kong Georg den Første. — Jarlen af Stair sendes til Frankrig, som overordentlig Gesandt. — Ved sin Indflydelse udvirker han, at Ludvig den Fjortende ikke modsætter sig Georg den Førstes Thronbestigelse. — De forskjellige Partiers Stilling og Tilstand ved Georg den Førstes Ankomst. — Orford bliver kastet i Fængsel. — Bolingbroke og Ormond blive anklagede; men undvige. — Jacobiterne lægge Planer til Insurrection. — Jarlen af Mar nærmer sig til den ny Monark, for, paa egne og de øvrige Jacobiters Vegne, at søge hans Gunst; men bliver afvist og drager sig tilbage til Skotland. — De flotske Cavaliers, eller de fornemmere Jacobiters Karakter og Sæd. — Jacobiternes Formænd og Anførere samles ved en stor Jagt i Braemar-Skov, hvor de tage den Beslutning, at gribe til Vaa-ben. — Et Forsøg paa at overraske Edinburgs Castel. — Regeringens Forberedelser, for at imodstå sig de insurgerede Jacobiter.

Endstjøndt Jacobiternes Parti var baade talrigt og ivrigt, vare de dog, ved Dronning Annas Død, usædvanligt slet forberedte og uden nogen fast Beslutning. De havde smigret sig med det Haab, at Orfords mørke og hemmelighedsfulde Opførsel sigtede til at begunstige en Contra-Revolution, som de troede at være hans Wiemeed. Og Bolingbrokes mere aabne Fremgangsmaade, som ved Jarlen af Mar's Meddelelser var dem bekendt, blev anseet som Noget, der mere tydeligt pegede hen til det samme vigtige Formaal. Men de misforstode aldeles, hvad der var Orfords Wiemeed; han handlede blot imod dem, saaledes som det altid var hans Natur at handle imod alle Mennesker og imod alle Partier: — Han indrettede sin Opførsel saaledes, at han kunde faae Jacobiterne til at troe, at han var paa deres Side, mens hans Hensigt egentlig blot gik ud paa, at afholde de forskjellige Factioner fra at bryde ud og komme til

Overligheder; og imidlertid søgte han at beherske alle Partier, ved snart at give det ene — og snart det andet Parti gode Forhaabninger; men som alle tilsidst bleve befundne falske og skuffende.

Bolingbroke derimod var mere hidfig og bestemt baade i sine Meninger og i sine Handlinger; og han vilde formodentligt have været tilstrækkelig virksom i sine for Kong Jacobs Sag valgte Planer og Forholdsregler, dersom det havde staaet i hans Magt, at bringe dem til Modenhed og Udførelse; men han var aldeles ikke belastet paa det uheldige Tilfælde, at den skuffende Skjæbne i det ene Dieblis smilende viste ham den Plads ledig, som var Maalet for hans Uegjerrighed, og i det næste, med en barsk Mine, spærrede al Udgang dertil for ham. Hertugen af Devon, Sir Wilhelm Windham og andre Formænd for det jacobitiske Parti maatte deeltage i den samme uheldige Skjæbne. De kunde jo rigtig nok have udtraadt Ridderen af Saint-George til Konge i Storbritanien, under Navn af Jacob den Tredie i England og Jacob den Ottende i Skotland; og flolet paa deres Indflydelse paa de torysksindede Herremænd og Folkets Stemning, for at udvirke en almindelig Insurrection. Der vare ogsaa Nogle iblandt dem, som vare tilbøjelige til denne fortviolede Forholdsregel; og den navnkundige Doctor Uterbury, Biskop i Rochester, tilbød sig at begive sig til Westminster i sin fulde bispelike Ordensdragt, for at udføre denne Ceremoni. Men denne Fremgangsmaade vilde have været det samme som at begynde en Borgerkrig; og da det hanoveranske Huses Thronfølge var bestemt ved den da gjeldende Lov, maatte Insurgenterne ved et saadant Foretagende have udsat sig for at blive erklærede skjebdige i Landsforræderi, uden at have

fikket sig nogen militair Magt, der kunde beskytte dem. Dette var Karsagen hvorfor — i det Hele taget — Jacobiterne, og de som ønskede dem vel, efter Dronningens Død forbleve uvirksomme; de vare mødlose og forvirrede, og lagde ængsteligt Mærke til Omstændighederne, hvis Gang de ikke vovede at sige, eller gjøre Indgreb i. Whiggerne derimod handlede med en usædvanlig Fasthed og Enighed, og bemægtigede sig den Magt, som deres Modstandere saa nyligt havde været i Besiddelse af; ligesom de Tropper, der i Slagets Hede bemægtigede sig Fjendernes Artilleri og øieblikkeligt vendte det imod disse selv. Medlemmerne af Geheime-Statsraadet, efterliggende Hertugernes, Somersets og Argyles, dristige Skridt, begave sig til Statsraadet, uden at være sammenkaldede, og udstædte strax Ordre til at udraabe Georg, Churfyrsten af Hanover, til Konge i Storbritanien; og denne Ordre blev adlydt, overalt uden Modstand. Det forsamlede Parlament erkjendte Kong Georg den Første, som retmæssig Souverain, ifølge Successions-Actens Bestemmelse. Den samme Proclamation fandt Sted baade i Irland og i Skotland, uden nogen Modsigelse; og saaledes tog Kong Georg den Første, paa en lovlig og fredelig Maade, sit Rige i Besiddelse. Det vilde sig ogsaa, at Englands mægtigste og — som det maatte synes — mest fjendtlighedsindede Mabo, Ludvig den Fjortende, var slet ikke tilbøielig til at opmuntre til noget Slags Cabaler eller hemmelige Foretagender, der kunde forstyrre Churfyrstens Thronbestigelse.

Ridderen af Saint-George gjorde en hurtig Reise til Paris, da han fik Efterretning om Dronning Annas Død; men langt fra at faae en for hans Hensigter gunstig Modtagelse, blev han nødt til at vende til-

bage til Vorraine, og fik tillige den ubehagelige Forsikring: at den franske Monark havde fast besluttet, at holde den Tractat, der var indgaaet i Utrecht, hvori Frankrig, ved en vigtig Artikel, havde erkjendt det hanoveranske Huses Arveret til den brittiske Krone. Vi have forhen givet et Bink om, at det er mere end rimeligt, at en hemmelig Underhandling, eller maaskee endogsaa Overeenskomst, siden har fundet Sted imellem det franske Hof og Bolingbroke, for at forandre denne Artikel. Men dersom man ogsaa virkelig er bleven enig om en saadan Forandring, saa havde Omstændighederne da ogsaa forandret sig; thi man vidste nu ved det franske Hof, at den Minister, med hvem man havde underhandlet, var faldet aldeles fra sin Magt og Høide; og Britaniens Ansliggender bleve, kort efter Kong Georgs Thronbestigelse, betroede til et Ministerium, der var suidt nok til at holde den franske Konge fast ved sin først indgaaede Forpligtelse, i det de sendte ham en Gesandt, der besad ligesaa udmærkede Talenter i det diplomatiske, som i det militære Fag og som med Varme var den protestantiske Linie hengiven.

Denne høie og udmærkede Gesandt var Hans Dalrymple, den anden Jarl af Stair, hvis Karakter fortjener i Særdeleshed at blive lagt Mærke til, imellem de paa den Tid levende berømte Skotlændere; han var den Gang den ældstlevende Søn af den første Jarl af Stair, som, i Kong Wilhelms og Dronning Annas Regeringstid, udmærkede sig mere ved sine Talenter, end ved sine gode Grundsætninger — berygtet for sin Andeel i Blodbladet i Glencoe og hadet af Folket, fordi han brugte sin Dulighed og sit politiske Talent til, i det skotske Parlament, at fremme Unionen. Det almindelige

Had imod Stair den ældre havde endogsaa hos Almuen opvakt den overtroiske Fjerdom: at Ulykken — som en Straf for hans onde Gjerninger — syntes at forfølge ham og hans Huus. Han døde pludseligt just paa den Tid, da Unions-Tractaten blev sluttet, og det almindelige Rygte beskyldte ham for Selvmord; endskjøndt man dog ikke havde noget sikkert Beviis derpaa. Men en foregaaende gruelig Ulykke havde ramt hans Huus, hvorved hans anden Søn, Hans, var den ulykkelige Gjærningsmand: da han endnu ikke var andet end en Dreng, legede han en Gang med et Skydegevær, og havde den store Ulykke, at skyde sin ældre Broder død paa Stedet *). Den ulykkelige Gjærningsmand i denne sørgelige Tildragelse blev sendt bort af de bedrøvede Forældre, som ikke kunde taale at see ham. Som en forsludt Søn, der for evigt var forvlist fra sin Faders Huus, og fra sin Familie, blev han sat i Kost hos en Præst i Wiltshire **).

*) Forfatteren opgiver her ikke bestemt den unge Hans Stairs Alder paa den Tid, da Ulykken skede. — Havde han været under 10 Aar, vilde Forfatteren rimeligviis have kaldet ham et Barn; nu kalder han ham en Dreng, et mere ubestemt Udtryk; thi Drenges Alderen kan, efter Omstændighederne, gjerne regnes til 16 à 17 Aar, eller derover. Ei heller berører Forfatteren den Omstændighed, at Almuen, som saa meget havde den Familie, neppe har forsømt denne Leilighed til at kaste en Skygge paa den yngre Søn, som om Gjærningen var sket forsætligt i den Hensigt — paa en endnu værre Maade, end i Historien om Esau og Jacob — at forskaffe sig Førstefødsels-Retten.

**) Denne Haardhed fra Forældrenes Side synes endogsaa at tyde paa, at de selv ikke have anseet Gjærningen for at være en simpel Barnestreg.

Denne Præst var lykkeligviis en Mand med god sund Forstand og en skarpsindig Mennefskjender, som forstod den Kunst at grandfke Karakterer. Den Idee, han gjorde sig om den unge Landsflygtiges Sjælsbæver, bevægede ham til, ved flere gunstige Rapporter, blandede med Forbøn, at søge for sin Pleiesøn hans Forældres Tilgivelse, og at han maatte blive optaget igjen i den Familie, hvis Hoved og fornemmeste Hæder han siden blev. Det varede imidlertid længe førend Præsten kunde udvirke en Forsoning; og da denne var opnaaet, gik det unge Mennefs i Krigstjenesten, ikke alene med de Fordele, hans høie Rang gav ham *); men ogsaa med dem, han havde draget af den Modgangs-Skole, han tidligt havde prøvet, hvilket havde brevet ham til streng Flid i sine Studeringer. Han udmærkede sig i Krigen under Marlborough ved flere Leiligheder og i Særdeleshed ved Ramilles, Dudenarde og Malplaquet. Den unge Lord Stair steg i Rang i Forhold til den Berømmelse han indlagde sig i Krigen; men mistede sin Commando-Post, da Tory-Ministerne i Slutningen af Dronning Annas Regeringstid gav Armeen en ny Form, med Udelukkelse af Whig-Officererne. Ved Georg den Førstes Thronbestigelse blev han udnævnt til Kongens Kammerherre, Geheimeraad og Medlem af Statsraadet, og fik Commandoen over de skotske Tropper i Argyles Graværelse. Kort efter at Georg havde tiltraadt Regeringen, blev Jarlen af Stair — saaledes som vi allerede have omtalt — sendt til Paris, hvor han i adskillige Aar be-

*) Det vil sige: den høie Adels i Storbritanien behøver ikke i Krigstjenesten at tjene sig op fra neden af; de fødes til strax at være Oberster og Generaler.

flædte en overordentlig Gesandts Post, og hvor hans næsten vidunderlige Gave til at skaffe sig Underretning om alle Ting, satte ham istand til at opdage Jacobiternes hemmeligste Intriger og til, ikke alene at bropagte det franske Hofs Foretagender; men endogsaa holde det i en vis Frygt for at støde an imod hans og det brittiske Hofs Politik. Det franske Hof var tilbøieligt nok til hemmeligt at opmuntre Ridderen af Saint-Georges Planer og Foretagender, som Troskab imod deres offentligt indgaaede Forpligtelser forbad dem at understøtte aabenbart; men selv i disse hemmelige Opmuntringer fandt det franske Hof sig generet ved at være under Tilsyn af en saa virksom og skarpsindig Statsmand, for hvis Deltagelse syntes at forblive skjult, medens hans Mod, Tålent og Retsfærdighed gjorde det lige umuligt, enten at forbluffe ham, bedrage ham, eller paa nogen anden Maade overtale ham. Man kan tilføie at Lord Stair i høieste Grad besad sin Levemaade, en Egenkab, som hos Fransk-mændene er høit anseet, og derfor var han istand til at erhverve og beholde de Mænds Gunst og Velvilje, som han maatte underhandle med, endogsaa da, naar han var paastraaelig i saadanne Forbringelser, der slet ikke behagede den franske Monark og hans Ministre; han vidste at bruge den høfligste Stil, endskjøndt han aldeles Intet gav efter i det emtvistede Punkt. Man maa antage at store Summer bleve udgivne til Espioner i denne Art af hemmelig Diplomati; thi Lord Stair var altid, ved Hjælp af sine alsidige hemmelige Underretninger, istand til at modarbejde og tilintetgjøre Jacobiternes Planer og Complotter; og, tilfreds med at udrette dette, tilgav han gjerne de mislebede Personer, der ubesindligt havde indladt sig deri, og stræbte ofte at beskytte dem

for sit eget Hofs Forsølgelse og Hævn. Georg den Første havde denne aarvaagne Diplomaters Virksomhed, for en stor Deel, at takke for Frankrigs Neutralitet, hvilket i en høi Grad foregedede hans og Thronens Sikkerhed.

Efter disse forudsendte Bemærkninger vende vi tilbage til vor Historie: — Da Georg den Første saaledes i al Rolighed og paa lovlig Maade var udraabt til Konge i Storbritanien, landede han i Greenwich den 17de September 1714, (47 Dage efter Dronning Annas Død). De to store Partier i Riget (Whigger og Tories) viste sig i det Udvortes lige tilbøielige til at imodtage og erkjende ham, som deres retmæssige Monark, og underkaste sig hans Scepter. Dog med meget forskjelliges Forhaabninger og indvortes Følelser: — De triumpherende Whigger vare naturligvis visse paa, at Kong Georg vilde vise Gunst imod det Parti, der altid havde vist sig venstabeligt sinde imod ham og hans Arveret til Thronen; og i det de stolede paa de Fortjenester, de saaledes kunde beraabe sig paa, ønskede de at anvende deres Indflydelse til at ydmyge, ødelægge og aldeles undertrykke deres politiske Modstandere. — Toriesne paa den anden Side, imedens de opgave enhver Plan til at imodsette sig Kong Georgs Thronbestigelse, tænkte de det dog endnu muligt, at vise sig for ham paa en Maade, der kunde sætte dem i Respekt; thi deres Parti havde endnu, saavel ved deres Antal, som Stand og Vigtighed, en imponerende udvortes Anseelse. Det indbefattede nemlig: den største Del af den herskende Kirkes Geistlighed, af Universiteterne, Lovkondighedens Dyrkere og Proprietairerne, eller Adelen paa Landet. Endskjøndt de vare nedslaaede og ydmygede ved deres Fald fra den øverste Magt, trøstede de sig derfor dog med den Tanke, at de vare for talrige

og for vigtige til at blive ilde imottagne af en Souverain, hvis Thronbestigelse de ikke havde imodsat sig, men tværtimod viist sig villige til at hylde, hvorved de troede at modbevise de ufordeelagtige Rygter, hans Majestæt kunde have hørt, om den Uvillie imod hans Person, der skulde finde Sted hos Mange af dem.

Georg den Første, som saa nyligt havde bestegit Thronen, havde vist nok handlet klogest i at imodtage og belønne Whiggernes ham bevisste Tjenester, uden derfor at tilfredsstille deres Hævnjærrighed imod deres politiske Fjender. Det var ingen god Politik fra hans Side, at tage saadanne Forholdsregler, der maatte drive en stor Deel af hans nye Undersaatter til Fortvivlelse, og han havde handlet visere og høimodigere, ved at overse de Omstændigheder og Begivenheder, der havde fundet Sted før hans Thronbestigelse, og ved at imodtage Toryernes Hylsning, uden at yttre nogen Tvivl om dens Oprigtighed. Han havde derved viist sig som Konge over Storbritanien og ikke som Hoved for et enkelt Parti. — Ved at udslætte Grindringen om gammelt Parti-Had og Fjendskab havde han viist sig som en Fader for alle sine Undersaatter, og dersom Nogle af dem endda vedbleve at vise Uvillie imod ham og ønske sig en anden Konge, saa havde han, ved saadan Milbhed, i det mindste kunnet overbevise dem om, at de havde ingen personlig Aarsag dertil.

Men Georg den Første var en fremmed Prinds, aldeles ubekjendt med den brittiske Nations Karakter, dens særegne Temperement og Parti-Aand *), som sæd-

*) Han havde imidlertid hørt Tid nok til at indhente en bedre Kundskab om disse for ham vigtige Ting, end den der erholdes ved eensidige Meddelelser.

vanligt synes meget mere heftig og overbæven saa længe Striden varer, end den virkelig viser sig at være saasnart Fiendskaberne ophøre. — Man maa derfor ikke forundre sig over, at han, ved sin Ankomst til England, var tilbøielig til at kaste sig i Whiggernes Arme; thi de kunde beraabe sig paa hvad de havde lidt fordi de bestandigt havde vedhængt hans Interesse; ei heller var det underligt, at disse hans bestandige Tilhængere kunde finde ham villig til at hjælpe dem i deres hævingjerrige Forholdsregler imod deres Modstandere, hvilke han havde nogen Aarsag til at ansee som sine egne personlige Fiender. I dette Tilfælde havde det været lige saa klogt som høimodigt at tilgive det Forbigangne; men det hører til den menneskelige Svaghed, at søle og hævne forbigangne Fornærmelser.

De afskedigede Ministre syntes for en Tid tilbøielige til at oppebie og udholde det Stød, de kunde have at vente af deres politiske Rivalers Fiendskab. Lord Oxford gjorde Kongen sin Opvartning, da han gik i Land; og endstjøndt han blev koldt imodtagen, forblev han dog i London indtil han af Underhuset blev anklaget for Landsforræderi og kasted i Fængsel i Tower. Lord Boringbroke vedblev at udøve sit Embede som Stats-Secretair indtil det med Magt blev ham frataget. Han blev ligeledes anklaget, og hans egen Samvittighed har formodentligt dømt ham skyldig; thi han flygtede til Frankrig og blev kort Tid derefter Secretair hos Ridderen af Saint-George. Hertugen af Devon, en Adelsmand, der besad populaire Egenheder, da han var tapper, ædelmodig og gavmild, blev ogsaa anklaget for Landsforræderi og undveeg ligeledes til Frankrig. Hans Ekjæbne blev i Særdeleshed beklaget;

thi den almindelige Stemme havde altid friskjendt ham og hans Handlinger for egennyttige eller ærgjerrige Hensigter; adskillige af Whiggerne selv, som vare tilbøielige til at forfølge den hemmelighedsfulde Drford og den intrigante Bolingbroke til det Yderste, vare stemte til at vise Deeltagelse og Medlidenhed imod den brave og ædelmodige Hofmand, som altid aabenhjertigt havde vedkjendt sig de Grundsætninger, hvorefter han handlede. Mange andre udmærkede Personer af Torpernes Parti bleve truede med Forfølgelse, eller virkelig underkastede den, hvilket opvakte Frygt og Forbauselse hos det hele Parti, og stemte nogle af Anførerne iblandt dem til at laane Dre til de mere ivrige Jacobiters fortvivlede Raad, der opmuntrede dem til at prøve deres Styrke imod en usonslig Fjende, og ikke med Hænderne i Skjødet at underkaste sig deres visse Ruin, uden noget Forsøg paa at forsvare sig. En stor Deel af Almuen igjennem hele Landet, ja endog saa i selve London fornyede det Skrig: „Høikirken for evigt*); og blandede i dette Skrig Navnene Drmond og Drford, de to vigtigste under Forfølgelse værende Personer. Iblandt Geistligheden var der Mange, som af Iver for deres Kald opmuntrede de lavere Classer i deres urolige Dpløb, ved hvilke Leilighed de brændte eller ødelagde de afvigende Secters Forsamlingshuse, plyndrede deres Præsters Huse og begik alle disse Uorden som den engelske Pobel er saa tilbøielig til at deeltage i; men dens hæftige Følelser uddunstede i Almindelighed ogsaa i saadanne støiende og voldsomme Optøin, uden at udbryde i formeligt Oprør.

*) Høikirkens Tilhængere hylbode nemlig den arvelige Thronfølge og altsaa det stuartske Huses Ret til Thronen.

Der var alligevel stærkere Symptomer til en nær forestaaende farlig Crisis, end de der viste sig i Pobelens intetsigende Skrig og ufornuftige Plyndretog; Symptomer, der kunde give Anledning til at befrygte, at de forfulgte Korpers Misfornoielse snart vilde udbryde i et alvorligt Oprør. Bolingbroke og Ormond, som begge havde fundet et Tilflugtssted ved Prætendentens (Ridderen af Saint-Georges) lille Hof, og havde erkjendt hans Ret til den brittiske Throne, førte en hemmelig Brevveksling med de fornemmeste og vigtigste Korper i England og opmuntrede dem til, i en almindelig Insurrection for Jacob den Trebies Sag, at søge et frelsende Middel imod de Lidelser og Forfølgelser, der truede baade deres egne Personer og det politiske Parti, hvortil de hørte. Men England havde længe været vant til Fred. De adelige Herremænd vare blevne rige og velhavende, saa at de vare lidet tilbøielige til, ved en Krigs uvisse Udfald, at risikere deres Formue og udsætte sig for at tabe de Livets Bequemmeligheder, som deres Rigdom forskaffede dem. Stærk Hjelp fra Frankrig kunde have gjort Forslaget om en Insurrection mere antageligt; men Lord Stairs aarvaagne og heldige Diplomatiik ved Ludvig den Fjortendes Hof tilintetgjorde alt Haab om Hjelp derfra, uden efter en ussel lille Maalestok. Derimod tilbød der sig en anden Udsigt til Hjelp for de jacobitiske Anførere, ved at tilskynde Skotlænderne til at begynde Insurrectionen. De adelige Herremænd i Skotland vare baade villige og færdige til Krig, som de ved mange Leiligheder baade i deres egen og deres Fædres Tid havde gjort sig bekjendte med. Det vilde være en let Sag at overtale dem til at gribe til Vaaben; ikke alene Skotlænderne, som altid foretrak Krig for Fred, men ogsaa Grændse-Bebo-

erne blide — formodt den Stemning der sandt Sted blandt mange af Godsierne — rimeligviis deeltage i Insurrectionen, og man ventede at den derfra vilde udbrede sig blandt Almuen i hel: England. Den Plan at begynde Insurrectionen paa denne Maade var derfor det vigtigste Formaal for de misfornøiede og forfulgte Torpers Bestræbelser.

Barlen af Mar — som vi forhen have omtalt som Stats-Secretair i Dronning Annas sidste Regeringsaar, og som den Mand til hvem hendes Ministerium havde betroet saavel Penge-Uddelingen imellem de hollandske Claner, som den hele Bestyrelse af Skottlands Anliggender — blev naturligviis anseet for at være den Mand, der var bedst skicket til at bringe sine Landsmænd til det forønskede Maal. Da der underhandlede om Unionen, var Mar først Stats-Secretair og bekjendte sig paa den Tid til Whiggernes Grundsætninger; men siden havde han ikke følt nogen Vanskelighed eller Betænkelighed ved at gaae over til Bolingbrokes og Torpernes Parti. Vi gjøre ham derfor ingen Uret, ved at formode, at han neppe med Halsstarrighed vilde have forkastet et eller andet fordeelagtigt Tilbud fra Kong Georgs Side, for at gaae over igjen til hans og Whiggernes Parti. I det mindste er det vist, at da Formændene for Torperne havde besluttet at underkaste sig Georg den Første, fulgte Lord Mar ikke alene dette almindelige Exempel; men stræbte endogsaar i den Henseende at udmærke sig som en Mand af Indflydelse og Vigtighed, hvis Hengivenhed det kunde være Umagen værdt at fiske sig, og viste sig paa samme Tid villig til at binde sig til den ny Souverain. I et Brev, dateret den 30te August 1714, og adresseret til Kong Georg medens han endnu var i Hol-

land, yttreder Jarlen stor Frygt for at hans Loyalitet, eller Midkjærlighed for Kongens Interesse, maa have været misrecommanderet for hans Majestæt, da han fandt sig at være den Eneste af Dronning Annas troe Tjenere, som de hanoveranske Ministre i London ikke besøgte. Han beraaber sig dernæst paa den tro Hengivenhed hans Fædre altid havde vilst imod de da regerende Konger, og paa de Tjenester han selv havde bevilst Kongehuset, ved at bidrage baade til Unions- og Successions-Actens Undertagelse. Han forsikker Kongen om, at han i ham vil finde en ligesaa tro Underfaat og Tjener, som nogen af hans Familie havde vilst sig at være imod den foregaaende Kongestamme, og som han selv havde været imod den nu afdøde Dronning. Han besværges derfor Kongen, at han ikke maa fæste Tro til nogen af de falske, misrecommanderende Rygter om hans Opførsel, og ender sit Brev med den fromme Bøn, „at hans Majestæt maa føre en rolig og fredelig Regering!“ — En Fred, som han siden selv blev det fornemteste Redskab til at forstyrre.

Men det var ikke blot ved sin egen personlige Underkastelse at Jarlen af Mår ventede Tilgivelse — ja maaskee endogsaa Günst — ved Georg den Førstes Hof. Han ønskede ogsaa at vise sin Indflytelse paa Høilænderne, og derfor tilvelebragde han et Brev, underskrevet af mange af de vigtigste Chefer, adresseret til ham selv, som den der interesserede sig for Høilænderne, hvor han selv eiede betydelige Godser; og i dette Brev anmodede de ham om, at forsikre den ny Regering om deres underfaatlige Hengivenhed for Kong Georgs hellige Majestæt, og bade ham, baade paa deres egne og andre længere fraværende Chefers Vegne, som, fornødest Fravæ-

relse, ikke havde kunnet underskrive Brevet, at han vilde tage dem i Forsvar og Beskyttelse imod den Bagtælse, de kunde være udsatte for. De forsikrede, at ligesom de havde været beredvillige til at følge Lord Mar's Raad og Veiledning i at adlyde Dronning Anna, saaledes vilde de ogsaa nu være villige til, i Forening med ham, at hyld og med Troskab tjene Kong Georg. Paa samme Tid blev en underdanig Adresse fra Clanerne til Kongen, af samme Indhold, forfattet af Lord Grange, Mar's Broder, og sendt til Jarlen, for af ham at overleveres til Kongen, naar han landede. Lord Mar indfandt sig folgeligt i Greenwich ved Kongens Ankomst og ventede uden Tvivl en gunstig Imodtagelse af den ny Monark, naar han overleverede ham en skriftlig Erkjendelse af hans kongelige Myndighed fra den Deel af hans Undersaatter, som man havde havt mistænkt for at ville imodsette sig hans Thronbestigelse, og som man vidste at være bedst forberedte paa at kunne forstyrre hans ny Regering. Men det blev Lord Mar tilkjendegivet, at Kongen vilde ikke imodtage Adressen fra Clanerne, da man paastod, at det var et Paafund, udklækket ved Prætendentens Hof. Paa samme Tid blev det ham befalt at aflevere de ham betroede Stats-Segl, og det blev ham betydet, at Kongen ikke mere behøvede hans Tjeneste.

Hvorvidt denne Kong Georgs haarde og frastødende Afsærd var klog eller ikke, behøver næsten ingen videre Forklaring: — Endskjøndt det kunde være meget sandt, at Clanernes underdanige Adresse var forfattet med Rådberen af Saint-Georges og hans Raadgivers Samtykke, saa var det ikke bestomindre bedst overeensstemmende med Kong Georgs egen Fordeel, at han, med den sædvanlige Høflighed, havde imodtaget den tilbudne Hylsning og

Underkastelse. I et lignende Tilfælde tog Kong Wilhelm ikke i Betænkning, med tilsyneladende Tillid, at imodtage de hollandske Elaners Underkastelse, endskjøndt man ret vel vidste, at det skede efter Kong Jacob den Syvendes udtrykkelige Ordre. En Monark, hvis Fordring paa Lydighed endnu er saa ung, bør kloge ligt undgaar enhver aabenbar Strid med nogen af de Undersaatter, der ere villige til at hylde ham som deres lovlige Konge. Hans kongelige Myndighed er at ligne ved et upligt omplantet Træ, som er udsat for at fuldkastes af et hvert pludseligt Vindstød, og derfor bør sikkes ved en fast Støtte, indtil det lidt efter lidt har rodfæstet sig i den ny Grund, saaledes at det kan imodstaae en vedholdende Storms Raseri. Det synes i det mindste vist, at Kong Georg ved saaledes, paa en uhøflig og haanlig Maade, at afvise en Adresse, der hylde ham i al Underdanighed, og ved at fornærme den stolte Hofmand, der overbragte den, har paadraget sig selv og sit Rige en fortvivlet Borgerkrig og udsat sig for den sørgelige Nødvendighed, at ende den ved at bringe mange ædle Offere *) paa Skafottet, som under hans Forgængerskes Regering aldrig var bleven beplettet med brittisk Blod, udgødet for politisk Uenigheds Skjold. Men denne Forsælse imod Klostets Regler kan ikke med Rette tilregnes en fremmed Tyske, som ved at betragte Listen paa de ulæselige Underskrifter af de ham ubekjendte barbariske og uudtalelige Navne, rimeligviis ikke deraf kunde ud-

*) Forfatteren mener formodentlig her: adelige Offere. Begreberne: Adelt og abeligt findes ofte hos Forfatteren forvekslede; saa at disse Ord hos ham ere synonyme.

drage, at disse Mænd i Forening vare istand til strax at bringe i Felten i det mindste ti tusinde Mand, om just ikke regulære Tropper, saa dog saa disciplinerede, at de kunde maale sig med dem. Der vare Mange omkring Kongen, som kunde have underrettet ham derom. — At de ikke gjorde det, var en Feil, der med Rette bør ansees, som Narag i den Blodsudgydelse og øvrige Ulykker, der vare en Følge af den paafølgende Borgerkrig*).

Earlen af Mar, som saaledes blev afviiist, da han nærmede sig til den ny Monark, maatte nødvendigt deraf uddrage den Slutning: at hans Undergang var fast besluttet. Dersom hans Ønske at hævne sig just ikke aldeles kan retfærdiggjøres, var det dog i det mindste ganske naturligt; han besluttede derfor at stille sig i Spidsen for det misfornøiede Parti i Skotland og opmuntre dem til, uden Opsættelse, at gjøre Opstand. Saaledes tilbagebetalte han den Foragt, hvormed hans tjenstagtige Tilbud var bleven forkastet, ved at udsætte den Fyrste, der havde fornærmet ham, for Angreb og Fare.

*) En maadelig Undskyldning for Kong Georg den Første, at han ikke, hverken personligt eller af Navn, kjendte de Mænd, der havde underskrevet Adressen, og ikke vidste hvor stor en Krigsmagt de kunde udrede: — som om han havde været berettiget til at fornærme og forurette de Underkatter han ikke kjendte, hvis de vare forsvarsløse. Vel er det jo en almindelig antaget Mening: — „at de kronede Hoveder ingen Feil kunne begaae;“ eller med andre Ord: „at de skulle ikke personligt staae til Ansvar for deres Forbrydelser eller Misgreb.“ Men deraf følger dog ikke, at ogsaa Historien skal aldeles frikjende dem.

Det var i de første Dage af August, 1715, at Jarlen af Mar indskibede sig i Gravesand, i strengeste incognito; i sit Følge havde han General-Major Hamilton og Oberst Hay, Mænd af nogen militair Erfaring. De seilede i et Kulsfæb, hvor de lode sig høre — siger man — som simple Arbeidsfolk, for desto bedre at kunne skjule deres Forklædning, indtil de landede i den lille Havn: Elie, paa den østlige Kyst af Fife, en Provinds, hvor der paa den Tid var mange Venner af den jacobitiske Sag. Denne Provindses Beliggenhed tilbød ogsaa Mar andre Bequemmeligheder og Fordele: Det er en Halvø, adskilt fra Lothian ved Havbugten Forth og fra Angushire ved Tayfjorden. Denne Halvø havde ikke — før end i en meget sildig Tidspunkt — havt megen Samkvem med Hovdstaden, endsskjøndt den laae den saa nær; thi den syntes liig et særskilt District, der var adskilt fra det øvrige Skotland og blev undertiden i Spøg kaldet: „Kongeriget Fife.“ Almuen sammesteds var, i Begyndelsen af det 18de Aarhundrede, næsten udelukkende den presbyterianske Tro hengiven; men det forholdt sig anderledes med den lavere Adels eller Herremændene, hvis Antal i denne Provinds var forholdsmaessigt meget større end i andre Dele af Skotland. Dette lille Lands sikkre Beliggenhed, under de foregaaende Aarhundreders langvarige Krige, havde gjort det tidligt bekjendt med Civilisationen. Jordbundens Godhed og nære Beliggenhed ved Strandbredden havde givet Anledning til at inddele Eiendommene i mange mindre Gaarde eller Parceller; og der er intet andet District i Skotland, hvor man seer saa mange Herregaarde, saa nær ved hinanden beliggende. Disse Herremænd vare, som vi forhen have bemærket, for det meste Torper, eller

med andre Ord: Jacobiter; thi den i England velbekjendte Underinddeling af politiske Secter, som blev kaldet: „de Lunefulde.“ (The Whimsicalls) Det vil sige: Torper, der vare det hanoveranske Huus hengivne, fandt neppe Sted i Skotland. Disse smaae adelige Herremænd i Fife vare for det meste Mænd, som ikke havde meget Andet at tabe under Borgekrigens Uroligheder, end deres sløvfindebe Meninger; thi de havde sædvanligt en saadan standsmæssig Huusholdning at føre, som kostede dem meget mere end den virkelige Indkomst af deres Godser^{*)}; hvorfor disse stedsse bleve mere og mere bebyrdede med stigende Gjeld^{**)}. De vare derfor saa meget mindre uvillige til at indlade sig i farlige Foretagender. De lagde Bind paa at efterligne de gamle, saa kaldede Hoscavalersers Sæder og Skikke; derfor vare de lystige ved deres Sammenkomster og forsømte aldrig nogen Leilighed til at drikke Kongens Slaal; og denne Maade at tilkjendegive deres Loyalitet paa havde — ligesom enhver anden Dyd — sin egen umiddelbare Besønning. Høirostebe og dristige i deres Tale, havde Jacobiterne vant sig til at tænke, at deres Parti var det herskende; en Idee, som sædvanligt næres hos enhver færsfelt Faction, der ikke converserer andre end deres egne Tilhængere. De havde ingen Kundskab om Verden, og læste ingen andre Aviser eller Dagsblade, end dem, der med stor Partiskhed bleve udgivne af deres egne Tilhængere; og disses eenfaldige Lærdomme og Nyheder vogtede de sig vel for at berigtige, ved at læse nogen af en

*) Og i denne Underballance vide vi Danske jo nu, at „den sande Deficit“ bestaaer.

**) *Insolvent comme chez nous!*

modsat Farve; derfor vare de ligesaa lettroende som nybegjerrige. Denne løseligt udkastede Skilbring af Herremændene i Fife kan ligesaa retfærdigt anvendes paa de øvrige jacobitistfindede Herremænd i de fleste skotske Grevskaber. De besad alligevel gode Egenskaber, der kunde veie op imod deres Feil og Daarskaber. Deres politiske Grundsætninger havde de lært af deres Fædre og arvet efter dem. De stode derfor — efter deres Ideer — i en nøie Forbindelse med deres Fædrelands Værelse; derfor vare de belavede paa at forsvare disse Grundsætninger med en Iver, der ikke lod sig affrække ved Tanken om at de derved voxede baade Liv og Eiendom. Der vare ogsaa enkelte iblandt dem, som havde naturlige Talenter, der vare forøgede og uddannede ved en god Optrædelse. Men i Almindelighed taget vare de Personer, som Jarlen af Mar da ønskede at ophidses til et pludseligt Oprør, af denne aabenhjertige og ubekymrede Klasse, som ikke bryde sig om at see langt ind i Fremtiden. De havde allerede deeltaget i den almindelige Bevægelse, der opstod ved Esterretningen om Dronning Annas Død og ved Forventningen om den sig nærmende Crisis, der maatte følge paa denne vigtige Tildragelse. De Herremænd, der hørte til Whiggernes Parti, vare færre i Antal, men i Almindelighed mere hurtige og findrige baade i Raad og Daad. Med disse Rivaler havde Jacobiterne allerede ofte havt Strid; og Mange af dem, for at belave sig paa den mere alvorlige Kamp, havde forskrevet forskellige Slags Vaaben fra Udlandet. De havde kjøbt Heste, tjenlige til Krigstjenesten, og Hagle havde antaget flere Tjenere, hvortil de fornemmeligt havde udsøgt saadanne Folk, der havde gjort Tjeneste i et af de Dragon-Regimenter, der bleve afledigede ved Freden

til Utrecht. Men uagtet disse Forberedelser til en Opstand var der dog, saavel i Hise som andre Steder, nogle Chefer, der vare tilbøielige til at betænke sig førend de indløbe sig i et formeligt Oprør imod den da indsatte Regering; thi de indsaae at det var et Skridt, hvorfra de ikke siden kunde trække sig tilbage. Dog bleve de henrevne af Strømmen: deres Uvillie blev overvunden af Pluralitetens utaalmodige Stemme; deres Haab opvakt ved de smigrende, men utidige og falske Rygter, der med ivrig Virksomhed bleve udsprede ved en Klasse af Mennesker, som man kunde kalde Factionens Myhedsfræmmere. Det er vel bekjendt, at iblandt Tilhængerne af ethvert stort politisk Parti, gives der Personer — sædvanligt hverken de vise, vigtigste eller agtværdigste — som stræbe at gjøre sig vigtige ved at foregive, at de have særdeles Udgang til at faae Underretning om Factionernes vigtigste Anliggender, og som selv ere ligesaa lettroende i Henseende til flige Rygter, som de ere utrættelige i at sætte dem i Omløb. Lord Mar stod i Forbindelse med adskillige af disse Folk, og han opløstede deres Haab til den høieste Spids ved det fordeelagtige Lys, hvori han fremstillede for dem det politiske Anliggende, som han ønskede at de skulde understøtte, hvorved han tillige stolede paa, at de nok vilde lægge mere til, naar de igjen fortalte de Myheder han havde betroet dem.

Saadanne Agenter for'ømtte ikke at udgive for Vished, hvad der var dem meddeelt som rimelig Forsmodning. De havde strax et Svær i Beredskab paa enhver Indvending, der kunde blive gjort af deres klogere Tilhængere: dersom Noget var saa forsigtig at gjøre Indsigelse imod at de skotske Jacobiter skulde røre sig i

den Sag, førend deres Tilhængere i England havde vüist, at det var deres Alvor — da forsikkrede strax Een eller Anden af disse Sagens Forsægttere, at alting var i Beredskab i England til en almindelig Opstand, og at man der alene ventede paa en fransk Flaades Ankomst med ti tusinde Mand, under Hertugen af Ormonds Anførsel. Derksom den, der lyttede til saadan Tale, foretrak en fremmed Hærs Landgang i Skotland, saa blev der strax beiovet et lige saa stort Antal Tropper, anført af Hertugen af Berwich. Understøttelse af alle Slags blev tilføgt, saa stor som Tilhørerne ønskede det; og derksom Nogen var saa maadeholdende, at han blot ønskede sig et Par Pistoler til sin egen Brug, saa fik han strax et sikkert Løfte paa 20 Par, for dermed at forsyne sine Venner og Naboer. Dette gjensidige Bedrag, hvormed den Ene skuffede den Anden blev hver Dag større; thi de, der allerede havde ladet sig engagere i denne Sammentøttelse, ønskede naturligviis at forstærke deres Parti, ved at gjøre saa mange Proselytter, som muligt, og vedbleve derfor at være virksomme Udspreedere af de sangviniske Forhaabninger, om hvis Opfyldelse de maaskee selv allerede begyndte at tvivle.

Det er sandt, at disse ulykkelige Adelsmænd, ved rigtigt at overveie Europas da værende Forfatning, kunde og burde have indseet, at Frankrigs Stilling paa den Tid var langt fra at være saadan, at den kunde berettigede dem til at vente en saa rigelig Understøttelse, som den man vilde indbilde dem, at dette Rige var villig til at udrede, eller rettere sagt: allerede var isærb med at udrede. Intet var mindre rimeligt, end at dette Kongerige, som nyligt var sluppet ud af en ødelæggende Krig og havde opnaaet en Fred, der var meget fordeelagtigere, end

de Franske havde havt Aarsag at vente, skulde give et Paaaskud til at bryde den Tractat, der havde skænket Europa Fred, og til at fornøje det Forbund igjen imod Frankrig, hvis forenede Kræfter det havde været nær ved at bukke under for.

Ludvig den Fjortende, hvis Uegjerrighed og ufornuftige Forsænetlighed havde kostet saa meget Blod, var nu ved Døden afgaaet den 1ste August 1715*), og Hertugen af Orleans havde, som Regent, tiltraadt Regeringen. Under disse forandrede Omstændigheder kunde endnu mindre ventes nogen Hjælp fra Frankrig. Havde Ludvig levet længere, er det rimeligt at han kunde have ladet sig overtale til hemmeligt at understøtte den landsflygtige Prinds med Penge eller anden Hjælp; thi endskjøndt han ikke vilde og ikke turde offentlig antage sig hans Sag, og derfor ogsaa negtede at imodtage ham ved sit Hof, saa havde han dog ikke glemt det Løfte han gav hans Fader, den døende Jacob den Syvende; og hemmeligt ønskede han ogsaa gjerne, at vække Uro og Forlegenhed i England. Men da Ludvig var død og Hertugen af Orleans ikke var bunden ved noget Løfte til personlige Pligter imod Ridderen af St. George, saa besvægede hans Politik ham til at vedligeholde god Forstaaelse med Storbritanien; hvorfor han søiede sig efter Lord Stairs Forordninger og lagde Beslag paa alle de Skibsubrustninger i de franske Havne, som denne Ministres Aarvaagenhed havde opbaget og angivet som foretagne i den Hensigt, at begunstige Jacobiternes Insurrection. Udsaa — medens man i Skotland fortalte:

*) Den samme Dato paa hvilken Dronning Anna døde, og netop et Aar efter hendes Dødsfald.

at Prætendenten skulde erholde en Hjælp i Baaben, Penge og Tropper fra Frankrig. saa stor som dette Rige neppe kunde have tilveiebragt, endogsaa i Ludvigs meest glimrende Dage, og endnu mindre, uden stor Vanskelighed, formeedt sin svagere Seemagt, kunde have transporteret til Storbritanien — var endogsaa Frankrigs Havne tukkede for de smaa Expeditioner som Ridderen vilde udruste der af sin egen ringe Formue. Men endskjøndt Ludvig den Fjortende længe havde været Jacobiternes Haab og Støtte, fremskillede man dog i Skotland hans Død som en Begivenhed, der, under de da værende Omstændigheder, snarere var gunstig end uheldig for Prætendentens Sag: „Frankrigs Magt og Scepter“ — sagde man — „var nu i Hænderne paa en modig og virksom ung Fyrste, for hvis Caracteer dristige Foretagender vare mere naturlige og passende, end for en gammel, svag og mismodig Mand; Regenten vilde selgeligt være beredvillig til at vove ligesaa meget, eller endnu mere i Jacobiternes Sag, end det den afdøde Monark saa ofte havde lovet.“ Endskjøndt disse fantastiske Forhaabninger, byggede paa ugrundede Rygter, om fremmed Hjælp, vilde have forsvundet ved en fordomsfri og utilidskabelig Undersøgelse, bleve dog de foransorte, til Partiisandens Opbyggelse sigtende, Opdigtelser baade satte i Dmloeb og troede, saa at de adelige Herremænd i Stirlingshire, Perth-Angus og Fife-Shire begyndte at forlade deres Hjem og at samles bedæbne, endskjøndt i smaae Partier ved Foden af Grampians-Bjergene, hvor de vilde oppebie Udsaldet af Mar's Underhandlinger i Hoilandene.

Efter at Mar havde havt Samtale med de Herremænd i Fife-shire, som han ansaae meest villige til at befordre hans Hensigter, begav han sig strax til sine egne

Godser, i Braemar, beliggende langs med Floden Dee, og tog sit Opholdssted hos Farquharson af Invercauld. Denne Adelsmand var Chef for Stammen Farquharson og kunde udrede et meget betydeligt Corps af Tropper. Men han var Lord Mar's Vasal for en lille Deel af sit Gods, hvilket gav Jarlen en anseelig Indflydelse paa ham; dog ikke stor nok for at formaae ham til at udsætte sig selv og sine Følgesvende for saadan Mexico, der vilde have været en Folge af strax at gjøre Opstand. For at undgaae videre Overhæng i den Anledning reiste han til Aberdeen, efterat han først havde givet Mar den Erklæring: „at han vilde ikke gribe til Vaaben førend Ridderen af St. George virkelig var landet.“ Senere forenede han sig dog med Insurgenterne.

Da dette Forsøg var mislykket, indsaae Mar, at han vilde bedst opnaae sit Niemeed i en stor Forsamling af saadanne Chefer og andre Mænd af høi Rang, som havde erklæret sig den landslygtige Konges-Familie hengivne; thi fortvivlede Beslutninger blive sædvanligt snarest antagne i store Forsamlinger, hvor Mange af de Tilstedeværende skamme sig ved at sige imod, eller ved at trække sig tilbage, og altsaa blive henvorne af Andres Exempel, uden at faae Tid til Betænkning. Forsamlingen blev holdt under Paaskud af et stort Jagtparti, hvilket, saaledes som man pleiede at foretage det i Høilandene, var en sædvanlig Anledning til en almindelig Forsamling af en særegen Natur. De høie Vorder mødte da i Epidfen for deres Vasaller; og alle, endogsaa Gjæsterne fra Lavlandene, vare iførte den høilandske Dragt. Jagten gik derpaa for sig i det Store, med en raa, barbarisk Pragt og Føitidellighed: — En Omkreds af mange

Mile rundt om saadanne vilde og øde Skove og Wildt-
 nisser, som kun ere beboede af vilde Dyr, blev indslut-
 tet af en utallig Mængde Klappere, anførte af Jægere.
 Disse, som saaledes udgjøre Kredsen, sætte sig, paa et
 givet Signal, alle paa een Gang i Bevægelse indad,
 hvorved Kredsen stedse bliver tættere sluttet. De drive
 saaledes de forstærkede Dyr foran sig, saa at ingen af
 disse Skovens firfødede Beboere kunne undgaae de om-
 ringende Jægere. Naar nu Wildtet saaledes skareviis er
 jaget sammen midt i Kredsen, bliver det drevet igjennem
 et snævert Pas, hvor de forflemmeste Jægere staae op-
 stillede, for at vente paa det, og vise da deres Færdig-
 hed, ved at udsøge og skyde de Bukke, der ere tjenlige og
 i den rette Alder. Da der udfordres en stor Mængde
 Folk for at danne Kredsen, blev det Vasallerne ved disse
 Leiligheder strengt paalagt, at møde med alt deres Mand-
 skab. Denne Pligt, at følge Lehnsherren paa Jagten,
 udgjorde ogsaa virkelig een af de Lehnstjenester, Lo-
 ven befalede ligesaa bestemt, som at følge ham i Krigs-
 tjenesten. En saadan Leilighed var meget gunstig for
 Mar's Hensigter; thi den almindelige Lyst til Jagten
 og de Braemarke Skoves velbekjendte Rygte for at
 vrime af alt Slags Wildt, forsamlede en Mængde Mænd
 af Rang og Indflydelse, som boede saa nær, at de kunde
 give Møde, og desuden en endnu større Mængde af saa-
 danne Personer, som vel havde mindre Rang og Ans-
 seelse, men tjente dog til at give Mødet et talrigt Ud-
 seende. Denne store Raadsforsamling blev holdt den 26de
 August 1715, og det er et formode, at Jagten var ikke
 Hovedsæmmedet af dette Møde, endskjøndt den blev brugt
 som et Paaskud for at sammenkalde dem. Mange af

disse høie Adelsmænd mødte selv personligt; Andre sendte deres ældste Sønner, som deres Repræsentanter *).

Barlen af Mar holdt en Tale til de forsamlede Herrer, hvori han anvendte den Betsalenhed, der var hans fornemteste Talent, og som var særdeles vel flirket til at gøre god Virkning hos de fyrige og ivrige Mænd, der omringede ham. — Med Taarer i Øinene tilstod han, at han selv havde været et Medskab til at fremme den Union imellem England og Skotland, der havde givet Englænderne Magt — ligesom de ogsaa havde Villie — til at lægge Kongeriget Skotland i Lænker. Han paastod, at Chursørsten af Hanover var en paansødet Usurpateur, der regerede ved Hjælp af en selvraadig og egenmægtig Faction, og at den eneste Maade, at undgaae hans og deres Tyranni, var at gjøre en kjæk Opstand, for at forsvare Liv og Eiendom, og for at indsætte den lovlige Arving paa Thronen. Han erklærede: „at han selv havde besluttet at reise Jacob den Ottendes Fane, og at opfordre alle dem, hos hvilke han havde nogen Indflydelse, til at samle sig om denne Fane og vove Liv og Formue i denne Sag.“ Han indbød alle dem, der hørte hans Tale, til at fatte den samme høimodige Beslutning. Han afslode med store Løfter om

*) Som bivaanende dette Møde opregner Forfatteren her en Mængde af de gamle adelige og barbariske Navne, hvis Underskrifter han selv siger, at Georg den Første hverken kunde læse, eller rigtigt udtale. Da de fleste af mine danske Læsere, uden Tvivl, hverken have Slægtskab eller Bekjendtskab med disse høie Herrer, eller deres Descendenter, formoder jeg at de ikke heller vilde have stor Interesse ved at gennemlæse Listen paa disse Navne, og derfor ubelader jeg den.

Hjelp fra Frankrig, baade i Tropper og i Penge; og forsikrede Rigtigheden af det Nytte: at to Landgange vilde blive foretagne, den ene i England under Ormonds Commando, den anden i Skotland under Hertugen af Berwich. Ligesaa stærkt forsikrede han sine Tilhørere om Vissheden af en almindelig Insurrections-Aand i England; men paaaløb, at det var en absolut Nødvendighed, at foregaae dem med et godt Exempel i den nordlige Deel af Riget, hvortil den nærværende Tid var den bedst passende, da der vare saa regulære Tropper i Skotland, der kunde hindre deres Operationer, og da de kunde vente Hjelp, saavel fra Sverrig, som fra Frankrig*).

*) I Aaret 1715 havde Georg den Første, for en lav Pris, af Frederich den Fjerde kjøbt de fra Sverrig erobrede Stæder Bremen og Werden, for dermed at forøge sine hanoveranske Besiddelser; og formodentlig af Lyft til endnu mere at stige i rorte Bænde og drage Fordeel af Sverrigs mislige og truede Stilling, havde han sendt en engelsk Flaade i Østersøen, for, under Paaskud af at ville være Fredsmægler, at blande sig i Nordens Krige og Anliggender. Carl den Tolvte havde aldrig hverken angrebet eller fornærmet Georg; derfor blev han saa meget mere opbragt over, at ogsaa han vilde forøge hans Fjendens Antal. Han lagde derfor — efter Baron Görhes Raad og Tilskyndelse — den Plan: med store Øvoffelser at slutte Fred og Forbund med sin magtigste Fjende, den russiske Czar, for i Forening med ham at hævne sig paa Georg den Første, ved at understøtte Jacobiterne og sætte Prætendenten, Ribberen af St. George, paa den brittiske Throne. Denne dristige Plan var vist nok allerede paatænkt i Sommeren 1715; derfor holdt Czar, ven sig rolig og gjorde ikke det Angreb paa Sverrig-

Man har sagt, at Mar ved denne mærkværdige Leilighed fremviste Breve fra Ridderen af St. George, tillisgemed en Bestalling, der udnævnte Jarlen til hans Ges

som han havde aftalt med sine Allierede, Kongerne af Preussen og Danmark; derfor var det at Carl den Tolvte, som vidste sig sikker for Angreb af Russerne, med en Hær af 20000 Mand, i Foraaret 1716, rykkede ind i Norge, hvor han vel vidste, at han ikke strax vilde finde stor Modstand. Han nærmede sig de norske Kyster, og det er rimeligt, at han derfra har havt i sinde, enten selv eller ved sin Svoger, Prindsen af Hessen, at gjøre en Landgang i Storbritanien. Jacobiterne ønskede blot en Hjælp af 10000 Mand. Dersom denne Plan var bleven udført, kunde det let have hændet sig, at det jacobitiske Parti i Storbritanien havde seiret, og at Georg den Første havde kommet til at fortryde det, at han, for at mele sin egen Rage, havde blandet sig i Andres Strid. Men Carl den Tolvte havde ingen Flaade; han skulde have transporteret sin Hær paa simple Røbsmandsskibe. Vel manglede han vist nok ikke Mod til dette dristige Foretagende; men den danske Flaade visste sig ved Kysterne og gjorde Udførselen umulig; hvorfor Carl — som desuden manglede Proviant — for den Gang trak sig tilbage fra det Land, hvor han siden (i Aaret 1718) fandt sin Død. Baron Görz, som ikke alene havde lagt Planen, men ogsaa var Carls virksomme Agent, for at den diplomatiske Wei at udføre den, havde indviet den svenske Gesandt i London, Grev Gyllenborg, i denne Hemmelighed, for at han kunde underhandle med Jacobiterne; og det er derfor meget sandsynligt, at Mar af ham er bleven tilskyndet til sit i August 1715 begyndte Foretagende, og at altsaa det Haab han gav sine Tilhængere, om Hjælp fra Sperrig, hverken var opdigtet, eller saa aldeles ugrundet.

neral-Lieutenant og Overſtcommanderende over hans Tropper i Scotland. Andre Efterretninger ſige, med mere Sandſynlighed, at Mar ikke fremviſte nogen anden Fuldmaagt, eller Bekræftelse paa at være kaldet til dette Foretagende, end et Portrait af Ridderen, ſom han flere Gange kyſſede til et Vidneſſbyrd om hans Nidkjerhed for Originalens Sag; og at han ikke paa den Tid gjorde Paaſtand paa den øverſte Commando. Dette ſtemmer ogſaa overeens med den Forklaring, der indeholdes i Mar's egen Tilſtaaelse, hvor det tydeligt ſiges, at der gik næſten en Maaned efter at Sprørsfanen var reift, førind Mar kunde forſkaffe ſig en Beſtalling.

Den forſamlede Mængde af høie og fornemme Mænd, og den Beltalenhed, hvormed Mar offentligt beſkjendte og forſvarede de Følelſer, der længe hemmeligt havde boet i hver Mand's Bryſt, gjorde ſin Virkning paa de forſamlede Gjeſter, og enhver følte, at han ved at gjøre Indvendinger imod Jarlens Tale, eller modsætte ſig hans Beltalenheds Strøm, vilde udfætte ſig for at blive beſkyldt for Feighed, eller Graſald fra den fælles Sag. Det blev aftalt, at alle og enhver ſkulde vende hjem til ſit og, under forſkjellige Prætexter, ſamle og væbne alle de Tropper, enhver for ſig kunde tilveiebringe til en vis beſtemt Dag, ſom blev faſtſat til den 3die Septbr. næſtſølgende, paa hvilken Dag de ſkulde mødes anden Gang, for at lægge Planen til det tilſigtede Felttog. Marquien af Huntly, ſom var Hertugen af Gordons ældſte Søn, var den Eneste, der undſlog ſig for at være bunden til nogen vis Tid; og i Betragtning af hans høie Rang og Vigtighed, blev det overladt til ham ſelv, at ordne og indrette ſine Bevægelſer efter ſit eget Godtbefindende.

Saaledes endtes det navnkundige Jagtparti i Braemar, hvis Følger — ligesom den gamle brittiske Poet siger om Jagten i Chevy-Chace — maaskee ville blive begravet af de endnu ufødte Slægter*). — Man fortæller en Anecdote, passeret ved samme Leilighed, som viser at ikke Alle havde forglemt; at Jarlen af Mar, hvis Ord man alene havde at stole paa i dette dristige Foretagende, var noget for vægelsindet til at man med Sikkerhed kunde forlade sig paa hans Character: — Da Braemar-Slot, Jarlen af Mar's Residens, var overfyldt med Gæster, hændte det sig — som ikke var usædvanligt ved flige Leiligheder. — at mange Herrer af anden Klasse kunde ikke faae Senge eller Matteleie; men maatte tilbringe Natten oppe ved Kjøkken-Ilden, hvilket den Gang ikke blev anseet for nogen stor Ubehagelighed**). Men en engelsk Tjener i Jarlens Tjeneste var af en ganske anden Mening: — vant til Sjældens Bequemme-

*) Forfatteren sigter her til den Omstændighed: at den, ved dette Jagtparti, afdøde og begyndte Insurrection gav Anledning til at den skotske Adel tabte den største Deel af deres gamle adelige Privilegier og lehnsherlige Herredømme over deres Vasaller og Underhavende. — Men dersom endnu nogle af hiin Adels Descendenter begræde disse Følger af deres Forsædres Opstand i Aaret 1715, saa gives der vist nok et langt større Antal af den Gang ufødte Slægter af den ringere Klasse, der glæde sig over at hiint gamle, af Smaatyranner saa ofte misbrugte Herredømme derved i det mindste blev noget indskrænket.

**) Ei heller fulde man troe, at Ild eller Varme behøvedes i August Maaned. Men Kjøkken og Dagligstue vare i den Tid ofte forvæmede, da man togte ved Kaminen.

ligheder, kom han, med Stoi, farende ind imellem de oppesiddende Herrer og klagede bitterligt over at han skulde være nødt til at blive oppe den hele Nat, uagtet det ikke gik ham værre, end alle de der tilstedeværende Herrer, som dog vare hans Overmænd. Han sagde, at hellere end at udsætte sig igjen for saadan en Ubequemmelighed, vilde han vende tilbage til sit eget Fødeland og blive en Whig. Dog trøstede han sig strax igjen ved den Tanke, at han kunde stole paa sin Herres Dulighed i at undgaae enhver stor Fare: — „Lad det være min Herres Sag“ — sagde han — „dersom han finder det nødvendigt, kan han gaae over til hvilket Parti i England han vil og blive vel antagen.“

Imedens de adelige Herremænd i Lavlandene samlede deres Escadroner, og de høilandste Chefer væbnede deres Fodfolk, indtraf der en Tildragelse i Skotlands Hovedstad, som viste at den driftige Foretagelses-Mand, der besjælede Jacobiterne, ogsaa havde udstrakt sig til selve Hovedstaden. — Paa den Tid var der i Edinburg en Adelsmand ved Navn Lord Drummond. Han var en Søn af den uheldige Jarl af Perth, der tjente under Jacob den Syvende, som Gentsler i Skotland, og siden maatte deeltage i sin endnu uheldigere Herres Landsflygtighed, uden anden Belønning, end den tomme og unyttige Titel af Hertug af Perth*).

*) Jarlen af Perth, en svag men egenlystig Mand, gik over fra den protestantiske til den catholske Religion, for at indsmigre sig hos Jacob den Syvende og under hans Regering svinge sig op til Magt og Høhed. Han blev Gentsler i Skotland, hvor han baade var hødet og foragtet. At han saldt tilføjemed sin Herre var en Selvsølge. (See den nyere Skotlands Historie 2 D. p. 123,

• Ved Hjælp af en vis Hr. Arthur, som forðum havde tjent som Jændrik i de skotske Garder og da havde sit Kvarter i Edinburgs Castel, havde denne Lord Drummond lagt en Plan til at overrumple denne utilgængelige Fæstning; et Foretagende, der snarere kunde lignes med Thomas Randolphs, eller den sorte Lord Jacob Douglas's forðums Bedrifter, end med den nyere Krigskonstes Heltegjerninger. Bemeldte Jændrik Arthur fandt Midler til, ved Penge og Løster, at forføre en Underofficer, ved Navn: Winslie, og to simple Soldater, som paatog sig, naar det var deres Tour at gjøre Vagt paa den Muur, der hæver sig paa den høie og steile Klippe mod Norden, nær ved Udsalbs-Porten, at ville være belavede paa det fornødne Seilgarn, til at trække op til det Øverste af Muren en dertil indrettet Rebslige, forsynet med Jernkroge, for at holde den fast til Muren. Ved Hjælp deraf meente man at et udsøgt Parti af Jacobiter let kunde bestige Muren og gjøre sig til Herrer af Fæstningen. En Bjælke skulde da reises paa et vist Sted i Castellet og tre Artilleri-Salver af:

160 og 161.) Forfatteren beklager saa ofte Jacob den Syvendes og hans Hofmands Skjæbne, fordi de vare drevne fra det Statsroer, de ikke forstode at styre. Mig forekommer det imidlertid, at den ubulige Styrmænd — hvis han har en Smule sund Fornuft — bør prise sig lykkelig ved at være befriet for en vanskelig Post, som han ikke var voren; og jeg kan ikke andet, end være af den Formening: at Jacob den Syvendes og hans Tilhængeres Ulykke, efter hans Dethronisering, var mere indbildt end virkelig; og at i alt Fald saavel han som de fortjente saameget mindre at beklages, som de selv vare Skyld i deres formeentlige Ulykke.

spres; hvorefter Jib Signaler fra Bjerg til Bjerg, skulde bringe den telegraphiske Efterretning om det lykkelige Udfald til Jarlen af Mar, som da skulde ile frem med de Tropper han havde samlet, for at tage Hovedstaden og Skotlands vigtigste Fæstning i Besiddelse. Der var ingen Vanskelighed ved at finde Medhjelpere og Mandskab til dette farlige og vigtige Foretagende: 50 Høilændere, udsøgte Folk, bleve kaldede fra Lord Drummonds Godser i Perthshire, og 50 Andre bleve valgte imellem Hovedstadens Jacobiter. Disse sidste vare dels affledigede Officerer, dels Skriverskare, Læredrenge og andre unge Mennesker af en Klasse, langt over den simple Almue. Drummond med Tilnavnet: Mac-Gregor af Bahaldie, en meget modig høilandsk Adelsmand, blev udnævnt til at commandere Toget. Dersom denne dristige Vaabenbaad havde faaet et heldigt Udfald, maatte det have givet Mar og hans Tropper Herredømmet over den største Deel af Skotland og forskaffet dem et sikkert Middel til at komme i Forbindelse med de misfornøiede Englændere; en Fordeel, hvis Savn de siden saa haardt maatte føle. Han vilde ogsaa der have erhholdet et stort Forraad af Penge, Vaaben og Krigsammunition, som var opbevaret i Fæstningen, hvilket han altsammen meget behøvede for at udføre sit Forehavende. Oberst-Lieutenant Stuart var den Gang Vice-Gouverneur, eller Commandant i Edingburgs Castel og udviste ved denne Leilighed saa stor en Dorskhed og Eiggjældighed, at den tilsigtede Overraskelse var meget nær ved at finde Sted, uagtet de Sammensvorne begik mange Feil, og det hele Forehavende, ved deres Uforsigtighed, blev røbet og aabenbaret for Regeringen og for Commandanten selv.

De yngre Deeltagere i Sammenrottelsen, som skulde vove deres Liv i dette dristige Foretagende, besad ikke saamegen Klogskab og Tavshed, som Mod; Atten af dem begave sig Aftenen før den bestemte Nat, hen at sove i et Alhuus og vare ved denne Leilighed saa ubesindige og uforsigtige i deres Samtale, at Værtinden (som formodentligt har staaet paa Luur) kunde give en Person, der spurgte: „Hvad det var for en Forsamling?“ det Svar: — „At det var nogle unge Herrer, der vare isærd med at drikke sig en lille Ruus, for at faae Mod til at gjøre et Angreb paa Castellet. Desuden var den hele Hemmelighed bleven betroet til et andet Fruentimmer: — Arthur, de Sammensvornes Agent og Veiviser, havde betroet Sagen til sin Broder, en Læge, og formaaet ham til at deeltage desi. Men da Tiden nærmede sig til at udføre det, mærkede Doctorens Kone, at hendes Mand var meget tankesfuld og tungsindig. Lige en anden Belvidera eller Portia, lod hun ikke sin Mand have nogen Ro, førend hun fik udpresset Hemmeligheden af ham, hvilken hun strax i et anonymt Brev meddeelte Sir Adam Cockburn af Dmiston, den Gang Justitiarius og Borgemeester i Edinburg. Denne Mand sendte strax Underretning derom til Commandanten i Castellet. Men dette Budskab kom saa sildigt den samme Aften, at det var med Banskellighed at Overbringeren fik Tilladelse at komme ind i Fæstningen; og Vice-Gouverneuren, som enten ikke fæstede nogen Tro til denne Efterretning, eller maakee hemmeligt var Prætendentens Sag hengiven, lod det endnu blive ved den Ordre, at man skulde rundere og patrouillere den Nat med særdeles Omsorg og Narvaagenhed; hverpaa han selv ganske roligt gik tilfængs.

De sammensvorne Jacobiter havde imidlertid samlet sig paa Kirkegaarden ved Vestkirken, og gik hen at postere sig nedensfor Castelsmuren. De havde det Meste af deres Reebstige med sig; men der manglede endnu et Stykke, som en vis Carl Forbes, en Kjøbmand i Edinburg, der havde paataget sig at forfærdige Stigen, skulde medbringe; og denne Carl Forbes havde ikke indfundet sig. Intet kunde udrettes førend han kom med Resten af Stigen. Drevne af Utaalmodighed, klattede de Dvige dog op ad Klippen og stillede sig ved Foden af Muren, paa det Sted, hvor de vidste at deres Medskyldige havde Vagt. De fandt Underofficeren paa sin Post, færdig til at opfylde det han havde paataget sig; nemlig, at trække Stigen op. Men han sagde dem, at de moatte skynde sig; thi Klokken tolv skulde han afløses af Patrouillen, og dersom Sagen ikke var udført inden den Tid, kunde han ikke mere hjælpe dem. Der var ikke lang Tid tilbage, da Bahaldie, som commanderede Angrebet, bad Skildvagten at trække Haandgrebet af Stigen, tilligemed Jernkrogene op og fæste dem ved Muren, for at see om Stigen ikke var lang nok; men det viste sig, som de havde ventet, at den var for kort. Klokken halv tolv hørte man Trinnene af Patrouillen, som, formedelsk det Budskab fra Dermiston, var bleven udsendt tidligere end sædvanligt; hvorpaa Winslie udraabte med en Gød: — „Her kommer Runden, som jeg har sagt Jer det for en halv Time siden; nu har I gjort baade mig og Jer selv ulykkelige; nu kan jeg ikke hjælpe Jer mere.“ Derpaa kastede han Stigen med Jernkrogene ned, og, i Haab om at skjule sin egen Skyld, affprede han sit Gær og raabte: — „Tjender! Tjender!“ Enhver maatte nu sørge for sin egen Red-

ning; thi Patrouillen sprede paa dem fra Muren. Imidlertid havde Ormiston udsendt tolv Mand af Borgerskabet og befaleet dem at rundere uden om Castellet; og disse toge der tre unge Mennesker tilfange; men de paastode alle tre, at de vare der blot af en Hændelse. En gammel Mand, ved Navn Capitain Mac-Lean, som havde været Officeer i Jacob den Syvendes Tjeneste, blev ogsaa funden og tagen der; han var meget ilde forslaaet ved at falde ned af Klippen. Resten af de Sammensvorne frelst sig ved Flugten. Paa deres Retirade mødte de deres Maskinmester, Carl Forbes, med det Stykke af Stigen, de havde ønsket et Quar- teers Tid tidligere. Havde han indfundet sig til rette Tid, vilde Ormistons Forsigtighed og det Budskab han sendte Commandanten dog ikke have frelst Fæstningen. Man finder Intet om at de Sammensvorne ere blevene straffede; og det vilde vel ogsaa have været vanskeligt at overbevise dem. Forræderen Ainslie blev hængt efter Krigsrets-Dom, og Vice-Gouverneuren (hvis Navn, Stuart, maaffee forsøge den Mistanke han havde paa- draget sig) mistede sin høie Post og blev holdt fængslet i nogen Tid.

Der behøvedes ikke et saa aabenbart Angreb paa Edinburgs Castel for at vække Kong Georgs og hans Ministres Opmærksomhed paa de farlige Uroligheder i Skotland. Ved Rygtet om Lord Mar's Udrustning i Heilandene og om de misfornøiede Adelsmænds væbnede Opstand overalt i Skotland havde man allerede i al Hast taget Forholdsregler, der sigtede til Forsvar. De saa regulære Tropper, som paa den Tid vare i Skotland, bleve concentrerede for at danne en Leir ved Stirling, i den Hensigt at forebygge, at Rebellerne skulde

bemægtige sig Broen over Forth og derved bane sig en Vej ned i Lavlandene. Men de fire Regimenter Fodfolk, som da vare i Skotland, vare satte paa Freds fod og bestode kun af 257 Mand til hvert; fire Regimenter (eller rettere sagt Escadroner) Cavalleri vare langt under det reglementerede Antal af 200 Mand til hvert, saa at det hele Antal af Regulaire Tropper i Skotland beløb sig i det høieste til 1500 Mand. For nu at forøge denne ringe Styrke beordrede man to Regimenter Dragoner, der tilhørte Jarlen af Stair, og to Regimenter Fodfolk, der laae i Qvarteer i det Nordre af England, til i mulligste Hast at forene sig med Leiren i Stirling. Fodregimenterne Clayton og Wightman, tilligemed Evans Dragoner, bleve kaldte tilbage fra Irland. De 6000 Mand Hjelpetropper, hvermed Hollænderne havde forbundet sig til, i Nodsfald, at garantere det hanoveranske Huses Thronfølge, bleve fordrede af Generalstaterne, som følgerigt befalede de skotske Regimenter, der vare i hollandsk Tjeneste, at marschere til Kysten; men lode dem dog ikke virkeligt indskibes; Thi de undskyldte sig med, at den franske Gesandt havde i kraftigste Maade benegtet, at hans Hof havde nogensomhelst Hensigt at understøtte Factionerne i England, ved at sende Prætendenten til Storbritanien, eller paa nogen anden Maade hjælpe dem, der havde grebet til Vaaben for hans Skyld. Hollænderne anførte dette som en tilstræffelig Grund til at udsætte disse Hjelpetroppers Indskibning indtil videre*)

*) Og deri havde Hollænderne uden al Tvivl Ret; da de kun havde lovet denne Hjælp i Tilfælde at Frankrig, eller nogen anden fremmed Magt, modsatte sig det hanoveranske Huses Thronfølge; men at blande sig i Storbritanniens

Foruden disse militaire Forholds-Regler vare Georg den Førstes Ministre ei heller forsømmelige i at tage andre juridiske Forholdsregler, der kunde standse, eller med Rod udrydde den første og egentlige Aarsag til de hyppige Rebellioner i Skotland, nemlig: den lehnsherrelige Magt og Indflydelse Aristocratiet havde over deres Vasaller, Forpagtere, Bønder og andre af dem afhængige Tilhængere, hvorved disse stormægtige Mænd, naar de faldt i Unaade ved Hoffet, eller bleve skuffede der i deres Forventninger, havde Magt til, naar de behagede, at kalde til Vaaben en Mængde Underhavende, som, hvor uwillige de end kunde være til at stride imod Regeringen, turde og kunde dog ikke imodsætte sig deres Lehnsherres Villie, uden at udsætte sig for stort Tab og Undertrykkelse.

Derfor blev den 30te August 1715 udstædt en Bill, der havde til Hensigt, at opmuntre den almindelige Mand i Skotland til Loyaltet (Hengivenhed til Kongehuset) en Plante, som — efter de senere Aars Erfaring — ikke havde villet trives i dette nordlige Lands kolde Klima; eller idetmindste, hvor den vorede frodigt, blev befunden at være af en ganske anden Natur, forskjellig fra den man kaldte saaledes ved det engelske Hof. Denne ny Forordning, som sædvanligt blev kaldet: *Clanernes Act*, befalede:

- 1) At dersom en Lehnsherre ved Oprør gjorde sig Skyldig i Landsforræderi, saa at hans Godser til Straf derfor bleve konfiskerede, da skulde dog de af hans Vasaller, der ikke havde taget Deel i Op-

indvortes Uroligheder, dertil havde Holland ikke forbundet sig.

røret beholde de Landeiendomme, de vare i Besiddelse af, saaledes at de derefter bleve Kronens Vasaller.

- 2) Dersom en Forpagter eller Bonde forblev Kongen tro, imedens Grundeieren havde indladt sig i Rebellion, og var bleven overbeviist om Landsforræderi, da skulde Forpagteren eller Bonden, ikke alene beholde den accorderede Brug af de ham overdragne Jorder, men endogsaa nyde to Aars Afgifts-Frihed.
- 3) Dersom Lehnsherren forblev lydig imod Kongehuset, medens Vasallen gjorde Oprør og paadrog sig Straffen for Landsforræderi, da skulde de Landeiendomme denne besad som Vasal, gives tilbage til Lehnsherren, som om de aldrig havde været adskilte fra hans Godser.
- 4) En anden Clausul erklærede ugyldige alle saadanne Skjoder eller Gavebreve, hvorved Eiendomsret over Jordegods var overdraget til Andre, dersom disse Documenter ikke vare udstædte førend den 1ste August 1714 (Dronning Annas Dødsdag) og denne Artikel erklærede tillige: at saadanne Afhængsels-Documenter, der vare udstædte efter den Tid, ikke skulde tjene til at forhindre Godsejnes Confiskation, i Tilfælde af Landsforræderi. Som Grund for dette Lovbud ansøgte man — hvad der ogsaa virkelig var Tilfældet — at slige Documenter ofte bleve udstædte pro Forma, alene for at eludere Straffeloven om Landsforræderi.
- 5) Endelig indeholdt den samme Lov endnu en mærkværdig og vigtig Clausul, som bemyndigede Kronen til, at indkalde enhver mistænkt Person i Skot-

land til at møde i Edinburg eller andensteds, hvor Regeringen fandt for godt, for at stille Sikkerhed for sine Handlinger, og hvorved det tillige blev alle og enhver tilkjendegivet, at dersom de ikke mødte efter saadan Indkaldelse, skulde de være underkastede den Straf, at blive offentligt erklærede for Oprørere og have deres Gods og Livrente forbrudt.

Denne mærkværdige Act var det første betydelige Skridt til at løse Lehnrettens Lænker, hvorved Lehnsherrens Ordre hidtil, paa en Maade, havde været en Lov for Va'allen. Kort efter at denne Lov var udgivet, blev der udfærdiget Indkaldelser til alle de Adelsmænd og Herremænd, der enten virkeligt vare under Vaaben, eller mistænkte for at besværgelige Jacobiternes Sag, og det lige fra Jarlen Mar og hans Consorter indtil den navnkundige Fredløse Rob Roy Mac-Gregor. Listen paa de saaledes Indkaldte beløb sig til omtrent 50 Mænd af Anseelse, af hvilke alene to, nemlig: Sir Patrick Murray og Sir Alexander Erskine fandt det raadeligt at indfinde sig.

Foruden disse almindelige Forholdsregler, belavede man sig ogsaa mange andre Steder, især i Kjøbstæderne og Søhavnene, paa at gøre militair Modstand, imod den forventede Rebellion. Men her maae vi først gøre opmærksom paa den Omstændighed, at der allerede var foregaaet en stor Forandring hos Massen af det skotske Folk, i Henseende til den almindelige Misfornøielse, der fandt Sted med Unions-Tractaten paa den Tid da den blev indgaaet. Den Gang var Stemningen (som forhen omtalt) saaledes, at Folkemængden i enhver Stad og i ethvert Landdistrikt vilde have gjort Opstand, for at sætte Prætendenten paa Thronen, uagtet han bekjendte

fig til den catholske Religion og var en Son af Jacob den Syvende, hvis Forsølgelser, saavel som Carl den Andens, Presbyterianerne og de vestlige Districter dog endnu havde i gyselig Erindring. Og Cameronianerne, den ivrigste presbyterianiske Sect, som ikke erkjendte de Dyrighedspersoners Myndighed, der ikke havde aflagt Eed til det høitidelige Forbund, vare den Gang saa fjendeligt findede imod Unionen, at Regeringen kun ved at bestikke deres Anførere og bedrage dem ved Hjælp af listige Spioner, kunde afholde dem fra at gribe til Vaaben, opløse Unions-Parlamentet og erklære sig til Fordeel for Jacob den Ottende. Men det gik med Unionen, som med andre politiske Forholdsregler, imod hvilke der i Begyndelsen habes stærke Fordomme: — De forudsagte onde Følger af Unionen vare saa langt fra at gaae i Opfyldelse, at Tractatens Modstandere begyndte at skamme sig over deres utidige Frygt. Ingen af de voldsomme Forandringer, eller almindelige Ulykker, man havde spaaet, indtraf. Maliskattens Paabud var den Sag, der meest mishagede Folket; men Regeringen havde klogeligt indtil videre udsat at indkræve denne Skat. De Handlende i Edinburg, som tilforn havde forsynet Skotlands Pairs og Parlamentslemmer med Luxus-Artikler, havde nu, da Aristocratiet opholdt sig i London, fundet andre Kunder, eller sat deres Næringscapital i andre Handelsgrene. Den ideale Bigtighed af at have en egen lovgivende Magt, der havde sit Sæde i Skotlands Hovedstad, var forglemt, da den ikke længere fandt Sted. Og hvad angik Afkaffelsen af det skotske Geheime-Statsraad, da maatte dette, ved rolig Overveielse, snarere ansees for en Velgjerning imod Nationen, end for et Tab. Kort sagt: den almindelige Forbittrelse imod Unions-Tractaten

og Uengstelighed for Tabet af Skotlands Uafhængighed, som den Gang havde været stærke nok til at ophæve og overvinde alle andre Følelser, var en hidlig Feber, altfor heftig til at den kunde vedvare. De der vare angrebne deraf kom sig lidt efter lidt af denne Sygdom; vel var den endnu herskende hos nogle Classer af Samfundet; men de lavere Stænders Meninger i Almindelighed vare for en stor Deel vendte tilbage til deres gamle sædvanlige Gang; saa at, ikke alene i de sydlige og vestlige Landdistricter, men ogsaa i mange Kjøbstæder, nærmede man igjen den gode gamle Ekstræk for tre Ting, nemlig: Djævelen, Paven og Prætendenten.

Dertil kom at Kjøbmændene og de bedre Classer af Borgere, som allerede i Aaret 1715 begyndte at nære nogen Udsigt til at berige sig, ved at entrete i Plantagehandelen, eller andre ved Unionen aabnede Handelsveie, yndede ikke længere saadanne Foretagender, der, ligesom Mar's og hans Insurgenter's Planer, gik ud paa at ophæve Unionen med Magt; saa at de, ligesaa vel som de lavere Classer, vare meget villigere til at laane Dre til de presbyterianiske Præsters Formaninger og Forudsigelser, naar de, ængstelige over hvad de havde at vente af en Contrarevolution, anvendte deres Indflydelse — i Almindelighed sagt med stor Virkning — paa at understøtte Kong Georgs og den daværende Regerings Sag. Frugten af denne Forandring i Tænkemaade og Følelser hos Middelstanden og de lavere Classer viste sig snart tydeligt baade i Hovedstaden og overalt i Skotland. I Edinburg blev et Selskab oprettet af rige og velhavende Mænd, som forenede sig om Bidrag til at kjøbe Vaaben og underholde Tropper, og et Corps af Medlemmerne selv af dette Selskab udgjorde et Regiment, under Navn

af de forenede Frivillige i Edinburg. Dette Corps var 400 Mand stærkt. Glasgows Indvaanere, med en Forudsølelse af den vigtige og blomstrende Handel, deres Stad siden opnaaede ved Hjælp af Unionen, bidrog frivilligt i Penge til at forsvare Kong Georgs Sag, og oprettede et godt Regiment af Voluntairer. De vestlige Districter Renfrew og Ayrshire tilbode 4000 Mand, og Jarlen af Glasgow et Regiment paa 1000 Mand paa sin egen Bekostning. Længs med Grændserne var Whiggernes Parti ikke mindre virksomt. Dumfries udmærkede sig ved blandt Indvaanerne at oprette syv Voluntair-Compagnier, hver paa tredsindstyve Mand. Dette var saa meget mere nødvendigt, som man bestrøgne et Angreb af de mange Catholicker og misfornøiede Adelsmænd, der boede i Nærheden. Den østre Deel af Teviotdale forsynede Hertugen af Roxburg, Sir Wilhelm Brunnet af Grubet og Sir Hans Pringle af Stitzchel med saameget Mandskab, som de kunde skaffe Waaben til, og hvoraf fire Compagnier bleve oprettede. Derimod vare Indvaanerne i den øvre Deel af dette District og det nærliggende Selkirkshire mindre villige til at gribe til Vaaben i denne Sag. Had til Unionen herskede endnu iblandt dem mere end andensheds. Formodentligt var dette stærkere Had opvakt just ved den Omstændighed, at de grændsede saa nær til England og endnu bevarede Erindringen om de langvarige Krige imellem de to Kongeriger. De cameronianske Præster havde ogsaa bibragt mange speculative Hoveder i deres Menigheder deres chimeriske Tvivl om hvorvidt de — endog i Landets meest paatrængende og pludselige Fare — burde adlyde saadanne Øvrighedspersoner, der ikke hørte til det høitidelige Forbund; en Lære, der var ligesaa

ufornuftig, som om de samme Grillensfængere vilde ansee det for ulovligt, ved en Ildbrand, at betjene sig af Brandfolk, der ikke havde aflagt Eed til ovennævnte Forbund. Disse Skrupler vare dog ikke overalt lige stærke; men antog ligesaa mange forskjellige Farver og Skjgger, som der vare folkeyndede Præster til at forkynde og udbrede dem. De bidroge alligevel meget i disse Districter til at sætte Regeringen i Forlegenhed og forsinke dens Forsvars Anstalter. Ikke engang den velærværdige og i sin Tid høitberømte Geistlige, Thomas Boston — saameget han end var yndet af Folket — kunde formaae en eneste Mand af sit Sogn i Ettrick til at træde i Regeringens Tjeneste. Men uagtet disse enkelte Undtagelser var dog Almuen i Skotland, forsaavidt den ikke var underkuet af de jacobitiske Herremænd, i Almindelighed forbleven tro imod den protestantiske Arvelinie og viste sig villig til at væbne sig til dens Forsvar.

Efter at vi nu saaledes have beskrevet de Krigstilberedelser, der fandt Sted paa begge Sider, ville vi, i det næste Capitel, fortælle Begyndelsen af Felttoget.

Syvende Capitel.

Insurgenterne opreise Prætendentens, Ridderen af Saint-Georges Fane og udraabe ham til Konge, under Navn af Jacob den Ottende af Skotland og Jacob den Tredie af England og Irland. — Jacobiterne bemægtige sig Staden Perth. — Skildring af Mar's Armee. — Hans egen Ubulighed som General. — Han fattet den Beslutning: at sende en Afdeling af sin Hær ned i Lavlandet.

Den 6te September 1715 samlede Adelen sig i Aboyne, og ved dette Møde indfandt sig Clanernes Chesfer, Herremændene og andre Landmænd med alle de Følgesvende de i den korte Tid havde kunnet udrede og væbne. Jarlen af Mar fungerede ved denne Leilighed, som øverste General. Han opreiste og udfoldede den kongelige Fane i Castleton i Braemar og med al den Høitidelighed, som Tid og Sted tillod, udraabte han Prætendenten til Konge, som Jacob den Ottende i Skotland og den Tredie i England, Irland og de derunder hørende Lande. Dagen var stormfuld, og den forgyldte Rugle, der sad paa den øverste Spidse af Fanestangen, blæste ned. — En Omstændighed, som de overtroiske Høilændere ansaae for et hemt Forvarsel, der spaaede Ulykke; medens Andre tilbagekaldte i Erindring, at noget lignende, ved et besynderligt Sammentræf, var hændet i den ulykkelige Time, da Carl den Første reiste sin Fane i Nottingham.

Efter at Insurgenternes Anførere havde gjort dette afgjørende og uigjenkaldelige Skridt, skildes de ad, for at lade Kong Jacob udraabes i de Stæder, hvor de hver især havde Indflydelse. De havde nu kastet Stridshandsken imod den lovligt indsatte Regering, og de flyndte sig at skaffe paa Benene saa mange Strids-

mænd, som muligt, for at forsvare denne dristige Daab. Men det var just ikke ved de mildeste Midler, at et saakaldet høilandst Følgekab paa den Tid blev bragt i Felten. Vel fandtes der mange Vasaller, som strax vare beredvillige til at yde en Tjeneste, hvortil Opdragelse og Bane havde dannet dem. Men der vare Andre, som kun bleve bragte hen til deres Chefers Fane ved de samme tillokkende Overtalelses Midler, som bruges i vore Dage, for at skaffe Recrutter til Flaaden; og der vare Mange, som ansaae det for klogest, ikke at møde godvil- ligt; men først efter en saadan Grad af Tvang, som de siden i Nødsfald kunde beraabe sig paa, som en Und- kyndning for at have ført Baaben imod Regeringen. Da Slatterne saaledes i Aaret 1715 bleve opfordrede til Baaben, blev det saakaldte røde Brandkors sendt omkring igjennem de Districter og Lande, der vare be- boede af de forskjellige Stammer. Dette Krigens Sinds- billede bestod af to Grene, der vare sammensøiede, som et Kors. Den ene Ende af hver Green var fviert, eller brændt med Ild, og den anden Ende bestænkst med Blod. Dette Signal blev sendt af Indvaanerne med al mulig Høflighed fra Huus til Huus; og Symbolets dem vel- bekjendte Betydning var: at de, der ikke mødte paa det ved Korsets Overlevering angivne Forsamlingssted, skulde med yderste Strengthed straffes med Ild og Sværd. Et egenhændigt Brev fra Mar selv, til Jack Forbes af Ince- man, hans Inspecteur eller Forvalter paa det ham tilhø- rende Etamgods, Risdrummie, er bleven opsnappet og kaster en betydeligt Lys paa den da brugelige Maade at kalde sine underhavende Lehnsmænd til Baaben:

„I gjorde vel i, Jack!“ — Brev Jarlen til sin Betjent — „at I ikke kom selv med de hundrede Mand,

som I sendte mig i Aftes, da jeg ventede fire Gange
 fraa mange. Det er en smuk Ting, at mine egne Folk
 skulde være modvillige, naar alle andre Høilændere ere
 ifærd med at gjøre Opstand, og alle Lavlændere vente
 os, for at vi skulde forene os med dem. Jeg sender
 Eder herved indlagt en Ordre for Godset Rildrummie,
 som I strax haver at bekjendtgjøre for alle mine Vasal-
 ler. Dersom de strax adlyde, vil jeg give dem nogen
 Godtgjørelse; men hvis ikke, kan I sige dem fra mig:
 at det ikke staaer i min Magt (om jeg ogsaa vilde) at
 redde dem for at blive fjendtligt behandlede af dem, der
 forene sig med mig; og de kunne være visse paa, at
 jeg selv vil være den Første, der vil foreslaae og befale,
 at de skulde blive saaledes behandlede. I Særdeleshed
 kan I lade mine egne Bønder, paa Godset Rildrummie,
 vide: at dersom de ikke indfinde sig med deres bedste
 Baaben, vil jeg strax sende en bevæbnet Afdeling, for
 at plyndre dem og for at opbrænde hvad de ikke kunde
 medtage. Siig dem, at de skulde ikke troe, at dette er
 blot en Trudsel! — ved alt hvad der er helligt! Jeg
 vil opfylde den, til et Exempel for Andre; lad mit eget
 Tab derved blive hvad det vil. Siig ogsaa til Herrerne:
 at jeg venter dem i deres bedste Rustning tilhest, og
 at ingen Undskyldning tages for gyldig."

Dette mærkværdige Brev er dateret den 9de Sep-
 tember, tre Dage efter at Jacobs Fane var opreist. Det
 den Gang i Høilandene herskende System i det selskabe-
 lige Liv kan have sin interessante og poetiske Side, naar
 man betragter det fra en vis Synspunkt og i en Fras-
 stand af Aar; men jeg formoder at kun Faa af mine
 nutidige Læsere vilde ønske, at bytte Stilling og Væ-
 knaar med en Beboer indenfor de romantiske Grændser af

Lord Mar's adelige Stamgods, Kildrummie, eller, som hine Beboere, være underkastet en saa bydende og haarde truende Opfordring til Waaben.

Mar nærmøde sig med korte Dagmarser til Lavlandene og gjorde Halt først i den lille Kjøbstad Kirkemichael, og siden i Mouline i Perthshire. Han bevægede sig saa langsomt, for at give sine Venner Tid til at samles og naae ham. Imidlertid var Jacob bleven udraabt til Konge i Aberdeen ved Jarlen Marischal; i Dunkeld ved Marquien af Tullibardine, imod hans Faders, Hertugen af Atholes Dnske; i Castle-Gordon ved Marquien af Huntly; i Brechin ved Jarlen af Panmure, en rlig og mægtig Adelsmand, der ved Jagtpartiet i Braemar havde forenet sig med Insurgenterne. Den samme Ceremoni var udført i Montrose ved Jarlen af Southesk; i Dundee ved Graham af Duntroon, en Slægtning af den navnkundige Claverhouse, som af Kong Jacob havde faaet den Titel: Vicegreve af Dundee; og i Inverness ved Lord Borlum, sædvanligt kaldet Brigadeer Mac-Intosh, fordi han havde været Brigade-General i fransk Tjeneste. Denne Officere spillede en betydelig Rolle i denne Rebellion og vidste ved sin Indflydelse at indvikle sin Chef, eller Lehnsherre og hans Stamme i dette Forretagende, endstjondt det snarere streb imod hans og deres politiske Meninger. Denne Mac-Intosh ansoae Inverness for en vigtig Stilling, og efterlod derfor en Besætning i denne Stad, for at sikke den imod et Angreb af Stammerne Grant, Monroes eller andre nærliggende Claner af Whiggernes Parti.

Besiddelsen af Staden Perth var nu ogsaa bleven af stor Vigtighed for Insurgenterne, da den var den naturlige Hovedstad i de frugtbare Landstrækninger ved

Bredden af Tay, og desuden gav en Forbintelse imellem Høilandene og Lavlandene. Borgerne i Staden Perth vare deelt i to Partier; men Dyrigheds=Personerne, som stode i Spidsen for det ene Parti og havde erklæret sig til Fordeel for Kong Georg, væbnede sig og henvendte sig til Hertugen af Athole, som vedblev at være en Tilhænger af Kong Georgs Parti, med den Anmodning, at han skulde sende dem Hjælp og Understøttelse. Hertugen sendte dem derfor tre eller fire hundrede Høilændere fra Athole; og Whiggjerne i Staden Perth troede sig altsaa sikke; i Særdeleshed da Jarlen af Rothes havde samlet omtrent fire hundrede Mand af Lantmilitzen og rykkede frem fra Fife til deres Undsætning. Men Oberst Hay, en Broder til Jarlen af Kinnoul, fandt alligevel en Leilighed til at samle henimod et hundrede Adelsmænd tilhøst, fra Stirling, Perthshire og Fife, og marscherede med denne Trep imod Staden. De toryssindede Borgere i Staden, som ikke vare ringere i Antal end Whiggjerne, begyndte at fatte Mod, da denne Hjælp lod sig see. Den høilandske, nyligt ankomne Garnison var jacobitisk sendt, og da disse Folk vidste, at uagtet deres Herre, Hertugen af Athole selv vedblev at være Regeringen hengiven, var dog hans ældste Son (Marquien af Lullibardine) i Mar's Armeé, fulgte de ved denne Leilighed deres egen Tilboielighed og forenede sig med Oberst Hay, for at afvæbne de whiggissindede Borgere, til hvis Hjælp de vare sendte. Ved disse sammenstødende Omslændigheder faldt Staden Perth i de jacobitiske Insurgenteres Hænder, og gav dem Herredømmet over alle Lavlandene i den østlige Deel af Skotland. Men da Staden var kun flet befæstet, kunde den endnu have været taget tilbage ved et pludsel-

ligt Angreb, dersom et Detachement i den Hensigt var bleven affendt itide fra Leiren ved Stirling; men General Whitham, som hidtil havde commanderet der, var ingen virksom Officer. Vel blev han kort Tid derefter (den 14de Septbr. 1715) afledt af Hertugen af Argyll, som den Gang var Overstcommanderende over Kong Georgs Tropper i Skotland; men Leiligheden til at tilbageerobre Staden Perth fandt ikke Sted længere. Stadens Fæstningsværker vare i al Hast blevne istandsatte, og den jacobitiske Garnison forstærket ved omtrent to hundrede Mand Fodfolk, som Jarlen af Strathmore havde samlet og væbnet, for at forene sig med Mar, og ved et Cavalleri-Corps fra Gifeshire, som i denne Hensigt havde stillet sig under Sinclairs Commando. Begge disse Adelsmænd (Strathmore og Sinclair) vare Mænd af mærkværdige Karakterer.

Jarlen af Strathmore, hvis Skjæbne det blev at at miste sit Liv i dette ulpffkelige Oprør, var kun 18 Aar gammel; men i denne tidlige Alder udviste han ethvert Tegn til Tapperhed, Udelmodighed og Beskedenhed, saa at hans alt for tidlige Død tilintetgjorde de meest blemfrende Forhaabninger. Han deltog i Rebellionen med al mulig og oprigtig Iver; tilveiebragde et stærkt Regiment af lavlændisk Infanteri og udmærkede sig ved sin opmærksomme og nøiagtige Opfyldelse af det militære Livs Pligter.

Sir Sinclair (ogsaa kaldet: The Master of Sinclair; fordi han var den ældste Søn af Lord Henrik Sinclair) havde tjent med Berømmelse i Marlboroughs Armee; men var i Særdeleshed bleven navnkundig derved, at han i en Uressag havde neblagt to høie og fornemme Adelsmænd af Navnet Shaw, Brødre til Sir

Shaw af Greenock. Han blev stillet for en Krigsret og dømt til Døden; men flygtede ud af Fængselet med Marlboroughs hemmelige Medvidende og Tilladelse. Da Sinclairs Familie vare Torper, fik han Pardon, da dette Parti i Aaret 1712 kom til Ministeriumet og fik Magten. I Aaret 1715 deltog han i Insurrectionen; men, som det synes, med liden Lust, da han strax ansaae det Hele for et fortvivlet Foretagende og havde ingen Tiltro hverken til Mar's's Urlighed, eller til hans Dulighed. Denne Sinclair havde desuden et haardt og skummelt Gemyt, var mistroisk og satirisk, men skarpsindig og fornuftig. Han har efterladt sig skriftlige Erindringer, som give oplysende Bemærkninger over det utyfelige Foretagende, hvori han havde ladet sig engagere, og om hvis gode Udfald han synes at have mistvivlet aldeles, længe førend dets endelige Afgjørelse.

Den Deel af Mar's Tropper, fra den østlige og nordøstlige Deel af Skotland, blev nu samlet i Perth, som laae omtrent midt i den Landstrækning, han da kunde byde over. Hans Styrke beløb sig til 4 eller 5000 Mand; men endskiøndt denne Hær, baade i Henseende til Mod og Antal, havde en frygtelig Anseelse, havde den dog kun faa andre saadanne Egenskaber, der ece nødvendige ved en vel ordnet Armee. Den manglede en dulg General, Penge, Vaaben og Krigsforraad, Orden, Disciplin og Subordination; men fremfor alt en fast Bestemmelse og rigtig Plan for Felttoget. Om enhver af dis'se Mangler vil jeg sige nogle faa Ord og forklare hvorvidt de tildeels bleve afhjulpne, for at give Læseren en Idee om denne uregerlige Armee, førend jeg omstændeligt beskriver, hvad den foretog sig og hvad den forsøgte at foretage.

Der kan ikke være nogen Tvivl om, at fra den allerførste Tid, da Mar begyndte paa dette farlige Færetagende, har han hemmeligt havt ifinde, at stille sig selv i Epidsen for det; for saaledes paa een Gang at tilfredsstille baade sin Uergjerrighed og sin Lust til Hævn. Men det synes ikke at han strax har gjort Fordring paa den øverste Commando; tværtimod syntes han villig at overdrage den til een eller anden Mand, der havde en høiere Rang end han selv. Hertugen af Gordon vilde have været et naturligt Valg, formedelsk hans ophøiede Rang og store Magt; men — for det første var han ikke mødt personligt, endstjændt man tvivlede ikke paa, at det jo var med hans Samtykke, at hans Søn var mødt. For det andet var Hertugen en Catholic, og man ansaae det ikke tilraadeligt, at give nogen Papist en betydelig Rang eller Ansættelse i Hæren; da saadant vilde have givet Anledning til Mistænke og Uenighed iblandt deres egne Tilhængere, og til Bebrejdelser af deres Modstandere. Og endelig for det tredje var Hertugen af Gordon Een af de mistænkte Personer, der — ifølge den forhen omtalte Bill af 30te August samme Aar — bleve indkaldte af Regeringen, hvilken Ordre han adløb og blev anvist at forblive i Edinburg, imod at give sit Ord paa, ikke at forlade dette Opholdssted.

Hertugen af Athole havde været Een af Jacobiternes Formænd, paa den Tid da der debatteredes om Unionen, og han havde samtykket i at deeltage i Insurrectionen, dersom den franske Landgang var bleven udført i Aaret 1707. Til ham siger man at Jarlen af Mar har tilbudet Commandoen over de Tropper han havde samlet. Men Hertugen vilde ikke imodtage dette Tilbud

af hans Haand; thi han gjorde den Indvenning: at dersom Ridderen af Saint-George havde udseet ham til at være den Mand, til hvem han vilde betroee saa vigtig en Post og som han vilde paalægge saa stort et Ansvar, saa vilde han have henvendt sig directe til ham selv*). Han klagede ogsaa over at Mar, førend han gjorde ham selv dette Forslag, havde spillet Intriger i hans Familie og havde overtalt hans to Sønner: Marquien af Tullibardine og Lord Carl Murray, saavelsom hans Onkel, Lord Mairne, til at gribe til Vaaben uden hans Samtykke; ja at han havde benyttet sig af deres Indflydelse til at forføre de Mænd fra Athole til Ulydighed imod deres lovlige Lehnsherre; derfor afflog Athole det ham gjorte Tilbud. Mar, som nu een Gang var i Besiddelse af den øverste Commando, beholdt den derfor fremdeles. Da han var tapper, af høi Herkomst og isøvrigt meget talentfuld, og da han stod høit anseet hos de høilandske Chefer, formedelst den Forbindelse han nyligt havde staaet i med dem, som Uddeler af Dronning Annas Gaver, saa vare de alle i Almindelighed saa meget mere villige til at underkaste sig hans Myndighed, som de i Begyndelsen troede, at den kun var interimistisk, som constitueret istedet for Hertugen af Berwick, hvis Ankomst man snart ventede, efter den derom givne Forsikkring. Imidlertid løb Tiden; Hertugen af Ber-

*) Hertugen af Athole var ogsaa Een af dem, der helst vilde bære Rappen paa begge Skuldre, hvilket vist nok ogsaa i den critiske Tidspunkt var det klogeste Parti. Det ovenansførte unvigende Svar, han gav Mar, var vel udtænkt; han bevarede derved sin Neutralitet og kunde siden altid holde sig til det seirende Parti.

vidt kom ikke, og Mar vedblev at fungere som Øverstcommanderende indtil han — som vi senere skulle see — blev virkelig befuldmægtiget til denne Post, ved en udtrykkelig Bestalling af Prætendenten. Da Mar dog var ubekjendt med militaire Anliggender, benyttede han sig, for at afhjælpe denne Mangel, af to gamle Officere's Erfaring, nemlig: General-Lieutenant Hamilton*), og Elephane af Garslogie, som begge havde gjort Tjeneste i den sidste Krig. Men endstjøndt disse Herrer baade havde Mod, Nidkjærhed og militair Dulighed, kunde de dog ikke bringe deres Superieur den vigtige Generals-Egenskab, som han, formodentlig sin egen Udulighed, ikke var istand til at opnaae, nemlig: Evne til at lægge og udføre en bestemt og rigtig Plan for Felttoget.

Penge var der ogsaa stor Mangel paa i Hæren, og denne Mangel blev kun maadeligt afhjulpen, ved de Summer, som de rigere Insurgenter kunde sammenskyde. Nogle af de adelige Herrer havde rigtig nok selv Formue; men naar de Penge, de havde medtaget, vare fortærede, vare de nødte til at vende hjem, for at hente flere; hvilket Nogle af dem benyttede sig af som et Paa-skud til at forlade deres Corps meget oftere og blive borte meget længere, end god Disciplin kunde tillade. Men Høilænderne og Lavlænderne, af den ringere Klasse, kunde ikke faae det nødvendige til Livets Opbold, eller holdes indenfor en god Disciplins Grændser, uden at faae nogen regelmæssig Sold eller Underholdning. Lord Southesk og Jarlen af Panmure gave hver 500 Pd. for

*) Formodentlig den samme Hamilton, som var Hertugen af Hamiltons Secundant i den Duel, hvori han faldt, og som, incognito, fulgte med Mar paa Kulstibet.

dermed at bestride Diebliffets Fornødenheder. Man søgte ogsaa Hjælp og fik den hos adskillige Mænd, som vel vare venstabeligt sindede imod Insurgenterne; men som, formedelst Alder eller Svaghed, ei kunde møde personligt; og der vare uden Tvivl Mange, der ansaae det for floge, at opoffre en Sum Penge, end at deeltage personligt i Insurrectionen; thi dersom denne fik et heldigt Udfald, vilde det give dem den Fortjeneste, at have hjulpet dertil ved Pengebidrag; men dersom den mislykkedes, saa var dog deres Liv og Gods i Sikkerhed for Forsølgelse efter den ny, om Landsforræderi, udgivne Criminal-Lov^{*)}. Insurgenterne sørgede ogsaa for at sikre sig alle de Cassebeholdninger af offentlige Penge, der fandtes hos Oppebørsels Betjenterne og andre Embedsmænd, og de indkrævede 8 Maaneders Skatter og Afgifter forud paa alle de Steder, hvor deres Nærværelse gav dem Magt og Myndighed. Tilsidst erholdte de anseelige Subsidier i Penge fra Frankrig, hvilket for en stor Deel hævede denne Mangel. Lord Drummond blev ansat som Skatmester, eller Casserer ved Armeen.

Baaben og Krigsamunition vare Insurgenterne ligeledes knapt forsynede med. De høilandste Claner vare rigtignok taaleligt væbnede med deres egne National-Baaben; men Lavlændernes Skydegeværer vare i en ussel Tilstand og for en stor Deel ubrugelige; dog blev denne vigtige Mangel — som vi af det Følgende

*) Ja, dersom de kunde yde disse Penge-Bidrag under opdigtede Paaskud, eller saa hemmeligt, at det ikke kunde opdages eller bevises, saa vare de i Sikkerhed; men i andet Fald kunde denne Deeltagelse i Insurrectionen vel ogsaa blive anseet og straffet som Landsforræderi.

skulle see — tildeels afhjulpen ved en heldig Expedition: Iblandt andre nordlige Chefer, som, under det almindelige Oprør, forbleve troe imod Georg den Første, var den mægtige Jarl af Sutherland, som ved den første Efterretning om Insurrectionen, strax havde begivet sig tilføes fra Edinburg til sit befæstede Slot, Dunrobin, for at samle sine Vasaller. For nu at forsyne disse med Waaben, lod han et Skib blive ladet i Leith med Skydegeværer og andre Waaben, og beordrede Skipperen at seile til Dunrobin med denne Ladning. Men da Skipperen fik Modvind, kastede han Anker ved Burntisland, som ligger i Havbugten Forth paa Kysten af Fife, hvor han havde sin Familie og sit Hjem. Han vilde derfor benytte sig af denne Leilighed til at see sin Kone og sine Born, førend han reiste videre. Den forhen omtalte Sir Sinclair, hvis Familie-Gods laae paa Kysten af den samme Havbugt, fik Underretning derom og foreslog en Plan til at bemægtige sig disse Waaben, ved hvis Udførelse han udviste baade Talent og Virksomhed; og det var ogsaa den første Gang at Insurgenterne havde viist Prøve paa nogen af Delene. Sinclair, med et Følge af omtrent 80 Ryttere og en Mængde Transport-Helle, drog ud fra Perth om Aftenen i Tusmørket, og for at Ingen skulde gjette hvor han vilde hin, tog han ad en Omvei til Burntisland. Han kom aldeles uventet og ubemærket til denne lille Søestad, og endssjøndt Skibet strax blev halet fra Havnen ud paa Reden, indhentede han det dog ved Hjælp af nogle Waade, entrede det og bemægtigede sig alle Geværerne, som beløb sig til tre hundrede. Mar dækkede, efter Aftale, Tiltagetoget, ved at lade et Corps af 500 Høilændere rykke frem til Auchtermole, Halvveien imellem Perth og

Burntisland. Sinclair, som en gammel Officeer, der var bekendt med den sædvanlige Krigs-Disciplin, var meget misfornøiet med disse frivillige Troppers euordnede Opførsel. Han kunde ikke overtale de Herrer, der udgjorde hans Escadron, til at holde ordentlig Vagt og udsende Vedetter; ei heller kunde han afholde dem fra at flokkes i Kroer og Whuse for at drikke. Da Toget drog hjem igjen, vare der Adskillige af dem, som uden Tilladelse brøde deres Geleider og reed bort, enten for at besøge deres egne Boliger, naar disse laae nær ved Weien, eller for at more sig med at plage og drille de presbyterianske Præster, der boede i Nærheden. Da han kom til Nuchtertoole blev Uordenen endnu større. Det høilandiske Detachment, hvoraf Mange vare Mar's egne Folk fra Deeside, havde brudt deres Geleider og vare adspalttede omkring i Omegnen for at plyndre Bønderne. Da Sinclair fik en høilandisk Officeer til at befale dem, at lade det være og vende tilbage til deres forladte Fane, negtede de at adlyde, og der var intet andet Middel til at faae dem derfra, end ved at udsprede det Rygte, at Fiendens Dragener nærmede sig. — Det hjalp: de samledes da med en vidunderlig Hurtighed og lode sig føres tilbage til Perth, med de erobrede Vaaben, hvilket dog bidrog noget til at afhjælpe Mangelen paa denne vigtige Artikkel i Insurgenternes Armee.

Men mere endnu, end Mangelen paa Vaaben, følte man Savnet af en dulg General, der forstod at lægge en Plan for Felttoget, passende for hans Stilling og for hans Troppers Karakter, og vidste at udføre den med Fasthed, Hurtighed og en afgjørende Myndighed. Generallerne Hamilton og Gordon, som begge vare tilstæde i Mar's Armee, vare Mænd af nogen militair

Erfaring; men de manglede aldeles dette alt omfattende Geni og hurtige Overblik, der udfordres for saavel under hele Felittoget, som i Slagets Hede, at combinere og udføre de rigtige Manøvrer; og Mar selv synes — som vi forhen have bemærket — at have været ubekjendt endogsaa med de simple og mecaniske Dele af Krigerens Sag. Han synes at have tænkt, at den vigtigste Deel af hans Arbejde var gjort, naar Insurrectionen var begyndt, og at naar den blot een Gang var sat i Gang, saa vilde den siden gaae af sig selv, og Insurgenternes Antal saaledes forøges, at al Modstand imod dem maatte blive umulig. Han vidste at den største Deel af Jacobiterne i Vst-Lothian, saavelsom de i Grevskaberne Dumfries og Lanark, vare færdige til paa første Bink at stige til Hest; men de vare adskilte fra hans Hær ved Floden og Havbugten Forth, og kunde maaskee behøve Hjælp og Beskyttelse af ham, naar de skulde samle deres Folgesvende. Montrose eller Claverhouse vilde ikke have taget i Betænkning, med halv saa stor en Hær, som den Mar allerede havde samlet, at marschere lige til Stirling og tvinge Hertugen af Argyle, som endnu neppe havde 2000 Mand, til enten at sloaes, eller at trække sig tilbage, hvilket maatte have aabnet Lavlandene og Grændselandene for Insurgenternes Operationer. Men saa stort var Hertugens navnkundige Rygte som General, at Mar vovede ikke at binde an med ham, førend han havde faaet al den Forstærkning, han kunde vente fra de nordlige og vestlige Districter *). Han haabede at han,

*) Men Mar forglemte, at imedens han udsatte sit Angreb, for at oppebie den forventede Forstærkning, gav han ogsaa sin Modstander Tid til at forstærke sig.

ved en stor Overlegenhed i Antal, skulde veie op imod hans udmærkede Modstanders bekjendte militaire Duglighed.

Men da det alligevel var af stor Vigtighed for Mar, at tænde og udsprede Insurrectionens Luer i Lavlandene, besluttede han, at endskjøndt Argyles Tropper og tage Stilling standsede hans egen Hoved-Bevægelse, skulde denne Hindring dog ikke hindre ham fra at forsøge en Diversion, ved — under al Refico — at affende et betydeligt Detachement af sin Hær ind i Lothian, for at understøtte og opmuntre sine jacobitiske Benner paa den anden Side af Forth. Hans Plan var at samle en Deel smaae Ekibe og Baade ved Fife, paa den nordre Side af Havbugten, og sende dem tværs over Vandet, med en Afdeling af Armeen, som da skulde lande et eller andet Sted paa Kysten af Wst-Lothian, hvor Wind og Leilighed bedst vilde tillade det; og skulde derpaa forene sig med de Misfornøiede, hvor de maatte finde dem i stærkest Antal. Men førend vi kunne fortælle Udsaldet af denne Expedition, maae vi forlade Mar og hans Armee, for at beskrive den Fremgang Insurrectionen havde gjort i den sydlige Deel af Skotland, og i det Nordre af England, hvor den allerede ogsaa var udbrudt.

Ottende Capitel.

Insurrectionens Fremgang i det sydlige Skotland. — En sørgelig Tildragelse i Hepburn af Feiths Familie. — Jacobiterne ved den vestlige Grændse gjøre Opstand, under Kenmures Anførsel, og de i det Nordre af England, under Forsters. — Disse to Partier forene sig. — Mar vedbliver at have sit Hoved-Kvarteer i Perth; han erholder Forstærkning. — De vestlige Glaner udsætte deres Opstand. — Mar udsætter ligeledes sine offensive Bevægelser. — Mac-Intosh gjør Landgang i Lothian, hvor han, ved Kelso, forener sig med Kenmure og Forster. — De holde Krigsråd, for at bestemme en Operations-Plan.

De samme falske Rygter — om et Angreb fra Frankrig, om al den Undsætning af Tropper, Waaben, Ammunition og Penge, som man havde at vente ved den nær forestaaende Landgang af Prætendenten, der skulde komme for at belønne sine Venner og straffe sine Fiender, og endelig om den almindelige Misfornøielse og Insurrectionens-Aand i England — som havde ophidset det nordlige Skotland til at væbne sig og gjøre Opstand, havde ogsaa virket paa den jacobitiske Adels i det sydlige Skotland og i de tilgrændsende nordlige Egne af England, hvor der endnu fandtes mange catholske Familier og andre Indvaanere, der vare den landflygtige Kongefamilie hengivne. Førend det ved disse gunstige, men falske Rygter opvakte Haab var forsvundet, kom den sandere Efterretning; at Jarlen af Mar havde opreist Jacob den Ottendes Bane i Høilandene. Kort derefter erfarede man, at han havde sat sig i Besiddelse af Staden Perth, at mange Adelsmænd af høi Rang og stor Indflydelse havde forenet sig med ham og at hans Hær stedsse voksede i Antal.

Der fandtes, saavel i det nordlige England, som i det sydlige Skotland mange Mænd, der længe havde erklæret sig for at være den stuartske Families troe og underdanige Tilhængere; disse Mænds Ivet for den stuartske Sag maatte naturligviis fremskyndes ved Efterretningen om Mar's Foretagender i det nordlige Skotland; thi de flammede sig ved at sidde stille, medens en saa kjæk Anstrengelse, til Fordeel for det stuartske Huus, allerede var begyndt af en meget stærkt Parti og af en Armee, der var meget større end nogen af dem Montrose eller Claverhouse havde commanderet, og som fornemmeligt bestod af det samme Slags Tropper, i hvis Spids hine Generaler saa ofte havde seiret. I de fleste Districter af disse Lande mærkede man derfor tydelige Ytringer af disse convulsiviske Trækninger, der foregaae Udbruddet af en Borgerkrig, lige om de Symptomer eller Naturphenomener, der forkynde et nær forestaaende Jordbælv. Dertil kom at andre Omstændigheder bidroge til at bestemme de Tvivlsraadige og sætte Mod i de Frygtsomme. De virksomme Forholdsregler Regeringen besluttede at tage, ved at arrestere alle mistænkte Personer, saavel i England, som i det sydlige Skotland, nødte de erklærede Jacobiter til at fatte en afgjørende Beslutning, da de enten maatte udsætte deres Personer og Formue for de Farer, der følge med en Borgerkrig, eller deres Karakterer for den Beskjæmmelse og Breddelse: at de, naar det kom an paa at handle, misligholdt alle de Løfter og Forsikringer de havde givet, saalænge de levede i Fred og Sikkerhed. Disse Betragtninger bragde derfor enhver især til at fatte en med hans Karacteer overeensstemmende Beslutning: Nogle underkastede sig Arrest, for at skaffe Liv og Formue.

Andre grebe til Waaben og vovede Alt, for at forsvare de Grundsætninger de een Gang havde vedkjendt sig. De Herrer, der valgte denne sidste, mere hæderlige, men maa-
ske mindre kloge Forholdsregel, begyndte at forlade deres Hjem og samlede sig i saadanne Corps, der kunde sætte dem istand til at gjøre Modstand imod Vrigheden, eller imod de Tropper, den sendte for at arrestere dem.

Denne Borgerkrig begyndte med en meget tragisk Begivenhed i Lord Hepburn af Keiths Huus. Denne Adelsmand og hans Familie hørte til dem, der i Wils-Lothian vare det Stuartiske Huus særdeles hengivne, og han besluttede at gjøre sin yderste Anstrengelse i den sig nærmende Kamp. Han havde adskillige Sønner, med disse og med sine Tjenere havde han besluttet at forene sig med en Trep Cavalleri, der skulde oprettes i Wils-Lothian, under Jarlen af Wintons Commando. Da denne Lord Keith stod i stor Agtelse i Omegnen, ansaae Modpartiet det for en Sag af Bigtighed, at hindre ham i at vise et Exempel, som let kunde finde almindelig Efterlignelse. Derfor besluttede Sir Hepburn af Humble og Doctor Sinclair af Hermandston at arrestere Lord Keith og begave sig i denne Hensigt, med et Parti af Landmilitsten tilhest hen til hans Bolig, om Morgenens, den 8de October 1715. Tilfældigviis var det just den selv samme Morgen, som Keith havde bestemt at drage ud, og alle Forberedelserne til dette Tog vare gjorde den foregaaende Aften. Familien havde samlet sig før Afskeden ved Frokost-Bordet, hvor man bemærkede, at een af Lord Keiths Døttre havde et mere bedrovet og utro-
steligt Udseende, end hendes Faders og Brødres Afreise til et langt og usikkert Tog syntes at kunne foranledige, paa en Tid da det smukke Kjon var ligesaa enthu-

fiastiff i politiske Anliggender som Mændene. Miss Keith lod sig let overtale til at fortælle Uarsagen til sin Frygt: Hun havde drømt, at hun saae sin yngste Broder, en meget haabefuld og almindelig agtet Yngling, blive skudt af en Mand, hvis Ansigtstræk havde gjort et uforglemmeligt Indtryk paa hende, og at hun havde seet sin Broder ligge død paa Gulvet i det Værelse, hvori de da vare forsamlede. Fruentimmerne i Familien lyttede opmærksomt til denne Drøm og begyndte at drage Slutninger deraf; men Mændene loe og søgte at gjøre Drømmeriffen latterlig. Hestene bleve sadlede og trukne ud i Gaarden, da man pludseligt blev vaer et Parti tilhæst, som nærmede sig over den jevne Grund, der laae lige for Vaaningshuset og blev kaldet: Keiths Slette. Porten blev lukket; og da Doctor Sinclair, som var den virksomste Agent i Sagen, havde tilkjendegivet sit Erinde, og blev anmodet om at fremvise sin Ordre, rakte han ind ad Winduet en Guldmagt fra Marquien af Tweeddale, som havde Commandoen i det District. Lord Keith gav denne Guldmagt tilbage med Foragt og erklærede, at han havde ifinde at forsvare sig; han steg derpaa tilhest inde i Gaarden, tillige med sit Følgeskab, og gjorde et Udsald, for at bane sig Vej. Keith, selv i Epidfen, affyrede en Pistol i Luften og angreb Sinclair med draget Sværd. Landmilitsen affyrede derpaa en Salve, og Keiths yngste Søn blev dræbt paa Stedet. Søsteren saae den tragiske Scene fra Winduet, og saa længe hun levede paastod hun, i Drabsmandens Ansigtstræk at have gjenkjendt den samme frygtelige Person, hun havde seet i sin Drøm. Liget blev bragt ind i det Værelse, hvor de nyligt havde spist Frokost; og efter at Keith paa en saa haard Maade havde offret til Borger-

Krigens Dæmon, reed han bort med sit øvrige Følge, for at forene sig med Insurgenterne *).

Doctor Sinclair blev i Almindelighed badlet fordi han af sin Parti-Iver havde ladet sig forlede til et præ-

*) Forfatteren siger: »at denne Tildragelse er omtalt i de fleste historiske Beretninger fra den Tid, da den passerede; men at han meddeeler de særdeles Biomstændigheder, der ledsagede den, efter den mundtlige Fortælling, han derom har hørt af Lord Keiths egne Descendenter, med hvilke han længe har levet i en nøie venstabelig Forbindelse.«
— Men naar man betænker, at mere end et Aarhundrede var forløbet fra den Tid da denne Tildragelse fandt Sted, førend Walter Scott udgav sit Fædrenelands Historie, saa er det meget sandsynligt, at det Sande i Historien, ved den mundtlige Tradition, kan have faaet adskillige urigtige Tilføjninger. De Descendenter af Lord Keith, der have meddeelt Forfatteren disse Biomstændigheder, kunne neppe have været Dienvidner, og ere altsaa mindre paalidelige. Men alt det Vidunderlige i den her fortalte Drøm bortfalder aldeles, naar man antager den lille Forskjel — som synes meget rimelig — at Miss Keith ikke har havt den omtalte Drøm, førend efter at hun havde seet den tragiske Scene. Naar flere af de fjendtlige Ryttere fyrede paa een Gang, kunde Miss Keith neppe vide, hvo af dem, der var Drabsmanden; men et særdeles barskt Ansigt iblandt dem kan især have tiltrukket sig hendes Opmærksomhed, og dette Ansigt kan derfor igjen have viist sig for hende i Drømmen. En saadan rimelig efterfølgende Drøm kan siden, ved at fortælles flere Gange af Folk, der have et Hæng til det Vidunderlige, være bleven omfået til en foregaaende Drøm. — Månge af Oldtidens foregivne mærkværdige Spaadomme have vist nok det tilfældes med denne Fortælling, at de ere flevne længe efter den Tid, da de forudsagte Begivenheder vare passerede.

sonligt Angreb paa en Mand, der var hans Nabo og familiaire Ven. Han undskyldte sig med den Forsikkring, at hans Hensigt var at frelse Keith fra de farlige Følger, som han ved sin ubestindige Nidkjærhed for det stuaertiske Huus, var nær ved at paadrage sig selv og sin Familie. Men Sinclair burde have været belavet paa at vente, at en modig Mand med Baaben i Hænderne vist nok vilde sætte sig til Modværge imod en saa voldsom Maade at afholde ham fra hans Ubestindighed. Og den der gjør Forsøg paa — enten i Religionen eller i Politiken — at gjøre Profelytter ved Evang, maa anses skyldig i de Følger, en saadan Voldsomhed rimeligvis kan have. Keith, hans Sønner og øvrige Følge forenede sig derpaa med andre jacobitiske findede Adelsmænd i Nabolaugene, hvorefter de (50 til 60 Mand i Tallet) styrede deres Cours vestligt henimod Grændserne, hvor et betydeligt Parti havde væbuet sig for den samme Sag.

Anførerer for disse øst-lothianske Tropper var Jarlen af Winton, en ung Adelsmand paa 25 Aar, som siges at have været underkastet en til visse Lidelser indtræffende Sindssvaghed eller Afsindighed, der havde en Liighed med Maanedssyge. Hans Liv havde været mærkværdigt ved nogle besynderlige Særheder, som for Exempel: at han levede længe, som Bølgetrækker og Medhjælper hos en Grovmed i Frankrig, uden at have nogen Communication med sit Fædreland, eller med sin Familie. Men dersom vi bedømme Lord Winton efter hans Opførsel under Rebellionen, synes han at have udvist mere Forstand og Klogskab, end de fleste Andre, der vare engagerede i dette uheldige Foretagende. Disse Insurgenter fra Lothian forenede sig snart med de to større

sydlige Insurrectioner, der fandt Sted, den ene i Dumfrieshire og Galloway i Skotland, og den anden i Northumberland og Cumberland i England.

Paa den vestlige Grændse af Skotland vare mange Familier, som vare baade Jacobiter og Catholicker, og altsaa, ved et dobbelt Baand, bundne til den lovlige Arving efter Jacob den Syvende, der med Rette kan siges at have tabt sine Kongeriger for den catholske Religions Skyld. Iblandt disse var Jarlen af Nithisdale den, der meest naturligt maatte ansees som Anfører for dette Parti; da han i sin Person forenede Repræsentationen for de to adelige Familier: Herries og Maxwell; men Vicegreven Wilhelm Kenmure i Galloway blev foretrukken til Chef for dette Parti, fordi han var en Protestant; da man — som forhen bemærket — ikke ansaae det klogt at give Catholickerne nogen høi Ansættelse i denne Sag, formedelsst den Forargelse deres Ansættelse kunde give Anledning til. Mange andre Adelsmænd i Nærheden vare villige til at vove Liv og Formue for denne Sag. Kenmure, som de valgte til Anfører, var en Mand, der baade besad Mod og Forstand. Han var vel bekendt med civile Forretninger, men aldeles ukyndig i Krigskonsten.

I Begyndelsen af October 1715 var Insurrections-Planen kommen saavidt til Modenhed, at Insurgenterne fra Galloway, Nithisdale og Annandale fattede den Plan, ved et pludseligt Angreb, at sætte sig i Besiddelse af Staden Dumfries. Denne Stad var beskyttet paa den ene Side ved Floden Nith; men paa de andre Sider kunde den ansees som aaben. Men saavel Indvaanernes, som de whiggiske findede Adelsmænds Iver og Narvaagenhed tilintetgjorde dette Foretagende, som, hvis det havde faaet et heldigt Udfald, maatte have givet Insur-

geuternes Baaben Anseelse. Den Overstcommanderende i Grevskabet Dumfries samlede, deels selv og deels ved sine udsendte Subalterner, alle stridbare Mænd i sit District og bragde adskillige store Corps ind i Staden Dumfries, for, hvis det behøvedes, at hjælpe til at forsvare Staden. Junker Robert Corbette, Borgemeister og Stadshauptmand i Dumfries, sammenkaldte Borgerne og stillede sig i Spidsen for dem. Han holdt en Tale til dem, der især var beregnet paa at indskyde dem Tillid. Han erindrede dem om, at det var baade deres Love og deres Religion de skulde forsvare, og at de derfor vare i det samme Tilfælde, som Israellitterne da de bleve førte af Joshua imod de vantroende Beboere af Canaans Land. „Ikke desto mindre,“ sagde han, „da jeg som er eders uværdige Anfører, ikke kan gjøre Paastand paa nogen saadan guddommelig Besejttelse, som den Muns Søn havde, saa vil jeg ikke paatage mig at befale Eder at udrydde eders Fjender af Jorden, saaledes som Gud i en særdeles Aabenbaring befalede Israels Dommer. Men tværtimod vil jeg alvorligt anmode Eder om, at bruge eders visse Seier med Mildhed og Maadehold; thi I bør erindre at disse mislede Personer, som ere eders Modstandere, ere dog eders Landsmænd og Brødre“^{*)}. Denne Tale, som ikke yttrede nogen Tvivl om Kampens heldige Udfald; men alene formanede dem til at gjøre en maadeholdende

*) Man kan see af den gode Borgemeisters Tale, at han var beløst i Bibelen. — Men det var at ønske: at alle Anførere i Borgerkrige vilde indprente deres Underhavende denne ovenanførte gode Grundsætning og vaage strengt over dens Efterlevelse.

Brug af den visse Seier, havde en stor Virkning til at sætte Mod i den skarpsindige Borgemeisters Tropper; og han drog derpaa ud for, i Forening med de fra Lands det ankomne Hjelpetropper, at tage en Stilling, der kunde dække Staden for et overrumplende Angreb.

Den 13de October marscherede Lord Kenmure med omtrent 150 Ryttere fra Moffat, for at tage Dumfries i Besiddelse; men da han fandt Regeringens Venner saa aarvaagne og saavel b.lavede paa at imodtage ham, indsaae han snart, at det vilde være et daarligt Foretagende, med et saa ringe Antal Cavallerister at bestorme en By, hvis Borgere havde besluttet at gjøre Modstand. Han trak sig derfor med sit Cavalleri tilbage til Moffat og derfra til Langholm og Hawick. Derfra droge de imod Mælen, for at forene sig med de adelige Herrer i Northumberland, der havde væbnet sig for den samme Sag; og til hvilke vi altsaa nu maae henvende vor Opmærksomhed.

I England havde vistnok en farlig og vidt udstrakt Insurrections-Aand fundet Sted strax efter Dronning Anna's Død; men Regeringens virksomme Anstrengelser, for at dæmpe dens Udbrud, havde været saa store overalt, at denne Oprørs-Aand allevegne var undertrykket, eller idetmindste forstyrret. De Studerende ved Universitetet i Oxford vare mistænkte for at være meget misfornøiede med det hanoveranske Huses Thronbestigelse *).

*) Og denne Mistanke var ikke ugrundet; thi Pluraliteten af de herværende Studerende vare Adelsens Sønner, som studerede Jura, og hvoraf de Fleste fra deres Fædre, havde arvet jacobitiske Grundsætninger. Disse unge adelige Herrer's Fremtids-Bestemmelse var enten det

Derfor bemægtigede Regeringen sig der, saavelsom i Båth og andre Steder i de vestlige Districter, en betydelig Mængde Heste, Waaben og Krigsforraad. Desuden lod Regeringen de Fleste af de torysksindede Adelsmænd, som vare mistænkte for at have farlige Hensigter, arresteres, og Nogle af dem overgave sig selv paa Regeringens Opfordring. Iblandt disse var Sir Wilhelm Wyndham, som var een af de vigtigste Formænd for Højserkens Tilhængere*).

Torperne i Northumberland og Cumberland, som vare i en større Afstand fra Regeringens Magt, vare mere tilbøielige til at lade deres Følelser udbryde i Handling. Desuden havde Efterretningerne om Mar's Foretagender en stor Indflydelse paa dem; og endskjøndt Mar's Armee vare stor nok til at den kunde have udrettet mere, end den nogentid gjorde Forsøg paa, saa blev dens Antal dog, ved det almindelige Rygte, udgivet for meget større, end det virkelig var. Den ulykkelige Jarl af Derwentwater, som spillede en saa vigtig Rolle i denne kortvarige Kamp, var beslægtet med den landsflygtige Konges Familie, og hans Kone var ogsaa meget entusiastisk for deres Sag. Som en ivrig Catholic

juridiske eller det militaire Fag; men Unionen og den deraf følgende Tingenæs Orden gav dem nu mindre Udseende til at gjøre Lykke som Jurister; derfor vare de saa meget desto villigere til at gribe Sværdet, hvilket de formodentligt ogsaa forstode at bruge; ligesom man ei heller kan tvivle om, at disse Herrer jo vare forsynede baade med Heste og Waaben.

*) Man kan ikke negte at disse Regeringens Forholdsregler vare kloge og virksomme — om de just ikke vare saa ganske lovmæssige og retfærdige.

ansaae han det desuden næsten for en Forbrydelse at forblive fredelig og uvirksom ved denne Leilighed. Thomas Forster af Bamborough, Medlem af Parlamentet, som Deputeret for Grevskabet Northumberland, var ligeledes den jacobitiske Sag hengiven, og da han bekjendte sig til den engelske Kirkes Lære, blev han af de engelske Insurgenter valgt til Øverstcommanderende af samme Marsag, som den hvorfor de skotske Insurgenter foretrak Lord Kenmure for Jarlen af Northdale. Da Ordre blev udstædt af Regeringen til at arrestere Jarlen af Derwentwater og Sir Forster, skjulde de sig i nogle faa Dage hos Deres Benner i Northumberland, indtil en almindelig Raadsforsamling kunde blive holdt af de fornemteste Lorper i det Nordre af England. Denne Forsamling fandt Sted hos Sir Fenwick af Bywell, hvor de besluttede at forene sig i et Corp3 og hellere prøve deres Lykke i Kampen, end roligt at underkaste sig den Skjæbne, de forudsaa: at blive særskilt arresterede og saggivne for Landsforræderi, en Beskyldning de vanskeligt skulde kunne fralægge sig *). Forster samlede derfor, ved et Sted, kaldet Greenrig, omtrent 20 Ryttere.

*) Ja vistnok vanskeligt! — Thi i slige politiske Trætter har den Stærkeste altid Ret; og det er netop een af de uslykkeligste Følger af Borgerkrigen: at naar Landet deler sig imellem to Prætendenter, der stride om Kronen, bliver Resultatet altid, at det overvundne Parti bliver anseet for Rebellere og straffet som Landsforrædere, uden Hensyn til hvilken af Prætendenterne, der havde den lovlige Ret til Thronen. — Undertiden kunde det vel hændes, at Ingen af Dem havde nogen anden Ret eller Afkomst, end den de enten selv, eller deres Forfædre have tilkranet sig ved Magt eller List.

Med disse begav han sig til det Øverste af et høit Bjerg, kaldet: Vandfaldene (The waterfalls) hvor de bleve forenede med Lord Derwentwater. De vare da henimod 60 Ryttere og fortsatte deres Rei til den lille Stad, Rothburry, og derfra til Warkworth, hvor de udraabde Prætendenten som Kong Jacob den Tredie af England. Den 10de October marscherede de til Morpeth, hvor de imodtoge saa stor Forstærkning, at deres Corps da bestod af 300 Cavallerister — det høieste Antal de nogeninde opnaaede. — Nogle af disse Herrer vare dog forblevne ubestemte lige indtil det sidste Dieblik. Iblandt disse var Hans Hall af Otterburn. Han bisvaanede endogsaa et Møde i den saakaldte Fjerdingaars-Forsamling (The quarter sessions) som blev holdet i Alnwick af Fædsdommerne, i den Hensigt at dæmpe Oprøret; men han forlod Forsamlingen med en saa stor Tilfærdighed, at han forglemte sin Hat paa Bænken; og derfra tog han lige hen til det ulykkelige Møde ved Waterfalls.

Insurgenterne i det nordlige England kunde ingen Fodfolk tilveiebringe, endskjøndt der var Folk nok, der tilbød sig til deres Tjeneste; thi de havde hverken Waaben at udruste dem med, eller Penge at betale dem med. Denue Mangel paa Infanteri var den fornemmeste Aarsag, hvorfor de ikke strax gjorde et Angreb paa Newcastle, saaledes som det, efter deres første Plan, var bestemt. Men endskjøndt Staden ikke var regelmæssigt befæstet, var den dog omringet af en høj Steenmuur og gammelbogs Porte. Magistraten, som var nidkjær paa Regeringens Side, lod Portene tilmure og oprettede et Corps af 700 Voluntairer til Stadens Forsvar. Waadsmændene, som bruges til Transporten af Kullene

paa Lynesfloden, tilbøde at forøge dette Antal med 700 Mand endnu; og een eller to Dage derefter ankom General Carzenter med en Deel af de Tropper, hvormed han siden angreb Insurgenternes. Efter denne sidste Forstærkning opgav Forster alt Haab om at tage Newcastle ved en Overrumpling. Omtrent paa samme Tid lykkedes det en Adelsmand, ved Navn Lancelot Errington, ved en ligesaa vel udtænkt, som vel udført Krigslist, at overraske og tage det lille Fort, der ligger paa Den: Holy-Island, hvis Besiddelse kunde have været meget nyttig for Insurgenterne, til dersaa at vedligeholde deres Forbindelse med fremmede Lande. Men dette Glimt af Baabenlykke forsvandt ligesaa hurtigt, som det viste sig; thi førend Errington kunde imodtage den nødvendige Udsætning af Mandskab og Provision, afsendte Gouverneuren i Berwick en Afdeling af 30 Soldater og omtrent 50 Voluntairer, som vadede over Sandrevlerne, da Vandet var lavt, angreb det lille Fort og tog det med Storm. Errington blev saaret og tagen tilfange, men undslap siden af Fængslet.

Dette mislykkede Foretagende tilligemed den Efterretning, at Tropper rykkede frem for at undsætte Newcastle, bestemte Forster og hans Folgesvende til at forene sig med Viceguvernøren af Kenmure, og de under hans Commando værende skotske Insurgenter. Forster afsendte i den Anledning en Expres, som traf Kenmure i Nærheden af Hawick, i et Dieblis da hans lille Bunde, af omtrent 200 Mand, havde næsten besluttet at opgive deres begyndte Foretagende; men da de fik dette Budskab, fra Forster, besluttede de dog at forene sig med ham ved Rothburry, hvor disse to Insurgents-Corps der paa mødtes den 19de October og betragtede hinandens

militaire Holsbning og Udrustning med en ængstelig Følelse af blandet Haab og Frygt. Tropperues almindelige Karakter og Stemning var eens; men Skotlænderne syntes bedst belavede paa at udholde et Slag: de reed paa stærke, modige Heste, skikkede til at gjøre Angreb med, og endstjøndt Rytterne selv vare kun maadeligt disciplinerede, vare de vel væbnede med det Slags Bredsværd, som den Gang vare almindelige overalt i Skotland, og vare forsynede med de saakaldte Kurves Haandgreb, (det vil sige Haandgreb med Parer-Plader, der beskytte Haanden). De engelske Herrer derimod reed paa lette og flygtige Heste af ægte Blod-Race; Heste, der vare bedre skikkede til et Beddeløb, eller til et Jagt-Parti, end til at bruges i Slaget*). Der var ogsaa iblandt Englænderne en stor Mangel paa Krigs-Sabler, Stangbidler og især paa Sværd og Pistoler; saa at Skotlænderne vare tilbøielige til at drage det i Tvivl, om Folk, der vare saa godt equiperede til at tage Flugten og saa slet udrustede til Kamp, kunde imodstaae den Fristelse — i Tilfælde af et fiendtligt Angreb — at foretrække Sikkerhed for Fare, redde sig ved Flugten og lade sine andre Krigskammerater i Stikken. Erindringen om deres Mangel især paa Sværd eller Kaarder, idetmindste paa saadanne Sabler, som ere bedst skikkede til Cavalleri-Tjeneste, er opbevaret ved følgende Anekdote: Man siger, at da de rykkede ind i Staden Wooler brugte deres An-

*) Man seer at Forfatteren har havt den gammeldags — men uden Tvivl rigtige — Tro om de hurtigløbende Race-Hestes Brugbarhed, hvor det gjælder Styrke og vedholdende Anstrengelse.

fører følgende Commando = Ord: Mine Herrer! de som have Sværd, træk Sværdet!" Hvortil en Person i Troppen svarede med det satiriske Spørgsmaal: „Og de som ingen Sværd have, hvad skulle de gjøre?" Da Føster ved Hjælp af een af sine underhavende Capitainer, ved Navn Douglas, havde aabnet sig en directe Communication med Mar's Armee, foreskrev dette Føsters Sendebud, at de Engelske vare villige til at give Heste af Værdi 50 Pund, som den Gang var en anseelig Priis, for saadanne Sværd, som paa den Tid brugtes af Hoilænderne.

Det maa ogsaa her bemærkes, at de Cavallerister, der stode under Føsters Commando, bestode af fire Corps eller Afdelinger, hvoraf de to, som Lord Derwentwater og Lord Widdrington havde tilveiebragt, vare, ligesom de skotske Escadroner, sammensatte af Adelsmænd, deres Slægtninger og andre undergivne Tilhængere. Men de andre to af disse Escadroner vare betydeligt forskjellige fra de første to, i Henseende til de Indviders Rang og Karakter, hvoraf de vare sammensatte. Den ene havde til Formand, eller Capitain, en vis Hans Hunter (John Hunter, egentlig paa Dansk: Hans Jæger) som baade var Bonde, eller simpel Landmand ved Grændserne og tillige havde drevet Smughandel. Den anden Formand heed Douglas (den samme Capitain Douglas, vi nyligt have omtalt). Han var bekjendt for sin udmærkede Færdighed og Held i at opsoge og tilveiebringe Waaben og Heste, en Haandtering, han skal have forstaaet at udøve ogsaa til andre Tider, da ingen Insurrection fandt Sted. Under disse to sidstnævnte Escadron = Chefers Commando fandtes optaget mange Personer, der havde et slet Rygte og havde levet enten af Smughan-

del af en anden ved Grændserne brugelig Næringsvei, som man der kaldte Hestefangst*) Dog fegtede disse letsindige og berøgte Personer med et urokkeligt Mod ved Prestons Barricader.

Kenmures og Færsters Bevægelser bleve nu bestemte ved de Efterretninger, at et Detachement fra Mar's Armee var bleven sendt tværs over Havbugten Forth, for at forene sig med dem, og derfor maae vi nu vende tilbage til Insurrectionen i det Nordre og omtale dens Bestræbelser for at udvide sig og sætte sig i Forbindelse med de Insurgenter, der havde grebet til Vaaben ved Grændserne. Jarlen af Mar havde strax, da han rykkede ind i Perth, besluttet at sende en Afdeling af sin Hær over Bandet ind i Lethian, for at opmuntre de der værende Jacobiter til at gjøre Opstand, og havde foresat sig at overdrage Commandoen over denne Expedition til Sinclair. Men da han ved saaledes at dele sine Tropper, maatte have svækket sin egen Hoved-Armee betydeligt, og muligt derved kunde have udsat sig for et uvelkomment Besøg af Hertugen af Argyle, saa udsatte han Udførelsen af denne Plan indtil han dertil havde faaet tilstrækkelig Undsætning, som nu ogsaa rykkede stærkt ind i Perth fra alle Kanter: — Fra det nordlige Skotland ankom Marquien af Huntly, een af de Mægtigste iblandt de Sammensvorne; han bragte til Hovedhæren i Perth en Forstærkning af henimod fire tusinde Mand, bestaaende af baade Fodfolk og Cavalleri, baade Lavlændere og Høilændere. Dagen før havde Jarlen Marischal bragt sine Underhavende, bestaaende af omtrent 80 Ryttere. Disse to Adelsmænds

*) Men hvis rette Navn formodentlig var: Hestetyveri.

Ankomst bragde nogen Uenigheds Æed ind i Leiren. Marischal gav Huntly en gyldig Rådsag til at finde sig fornærmet, idet han stræbde at fralokke ham en Deel af hans Folgesvende; ved hvilken Handling Marischal ikke udviste Prove paa den Visdom, man kunde fordre af hans modne Alder; men snarere en meget ung Mand's Ubefindighed. Anledningen dertil var følgende: — Mac-Phersonerne, en meget modig og tapper Stamme, hvis Chef heed Cluny Mac-Pherson, vare i Besiddelse af nogle Jordstrækninger, der tilhørte den gordoniske Familie; da de altsaa i denne Henseende vare Gordons Vasaller, stillede de sig naturligviis under hans Æns, Marquien af Huntlys Fane. Marischal stræbde at overtale denne Stamme til at forlade Huntlys Fane og stille sig under hans. Som Grund til dette Forlangende beraabte han sig paa, at han, formedelst sit Tilnavn, Keith, var den naturlige Chef for det gamle saakaldte Chhattans Forbund*), som Mac-Phersonerne altid havde gjort sig en Ære af at henhøre til. Man siger endogsaa at Mar skal have bifaldet og understøttet Marischals Forbring, fordi han hemmeligt ønskede, at ned sætte Huntlys Magt og Anseelse, ved at formindske Antallet af hans Underhavende. Denne besynderlige Strid giver en mærkelig Ekildring af de smaalige Hensyn, der bestjæftigede disse Insurgenter. Men Mac-Phersonerne, endstjondt de ellers i Almindelighed just ikke vare de lydigste Vasaller, anstaae de dog de gode Landstrækninger, de havde i Forpagtning af Gordon, for en bedre Grund til at hylde ham som Lehnsherre, end

*) Som forhen er omtalt: see den nyere Skotlands Historie. 2 Deel. Pag. 189.

at lade sig overtale af Marischals etymologiske Argumenter; de erklærede derfor at ville forblive ved den Fane, under hvilken de vare dragne i Felten.

Der indtraf ogsaa en anden Omstændighed, der strax i Begyndelsen af Insurrectionen bidrog til at give Huntly Afsmag for et Foretagende, hvorved han ikke kunde haabe at vinde noget; men derimod, som Gordons ældste Søn, udsatte sig for at tabe en fyrstelig Besiddelse og en Hertugs Titel. Foruden tre Escadroner Cavalleri, bestaaende af Adelsmænd, fornemmeligt af hans egen Familie og Navn, alle forsynede med gode Heste og vel bevæbnede, havde Huntly bragt med sig i Felten en fjerde Escadron af noget over halvtredstindstyve Mand, som han kaldte let Cavalleri, endstjøndt de vare aldeles uskikkede til den lette Cavalleri-Tjeneste i den saakaldte: lille Krig, som den Benævnelse egentligt har Hentydning til. En Satiricus beskriver disse lette Cavallerister, som bestaaende at store, laskede Bængler, med Bønderhuer og uden Støvler, ridende paa smaae, langhalede Nordbakker, med Skydegimer istedetfor Bidler; Hopperne meget større end Hestene, og istedet for Pistoler, vare de væbnede med store rustne Musketter, hængende i Reeb paa deres Kng. Disse klodsede Hoppere opvakte en Grad af Spøg og Latter iblandt de mere civiliserede sydlige Herrer, som man ikke kan forundre sig over. Men paa den anden Side kan man ei heller finde det underligt, at saavel disse Folk, som Huntly selv, deres Chef, følte sig fornærmede ved en saa uhøflig Behandling, en Følelse som lidt efter lidt voksede til Uvillie for det Partie, hvoraf de vare blevne saa haanligt imodtagne.

Foruden disse, allerede ankomne nordlige Tropper, ventede Mar ogsaa mange mægtige Forstærkninger fra

de nordvestlige Districter, der indbefattede de Stammer, som man, medens Insurrectionen varede, for deres Fortrinligheds Skyld kaldte: de udkaarede Glaner. Chefene for disse Stammer havde villigt samtykket i at indfinde sig paa de ved Jagtpartiet i Braemar aftalte Modesteder; men Ingen af dem — undtagen Glen-garry — vare meget hurtige i at holde deres Løfte. Om denne høie Chef siger en Skribent, der levede i hans Tid: „at han besad noget tilfælles baade med Løven, Ræven og Bjørnen, og at det vilde være vanskeligt at sige, hvilket af disse Dyr's Egenskaber, der hos ham havde Overhaand; thi han var idetmindste ligesaa listig og raa, som han var modig og tapper.“ I alt Fald vare baade hans Feil og hans Dyder overeensstemmende med hans Karakter, hvorved han tiltrak sig mere Beundring, end nogen Anden af dem, der deltog i Mar's Insurrection. Han samlede sine Mænd og marscherede til Grændserne af Glenorchy, hvor Capitain Clanranald og Sir Hans Mac-Lean otte Dage derefter forenede sig med ham. Den Ene af disse to førte med sig Mac-Donalterne af Moirdart og Arisaig; og den Anden medbragde et Regiment af sit eget Stamme-Navn fra Den Mull. Et Detachement af disse Stammer begyndte deres Felttog med et Forsøg paa at overraske Garnisonen i Inverlochy. Det lykkedes dem at tage nogle Yderverker og tage de der posterede Soldater tilfange; men deres Angreb paa Fæstningen selv mislykkedes ved Garnisonens Narvaagenhed.

Men endskjøndt Fjendtlighederne vare begyndte, vare disse vestlige Hjelpetropper langt fra ikke alle samlede og ankomne. Hverken Stuart af Appin, eller Cameron af

Lechiel vilde røre sig af Stedet; og endskjøndt Jarlen af Breadalbane havde lovet Hjælp, vare hans Folk dog meget langsomme til at komme afsted. Disse Claner, som vare saa nærliggende Naboer med Hertugen af Argyll, ja nogle af dem endogsaa de med hans Huus beslægtede Campbeller, havde rimeligvis ikke megen lyst til at mishage denne mægtige og høit agtede Adelsmand. En anden mægtig Deeltager i Sammensværgelsen, som ogsaa laae i den nordvestlige Øverkant af Skotland, var Jarlen af Seaforth, Chef for Mac-Kenzieerne, som kunde bringe i Felten to til tre tusinde Mand, dels af sit eget Stammenavn, dels af Mac-Kaerne og andre af ham afhængige Claner. Men han udeblev ogsaa; thi Jarlen af Sutherlands Operationer hindrede ham fra at rykke ud og forene sig med Mar. Nogle af de nordlige Claner — saasom: Monroes under Monro af Foulis, Mac-Kayerne under Lord Rae og den talrige og mægtige Clan af Grant — vare tilbøjelige til at tage Regeringens Parti. Over disse havde Jarlen af Sutherland paataget sig den øverste Commando, og af dem, i Forening med sine egne Følgesvende, havde han oprettet en lille Hær af tolv til femten hundrede Mand, hvormed han gjorde en Bevægelse henimod Alness-Bro og posterede sig saaledes paa Grændserne af Seaforths Landsstrækning, at denne ikke kunde samle sine Folk og drage spdbligt, for at forene sig med Mar, uden at udsætte sine egne Godser for Overfald og Plyndring. Seaforth belavede sig dog paa at drage i Felten; saasnart Omstændighederne vilde tillade det; thi imedens han stillede omtrent 1800 Mand imod Jarlen af Sutherland, sendte han Sir Hans Mac-Kenzie af Coull, for at besætte Inverness; da Brigadeer Mac-Intosh, som hidtil havde

13

holdt denne Stad besat for Jacob den Ottende, nu var marscheret sydlig til Staden Perth.

Saaledes blev de vestlige Elaners Opstand, ved een eller anden Omstændighed meget udsat, og da det var Mar's Plan, ikke at foretage nogen Ting, førend han havde samlet al den Magt, han kunde vente, ansaae han sig nødt til at forblive i Perth, længe efter at han havde samlet en Armee, der var stor nok til at han dermed kunde have angrebet Hertugen af Argyle og bane sig en Vej ned i den sydlige Deel af Skotland. Efterretningen om hans heldige Fremsejdt og om Hertugens Nederlag, eller Retirade, tilligemed det Haab at kunne plyndre, vilde da have fremkaldt en Beslutning hos disse vestlige Chefer, som endnu betænkte sig, om de skulde forene sig med hans Parti, eller ikke. Mar søgte alligevel, saavidt det stod i hans Magt, at faae Indflydelse paa dem ved Argumenter af en anden Natur. Han afsendte General Gordon, for at faae disse Hjelpetropper paa Benene saasnart muligt, og han gav Gordon den specielle Ordre, at han med disse Tropper skulde bemærke sig Argyles befæstede Slot, Inverary, og de der formentligen opbevarede Vaaben. Man bekløbte siden Mar for, at der laae noget personligt Fiendskab til Grund for hans Ordre, saaledes at begynde directe Fiendskaber imod hans store Modstander; men det maa dog siges til Gæde for Insurgenternes General, at han havde besluttet: ikke at være den, der gav det første Exempel paa Grusomhed, ved at begynde Krigen med Jld og Sværd. Hans Ordre lød derfor paa, at General Gordon vel maatte true med at brænde Slottet Inverary; men dog paa ingen Maade maatte gribe til denne Uderlighed, uden nærmere Ordre. Men foruden det Ønske, at faae

sat paa de Baaben, som man sagde at skulle findes der, har Mar rimeligviis haat den Bihensigt, at udvirke et fuldkomment Brud imellem Hertugen af Argyle og de ved Inverary nærliggende Claner, hvilket nødvendigviis meget maatte have formindsket Hertugens Indflydelse. Vi skulle snart see hvorvidt denne Politik synes at være lykket.

Imedens disse Tildragelser foregik, modtog Mar Underretning om den Opstand, der havde fundet Sted paa enkelte Steder i Northumberland og den Tilbøielighed til lignende Bevægelser, der viste sig i forskjellige Dele af Skotland. Nu skulde man tænke, at disse Tidender omsider vilde have bevæget Mar til at bryde igjennem den Skranke, som Argyles lille Hær, saa at sige, havde sat for en saa overlegen Armee. Dersom Mar troede, at de Tropper, han da havde samlet ved Perth under sin Commando, vare for saa til ligesrem at angribe en Magt, der ikke var halv saa stor i Antal, saa var det en anden Plan, hvorefter han kunde have manøvreret saaledes at han kunde have angrebet Argyle med endnu større Fordeel. Han kunde have besejlet General Gordon, at naaer han havde samlet de vestlige Claner — som i det mindste vilde have udgjort 4000 Mand — han da, istedet for at opholde sig ved Inverary, skulde have taget Veien lige til Badesstederne ved Frew, hvor man kan passere over Floden Forth nær ved dens Udspring, ovenfor Stirling. En saadan Bevægelse vilde have truet Hertugen med et Angreb i hans venstre Flanke, fra den vestlige Side, imedens Mar kunde have rykket frem imod ham fra den nordlige Side og stræbt at sætte sig i Besiddelse af Stirling-Bro, som ikke var meget stærkt bevogtet. Lord Kenmures Cavalleri kunde ogsaa

have medvirket i en saadan Operationsplan, ved at rykke frem fra Dumfries imod Glasgow og true det vestlige Skotland. Det er vist at Hertugen af Argyll ahnedes Faren om at kunne blive saaledes affkaaren fra de vestlige Districter, hvor Regeringen havde mange nidkjære Tilhængere; thi han beordrede 500 Mand fra Glasgow at støde til hans Leir ved Stirling; og den 24de September befalede han alle Landeværns-Regimenter og Volunteers-Corps'er i det vestlige af Skotland, at begive sig til Glasgow, som det fordeelagtigste Central-Punkt, hvorfra de kunde beskytte Landet og dække hans egen Leir. Han lagde ogsaa Garnison i Landsbyen Drymen og i adskillige Adelsmænds Boliger, der laa nær ved de omtalte Badesteder ved Grew, for at forebygge, eller i det mindste forsinke Høilændernes Overgang paa det Sted, hvis de der vilde gjøre Forsøg paa at bryde ind i Lavlandene. Men de krigsvante Høilændere vare de raare og uøvede lavlændiske Recrutter meget overlegne, saa de vilde rimeligviis have behandlet dem med liden Ceremoni.

Men langt fra at Jarlen af Mar skulde fatte en saa afgjørende Plan, besluttede han, overeensstemmende med sin første og oprindelige Plan, at sende en Afdeling af sin Hær over Havbugten Forth ind i Lothian, for at understøtte Kenmure og Forster ved dette Detachment, istedet for at rykke frem imod Lavlandene med sin hele Magt. Han ansaae det for tilstrækkeligt at sende disse sydlige Insurgenter Hjælp og Beskyttelse af et stærkt Infanteri-Corps, der kunde sætte dem istand til selv at forstærke sig og forøge deres Antal, imedens denne Forholdsregel tillod ham selv at forblive rolig og usforstyrret i Perth, for der at oppebie det endelige Resultat af sine

Intriger i Høilandene og ved Prætendentens Hof*). Men der vare mange isinesaldende Farer forbundne med at iverksætte denne forehavende Plan. En stor Havbugt skulde man passere over, og dersom man forsøgte Overfarten i Nærheden af Dunfermline eller Inverkeithing, hvor Fjorden er mindre bred, saa var det at berygte, at naar man samlede Baade og lod de Tropper marschere, der skulde detacheres, vilde disse Bevægelser gjøre Opsigt, og blive bemærkede fra den modsatte Landbred, hvorved Hertugen af Argyle kunde blive advaret om hvad Insurgensterne paa den nordre Side af Fjorden havde isinde. Han vilde da rimeligviis udsende et Corps Dragoner,

*) Dersom man ikke vil antage, at det var personlig Fei-
ghed, eller Bevidstheden om sin egen Udulighed som Gene-
ral, der afholdt Mar fra, ret for Alvor, at begynde An-
grebet, saa maa man troe, at det var de ovenomtalte
Intriger og Hofcabaler — et Fag han var bedre voren,
end det militaire — der bevægede ham til at udhale
Sagen. Rimeligviis har Mar, seerend han stred til
Sagens endelige Afgjorelse ved Waabenmagt, villet sikke
sig saadanne Betingelser hos Prætendenten, der kunde
være ham selv en passende Belønning for hans store Be-
stræbelser. Muligt ogsaa at Mar endnu ventede et for
ham selv fordeelagtigt Fredstilbud af Robpartiet, og i
saa Fald havde han vel ikke taget i Betænkning, endnu
at gaae over fra Prætendentens Partii til Kong Georgs.
I Grunden var det nok Mar ligegyldigt, hvilken af disse
to der sad paa Thronen, naar han kun selv kunde stige
i Magt og Høihed, eller i det mindste vedblive at være
ligesaa vigtig en Person ved Hofset, som han havde væ-
ret under Dronning Anna's Regering. — Man sammen-
ligne hermed den Idee Mar's egen Tjener havde om sin
Herres Karakter. (See foran Pag. 144 og 145).

for at overrumple og affkære Detachementet, saasaa de vare landede paa den sydlige Side af Fjorden. Forsøgte man derimod Passagen over Havguden længere ude imod Havet, hvor der altid findes en storre Mængde af Fartøier, som kunde samles der, uden at vække saamegen Opmærksomhed, saa skulde man udsætte Toget for de uvisse Hændelser, der kunde møde paa en usikker Seilads af 15 til 18 Mile (noget over 3 henimod 4 danske Mile) tværs over Vandet, et Farvand der var besvøgtet af Krigsskibe med deres Slupper og Krydsbaade, til hvilke Toldbetjenterne v.d. enhver Seehavn havde den strengeste Ordre at meddele Efterretning om enhver Bevægelse, eller ethvert Foretagende af Rebellerne. Da man nu altsaa havde Vanskeligheder at overvinde og Farer at udsætte sig for, hvilken af disse Maader man end valgte, bestemte man sig dog for at foretage Ovfarten over det brede af Havguden fra Pittenweem, Crail og andre Soesflæder, beliggende imod Osten paa Kysten af Fife. De Troppene, der bleve bestemte til denne Expedition, vare: det saakaldte Mar's eget Regiment, bestaaende af Farquharsonnerne og andre Claner fra Bredderne af Deefloden; — MacIntoshes Regiment og Lorderne Strathmores, Mairnes og Earl Murrays Regimenter. De udgjorde tilsammen kun omtrent 2500 Mand; thi Regimenterne i Insurgenternes Armee vare smaae og svage i Antal; fordi Mar havde vlist den Gunst imod Chesf.erne, at give dem alle Bestalling som Oberster og tilslade enhver især, at oprette en særskilt Bataillon af sine egne Følgesvende, hvor saa i Tallet de end vare.

Forberedelserne til dette Tog bleve gjorte paa en nogenledes snild Maade. Betydelige Afdelinger af Cavalleri gennemstreifede Fifieshire i forskjellige Retninger.

De udraabte Prætendenten som Kong Jacob den St-
tende af Skotland og indkrævede Skat og Afgifter af
Indvaanerne der i Provindsen; dog i et meget forskjel-
ligt Forhold imod de Skatteyndende, for saavidt de an-
saae dem enten som Venner, eller som Fjender af deres
Sag; thi hos disse sidste gjorde de baade større Fordrin-
ger og vare strengere i at inddrive dem. Disse Bevæ-
gelsler bleve foretagne for, ved forskjelvige Rngter, at hen-
lede Whiggernes og Hertugen af Argyles Opmærksomhed
derpaa, og for at skjule Mar's virkelige Hensigt: at sende
en Afdeling af sin Hær tværs over Havbugten. Og da
denne Hensigt ikke længere kunde skjules, bleve de engelske
Krigsskibe ligeledes, ved forfälskede Bevægelser, fluffede i
Henseende til det Sted, hvorfra Toget skulde udløbe.
Mar lod nogle Tropper rykke ind i Castellet ved Burntis-
land og syntes at være beskæftiget med at samle Fær-
tøier i denne lille Havn. Ved Synet af disse Bevæ-
gelsler bleve de bevæbnede Skibes Førere forledte til, i al
Hast at slippe deres Ankertoug og seile over til Burntis-
land, hvor de begyndte en Kanonade, der blev besvaret
af Insurgenterne fra et Batteri, de havde anlagt paa
den yderste Punt ved Havnen, uden dog at de gjorde
hinanden stor Skade paa nogen af Siderne. Ved disse
forfälskte Manøvrer lykkedes det Mar, at faae de til Ex-
peditionen bestemte Tropper i al Stilhed og Hemmelig-
hed sorte til Pittenweem, Ely, Crail og andre smaae Sø-
havne, hvorfra der findes saa mange paa den Kyst. Trop-
perne bleve satte under den allerede omtalte Brigadeer,
Mac-Intoshes Commando. Det var en hollandsk Adels-
mand, som i fransk Tjeneste var bleven øvet i den regel-
mæssige Krigskonst. Han var en kjæl, men roa Sol-
dat, og er bleven beskylt for at have nedværdiget sin

Karacteer ved en Lyst til Plyndring, der vilde have passet sig bedre for en lavere Rang i Armeen*). Dog maaſkee denne Beſkyldning er falſk eller overdreven.

De engelliſke Søkrigere fik Underretning om Inſurgenternes virkelige Udſeiling, eller de bemærkede det fra deres Topmaſter; men for ſilbigt til at forhindre det. De lettede Anker alligevel, ſaaſnart Flodtiden tillod det, og ſeilede for at indhente og affkære Inſurgenternes Flotille; men de toge blot en enefte Baad med omtrent 40 Høilændere. Dog bleve nogle af Fartøjerne nødte til at vende tilbage til Fjæes Kyst, hvorfra de vare komne; og de Baade, der førte Lord Strathmores laſſandſke Regiment, tilligemed nogle andre, hvorpaa en Deel Høilændere ſeilede, bleve nødte til at tage deres Tilflugt til Den May, der ligger i Mundingen af Fjorden, hvor de bleve blokerede af Krigsflibene. Den tappre unge Jarl forſkand'ede ſig paa Den og holdt en Tale til ſine Følgeſvende, hvori han formanede d. m. til at udviſe den Traakab, de ſkyldte den Sag, ſom de ſegtede for; ſelv lovede han at viſe dem et Mynſter derpaa, ved at udfætte ſin egen Perſon overalt, hvor Faren ſkulde viſe ſig at være ſtorſt; da han vilde anſee det for en Ære, at døe i den Prindses Tjenefte, for hvis Sag han havde væbnet ſig. Blokeret paa en næften øde Ø, havde denne unge Adelsmand endnu den Banſkelighed at overs

*) Lyst til at plyndre paſſer ſig for ingen Rang, hverken for Borgeren, eller Adelsmanden, hverken for den ſimple Soldat, eller for nogen af hans Superieurer — Den kan kun undſkyldes med Nødvendigheden, derſom der ikke paa anden Maade er ſørgt for Armeens Underholdning og Fornødenheder.

vinde, at han maatte tillægge Klammerler og Skinsyge imellem Høvlænderne paa den ene Side, og sine egne Folgesvende fra Angus paa den anden. Disse Uenigheder gik saa vidt, at Løvlænderne besluttede at gribe en Leilighed til, paa en listig Maade, at undvige fra Den og overlade Høvlænderne til deres egen Skjæbne. Men Strathmore forklastede dette Forslag med usigelig Foragt, og vilde paa ingen Maade forlade sin meget ubehagelige Stilling, førend da Vind og Strøm forandrede sig saaledes, at han fandt en god Leilighed til at føre alle dem, der havde taget Deel i hans Uheld, tilbage i Sikkerhed til den Kyst, hvorfra de vare komne.

Imidlertid havde den største Deel af det til en Landgang i Lothian bestemte Detachment, omtrent 1600 Mand, været saa heldige at udføre deres desperate Forsøg og vare landede ved North-Berwick, Aberlady, Gussan og andre Steder paa den sydlige Strandbred af Fjorden, hvorfra de marscherede til Haddington (et aftalt Forsamlings-Sted) hvor de igjen forenede sig og hvilede en Nat over, for at erfare hvorledes det var gaaet de Krigskammerater, der ikke endnu havde indfundet sig. Vi vide ikke om Mac-Intosh havde nogen bestemt Ordre for hvad han skulde foretage sig, naar han var kommen iland i Lothian. Mar's Depecher maatte bringe os til at slutte, at han har havt en Instrux, hvorefter han skulde have marcheret til Grændserne, for at forene sig med Kenmure og Forster. Men meget maa i denne Ordre have været overladt til hans egen Conduite og Bedømmelse af de tilfældige Omstændigheder, der kunde møde ham, og som det næsten var umuligt at forudse. Dog blev man, endogaa i Mac-Intoshes egen lille Hær meget overraskede ved den Ordre, at gjøre høire om og

hurtigt rykke frem imod Hovedstaden, istedet for, som man havde ventet, at marschere ligeså frem imod Syd. Mac kaldte siden denne af Mac-Intosh foretagne Bevægelse: et Misgreb. Men rimeligvis er denne Side-Mars bleven foranlediget derved, at Mac-Intosh fra sine Venner i Edinburg har faaet den Efterretning, at denne Stad kunde tages ved en hurtig Mars, førend den kunde faae Undsættning af Hertugen af Argyle, hvis Leir var 30 Mile derfra ($6\frac{1}{2}$ danske Mile). Dersom en saadan Overrumpling havde faaet et heldigt Udfald, maatte det nødvendigt have givet Insurgenternes Vaaben en stor Anseelse, tilligemed de mere solide Fordele, at de der havde faaet et stort Bytte baade af Vaaben og af Penge, og at de derved havde affkaaret Communicationen imellem Argyle og det sydlige Skotland. Det er ogsaa rimeligt at Mac-Intosh kan have ventet at Efterretningen om hans Ankomst skulde fremvirke en Insurrection i Edinburg. Men hvad nu ogsaa hans Haab og hans Motiver have været, saa marscherede han den 14de October 1715 med sin lille Hær lige imod Hovedstaden og denne Bevægelse opvakte en meget almindelig Forbavselse. Den øverste Borgemeester i Edinburg, en Adelsmand ved Navn Campbell, var en klog og driftig Mand. Saa snart han hørte at et Detachement af Høilændere var ankommen til Haddington, sendte han strax Underretning derom til Hertugen af Argyle; selv væbnede han Borgervagten, Landmilitzen og Volontairerne, og tog alle de Forsigtighedsregler han kunde, for at forsvare Staden, som, endskjøndt den var omringet med en høj Muur, dog langt fra ikke var saaledes befæstet, at den jo kunde tages, endogsaa ved et pludseligt Angreb.

Hertugen af Argyle forudsaae alle de Fordele Insurgenterne kunde vinde, ved at komme i Besiddelse af Hovedstaden, om det endogsaa kun var for en kort Tid; han besluttede derfor, ved denne som ved andre Leiligheder, ved hurtig Virksomhed at udrette hvad hans ringe Antal ellers ikke tillod ham. Han tog 300 udsøgte Dragoner, hos Antal han forøgede med 200 Infanterister, ridende paa Bønder-Heste; og selv i Spidsen for disse 500 Mand gjorde han en forceret Mars fra Stirling, for at undsætte Edinburg. Dette udførte han med saadan Hurtighed, at han rykkede ind i Edinburg igjennem den vestlige Port. Klokken ti om Aftenen, just omtrent i samme Dieblis, som Mac-Intosh havde naaet det Sted, hvor Piershills Caserne nu ligger, neppe en engelsk Mil (mindre end en dansk Fjerdingvei) fra Stadens østlige Port. Hovedstaden i Skotland, som syntes at være et sikkert Bytte for den, der kom først, blev saaledes frelst ved Argyles Hurtighed. Hans Ankomst udbredte almindelig Glæde iblandt Regeringens Venner, som fra en Følelse, der lignede Fortvivlelse, gik over til den modsatte Yderlighed af Haab og Triumph. Staden var om Dagen bleven forstærket ved adskillige Partier af Landmilitse tilhørt fra Perwickshire og Mid-Lothian, og mange Frivillige havde ligeledes om Dagen indfundet sig; men ved Efterretningen om Hertugens Ankomst, meldte der sig endnu mange flere, ikke saa meget for det Antal af Ryttere, der ledsagede ham, som for den almindelige Tilid man havde til hans Talenter og Karakter.

Den glædelige Nyhed om Hertugens Ankomst udbredte sig hurtigt og naaede ogsaa den fremrykkende Fjende; men hos dem opvakte den Frygt og Mismod, og forandrede deres Anførers Haab om et lykkeligt Udfald til det

Ønske og den Omsorg, at sørge for sin lille Hærs Sikkerhed, hvorover han formodentligt var saa meget mere ængstelig, som Antallet af Hertugens medbragte Tropper rimeligviis ved Røgtet blev meget overdrevet og desuden fornemmeligt bestod af Cavalleri, for hvilket Høilænderne paa den Tid nærede en overdreven Skræk. Bevæget ved disse Betragtninger, dreiede Mac-Intosh af fra Beien til Edinburg ved et Sted, kaldet Joceyens Huus, og rettede sin Mars imod Søestaden Leith, hvor han røkkede ind uden Modstand. I Fængselet sammesteds fandt han de 40 Mand Høilændere, der hørte til hans eget Detachement og vare bleven tagne paa Soen. Disse bleve altsaa satte i Frihed. Høilænderne bemægtigede sig dernæst alle de Penge og Levnetsmidler de forefandt i Tolddodhuset, og derefter marscherede de over Trællebroen og bemægtigede sig Levingerne af et Castel, som Oliver Cromwell havde ladet opføre paa den Tid han havde tilranet sig Magten. Det var et firkantet Fort med fem Halvbastioner og en Grav; Portene vare rigtig nok nedrevne; men Voldene vare endnu taaleligt vedligeholdte, og Mac-Intosh barricaderede saa hastigt muligt alle tilgængelige Steder med Bjælker, Planker, Vogne og Fougager, fyldte med Steen og andre lignende Materialier. Skibene i Havnen forsynede dem med Kanoner, som de plantede paa Volden og de belærede sig, saavdt Omstændighederne vilde tillade det, paa et fortoivlet Forsvar.

Lidligt den næste Morgen viste Hertugen af Argyle sig for Høilændernes forskandsede Post med sine 300 Dragoner, 200 Infanterister og omtrent 600 Recrutter, deels af Militser og deels Voluntairer. Iblandt den sidste Klasse var der adskillige Præster, som i en Krig af denne Natur ikke ansaae det upassende for deres hel-

lige Stand at gribe til Waaben. Hertugen opfordrede de Tropper, der havde forstaaet sig i dette Castell, til at overgive sig, hvis de ikke vilde paadrage sig Straffen for Landsforræderi, og erklærede: „at dersom de satte ham i den Nødvendighed at bringe Kanoner, eller dersom de dræbte nogen af hans Folk for at forsvare sig, saa vilde han ingen Pardon give dem.“ En høilandsk Adelsmand, ved Navn Kinackin, svarede modigt: „at de loe ad hans Opfordring om at overgive sig; at de vare belovede paa at udholde hans Angreb; hvad Pardon angik, saa vilde de hverken give Pardon eller tage derimod; og dersom han troede at kunne tage Stedet med Storm, saa skulde han være velkommen, hvis han vilde prøve derpaa.“ Da Hertugen havde faaet dette trodsige Svar, recognoscerede han Castellet og fandt de største Vanskeligheder ved at udføre den omtalte Storm. De til Angreb fremrykkende Tropper havde en Wei af 200 Yards (300 Alen) at passere førend de naaede Forsvars-Verkene, og imidlertid skulde de være udsatte for Fjendens Ild, medens denne stod skjult bag sine Forstaaninger. Mange af dem, der skulde løbe Storm, vare ubekjendte med Disciplin og havde aldrig bivaanet et Slag. Høilænderne, endskjøndt de vare lidet vant til at bruge deres Muffet-Ild i aaben Mark, vare dog ypperlige Skarpskytter, naar de stode bag deres Forstaaninger. Deres Sværd og Hirschfængere vilde rimeligvis ogsaa være frygtelige Waaben til at forsvare en Breche eller en Barricade, hvor Angrebet maatte skee i en vis Grad af Uorden og Forvirring. Hertil kom at Hertugen aldeles manglede Artilleri og Artillerister. Alle disse Grunde bevægede Argyle til at udsætte et saa usikkert Angreb, indtil han var bedre forsynet med de nød-

vendige Angrebsmidler. Voluntairerne vare meget ivrige
 i at paaftaae, at der burde gøres Angreb; men den
 ærede Historieſkriver, ſom har beſkrevet Rebellionen, gjør
 herved blot den Bemærkning, at da man lod Volunta-
 irerne vide, at Wren at begynde Angrebet og være i
 Spidsen af de Stormende tilfaldt dem ſom Frivillige,
 ſaa bifaldt de hjertelig gjerne Hertugens forſigtige For-
 holdsregel, at udsætte Angrebet. Argyle trak ſig derfor
 tilbage til Edinburg, for at gjøre bedre Forberedelser til
 et Angreb med Artilleri den næſte Dag. Men da Mac-
 Intoshes Plan, at bemægtige ſig Hovedſtaden, var miſs-
 lykket, var det ikke overeensſtemmende med hans øvrige
 Plan, at blive der i Nærheden. Han forlod Caſtlet
 ved Leith Klokken ni om Aftenen og førte ſine Folk,
 under den dybeſte Tavſhed, langs med den ſandede
 Strandbred til Seaton-Houſe, beliggende omtrent ti en-
 gelske Mile (nøget over 2 danſke Mile) fra Edinburg;
 det er en ſtærk Fæſtning, der tilhører Jarlen af Winton,
 og er omringet med en høj Muur. Paa dette Sted
 gjorde de Mine til at befæſte ſig og ſamle Proviſion,
 ſom om det var deres Henſigt at forblive der i nogen
 Tid. Hertugen af Argyle gjorde Forberedelser, med ſin
 færdvanlige Hurtighed, til at angribe Mac-Intosh i hans
 ny Qvarteer. Han ſendte Bud til Leiren ved Stirling
 efter Artilleriſter og begyndte at ſaae nogle af Kanonerne
 i Edinburgs Caſtel færdige til at bruges ved Seaton-
 Houſe, for at jage dets nye Beſiddere ud. Men denne
 hans Plan blev igjen forſtyrret ved Expres paa Expres
 fra General Whitham, ſom i Hertugens Fraværelſe havde
 Commandoen i Leiren ved Stirling, og ſendte ſin Su-
 perior den ubehagelige Efterretning, at Mac rykkede
 frem imod Stirling med ſin hele Armee, ſtolende paa,

at han nu havde en god Leilighed til at ødelægge eller adsplitte de saa der tilbageblevne Tropper, som ikke vare over 1000 Mand. Da Hertugen fik disse Tidender, lod han 250 Mand — det Halve af sin lille Trop — blive tilbage under General Wightmans Commando, for at udføre den Plan, at udjage Høilænderne af deres stærke Stilling i Seaton-House. Selv vendte Argyle med den anden Halvdeel af Tropperne i al Hast tilbage til Stirling, hvor hans Nærværelse saa meget behøvedes; men førend vi omtale hvad der passerede der, skulle vi først følge Mac-Intosh og hans Hær nogle Dags-Reiser videre frem: — Den 16de October viste der sig ved Seaton-House et Corps af Dragoner og Voluntairer, for at recognoscere Omegnen. Men da Høilænderne gjorde et modigt Udfald for at møde dem, trak det Parti fra Edinburg sig tilbage til Staden, fordi de ansaae sig for svage til at bære et Slag; og Insurgenterne trak sig tilbage til deres Fæstning. Den 17de October blev et Tog imod Seaton-House igjen foretaget, som saa mere alvorligt ud. Lord Rothes, Lord Torphichen og nogle andre Officerer marscherede imod Seaton-House med de Tropper Argyle havde ladet blive i Edinburg og med 300 Voluntairer, for at udjage Mac-Intosh; men heller ikke denne tredje Gang blev det anseet klogt at angribe disse haardnakkede Bjergskotter; thi dersom Regeringens Tropper bleve slagte tilbage saa nær ved Hovedstaden, kunde et saadant Nederlag let have farlige Følger, som man ikke ubesindigen burde udsætte sig for. De vendte derfor ogsaa denne Gang tilbage igjen til Edinburg, uden at indlade sig videre med Fjenden, end at vexe nogle faa Skud med ham.

Mac-Intosh ansaae det alligevel ikke klogt at give sin Modstander en Leilighed til at angribe ham igjen i hans da værende Stilling. Han havde affendt et Brev til General Forster, hvilket denne fik paa en Tid da han og de andre adelige Herrer, der havde indladt sig i dette forbovne Tug, just raadsloge om de skulde vedblive, eller ganske opgive deres begyndte Foretagende; dette Budskab bestemte dem derfor til at blive under Waaben og at forseene sig med disse Høilændere, som, ved at passere over Havbugten, havde udsat sig for saa megen Fare, for at komme dem til Hjelp. Forster og Kenmure gave derfor Mac-Intosh det Svar, at de vilde møde ham og hans Tropper enten ved Kelso, eller ved Goldstream, hvilket der maatte være ham meest beleiligt. De Breve Mac-Intosh havde faaet fra Jarlen af Mar efter at han var passeret over Havbugten, saavel som Indholdet af hans første Instrux, befalede ham at forene sig med de insurgerede Adelsmænd ved Grændserne; han tog selgeligt imod deres Indbydelse og bestemte Kelso til Mødestedet. Hans første Dags-Mars var fra Seaton-House til Landsbyen Longformachus, som han naaede om Aftenen den 19de October. Men her maae vi omtale, at paa Velen derhen kom Mac-Intosh og hans Hær forbi Hermandston, Doctor Einclairs Herregaard, som Mac-Intosh med noget af den gamle høilandske Hævnjærrigheds-Aand, havde stor Lyst til at brænde af, for at hævne den unge Hepburn af Keiths Død. Dog blev han fraraadet at gaae til denne Yderlighed; men Huset blev plyndret af Lord Mairnes Høilændere, som vare virksomme Agenter i at erobre den Slags Straf.

Sir Wilhelm Bennet af Grubet havde holdt Staden Kelso besat for Regeringen med nogle faa Folk af

Landmilitsen og af Voluntaierne; men da han hørte at 1500 Høilændere rykkede imod ham fra den østlige Side, imedens fem eller sex hundrede Cavallerister (nemlig Kenmures og Forsters forenede Corps'er) kom ned fra Cheviot-Bjergene, opgav han det Forsæt at forsvare Kello, forlod de Baricader og Forskandsninger, han i den Hensigt havde opkøstet, og trak sig med sine Folk tilbage til Edinburg, hvorhen han medtog den største Deel af de Vaaben han havde forskaffet sig.

Forsters og Kenmures Cavalleri a'marscherede fra Wooler og kom til Kello saa Tider før Høilænderne, som den samme Morgen vare marscherede ud fra Dunse. Den fleste Deel af Cavalleriet marscherede igjennem Staden Kello, uden at opholde sig, for at møde Mac-Intosh ved Ednam-Bro, en Høflighed som de troede at skelde den brave Brigaderer og hans Høilændere, for den Rakthed og det Mod, hvormed de havde vundet sig igjennem saa mange Farer og Besvær'ligheder for deres Skyld. De forenede Tropper kl've derpaa mynstrede ved Kello og befundne at beløbe sig omtrent til sex hundrede Cavallerister og fjorten hundrede Fodfolk; thi Mac-Intosh havde mistet nogle af sine Folk ved Desertion. De rykkede derpaa triumpherende ind i Kello og bemægtigede sig de Vaaben, som Wilhelm Bonnet havde efterladt sig. De udraabde Prætendenten paa Torvet i denne smukke Stad til Konge i Skotland, som Kong Jacob den Distende, hvorefter de (eller i det mindste Officererne) bisvaanede Gudstjenesten i den gamle Abbedi-Kirke, hvor en Præst, der ikke havde aflagt Trusværgelses-Eden, holdt en Præken til Fordeel for Prætendenten over den arvelige Successions-Ret og valgte til sin Text femte Mosebogs 21 Capitel 17 Vers, som ender med de Ord: „thi Trede Deel.

ham hør første Fødsels Ret til." Cheserne holdt derpaa en General-Raadsforsamling, for at overlægge den bedste Raade, at udføre deres Insurrection-Planer paa. Der vare to forskjellige Operations-Planer at vælge imellem, hvoraf de Skotske Adelsmænd forsvarede den ene, og Insurgenterne fra det nordlige England den anden.

Efter den første Operations-Plan blev det foreslaaet, at deres forenede Tropper skulde drage imod Vesten, langs med Grændserne, og paa Veien skulde de bemægtige sig Stæderne Dumfries, Ayr, ja endogsaa Glasgow. Paa ingen af disse Punkter ventede de nogen Modstand, som deres Føreening med Mac-Intosh ikke skulde sætte dem i stand til at overvinde. Naar de vare ankomne til det vestlige Skotland, saa var det deres Plan, at bane sig Vej igjennem de Passet, der fornemmeligt bleve forsvarede af Landmilitisen og af Voluntairer, for da at trænge igjennem og forene sig med den meget betydelige Magt, bestaaende af Clanerne i Argyleshire, som nu allerede vare samlede under General Gordon. Man ansaae det for umuligt at Hertugen af Argyle kunde vedblive at beholde og forvare sin vigtige Post ved Stirling, naar han havde Mar's overlegne Armee lige for sig, medens han havde Mac-Intoshes, Kenmures og Forsters forenede Stykke i Ryggen og i sin venstre Flank, saa at der var al rimelig Udsigt til, at han vilde blive drevet aldeles ud af det gamle Kongerige, (det Yndlingsnavn man den Gang gav Skotland). Der vare to Ting der anbefalede denne Plan for Felttoget: For det Første sigtede den til at concentrere Insurgenternes Tropper, som hidtil, saalænge de vare adskilte og adspalttede over hele Riget, vare enten bleven standsede og holdt uvirksomme — ligesom Mar's Armee blev standset af Argyles — eller

de vare reentud bleven tvungne til at søge deres egen Sikkerhed, ved at retirere for Regeringens Tropper, saaledes som det var gaaet Kenmure og Forster. Og for det Andet: den Basis, paa hvilken denne Plan støttede sig, var fast og sikker: — Mar's Armee paa den ene Side, og Gordon i Spidsen for de udklaarede Elaner paa den anden, vare Troppe-Corps'er, som man med Visshed vidste at eksistere og være under Baaben; og Regeringen havde ikke der noget Parti i Marken, som var stærkt nok til at forhindre den tilsigtede Forening.

Men uagtet disse Fordele, tilkjendegave de engelske Insurgenter det stærkeste Ønske, at drage en modsat Veie og føre Krigen igjen ind i England, hvorfra de saanlygt havde været nødte til at retirere. Deres Forslag havde ved første Diekast et modigt Udseende, og detsom det strax var bleven udført med Fyrighed og Enighed, kunde det maaskee have faaet et meget heldigt Udfald. Det Cavalleri, der var samlet ved Newcastle under General Carpenter, var kun et tusinde Mand; og de vare meget udmattede ved forcerede Mars'er. Saa forstærkede som Insurgenterne da vare, ved at have forenet sig med Mac-Intosh og hans Infanteri, kunde de maaskee, ved en pludselig og hurtig Mars, have angrebet Carpenter med Held, enten i hans Qvarteer eller i aaben Mark. I alt Fald kunde de, ved deres store Overlegenhed i Antal, have tvunget den engelske General til enten at vove et Slag imod Overmagten, eller at retirere. I begge Tilfælde vilde de northumberlandske Adelsmænd have blevet Herre over deres egen Provinds. De kunde da have bemægtiget sig Newcastle og afbrudt Kulhandelen. Og endelig havde Lord Derwentwater og andre af disse Herrer saa store Besiddelser og saa megen Indflydelse i Northumberland,

at de, ved at faae sikkert Fodfæste der, kunde have forøget deres Styrke med saa mange Infanterister, som de sandt Middel til at bevæbne, og uden saadan Hjælp kunde de adelige, væbnede Cavallerister blot ansees som en Mand uden Legeme, eller som et Haandgreb uden Klinge. Men Forster og hans flotske Benner kunde ikke blive enige om en Forholds-Regel, der dog havde saa meget til sin Anbefaling. De spildte derfor Tiden med tomme Debatter og bleve liggende uvirksomme i Kello fra den 22de til den 27de October, indtil det blev umuligt at udføre Planen; thi imidlertid erfarede de, at imidlertid de delibererede og disputerede handlede Carpenter: -- at hans lille Hær nu var bleven forstærket, og at han rykkede frem til Wooler for at opsoge dem og levere dem et Slag. Forster og de engelske Insurgenter foresloge da med Forryghed en anden Plan, som endnu skulde gjøre England til Krigens Skueplads. De foresloge nemlig: at Insurgenterne skulde undvige det Slag, som Carpenter da syntes villig at tilbyde dem; at de skulde marchere vestligt langs med Grændserne, indtil de kunde vende sig sydligt ind i Lancashire, hvor de forsikrede deres flotske Allierede om, at deres Benner vare færdige til at staa op i Mængde, ja til et Antal af 20,000 Mand i det mindste, som tilstrækkeligt vilde sætte dem i stand til at marchere lige til London og trodse al Modstand. Ved denne vigtige Leilighed gave de engelske Insurgenter en afgjørende Prøve paa den Art af Lettroenhed, som bestemmer Menneskene til, paa meget flettte og skuffende Vidnesbyrd, at antage, som afgjorte Troesartikler, saadanne Efterretninger, der smigre deres Haab og Følelser; og det var denne Lettroenhed der bevægede Addison til at kalde den Tids Jacobiter en Race af Mennesker, der le-

vede i en drømmende Tilstand, som dagligt blev næret ved nye skuffende Opbyggelser; og derfor lignede han dem ved den haardnakkede gamle Ribber i Nabelais, som hver Morgen nedslugede et nyt Chimere til Frokost.

Men de skotske Adelsmænd, og i Særdeleshed Lord Winton, følte sig ikke overtydede ved deres sydlige Ben-
ners Grunde og synes ei heller at have deeltaget i deres overspændte Forhaabninger om en almindelig Opstand i Lancashire. De satte sig derfor meget imod at lade To-
get tage denne foreslaaede Retning. Alt hvad Insurgens-
terne derfor kunde blive fuldkomment enige om, var at marschere vestligt langs med Grændserne, en Wei, der for
det Første førte dem ligemeget til Maalet, enten de til-
sidst bestemte sig til at vende sig sydligt ind i Lancashire,
eller nordligt ind i det vestlige Skotland.

Men vi maae indtil videre udsætte Fortællingen om dette uheldige Togs videre Foretagender og dets en-
delige Skjæbne.

Niende Capitel.

Jarlen af Mar forbliver uvirksom i Perth. — Han beslutter at marschere imod Stirling. — Han rykker frem; men opgiver igjen denne Operations-Plan og vender tilbage til Perth. — Et Detachement af Jacobitiske Cavallerister bliver overrumplet i Dunfermline. — Argyle erholder Forstærkning. — Mar ligesaa, ved at blive forenet med Seaforth, Breadalbane og General Gordon med de vestlige Glancr. — Begge Armeer have nu faaet deres fulde Forstærkning og have ingen Paastud langer til at udsætte deres Krigs-Operationer.

Vi maae nu vende tilbage til Mar's Hoved-Armee, der maa ansees som Insurrectionens Middelpunkt. Efter den Tid da Lord Mar havde sat sig i Besiddelse af Perth, havde han ikke foretaget sig meget, der kunde ansees for Krigs-Operationer. Endogsaa hans Besiddelse af Fife-shire og Kinross blev tildeels gjort ham stridig af Regesringens Tilhængere. Jarlen af Rothes, med en Garnison af nogle faa Dragoner og Voluntairer, havde forskandset sig i sit eget Slot, Lesly nær ved Falkland, og var virksom i at angribe og plage de smaae Cavalleri-Afdelinger, som Mar sendte hist og her i Landet, for at udraabe Kong Jacob den Ottende og for at indkræve Skat og offentlige Afgifter. Ved een af disse Leiligheder (den 28de September) overrumplede han Sir Thomas Bruce, da han just var ifærd med denne Proclamations-Forretning i Staden Kinross, og tog ham tilfange. Jarlen af Rothes beholdt sin Garnison der indtil Mar's Armee blev meget stærk; da blev han nødt til at trage den derfra. Men Mar's adelige Cavallerister vedbleve dog, ved een og anden Leilighed paa deres Streiftog, at lide Angreb og Tab, som rigtignok i Almindelighed var en Folge af disse Treppers flette Disciplin og Mangel paa Subordination, deres Ejødelseshed i at helde Bagt, eller

iagttage andre lignende Pligter i Tjenesten, hvortil de, formedelst deres Rang og Sædvane, vare uvante.

Den eneste vigtige Manøvre, der var bleven forsøgt af Mar, var den i forrige Capitel omtalte Expedition, der passerede over Havgugten Forth under Brigaderer Mac-Intoshes Commando; men den havde dog den Folge, at Generalen selv blev nødt til at sætte sig og sin øvrige Hær i umiddelbar Virksomhed. To Dage efter at Mac-Intosh var draget ud fra Fife paa det omtalte Tog hændte det sig ved en General-Revue over Tropperne i Perth, at Jarlen Marischals Broder, Sir Jacob (siden den navnkundige Feltmarskalk Keith) reed langs med den opstillede Linie og udspejdede nogle af disse gunstige Rygter, som den Gang hørte til Dagens Orden, og som, da det ene falske Rygte altid hurtigt afløste det andet, tjente til at oppuste og vedligeholde Insurrections-Ilden. Den Dags falske Nyheder bestode i: at Sir Wilhelm Wyndham, til Fordeel for Prætendenten, havde overrumplet og taget Bristol (en Stad i Sommersetshire i England) og at Sir Wilhelm Blacket ligeså havde taget baade Berwick og Newcastle — Efterretninger, der bleve imodtagne af Tilhørerne med Frydemaal, og som, hvis de havde været sande, ogsaa virkeligt maatte være glædelige for Insurgenterne. Men de fornemmeste Personer ved Mar's Armee bleve snart kaldede fra disse indbildte gode Nyheder til at høre Noget om den ubehagelige Virkelighed: — De adelige Chefer for Elanerne, og Anførere for de forskjellige Corps bleve sammenkaldte til et Møde, hvorved man især sørgede for at ingen Uvedkommende af den ringere Klasse skulde trænge sig ind i Chefernes Forsamling. Der blev da holdt et Krigsraad, hvori Mar, med bekymret og nedslaaet Mine

tilkjendegav de forsamlende Chefer, at Mac-Intosh, imod hans Dødre, havde kastet sig ind i Castellet ved Leith og var der indsluttet og belejret af Hertugen af Argyl. Han visse dem det Brev han havde faaet fra Brigaderen, hvori denne erklærede, at hans Skjæbne vilde være afgjort om faa Timer; men at han havde besluttet at gjøre sin Pligt og forsvare sig til det Yderste. Tillige yttrede han i Brevet Frygt for at man vilde bringe Kanoner og Morterere imod ham. Jarlen af Mar sagde: „at han ansaae dette Detachement for tabt;“ men yttrede dog den Mening, at der muligt kunde gøres en Diversion til deres Fordeel, ved at gjøre et forstilt Angreb imod Stirling. General Hamilton understøttede dette Forslag og sagde: „at en saadan Bevægelse kunde ikke skade; men muligt gjøre god Nytte. Da man var bleven enige om denne Manøvre, marscherede Mar, med en stor Hær af Fodfolk, til Auchterarder og sendte to Escadroner Cavalleri, som Avantgarde, foran til Dunblane, som om det var hans Hensigt at angribe Stirling. Man siger at General Hamilton skal have været af den Formening, at Fodfolkene skulde have taget og besat et snævert Pæs, som kaldes den lange Chaussée, og gaaer fra den nordre Ende af Stirling Bro igjennem et Morads. Naar Insurgenterne havde været Herrer over denne lange og smalle Passage, vilde det have været ligesaa vanskeligt for Hertugen af Argyle at komme til dem, som det nu var for dem at komme til ham; og Argyles Stilling vilde have blevet saa meget vanskeligere, formedelsf den Nødvendighed, med de faa Tropper han havde, stedse at bevogte selve Broen; saa at General Gordon og de vestlige Claner, som paa den Tid kunde ventes at være ved Dunbarton, derved kunde finde

god Leilighed til, fra den vestlige Side at rykke frem imod Stirling, ad den Vej igjennem Landsbyen Drymen og forbi Montheits Sø, hvor de paa deres hele Mars kunde passere høie og bjergfulde Landstrækninger, skikkede for Høilændernes Manøvrer. Paa denne Maade vilde Hertugen af Argyle være kommen imellem en dobbelt Tid, og havde været meget udsat for at blive affkaaren fra de Forstærkninger, som han ventede med Længsel fra Irland og fra det vestlige Skotland. Imod denne meget simple og virksomme Operationsplan havde Mar intet andet at indvende, end Mangel paa Provision, hvilket i sig selv var en Skam for en General, som i saa lang Tid havde ligget i Qvarteer i Nærheden af en frugtbar Landstrækning og kort efter at der var indhøstet, da Bøndernes og Landmændenes Lader vare fulde, at han ikke havde sørget for at sikre sig saameget Brødkorn eller Meel, som behøvedes til at underholde hans Armee i nogle saa Dage. General Hamilton imodfagde denne Indvending og beviste endog saa at den fornødne Provision var til at faae. Mar taug og lod som han antog disse Grunde for gyldige; men da han var kommen med sit Infanteri til Ardoch, standsede han pludseligt og vilde ikke tillade Hæren at rykke frem paa den lange Chaussee, sigende at Marischal og Linlithgow havde erklæret sig derimod. Det synes rimeligt at Mar, da Sagen nærmere sig til en Afgjørelse, har følt sin egen Uvidenhed og Mangel paa militaire Kundskaber saa meget stærkere, og derfor har været bange for at begynde et Foretagende, hvorved der kunde indtræffe Omstændigheder, som han ikke forstod at bedømme, saa at han greb ethvert Paaflud til at udsætte den endelige Afgjørelse, i Haab om at Sagen dog tilsidst af sig selv maatte lykkes. Efterret-

ningerne om at Mar marscherede til Auchterarder og Dunblane havde imidlertid — som vi allerede i det Foregaaende have bemærket — kaldet Hertugen af Argyle tilbage til hans Leir ved Stirling, efter at han havde ladet nogle af sine Cavallerister blive tilbage i Edinburg, for, i Forening med Landmilitsen og Voluntaierne, at afgjøre Sagen med Mac-Intosh og hans smidige Høilændere, der smuttede dem ud af Hænderne, først ved at forsvare sig i og ved Seaton-House, og siden ved at marchere til Kelso og forene sig med Forsler og Kenmure. Argyle tog strax forsøgede Forsvarsbegreber imod Mar, ved at barricadere Stirlings Bro og ved at afbryde den Bro, der gaaer over Floden Teith ved Landsbyen Doune. Men Argyles blotte Nærværelse var nok til at formaae Mar til at trække sig tilbage med sin hele Hær til sit forrige Qvarteer i Perth, for der uvirksom at oppebie Begivenhedernes videre Fremgang, som nu nærmede sig til en afgjørende Tidspunkt. Mar bekymrede sig nu ikke videre om hvorledes det vilde gaae det Detachement under Mac-Intoshes Commando; de vare nu overladte til deres egen særskilte Skjæbne. Mar havde ogsaa faaet den ubehagelige Lære: at de smaae Streiftog, som han lod foretage, deels for at forsyne sig og sin Hær med de fornødne Penge, deels for at sætte sine Baaben i Respekt, vare ogsaa forbundne med Fare og Nederlag. Han havde udsendt et Detachement af omtrent 80 Cavallerister og 300 Høilændere, fornemmeligt tagne af Huntlys Folgesvende. Deres egentlige Bestemmelse var til Dunfermline, for der at indkræve Skat. Den lige Vei fra Perth til Dunfermline er meget kortere, end at lægge Veien om ad Campbells befæstede Slot; alligevel fik Tropperne Ordre at gjøre denne betydelige Omvei, og — som

det synes — ikke i anden Hensigt, end for at spotte og insultere Hertugen af Argyles Garnison der, ved at marchere i deres Paasyn. Gordon af Glenbucket commanderede Høilænderne og førte dem, ved Ankomsten til Dunfermline, ind i det gamle, nær ved Staden liggende Abbedie, som har en stærk Viligheden, hvor han udsatte en Skildvagt. Selv tog han sit Qvarteer i Staden og udsatte ogsaa der en Skildvagt*). Major Graham, som commanderede Cavalleriet, brugte vel den utilstrækkelige Forsigtighed, at sætte en Skildvagt paa Broen; men iagttog ingen videre Forsigtigheds-Regler for at undgaae en Overtumpling. De adelige Herrer, hvoraf Escadronen bestod, søgte hver især deres egen personlige Bequemmelighed med deres sædvanlige Skjodesløshed og Forsømmelse af Disciplin. De vidste hverken bestemt, hvor de skulde finde deres Heste, eller havde aftalt nogen vis Alarmplads, hvor de, i Tilfælde af et uventet Angreb, skulde samles. Deres Officerer sad ved en Flaske Vin. — Forvirringen var fuldkommen; og imidlertid laae Oberst Cathcart, med et stærkt Corps af Cavalleri, uden for Staden og havde sine Spioner inde i Byen, som regelmæssigt og flittigt bragte ham Rapport. Omtrænt Klokkeren fem om Morgenen, den 24de October, trængte han ind i Staden med sine Dragoner, som han havde deelt i to Partier — det ene Parti tilheft, det andet tilføds — Overtaskelsen var fuldkommen, og de jacobitiske Cavall-rifler leed et dertil svarende Nederlag; adskillige bleve dræbte,

*) Formodentligt lagde han dem saaledes samlede paa eet Sted, for at forebygge Desertion. Men han begik en betydelig Feil, ved ikke selv at blive der, hvor hans Soldater vare.

eller saarede, og omtrent 20 af dem bleve tagne tilfange. Deres Tab blev saa meget stærkere følt, som de alle vare Adelsmænd og nogle af dem Eiere af betydelige Landgodser. De Angribende brugde ikke lang Tid til dette Foretagende; men skyndte sig bort igjen ligesaa hurtigt, som de vare komne; thi det høilandiske Indfanteri i det nærliggende Abadie var en stærk Drivesjeder til at paaskynde deres Afreise. Denne i sig selv ubetydelige Affaire syntes af Betydning i en Krig, hvori hidtil ikke meget Slagsmaal eller Blodsudgydelse havde fundet Sted. Fangerens Ankomst til Stirling og Fortegnelsen over deres adelige Navne gav Hertugens Vaaben og Krigerdaad en vis Glans, men kastede en Skygge paa Mar's. Paa den anden Side udsprede man i Perth adskillige Rygter om det store Tab og Nederlag, Cathcart og hans Dragoner skulde have lidt ved dette Angreb: man fortalte, at de havde begravet adskillige af deres Mandskab om Natten og at adskillige af deres Heste vare komne tilbage til Stirling uden Ryttere; og disse Fortællinger, saa fabelagtige de end vare, fandt Tiltro i Perth, endogsaa iblandt dem, der selv havde været med ved denne Affaire i Dunfermline; thi Forvirringen havde været saa almindelig, at Ingen vidste hvorledes det var gaaet hans andre Kammerater. Men det Sande af disse Kroniker bestod i, at Oberst Cathcart havde havt een Mand og een Hest saarede. Iblandt Hæren i Perth gav denne lille Affaire Anledning til adskillige Spotteviser og Skandskrifter, som forøgede Huntlys Mishag med det hele Felttog.

Imidlertid var Hertugen af Argyle bleven forstærket med Evans Dragoner og tre Regimenter Infanteri, saa at han nu følte sig stærk nok til at dele sin Hær,

uden Frygt for derved at svække sin egen Stilling. En Bataillon Godfolk, tilligemed et Corps af Dragoner blev sendt til Kilsythe, for at beopagte Forsters og Kenmures Bevægelser, i Tilfælde at deres hele, med Mac-Intosh forenede Hær, eller en Deel deraf, skulde faae ifinde at trænge ind i det vestlige Skotland.

Jarlen af Mar var nu ogsaa nær ved at faae af den Forstærkning, han endnu kunde vente og hvis Udeblivelse hidtil havde været Årsag, eller i det mindste Paaskud til hans Uvirkelighed. De forskjellige forhen omtalte Årsager til disse Hjelpetroppers lange Udeblivelse bleve omsider hævede paa følgende Maade: man maa erindre at Seaforth blev holdt tilbage af Lord Sutherland, som med sine egne Folk, tilligemed Stammerne Grant, Monro, Ross og andre whiggist-sindede Claner, truede Seaforths egne Godser. Men kort derefter blev Jarlen af Seaforth forstærket ved Sir Donald Mac-Donald fra Skye med 700 af hans egen Stamme og ligesaa mange af nog'e andre Stammer, hvorved Seaforths hele Styrke beløb sig til omtrent 4000 Mand. Da Jarlen af Sutherland fandt, at denne Styrke var hans egen langt overlegen, trak han sig tilbage til Bonar, en smal Arm af Havet, som adskiller Ross-Shire fra Sutherland; og ved Færgestedet passerede han over til sin egen Side. Seaforth, som saaledes var befriet for denne Modstander, rykkede ind i Inverness, hvor han efterlod en Garnison og marscherede derpaa videre frem til Perth, for at forene sig med Mar, hvorved dennes Armee fik en anseelig Tilvæxt. De vestlige Claner vare nu den eneste Forstærkning, som Mar endnu havde at vente; men disse vare ikke alene anseelige formedelsst deres Antal; men vare ogsaa særdeles berømte Krigere, der endogsaa over-

gik de andre Høikændere baade formælst deres Tret for den jacobitiske Sag og for deres udmærkede Tapperhed. Men Mar havde selv lagt en Hindring i Veien for General Gordon, der skulde bringe denne Deel af Hjælpetropperne til Leiren, i det han havde givet ham en Ordre, som vilde opholde ham nogen Tid i Argyleshire, den nemlig: at han skulde tage Argyles fornemmeste Residents-Slot, det befæstede Inverary, og lægge en Garnison der. De vestlige Claner, i Særdeleshed Stuart af Appin og Cameron af Lochiel, vare vel Hertugens Modstandere i politiske Grundsætninger; men havde dog stor Agtelse for hans Talenter og for hans Person; de vilde derfor nødig indlade sig i et personligt Klamm-ri med ham, ved at angribe hans Slot. Af denne Aarsag holdt disse Chefer sig tilbage og nøiede med at samles under Gordons Fane. Glengarry og Clanronald derimod, saasnart de havde samlet og væbnet deres Claner, gjorde sig mindre Skrupler i den Henseende.

Imidlertid havde Campbell af Finnab (som skulde forsvare Inverary) det vanskelige Hverv, at spælsætte og opholde de Angribende i Argyleshire indtil Hertugen havde faaet den Forstærkning han ventede fra Irland. Campbell af Finnab blev snart forstærket af Hertugens yngre Broder, Jarlen af Islay, og af Sir Jacob Campbell af Auchinbreck, og ved disses forenede Hjælp blev der samlet omtrent et tusinde Mand til at forsvare Inverary, medens de Angribendes Antal var fire eller fem tusinde. En Art af Tractat eller Overeenskomst blev sluttet, hvorved Insurgenterne samtykkede i at forlade Argyles Land, hvorfor de steg ned af Bjerget Strathfillan og marscherede hen ad Caetle-Drummond, som ligger i

Nærheden af Perth, en lille Dags-Mars fra Mar's Hovedkvarteer.

Jarlen af Breadalbane, den samme ubøi. lige og haarde Statsmand, som var een af Ophavsmændene til Bloddadet i Glencoe, var ogsaa en vigtig Deeltager i Insurrectionen. I Aaret 1689 brugte Kong Wilhelm ham til, ved Hjælp af Penge, at være Freds- og Roligheds-Stifter i Hoilandene; og nu paa sin gamle Alder troede han at finde sin Fordeel ved at bidrage til at forstyrre Fred og Rolighed i det samme Land. Da han — ifølge Parlaments-Acten af 30te August 1715 — blev indkaldet til at møde i Edinburg som en mistænkt Person, forskaffede han sig en meget høitidelig Attest, underskrevet af en Læge og en Præst, hvori Jarlen beskrevs som en gammel svag Mand, plaget med alle de Sygdomme, der ledsage Alderdommen. Dog var der ingen af disse Alderdoms Svagheder, der hindrede ham fra, efter Jarlen af Mar's Opfordring, at indfinde sig hos ham netop Dagen efter den Dato, da Attesten er udstædt. Man formoder at Breadalbane har faaet betydelige Pengesummer fra Jarlen af Mar, som vidste at dette var den eneste Maade, hvorpaa han kunde haabe at erhverve sig hans Gunst. Men alligevel varede det længe forend den gamle rænkefulde Jarl vilde gjøre noget afgjørende Skridt, og man troede at han havde ifinde at begive sig til Stirling og forsone sig med Hertugen af Argyle, som var Chef for den ældre Green af hans Huus. Dette gjorde Breadalbane dog ikke, men tværtimod lod han sig see i Perth, hvor denne meget gamle Chæfs besynderlige og gammelbogs Dragt og hans søregne Maneerer tiltrak sig almindelig Opmærksomhed. Han besad en mere end almindelig satirisk Observations-Gynee; og han

syntes indvortes at beleie alt hvad han saae, som han fandt latterligt, uden dog at lade sit Ansigt forraade disse indvortes Følelser. Kun de, der vare meget skarpe Jagtgere kunde bemærke det. Det eneste Raad han gav Insurgenterne i Henseende til deres forskjellige Forlegenheder var: „at de skulde forskaffe sig en Bogtrykker-Presse og uden Forsømmelse udgive tykte Afviser“ *). Mac fandt at dette Raad var ikke saa galt, hvad enten det saa var givet for Spøg eller Alvor. Han sendte Bud til Aberdeen efter en Presse for, saa snart muligt, ved Hjælp af dette hurtige Bekjendtgjørelses Middel, at meddele Efterretninger i en mere udvidet Kreds. En vis Robert Freebairn, som havde været een af Dronning Anna's Bogtrykkere, og som ved sine Grundsætninger havde ladet sig bevæge til at gaae i Insurgenternes Tjeneste, fik den Bestilling at foreslaae dette Værk. Han og hans Presse bleve fornemmeligt brugte til, ved denne Kunst, at udsprede vidt og bredt disse falske og forblindende Rygter, som fra Begyndelsen havde tjent til at sætte Insurrectionen i Gang, og siden til at vedligeholde den. Som et stærkt Exempel herpaa kan anføres, at medens Mac selv intet vidste om hvorledes det gik Forster og Kenmure, eller deres høilandske Hjelpetropper, under MacIntoshes Commando, blev det dristigt bekjendtgjort: at de havde bemærget sig Newcastle og at alle deres Fjender maatte vige for dem: ja at Jacobiterne omkring London havde væbnet sig i saadan en Mængde, at Kong Georg havde seet sig nødt til at retirere bort fra Hovedstaden.

*) Maaskee var dette Raad ikke andet, end en Stikpille, han gav dem; i Anledning af de mange falske Rygter, de pleiede at udsprede.

Men det synes ikke at Jarlen af Breadalbane har været saa beredvillig til at understøtte Rebellerne med sin store og betydelige Krigsmagt, som til at give dem sit Raad angaaende Pressen. Hans høie Alder tjente ham til Undskyldning, for ikke selv personligt at drage i Felten; og det er rimeligt at hans Erfaring og Skarpsindighed lod ham i deres Raadsforsamlinger opdage og bemærke adskillige Ting, der ikke synderligt lovede et heldigt Resultat af deres Foretagende, endstjondt det rigelig nok blev understøttet af en meget betydelig Waabenmagt. Et Corps af hans egen Clan, omtrent fire eller fem hundrede Mand, ansøgte af Jarlens Slægtning, Campbell af Glendarule, forenede sig med den Afdeling, der blev commanderet af General Gordon; men omtrent 400 af dem, som havde ladet sig engagere til at deeltage i Angrebet paa Inverary, og vare indlemmede i det dertil bestemte Corps, adsplittede sig paa Veien og vendte hjem igjen, uden at forene sig med Mar's Hoved-Armee.

Den hele Styrke var nu samlet paa begge Sider, saa det syntes uundgaaeligt, at de mærke Skyer, der saa længe havde svævet paa Horizonten, snart maatte stige høiere og bryde ud i Storm og Uveir over det til Borger-Krigens Rædsler indviede gamte Kongerige, Skotland.

Tiende Capitel.

Hvad der bevægede Jarlen af Mar til at begynde Insurrectionen og hvorfor den øverste Commando over Armeen tilfaldt ham. — Der lægges Beslag i de franske Havne paa den for Insurgenternes Armee bestemte Hjælp af Baaben og Krigs=Amunition. — Adresser fra Armeen i Perth sendes til Ridderen af Saint=George og til Hertugen af Orleans. — Misfornøielse imellem nogle af de fornemste Mænd i Mar's Armec. — Mar's Operations=Planer. — Mar afmarscherer fra Perth, og Argyle fra Stirling. — Armeerne mødes nær ved Dunblane. — Mar holder Krigsraad. — Slaget ved Sheriffmuir. —

Seg maa her undersøge og hvis muligt forklare Mar'sagerne saavel til Rebellionen og dens Gaa, som til Mar's og de øvrige Chefers Efterladenhed, at han og de, efter at have indladt sig i et saa fortviolet Foretagende og have tilveiebragt en saa betydelig Krigsmagt, endnu ikke, efter to Maaneders Forløb, vare komne synsderligt videre i deres Foretagende, end de allerede vare i den første Uge efter at de begyndte derpaa.

Naar man betragter Mar's Fremgangsmaade fra Begyndelsen til Enden, ledes man til den Slutning: at Insurrectionen i 1715 var et ligesaa overilet, som ubesindigt Skridt. Det synes ikke at Mar i den Anledning har staaet i Underhandling med Prætendenten eller hans Hof, førend efter Dronning Anna's Død. Da dette Dødsfald indtraf, havde han endnu det fri Valg, at anbefale sig i Kong Georgs Gunst, og vise sin Indflydelse hos de hollandske Chefer, ved at forskaffe en Adresse fra dem, hvori de, ligesaa underdanige som Mar selv, hylbede Kong Georg. Men da denne Tjenstagtighed, saaledes som vi allerede have seet, blev forkastet paa en haard og fornærmende Maade, maatte den faldne Minister troe, at hans Undergang var besluttet

Hans derover opblussende Brede's Jid skulde under andre Omstændigheder have været uden Virkning og være flukket af sig selv, dersom dens Gnister ikke uheldigviis vare faldne imellem de let antændelige brændbare Materialier, som iblandt den landflygtige Kongefamilies mange Tilhængere i Skotland allerede vare forberedte.

Da Mar ankom fra London til Gifeshire, sagde Rygtet at han medbragde 100,000 Pd. St. i rede Penge, at han havde Prætendentens egenhændige Instructioner og en Bestalling, der udnævnte ham til General-Lieutenant og Overstcommanderende over Prætendentens Tropper i Skotland. Men endskjøndt disse Rygter vare almindeligt udbredte, har man dog mere paalidelige Efterretninger om at Mar ikke i Insurrectionens Begyndelse tiltog sig nogen Myndighed over de andre Adelsmænd, der vare ham lige i Rang, eller fremviste noget andet Tegn fra Ridderen af St. George, end hans Portrait. Derimod blev der gjort Parade med at fremvise en Jernbeslagen Pengekiste, hvori man sagde, at der var en betydelig Sum Penge, tilhørende Jarlen af Mar; men man troer ikke at denne Sum var mere end i det høieste 3000 Pund. Hvad den vigtige Post angaaer, om en General til at føre den øverste Commando, da havde man dertil ved Prætendentens Hof egentlig først bestemt Hertugen af Drmond til at gjøre Landgang i England, og Hertugen af Berwick til at føre Commandoen i Skotland; og det var disse Mænds velbekjendte Talenter, der skulde have styret alle Ting. Man kan ikke tvivle om at Mar, efter at Insurrectionen var begyndt, jo har gjort sig megen Umage for, ved sine Agenter i Lorraine, at bibringe Ridderen en gunstig Mening om ham og hans begyndte Foreta-

gende; hidtil var dette ogsaa lykket saa vel over al Forventning, og en saa stor Krigsmagt havde han samlet, at alle disse Omstændigheder naturligviis maatte erhverve ham Prætendentens Tillid. Nødvendigt var det desuden, at der skulde være en General, som indtil videre kunde føre Commandoen. Mar havde tilbudt Hertugen af Athole Commandoen, og han havde negtet at imodtage den. Henty kunde, formedelt sin store Magt, sin nærværende og tilkommende Rang, gjøre Forbring paa den øverste Myndighed; men hans Religion var en Hindring derimod. Seaforth var i en lang Frastand og kom sildigt til Armeen. Da nu altsaa disse store Adelsmænds Forbringere ikke kunde komme i Betragtning, var det naturligt, at Mar selv maatte paatage sig Commandoen over en Insurrection, der aldrig vilde have fundet Sted, uden efter hans Tilskyndelse. Som Uddeler af Dronning Anna's Belgjærninger, var han vel antagen hos Høilænderne. Ogsaa iblandt Adelen i Lavlandet havde han ved sin egen Gæmildhed erhvervet sig Tilhængere; da nogle af disse Adelsmænds Godser og Indkomster ikke svarede til deres høie Rang; og den Understøttelse han villigt tilbød dem var ingen ringe Bevæggrund for dem til at deeltage i et saa lovligt Foretagende. Mar imodtog altsaa og beholdt den Commando-Stav, som Hændelsen havde givet ham i Hænderne, fordi der var ingen Anden der kunde gjøre Paa-stand derpaa *).

*) Ved flere Leiligheder have de skotske Adelsmænd maattet høre dyrt for den stolte og dumme Grille, at de ikke i Felten have villet lade sig commanderes af en Mand, der havde en ringere Rang end de selv; som om Duldig-

Mar var — ligesom de fleste Personer i den Stilling — ikke tilbøielig til at have Mistro til sin egen Dulighed i det militaire Fag; eller dersom han nærede nogen Tvivl i saa Henseende, kunde han ansee sin militaire Post blot som midlertidig, da hans hele Forhold syntes at vise, at han ventede fra Frankrig een eller anden Person, hvis egentlige Metjer var Krigsstanden, og hvis Rang var saa ophøiet, at han med Ære kunde overgive sin Commando-Stav til ham. Heraf kan man forklare sig den Omhyggelighed, hvormed han afholdt sig fra offensive Operationer og hvorfor han saa meget ønskede at forøge sin Armee til det højeste Antal, hellere end at vove den paa det meest lovende Foretagende. Men endskjøndt Mar vel kan have mødt een eller anden Banskælighed i Udvælsen af sin militaire Myndighed, saa er det dog rimeligt, at han er bleven opmuntret til at beholde den, da han sandt sig stadfæstet og formeligt indsat i den høie Post, han hidtil kun havde forestaaet, uden dertil at være egentlig beskikket. Ridderen af St. George sandt sig meget smigret ved de fløtste Anliggenders gunstige Tilstand; han sendte derfor Sir Ogilvie af Boyne med det Budskab til Færten af Mar, at han ved en formelig Bestalling, som Ogilvie medbragde, overgav til Mar den Commando-Post, hvori han allerede saa længe havde fungeret, og man siger, at han tillige bragde ham et Patent, der ophøiede ham til Hertug af Mar. Hvad denne sidste Værdighed angaaer, da fik man derom ikke meget at vide; men Mar's Bestalling,

hed, Erfaring og Talent ikke i dette Tilfælde vare vigtigere end Adelskab og Rang.

som øverstcommanderende General, blev oplæst for Fronten af ethvert enkelt Corps i Armeen.

Det maatte synes underligt, at det Skib, der bragde Sir Ogilvie med Mar's Bestalling, ikke tillige bragde Undsætning af Mandskab, Krigsforraad eller Provision. Men Marsagen dertil synes at have været den, at alle de Penge Ridderen af Saint-George selv kunde udrede, eller som han kunde laane af saadanne souveraine Hoffer, der vare ham og hans Prætensioner gunstige, dem havde han allerede i Forveien udgivet til at equipere et betydeligt Antal af Skibe, bestemte til at seile fra Havre-de-Grace og Dieppe med en stor Mængde Vaaben og Amunition. Men da Jarlen af Stair (den engelske Minister i Paris) hurtigt havde opdaget Bestemmelsen af denne Udrustning, gjorde han Forestillinger derom ved det franske Hof og protesterede imod at den franske Regering tillod slige Foretagender, som noget der stred imod Tractaten til Utrecht; og Sir George Byng med en Escadre af Krigsskibe blokerede de franske Havne, i den Hensigt at angribe disse Skibe, dersom de løb ud i Søen. Regenten, Hertugen af Orleans, gav strax Ordre til de vedkommende Havne-Inspectører, at de skulde forebygge saadanne Skibes Udrustning og Afseiling, som vare bestemte til Prætendentens Tjeneste. Altsaa blev der lagt Beslag paa al den Undsætning, der var tiltænkt Insurgenterne, og den hele Omkostning paa denne tilføjtede Expedition var aldeles tabt. Af denne Marsag havde den landsflygtige Prinds lidet andet at sende sine Tilhængere i Skotland, end smigrende Løfter, tomme Titler og unyttige Bestallinger.

Men endskiøndt Jarlen af Mar og de Adelsmænd og Herrer, der vare indvillgede i hans Foretagende, vare

stuffed i de overspændte Forventninger, der i Begyndelsen havde forledet dem, og endssjændt de nu indsaae, at Ludvig den Fjortendes Død og hans Eftermands Klogskab og Forsigtighed vilde berøve dem alt Haab om fremmed Hjælp, ønskede de dog at faae og at meddele Hær.n den Opmuntring, at see Prætendenten selv i Spidsen af Armeen. En Adresse blev derfor skreven til Kong Jacob den Ottende, som han blev kaldet, hvori de bade ham, at begive sig til Skotland og ved sin personlige Nærværelse oplive den Hengivenhed for hans Person, som man forsikrede ham at Folket overalt i Skotland sølte og udviste; og de Mænd, der underskrev denne Adresse, satte deres Liv og Ære i Pant for hans personlige Sikkerhed. De paastode, at naar han stillede sig selv i Spidsen for deres Hær, vilde det gjøre en gunstig Virkning og bringe Held og et lykkeligt Udfald til deres Foretagende. En anden Adresse blev forfattet til Hertugen af Orleans, hvori de bade ham, at dersom det ikke behagede ham at hjælpe Arvingen af det Stuartiske Huus i denne Strid, der var afgjørende for hans Skjæbne, han da idetmindste vilde tillade ham at vende tilbage til sit eget Land, for at dele Skjæbne med sine troe Tilhængere, der vare i Vaaben for hans Skjold. Denne Adresse havde egentlig en underlig Stil; den lød som Ridderen af St. George havde været i Fængsel, og som Regenten af Frankrig var Fangevogteren begge disse Adresser bleve underskrevne af alle de i Perth værende høie Adelsmænd; men disse stolte Hivalde goer *) fandt sig meget fornærmede over at Kongens

*) En Hivalgo er i Spanien Benævnelsen paa en meget fornem Adelsmand, af den ægte, gamle og ublandede Race.

Bogtrykker, Hr. Robert Freebairn, fik Tilladelse at understøtte tilligemed dem. Major Hay, ledsaget af Historieforfatteren Doctor Abercromby, som Secretaire, fik det Kald at gjøre Ridderen sin Opvartning ved hans Hof i Lorraine, eller hvor han ellers maatte opholde sig, og det blev ham paalagt, mundtligt at anbefale det i Adressen yttrede Ønske. Valget af Gesandten, og den Hemmelighed der blev tagtagen, i Henseende til det Grinde han skulde udrette, blev dækket af dem i Armeen, der meente at Sagen angik det almindelige Vel, og at derfor Alle og Enhver havde Ret til at vide hvorom og paa hvad Maade man underhandlede. Mar afsendte siden endnu to andre Gesandter i det samme Grinde. Den Første var Sir Alexander Erskine af Alba, som leed Skibbrud paa Tilbagereisen. Den Anden var en meget skarpsindig Mand, ved Navn: Carl Forbes.

Jarlen af Mar var ikke steget til den høie og mægtige Post han da havde, uden som sædvanligt at blive misundt og ilde omtalt. Den skarpsindige Sinclair, der var ligesaa rænkfuld af Karakter, som streng i sine Domme, havde fra Begyndelsen vilst sig misfornøiet med den Maade, hvorpaa Insurrectionen blev styret, og han synes — ligesom mange Andre af en lignende Sindesstemning — at have været mere villig til at bemærke og dable Bilsfarelser og Misgreb, end til at afhjælpe og rette dem. Jarlen af Huntly synes ogsaa at have, været misfornøiet med Mar og at have baaret Had, eller Mistanke til ham. Ei heller vare Hvilken-berne i Almindelighed saa ganske tilbøielige til at forlade sig paa ham, som deres General. Da Glengarry, een af deres duligste Chefer, ankom til Armeen i Perth, paastod han med Ivrighed, at de vestlige Claner skulde

i Forening med Huntly's Tropper, udgjøre en særskilt Afdeling, og det blev Sinclair foreslaaet, at slutte sig til denne Forening, hvorved Armeen vilde have bleven deelt i to Dele. Dog lod Glengarry sig overtale til at frasalbe denne Paastand; og endssjøndt man har sagt, at godt Selskab og Vellevnet vare de Argumenter, der ved denne Leilighed havde den bedste Virkning hos ham, saa er det dog vist, at det var sund Fornuft og ædrue- lig Eftertanke, der bragde ham til at vende tilbage til en Soldats Pligter.

Farlen af War ønskede at forberede en sikker Waabenplads, der kunde tjene til Residents for Ridde- ren af Saint-George, hvis Ankomst man snart ventede; han gjorde derfor et Forsøg paa at befæste Staden Perth, saaledes at den ikke skulde kunne tages ved et pludseligt Angreb. General Hamilton forestod for en kort Tid dette Arbejde; men siden blev det næsten aldeles overladt til en Fransmand, der havde været Dandssemester og Tegtemester, hvis Forsvars-Linier gave de engelske Inge- nieurer meget at more sig over, da de siden havde be- mægtiget sig dem.

Men, førend jeg gaaer videre i Historien, maa jeg først fortælle, at i den samme October Maaned, hvori saa mange militaire Bevægelser sandt Sted i Skotland, blev Hertugen af Ormond assendt af Prætendenten med Waaben og Ammunition, og Ordre at lande paa Kysten, af England. Da Ormond nærmede sig den engelske Kyst, lod han affyre tre Kanonskud til Signal for Jacob- biterne, som man ventede at skulle samle sig i Mængde paa Strandbredden, da Ormond stod i stor Ugtelse iblandt dem. Men da disse Signaler ikke bleve besvarede, sei- lede Skibet tilbage igjen til Frankrig. Derfom Hertu-

gen var gaaet i Land, vilde det besynderlige Tilfælde have indtruffet: at Jacobiterne havde havt en General i England, uden Armee; og en Armee i Skotland, uden nogen virkelig General.

Vi nærme os nu til den endelige Afgjorelse af disse indvortes Ureligheder; thi Jarlen af Mar havde i Begyndelsen af November imodtaget al den Forstærkning han havde at vente; men det kan drages i Tvivl om han derved, i den Tid han havde tilbragt i Uvirkomhed, virkelig havde forstærket sig, eller havde gjort sig det Arbejde lettere, at forcere eller omgaae Argyles faste Stilling. Hans Troppers Antal var rigtig nok bleven forøget; men det var Argyles ligesaa; saa at Armeerne i den Henseende stode i det samme Forhold til hinanden, som forhen. Dette var ikke til Fordeel, men snarere til Skade for Høilænderne; thi hvor en Strid skal finde Sted imellem udisciplineret Kraft paa den ene Side og regulære Troppers Standhaftighed paa den anden, maa de Sidstes Overlegenhed altid slige i Forhold til begge Armeers større Antal, og Seieren let blive afgjort ved de bedre Manøvrer. Desuden havde Mar's Armee lidt et stort Tab ved Desertion imedens han laae i Perth. De halv civiliserede og utaalsmodige Høilændere vare baade kjede af at ligge ledige, uden anden Beskjæftigelse, end den eensformige Parade-Exercitè, og trevne til det uvante Fæstnings-Arbejde. Mange af dem gik ogsaa hjem, for at bringe deres besparede Sold, eller det Bytte de havde gjort i Sikkerhed. Saa-danne Desertioner bleve anseete af de simple Høilændere, som noget der var ganske i sin Orden, og Chefernes Myndighed var ikke istand til at forebygge det.

Da nu Mar endeligt besluttede det vigtige Skridt, at rykke frem til Angreb, synes det at hans Planer ei heller have været fuldkommen bestemte eller overlagte. Dog har man sagt, at han paa een Gang vilde gjøre tre forstille Angreb paa Hertugens Armee, nemlig: eet paa den lange Chaussee-Bei og paa Stirlings-Bro; et andet paa det Bæstet ved Abbediet, en Miil nedenfor Stirling og det tredje paa et andet Bæstet kaldet Drips-Coble, halvanden Miil paa den anden Side af Staden. Ved at gjøre Mine til Angreb paa saa mange Steder paa een Gang, kunde Mar haabe at at give Hertugens Opmærksomhed saa meget at bestille, at han imidlertid med sin Hovedhær kunde passere over Floden ved Forths Bæstet. Men da Hertugen af Argyle ikke gav sin Modstander Tid til at gjøre disse Bevægelser, kan man ikke vide om Mar virkelig har haft isinde at foretage dem. Saa meget er rigtig nok vist, at Mar havde den Hensigt, om muligt, at passere over Forths Bæstet, der hvor denne Flod har sit Udløb af Søen: Loch-Hard, for derved at komme over paa den sydlige Side af Floden. Men for at komme til dette Bæstet havde de to Dages Mars igjennem et bjergfuldt og ufrugtbart Land. Ei heller vare Mar og hans Raadgivere vel bekendte med Veien, og de havde ingen anden Vejviser, end den navnkundige Søerøver Rob Roy Mac-Gregor, som de selv sagde, at man ikke kunde have Tillid til, og som virkelig stod i bestandig Forbindelse med sin Patron, Hertugen af Argyle, som han gav Underretning om Mar's Bevægelser. Man sagde ogsaa, at denne Fredløse blot kjendte Bæstet, fordi han havde passeret over dem med høilandsk Dvæg, som vistnok var noget ganske andet, end at kjende dem med Hensyn til den militaire

Afbenyttelse. Dog var det formodentligt i Anledning af den Oplysning, som Rob Roy kunde give i denue Punkt, at Mar i et Brev af 4de November beklagede sig over, at denne bekjendte Fjebløse ikke endnu havde indfundet sig i Perth, hvor han meget ønskede at have en Sammenkomst med ham.

Men dersom Mar og hans Raadgivere ogsaa havde kjendt Forths Badesteder nøiagtigt, saa var det dog altid tvivlsomt i hvilken Tilstand de kunde have fundet Passagen, naar de kom der: Badestederne kunde have været barricaderede og forsvarede af Argyle, eller et Detachement af hans Armee; eller de kunde være ufremkommelige paa denne sildige Aarstid; thi de ere til alle Aarstider dybe og vanskelige at passere. Og endelig: førend Mar og hans Armee kunde naae til dette Overgangssted, skulde de først passere over Floden Leith, som er næsten ligesaa bred og dyb som Forth selv; og Argyle havde ødelagt eller afbrudt Broen ved Doune, som var den sædvanlige Passage over denne Flod.

Disse vare de Vanskeligheder, der kunde have mødt Insurgenterne paa denne Vej; og den Omstændighed, at de ikke bedre kjendte dem, rober en stor Mangel paa local Kundskab i en Leir, hvor der maa have været mange Personer fra Menteith og Lennox, velbekjendte med det Land, hvorigjennem den høilandiske Armee skulde passere, og som kunde have undersøgt og recognosceret Terrainet først, uagtet de smaa Garnisoner af Landmilitien og af Voluntairerne, som Hertugen havde lagt i Gartartan og andre stærke Huse i Nærheden af Aberfoil. Men Insurgenterne kom ikke saa langt, at de skulde komme til at erfare de Vanskeligheder, vi her have omtalt; thi Hertugen af Argyle, endskjondt han

havde en meget ringere Styrke end Insurgenternes, satte han dog den skjælle Beslutning, at drage ud med den Styrke han havde og afbryde Insurgenternes Mars, ved at angribe dem og levere dem et Slag, førend de skulde faae Leilighed til at komme ned til Forth. I den Hensigt kaldte han alle sine Garnisoner og Udposter sammen og samlede sin hele Styrke af ikke fuldt fire tusinde Mand, hvormed han marscherede fra Stirling hense-
imod Dúnblane, Lørdag Morgen den 12te November.

Den 10de November brød Mar op fra sit Hoveds-
quarteer i Perth og rykkede frem til Auchterarder, hvor Infanteriet blev indquarteret, medens Cavalleriet fandt bequemme Qvarterer i Nærheden. Men den følgende Nat leed Insurgenternes Armee et stort Tab, ved at blive forladt af to betydelige Corps. Det ene vare hele Clanen Fraser, som beløb sig til 4 à 500 Mand. De vare nyligt ankomne til Mar's Armee, under Anførsel af Fraser af Fraserdale, som havde ægtet en Datter af deres sidste afdøde Chef. Men Familiens mandlige Arving, den navnkundige Simon Fraser af Lovat, ankom just i denne critiske Tidspunkt til det nordlige Skotland og udstædte en Ordre, hvorved han tilbagekaldte Clanen Fraser fra Jacobs Fane, for at gaae over til Georgs. Fraserne ansaae det for deres Pligt, at vise mere Lydig-
hed imod deres retmæssige Lehnsherre, end imod nogen af de stridende Monarker; og de erkjendte den mandlige Arvings Ret for større end den, som den kvindelige Arvings Mand kunde gjøre Fordring paa. De adløde derfor eenstemmigen Simon Frasers Ordre og forlode Mar's Armee. I det følgende vil der blive Anledning til at tale mere om Fraserne.

Det andet desercerende Corps var 200 af Huntly's høilandfke Følgesvende, som besværede sig over at de havde lidt Uret, v.d. at være bebyrdede med alt for meget svært Arbeide i Tjenesten. Efter at den saaledes forsmindskede Armee havde passeret Revue for Generalen, fortsatte den sin Mars i følgende Orden: Sinclair med Escadronen fra Fifehire og to Escadroner af Huntlys Cavalleri udgjorde Hærens Avantgarde. Derefter fulgde de vestlige Claner, bestaaende af: først Mac=Donalderne, under deres forskjellige Chefer: Clan=Ranald, Glengarry, Sir Donald Mac=Donald, Keppoch og Glencoe. De næste vare Breadalbanes Mænd med fem Regimenter, bestaaende af følgende Claner: Mac=Leanerne under deres Chef, Sir Hans Mac=Lean; Cameronianerne under Lochiel; Stuarterne, commanderede af Appin, og de der vare blevene tilbage af Huntlys Følgesvende fra Strathdon og Glenlivet, under Gordon af Glenbucket. Denne udsøgte Fortrop af Høilændere var meget modig; ja de vare saa visse paa Seieren, at de pralede af at deres Afdeling af Mar's Armee vilde alene være nok til at afgjøre Sagen med Hertugen af Argyle og alle de Tropper han commanderede. General Gordon commanderede denne hele høilandfke Afdeling. Den øvrige Deel af Armeen, commanderet af Mar selv, understøttet af General Hamilton, fulgte efter den første Division og, da de den 12te November (den samme Dag som Argyle afmarskede fra Stirling) rykkede videre frem, var det afsluttet at Arriergarden skulde den Dag ikke marschere længere end til Ardoch, imedens Avantgarden skulde rykke frem til Staden Dunblane, hvor de havde taget deres Kvarteer, da de forrige Gang marschede fra Perth imod

Stirling. Dunblane laae 8 Mile*) vestligt for Ardoch, hvor den sidste Afdeling skulde blive. Da nu Cavalleriet, ført af Sinclair i Spidsen af Hæren, den 12te November henimod Aften var paa Veien til Dunblane, kom en halt Dreng løbende saa stærkt, som hans Lamhed vilde tillade ham, imøde med Sinclair og bragde ham den Efterretning, at han var sendt af Lady Rippendavie, hvis Mand, Lord Rippendavie var i Insurgen-ternes Armee, for at underrette Jarlen af Mar om at Hertugen af Argyle var isærd med at marschere igjennem Dunblane. Endskjøndt dette Sendebuds Udseende vakte nogen Tvivl, var det dog en Tidende, der udfordrede Opmærksomhed. Et Parti blev sendt forud, for at recognoscere. — En Expres blev sendt tilbage til Mar, som var 6 eller 7 Mile længere tilbage**).

General Gordon, som anførte Infanteriet i denne første Afdeling, saae sig omhyggeligt om, for at finde en eller anden stærk Grund, hvor han kunde postere sine Folk. Fleden Allan laae nu lige for dem, og Sinclair foreslog, at man skulde sætte over den og besætte nogle Bøndergaarde og Huse, som vare at see paa den modsatte Side, hvor Herrerne kunde finde nogle Forfriskninger for dem selv og Fourage for deres Heste. Men General Gordon tænkte med Rette, at Infanteriet, som skulde blive ude hele Natten under aaben Himmel i en stærk Frost, midt i November, vilde paa en Slet Maade forberede sig til at udholde en saadan Nat, ved at vade over en Flod sildigt om Aftenen. Denne Dispyt endte sig tilsidst dermed, at man opdagede to Bøndergaarde

*) Omtrent 1½ Mil. dansk.

**) Omtrent 1½ Mil. dansk.

paa den venstre Side af Floden, hvor Cavalleriet kunde faae nogen Bequemmelighed, endskiøndt i en Stilling, hvori de kunde have bleven ødelagte ved et pludseligt Angreb, førend de kunde komme ud af de Indhegninger, hvori de vare indspærrede og sammenpakkede, som Dvæg i en Fjeld. For at undgaae en saadan Overraskelse udsatte General Gordon fremrykkede Piquet-Bagter og Bedetter og udsendte Patrouiller, efter de sædvanlige militaire Forsigtigheds-Regler. Kort efter at de havde taget deres Nattequarteer, ankom Lord Southesk med Cavalleriet fra Angus-Shire og med det Budskab, at Mar og hele Hovedhæren fulgte efter; og Jarlen indtraf folgeligt ved Avantgardens Bivouak omtrent Klokken 9 om Aftenen. De erholdte Budskab paa ny fra Lady Rippendavie, hvis Rapporter til Insurgenterne synes at have været ligesaa rigtige og nøiagtige, som hendes Valg af Sendebud var besynderligt. Dette sidste Bud var en gammel Kjærling, som bekræftede den Efterretning, at Fjenden nærmede sig. Mar's hele Armee var nu samlet i en meget snæver Kreds, hvor de sov paa deres Baaben, indsvøbte i deres Kapper; og endskiøndt det var en haard Frost, følte de mindre Incommodation af Veiret, end rimeligviis andre europæiske Tropper, under lignende Omstændigheder, vilte have følt *).

Søndagen den 13de November 1715 i Dagbrækningen blev Insurgenternes Armee opstillet i to Slaglinier, paa en Slette ovenfor det Sted, hvor de havde

*) Der gives vel flere Nationer i det nordlige Europa — for Exempel Nordmændene, de Svenske og Russerne — som ligesaa godt som Skotlænderne kunne udholde Vin-terens Kulde.

tilbragt Natten. De havde ikke længe staaet i denne Stilling forend de saae en stærk Escadron Cavalleri paa et høit Bjerg, sydligt for deres Linie. Dette var Hertugen af Argyle, som med nogle af sine fornemmeste Officerer var rykket frem til denne Post, for at tage Fiendens Stilling, Styrke og Bevægelser i Diegn; hvilken Hensigt han dog ikke fuldkommen kunde opnaa, formædelt de høie Bakker og dybe Dale, der laae imellem ham og Mar's Armee.

Da nu Mar havde overtydet sig om, at han var i Nærheden af Fienden, sammenkaldte han et Krigsraad af de fornemmeste adelige Officerer, Cheferne for Clanerne og alle dem, der havde Commandoen over de enkelte Corps. Man indrømmer, at han ved denne Leilighed har holdt en meget opmuntrende Tale for de forsamlede Chefer; men den faldt tildeels i uvillige Øren; thi der var allerede adskillige Personer af Vigtighed, iblandt hvilke Huntly og Sinclair synes at have været Fjermændene, som mistvilede om et godt Udfald af den Sag hvori de vare indviklede, og derfor ønskede at begynde en Underhandling med Hertugen af Argyle, for at erfare om han havde Guldmagt til at imodtage deres Underkæffelse og meddele dem Pardon, paa Billaar at de skulde holde sig rolige som forhen, under Regeringens Herredomme. Dog holdte de endnu denne Idee som en Hemmelighed imellem dem selv; thi endogsaa de, der nærede saadanne Tanker, indsaae tillige at den Tidspunkt var kommen, da de med Sværdet i Haanden maatte tilfegte sig Fred, og at de, ved at vinde en Seier, kunde foreskrive hårdtlige Billaar; hvorefter, dersom de forsøgte en Retirade, vilde de ikke længer være i stand til at holde deres høilandske Tropper samlede, eller til at underhandle paa taalelige

Willaar. Altsaa, da Jarlen af Mar erindrede sine militaire Tilhørere om den Uret, der var tilføiet den landflygtige Kongefamilie — om Skottlands Undertrykkelse under det engelske Nag, og formanede dem til, ikke at forsømme den Leilighed, de saa længe havde ønsket; men øieblikkeligt angribe Fjenden med det Mod, som deres gode Sag og den Uret de havde lidt burde indskyde dem, da valde hans Tale en dertil svarende Fyrrighed hos Tilhørerne. Jarlen af Huntly var den Eneste, der fremkom med nogen Indsigelse; han spurgde: om et vundet Slag, under nærværende Omstændigheder, kunde bringe deres og Fædrenelandets Rettigheder i Sikkerhed? eller, hvis ikke, om der da var noget Haab om fremmed Hjelp, der kunde sætte dem i stand til at imodstaae baade England og dets Allierede? — „Alt dette“ — sagde han — „kan Mylord af Mar uden Tvivl underrette os om, da han nyligt har faaet et Brev fra Lord Bolingbroke, hvilket jeg ønsker maa blive fremlagt for det forsamlede Raad.“

Dieblikkets critiske Omstændigheder og den Enthusiasme Mar ved sin Tale havde opvakt i Forsamlingen freitog ham for, at indløbe sig paa Spørgsmaal, som det maaskee var vanskeligt for ham at besvare. Uden derfor at lade sig afbryde af Huntly, fremsatte han til Raadets Afgjørelse det Spørgsmaal: „Fegte eller ikke?“ Cheferne, Adelsmændene og Officererne svarede alle med det Udraab: „fegte!“ og da Soldaterne, som stode opstillede i Slagtorden i Nærheden, hørte denne deres høiroste Beslutning, blev den af dem imodtagen med høie Bisalbsraab: de svingede deres Hatte og Huer og raabde Hurra! med en saadan Munterhed og Fyrrighed, at endogsaa de, der tilforn havde været uvisse og tvivlsomme

om Udsaldet, ansaae denne Hærens Stemning, som et sikkert Forvarsel for en hurtig Scier.

Med dette Mod og disse Følelser rykkede Mar's Armee frem imod Fjenden. De to Linier, hvori de vare opstillede, afmarserede hver i to Colonner, saa at de i fire Colonner steg ned af det Bjerg, hvor de først vare opstillede, passerede over et Morads, som den haarde Frost Natten tilforn havde gjort fremkommeligt saa vel for Cavalleriet, som Infanteriet, og steg derpaa op ad det Bjerg, hvorfra Hertugen af Argyle havde beopagtet deres Bevægelser. Hertugen paa sin Side, saasnart han saa Mar's yderste Fløi svinge til høire, for at afmarsere i foransorte Orden, indsaae han strax at det var deres Hensigt, at benytte sig af deres Overlegenhed i Tal, for at angribe hans mindre Hær paa een Gang baade i den venstre Flanke og i Fronten. Han reed hurtigt ned af Bjerget, ved hvis Fod hans Tropper stode opstillede, for paa een Gang at give dem en saadan Stilling, der kunde tilintetgjøre Fjendens Plan og tillige føre dem op paa Bjerget. Han ordnede sin lille Armee, som bestod af omtrent 4000 Mand, saaledes at han udstrakte deres Linie betydeligt til høire og satte tre Escadroner Cavalleri og desuden en Reserve af een Escadron Dragoner ved hvert Fløi. Dette var Argyles første Linie; den anden bestod af 2 Batailloner Fodfolk i Centrum, med een Escadron Dragoner paa hvert Fløi. Han marscherede op ad Bjerget i en skraa Linie, saaledes at hans høire Fløi var foran, nærmest Fjendens venstre, for ved denne Manøvre at kunne trække sit eget venstre Fløi tilbage, for at undgaae et Angreb i Flanken. Hertugen selv reed igjen op paa Bjerget; men saa nu Intet af Fjenden, fordi denne nu paa den anden Side havde naaet

Joden af Bjerget, og var ifærd med at slige op derpaa i fire Colonner, som trak til høire. Efter enhver af disse fire Colonner fulgte et Corps af Cavalleri, som — i det Colonnen marscherede op og formerede Linie — skulde postere sig paa Flankerne. Høilænderne marscherede, eller rettere sagt: løb, med saadan Jorighed op imod Fienden, at Cavalleriet bag ved, for at følge dem, maatte gallopere. Begge Armeer steg saaledes op ad Bjerget paa een Gang, hver fra sin Side og mødtes uventet paa den øverste Brink. Paa nogle Steder vare de hinanden nær paa Pistolskuds Fraftand, førend de bleve hinanden vaer. Paa begge Sider stræbde de derfor paa een Gang at formere Linie, saa at der opstod nogen Forvirring paa begge Sider. I Særdeleshed var dette Tilfældet med de to Escadroner af Insurgenternes Cavalleri, som bleve opstillede i det høire Fløis Centrum, istedet for at de, efter Bestemelsen og overeensstemmende med Krigskonstens Regler, skulde have havt deres Post paa Flanken; men denne Feiltagelse havde ikke stor Indflydelse paa Høilænderne; thi deres Overlegenhed bestod i det første Angrebs rasende Heflighed; da de regulære Troppers Etyrke derimod beroer paa deres Fasthed i Disciplinen. Det var i dette Dieblis at en gammel Chef, utaalmodig efter at faae Ordre til Angreb, da han saar, at de engelske Soldater fik Tid til at slutte og ordne deres Rækker, saa at det gunstige Dieblis gik ubenyttet, udraabte i Forbittrelse de mærkelige Ord: — „D! var Dundee nu her, blot een Time!*)

*) Den her omtalte gamle Chef havde formodentligt tjent under den navnkundige jacobitiske General, Claverhouse, med Tilnavnet Dundee, og maaskee ogsaa bivaanet Sla-

Argyles venstre Fløi blev' commanderet af General Whitham. (Den samme General, som i Argyles Fraværelse havde den øverste Commando i Leiren ved Stirling). Men denne General synes ikke at have udmærket sig hverken ved sit Mod, eller ved sin gode Conduite. Mar's høire Fløi formerede hurtigt Linie; det bestod af de vestlige Claner: Mac-Donalderne, Mac-Leanerne og Breabathanes Mænd. Capitain Levingstone, en gammel Krieger, som havde tjent i Kong Jacob den Syvendes Armee for Revolutionen, reed frem og under adskillige Eder, raabde til General Gordon, som commandede dette høire Fløi, at han skulde angribe strax. Generalen betænkte sig; men Cheferne og Clanerne bleve hentevne af en oieblikkelig Enthusiasme. En Adelsmand ved Navn Sir Hans Mac-Lean, som opnaaede en høi Alder, har beskrevet sin egen Stammes Angreb, og man kan ikke tvivle om at det almindelige Angreb jo har været omtrent som hans. Han fortæller, at da hans Folk vare opstillede i en dyb og tæt sluttet Colonne, med de færmeste, tapreste og bedst bevæbnede Krigere i Fronten, da stillede han sig selv i Spidsen for dem og udraabde med høi Røst: „Mine Herrer! Dette er en Dag, vi længe have ønsket at see. Hisset staaer Mac-Callanmore*) for Kong Georg — Her staaer Mac-Lean for Kong Jacob — Gud velsigne Mac-Lean og Kong Jacob! — Grib an, mine

get ved Killiecrankie den 17de Juni 1689, hvor denne dulige General faldt som Seierherre, 26 Aar før Slaget ved Sheriffmuir. (See den nyere Skottlands Historie, 2 D. Pag. 198 til 202).

*) Argyles gamle, skotske Familie- og Stamme-Navn.

Herrer"!*)). Glansmændene udmumlede derpaa en meget kort Bøn, satte Huen fast paa Hovedet, afkastede deres Kapper og fore løb paa Fjenden. De affyrede, uregelmæssigt og uden Commando, deres Geværer, kastede dem derpaa fra sig og drog deres Sværd. De udstødte alle et vildt Krigsskrig og styrtede sig ind imellem Bajonetterne. Det venstre Fløj af Argyles regulære Tropper imodtog Bergskotternes vilde Angreb med en skarp Salve, som gjorde et betydeligt Nederlag imellem dem. Iblandt de Faldne var den tappre unge Chef for Clanen Ranald, som var dødeligt saaret. Hans Fald standsede for et Dieblig hans Følgesvendes Hestighed; da sprang den saa ofte omtalte El ngarry ud af Selederne, svingede sin Hæ, og udraabte: „Hævn! Hævn! I Dag ville vi tænke paa Hævn; imorgen paa Sorg!“ ved denne Opfordring fornæbde Høilænderne deres rasende Angreb, blandede sig imellem de regelmæssige Tropper, tilbagetrængte dem og brød deres Linie i enhver Retning, adsplittede dem og

*) Denne Mac-Ean og det Regiment han havde under sin Commando var et Exempel paa at det gamle faste patriarkalske Baand, der fandt Sted imellem en Stamme og dens oprindelige Chef, var stærkere end det nyere Baand, der skulde binde dem til en ny Lehnsherre. Disse Mac-Eaner boede paa Den Mull, og de Landskræninger, hvorpaa og hvoraf de levede, vare blevne Hertugen af Argyles Eiendom. Deres forrige Chef, Mac-Ean, opholdt sig for det meste i Frankrig, hvor han levede af en aarlig Pension, som Dronning Anna havde tilstaaet ham. Argyle var altsaa nu deres egentlige Lehnsherre; og dog fandt Mac-Ean ingen Vanskelighed i, af denne Stamme at samle syv eller otte hundrede Mand, villige til at følge deres gamle Patriark, for at fegte imod deres ny Lehnsherre.

aurettede et stort Nederlag iblandt Mænd, der vare ikke saa hurtige og behændige som de, og vare belæssede med en tung, uhandelig Musket, som i den uregelmæssige Kamp, imellem enkelt Mand mod Mand, neppe nogen kunde har været et ligesaa godt Vaaben, som Bredsværdet. Argyles yderste venstre Fløi blev saaledes slaget med betydeligt Nederlag; thi Høilænderne gave ikke Par-don; men hans Tropper i Centrum bleve staaende ubrudte, og det synes at Insurgenternes Cavalleri burde have angrebet dem i Flanken eller i Ryggen, hvor de maae have været blottede ved General Whithams og det venstre Fløis Flugt. Men to Escadroner af Insurgenternes Cavalleri, under Commando af Drummond og Marischal, forfulgte de Flygtende, der vare adsplittede af Høilænderne; medens Lord Huntlys Escadron og den fra Fife, under Sinclairs Commando, forbleve uvirksomme paa Balde-pladsen og toge aldeles ingen Deel i Kampen. Maaſkee bleve de holdte i Ave af Argyles Dragoner i anden Linie; thi disse toge ikke Flugten, saaledes som de i den første; men, i Fjendens Paasyn, trak de sig tilbage i god Orden.

Paa Argyles høire Fløi og Centrum var Slagets Udfald meget forskjelligt derfra. Høilændernes Angreb var der ligesaa heftigt, som paa hans venstre Fløi. Men endskjøndt deres Modstandere bleve, ved det første Anfald, bragte noget i Uorden, stode de dog fast med roesværdig Kjækhed; og Argyle affendte Oberst Cathcart med en Trop Cavalleri, tværs over et Morads, som ved Frosten var bleven passabelt, for at angribe Høilænderne i Flanken, i det de rykkede frem til Angreb. Derved bleve de Angribende standsede i deres hurtige Fart og bragte i Forvirring; og endskjøndt Camaronianerne, Stu-

arterne og andre høit berømte Glaner udgjorde Mar's venstre Fløi, blev det dog, tilligemed hans hele anden Linie, flaget paa Flugten ved Argyles mesterlige og vel udførte Manøvre og hans Troppers Standhaftighed. Men hans Stilling var meget farlig; thi da de Flugtende bestode af 5000 Mand, var det meget at berygte, at de kunde samle og ordne sig igjen og ødelægge Hertugens lille Hær, som alene bestod af fem Escadroner Cavalieri, understøttede af General Wightman*) med tre Batailloner Infanteri, som nøjagtigt udgjorde Armeens Centrum. Argyle fattede alligevel den dristige Beslutning, at forfølge de Flugtende af al Magt, og det lykkedes ham, at drive dem tilbage til Globen Allan, hvor de havde bivaakeret den forrige Nat. De Flugtende standsede ofte, for at samle og ordne sig; men bleve ligesaa ofte angrebne igjen og brudte. Dette var i særdeleshed Tilfældet med det Corp's Cavalleri, der førte Jacobs Fane og blev kaldet: Restaurations-Escadronen. De Adelsmænd, hvoraf denne Escadron bestod, gjorde igjentagne og forrige Angreb og bleve alene flagne tilbage, og deres Rækker brudte, ved de stærkere engelske Hestes Overmagt. Det var i et af disse igjentagne Angreb at den unge Jarl af Strathmore mistede sit Liv, medens han sørgtes at stræbde at samle og ordne sit Regiment fra Angusshire. Han blev dræbt af en simpel Dragon, efter at han havde overgivet sig og havde faaet Pardon. Jar-

*) Den samme General, som Argyle lod blive tilbage i Edinburg, da denne Stad blev truet af Mac-Intosh. (Se foran i denne Deel, Pag. 207). — Denne General Wightman maa ikke forveksles med General Whitham, der commanderede Argyles venstre Fløi.

len af Panmure blev ogsaa saaret og tagen tilfange af de engelske Royalister; men blev befriet igjen af sin Broder, Sir Henrich Maule.

Baldpladsen fremviste nu et besynderligt Syn; thi begge Armeers venstre Floi vare brudte og jagede paa Flugten; det høire Floi derimod paa begge Sider havde seiret og var ifærd med at forfølge sine flygtende Fjender. Men den forskjellige og afværgende Krigslykke er af mindre Bigtighed, end den Brug, der gøres deraf. Det synes ikke, at der fra Mar's Side blev gjort noget Forsøg paa at benytte sig af den Fordeel hans høire Floi havde vundet. General Whitham havde rigtig nok overladt Baldpladsen til sine Modstandere og flyede deraf fra næsten til Stirling-Bro. Men de seirende Høilændere gjorde sig ikke den Umage at forfølge dem. De marscherede tværs over Baldpladsen og trak op paa et høit Sted, kaldet: Steenbjerget ved Rippendavle, hvor de bleve staaende i Grupper med det dragne Sværd i Haanden. Som een Aarsag til deres Uvirkelighed i dette kristne Dieblis kan man ansee den Dmstændighed, at de — efter deres sædvanlige Maneer — havde kastet deres Skjæbdegæver fra sig i det Dieblis de gjorde Angreb; en anden Aarsag var vistnok Mangel paa virksomme Felts Adjutanter til at bringe Ordre; og en tredje Aarsag laae i Høilændernes Karakter; da de ikke altid ere villige til at adlyde. Saameget er vist, at dersom deres seierrige høire Floi havde forfulgt Argyles Bagtrop, da han rykkede frem imod Gloden Allan, maatte de have sat ham i den største Fare for at komme imellem en dobbelt Flo; da hans yderste Anstrengelse neppe var tilstrækkelig til at holde den store Mængde af flygtende Fjender til at vedblive deres Retirade. Man har ogsaa sagt

at Nogle af Høilænderne viste sig uvillige til at fegte. Især skal dette have været Tilfældet med den navnkundige Rob Roy, om hvem det ogsaa maa bemærkes, at han var en afhængig Tilhænger af Hertugen af Argyll og formodentligt stod i hans Sold, som en lønnet Spion, der under hele Insurrectionen gav ham Underretning fra Insurgenternes Leir. Et stærkt Parti af Mac-Gregors og Mac-Phersons Stammer var under denne Fredløses Commando; men da han fik Ordre at gjøre Angreb, svarede han ganske koldt: „Ja, dersom de ikke kunne gjøre det uden mig, saa kunne de ikke heller gjøre det med mig.“ — Det fortælles, at en kjæk Mand af Clanen Bourigh, ved Navn: Alexander Mac-Pherson, som drev Rob Røys oprindelige Haandtering at være Dvæghyrde, blev utaalmodig over den Uvirkelighed, hvori de bleve holdte tilbage, saa at han drog sit Sværd og raabde til sine Kammerater, at de skulde følge ham. — „Nei holdt, Sandie! *)“ — sagde Rob Roy — dersom det kom an paa at drive en Flok Faar, saa kunde I vel forstaae Jer noget derpaa; men da det her gjelder om at anføre Mænd, saa maa I overlade Commandoen til mig.“ — „Ja kom det an paa at angribe en Flok Bødere fra Angus, svarede Mac-Pherson, saa vilde I nok ikke være den Siste, men snarere den Første.“ Denne Mundstrid havde nær foraarsaget en Enkamp imellem disse to Stridsmænd; men imidlertid var Leiligheden tabt til at rykke frem til Angreb.

Da Argyll var kommen tilbage fra at forfølge Insurgenternes venstre Flok, kom han i Nærheden af deres høire, som, efter at have seiret, var marscheret op paa

*) Sandie er en Forkortelse af Navnet Alexander.

Steenbjerget. Man belavede sig paa begge Sider paa at blive angreben; men Kampen blev ikke fornyet. Begge Armeer viste en Tilbøielighed til at retirere. Mar lod en Deel af sit Artilleri i Stikken, trak sig tilbage til Aukterarder og retirerede derfra til Perth. Begge Generaler tilegnede sig Seieren; men da Mar, fra den Dag af, opgav enhver Tanke om at føre sin Hær imod Vesten, maa man ansee hans Angrebsplan som aldeles tilintetgjort, imedens Argyle drog Fordeel af Seieren, ved at beholde den Stilling, hvorved han forsvarede Lavlandene og spærrede enhver Udgang til dem for Insurgenterne.

De Dræbtes Antal i Slaget ved Sheriffmuir var betydeligt. Der faldt syv eller otte hundrede Mand paa Insurgenternes Side og Royalisterne maae have mistet fem eller sex hundrede. Meget adeligt og fornemt Blod blev udgydet, saa vel som det af den simplere Klasse. Et Corps af Volunteurer, omtrent 60 i Antal, hvorimellem befandt sig: Hertugerne af Douglas og Roxburghe, Jarlerne af Haddington, Lauderdale, Loudon, Belhaven og Rothes, fegtede tappert, endstjøndt det neppe var en rigtig Politisk, at en saadan, saakaldet: forgyldt Trop, skulde vove sig saa yderligt*). Men i al Fald tilkjendte det en stor Forandring i Liderne, naar Hertugen af Douglas, hvis Forsædre kunde have bragt en Armee paa Benene, ligesaa talrig, som begge de stridende Armeer i Slaget ved Sheriffmuir, fegtede nu som en sim-

*) Nei, det var jo, efter den gamle, skotske Adels Regne-
maade, ligesaa urigtigt, som at sætte Ducater paa Spil
imod Gnesteskillinger og Stentringer. (Se den ældre
Skotlands Historie, 2 D. Pag. 172 og 180).

pel Cavallerist, der blot havde to eller tre Tjenere i sit Folge. Dette frivillige Corps segedede paa en Maade, der var passende for deres Stand. Mange af dem bleve saarede, og Jarlen af Forfar blev dræbt.

Tabet af Jarlen af Strathmore og af den unge Clan-Kanald var et haardt Stod for Insurgenterne. Den sidstnævnte var en fuldkommen Kriger, oplært i de franske Garder og fuld af Iver for Jacobs Sag. Da Mar opfordrede ham til at forene sig med Insurgenterne, svarede han: „Min Familie har, ved slige Leiligheder, været vant til at være de Første i Felten og de Sidste til at forlade den.“ — Da han dødeligt saaret trak sig ud af Geledderne, mødte Mar ham, og da han ikke vidste hvad der var hændet, spurgte han ham: hvorfor han ikke var i Fronten? „Jeg har faaet min Deel,“ svarede den saarede Chef og faldt død ned for sin Generals Fodder. Mange af hans Folk trak sig, formedelst hans Død, ud af Armeen.

Saaledes begyndte og saaledes endte den forvirede Kamp ved Sheriffmuir, om hvilken en samtidig Ballade-Skriver meget rigtigt siger: „Der kan Intet siges med Visshed om den Dag, undtagen det: at der virkelig blev holdt et Slag, hvilket han kunde bevidne.“

Ellevte Capitel.

Nar trækker sig tilbage til Perth og lader Argyle blive Herre af Baldbladsen. — Uenigheder imellem Tropperne under Forster og Kenmure. — Forster vender tilbage til England og bliver erkjendt som commanderende General over Prætendentens der værende Tropper. — Hanfatter den Plan, at angribe Liverpool og marcherer derfor til Preston, hvor hans Armee bliver indstøttet af General Wiltis og, efter nogen Modstand, overgiver sig paa Naade og Unåde. — De fornemme Fanger sendes til London. — Forster, Mac-Intosh og Hepburn af Keith undvige. — Derwentwater og Kenmure blive henrettede. — Rithdale redder sig ved Flugten. — De andre Adelsmænd blive pardonerede efter en lang Fængsling.

Da Natten nærmede sig, ophørte det forvirrede Slag ved Echeriffmuir, og begge Partier havde nu Tid til at overregne hvad de havde tabt og hvad de havde vundet i Dagens Løb. Insurgenternes Tab og Fordeel var let at beregne: Høllænderne paa det høire Floi havde udviiist deres sædvanlige Mod, og hævdet den Berømmelse, de forud havde erhvervet sig i Aarene 1644 og 45 under Montrose*) og senere i Aaret 1689 under Glaverhouse**). Men i enhver anden Henseende var Slagets Udsald og Følger ugunstige for Insurgenterne. En stor Deel af deres bedste Folk havde forladt Hæren, uden Tilladelse, og, efter deres bestandige, gamle Vane, begivet sig hjem, for at besøge deres Familier, og for at bringe deres Bytte i Sikkerhed. Nogle af dem havde endogsaa foretaget dette Bytte, ved at plyndre deres egen Armees Baggage. Denne Desertion fortyndede Geledderne, endogsaa af de seierlige Claner, og Høllænderne i den overs

*) See den nyere Skotlands Historie, første Deel, fra Pag. 158 til 193.

**) Ibidem, Anden Deel, Pag. 198.

vundne Afdeling af Armeen havde endnu mere Aarsag til at følge det dem givne Exempel. Deres Antal den Morgen havde været fra otte til ti tusinde Mand, og ved Dagens Ende savnede man fire tusinde af dem. Endogsaa nogle af Anførerne af høi Rang og Anseelse havde med deres eget smukke Exempel foregaaet de Flygtende, og man sagde i Særdeleshed en Huntly og Seaforth, at de vare de første fornemme Flygtninger, der naaede Perth, og at de, ved deres Retirade fra Baldpladsen, havde gjort deres mange Følgesvende modløse. Da nu altsaa Insurgenterne baade vare modløse og meget ringere i Antal, vilde det have været et unyttigt Foretagende at udholde et Slag endnu, eller at fornye deres Forsøg paa at passere over Floden Forth, hvilket de ikke havde været istand til at udføre, da deres Antal var dobbelt saa stort.

Men Desertion og dens Folger var ikke den eneste Bæmselighed, som Insurgenternes Armees havde at kæmpe imod. Anførernes Mangel paa Forsorg havde været saa utilgivellig stor, at de vare dragne bort fra et af Skottlands frugtbareste Districter, for at marschere hen til en anden, i Sammenligning dermed, mager Egn og havde ikke forsynet sig med Proviant for mere end to eller tre Dage, og deres Krigsamunition var ligesaa knap *). Det

*) Ved Krigsamunition kan her vel ikke forstås andet end Krudt og Kugler, og hvad denne Artikel angaaer maa man lægge Mærke til to Ting: 1) at det vel neppe stod i Mar's eller de andre Anføreres Magt, at være vel forsynet dermed, da den Tilførsel de deraf ventede fra Frankrig var ubebleven. Og for det andet, at et større Forraad deraf ei kunde have været Insurgenterne til nogen synlig Nytte, da Mar's hele Artilleri bestod af 6 Felt-

var derfor klart at de ikke vare istand til at fornøye det Forsøg, der var mislykket den 13de Novbr.; Mar havde derfor ei andet Valg, end at føre Levningerne af sin Armee tilbage til deres gamle Qvarteer i Perth, og forblive der, indtil een eller anden uventet lykkelig Tilbragelse skulde give dem Mod til en frisk Anstrengelse. Altsaa, efter at han havde tilbragt Natten efter Slaget i Indhegningerne ved Auchterarder, begav han sig den næste Morgen paa Tilbageveien til Perth.

Hertugen af Argyle, paa den anden Side, trak sig tilbage til Dunblane med de Tropper han selv comman- derede og forenede sig igjen med de Flygtninger af hans slagne venstre Fløi, som han kunde faae samlet; hvorefter han og hans Hær hvilede paa deres Baaben den hele Nat, og ventede at fornøye Slaget den følgende Dag. Men da Argyle, Mandagen den 14de Novbr. i Dagbrækningen, nærmede sig til Baldpladsen, fandt han den forladt af Fjenderne, som havde overladt deres Døde og Saarede til hans Naadighed, tilligemed den Tre at beholde Baldpladsen, hvor han — som de vigtigste Seiers- tegn — forefandt fjorten Faner eller Standarter og sex Stykker Feltcanoner, hvilke Mar havde bragt med i Slaget til en unyttig Parade, da han hverken havde den fornødne Ammunition til dem, eller Artillerister til at betjene dem, og saae sig ved Slagets Ende ikke istand til at føre dem med sig tilbage.

canoner, hvortil han ei engang havde de fornødne dulige Artillerister; og da det var Høilændernes Krigsmaade: kun een Gang at affyre deres Skydegeværer, og derpaa, uden at lade igjen, at kaste Geværerne fra sig og angribe med Sværbet.

Iblandt de adelige Herrer, der saaldt ved denne Leilighed, var der paa begge Sider adskillige udmærkede Personer, baade i Henseende til Herkomst og Karacteer. Den tappre, unge Jarl af Strathmores Liig blev fundet paa Baldpladsen, bevogtet af en gammel tro Tjener, som, da man spurgde ham om Navnet paa den Person, hvis Liig han bevogtede med saamegen Omsorg, gav det rørende Svar: „Han var en Mand i Gaar.“

Jarlen af Mar havde stræbt at bane sig et triumpherende Tilbagetog til Perth, ved at udstæde en Act af Volds (eller Bulletin) i hvilken han tilregnede sig Seieren paa det høire Fløi og i Centrum, og forsikrede, at **dersom** det venstre Fløi og Reserver-Linien havde gjort deres Skyldighed saa godt som det høire Fløi og den øvrige Deel af første Linie, saa havde Seieren været fuldkommen*). Men han kunde ikke igjen opvække den forrige Enthusiasme hos sine Tilhængere. Mange af dem begyndte nu for Alvor at mistvivle om et godt Udfald af deres Foretagende, og at ansee deres Stilling som forsvundet, da den store Overlegenhed i Antal, de havde havt i Slaget ved Sheriffmuir, dog ikke havde kunnet forskaffe dem en afgjørende Seier.

*) Det var imidlertid en for Mar ubehagelig Omstændighed, (som han vel neppe i sin Bulletin berørte) at det netop var det Fløi og den Afdeling han selv commandede, der blev slagen. — Han kunde have tilføiet: at **dersom** den General, der commandede Fjendens høire Fløi, ikke havde været mere dylig, end den der commandede det venstre, saa havde Slaget rimeligviis i det Hele faaet et bedre Udfald for Insurgenterne.

Mange falske Rygter bleve imidlertid udsprede imellem Insurgenterne, angaaende Rapporter man havde faaet om Fordele, som Forster og hans Tropper skulde have erholdt over General Carpenter i England; saa at Blædes-Ild og Frydefester bleve anstillede i Perth i Anledning af disse foregivne Gsiervindinger, paa en Tid da Sandheden var, at Foster og Kenmure vare aldeles flagne, deres Soldater adspalttede og de selv fangne.

Vi have forhen seet at General Forsters Hær bestod af de Cavallerister, som Jarlen af Derwentwater og andre Adelsmænd havde tilveiebragt paa Grændsen af Northumberland, forenede med de adelige Herrer fra Galloway og Dumfries-Schire under Lord Kenmure, og Jacobiterne fra Lothian, under Jarlen af Winton, hvilke tilsammen udgjorde et Corps af fem eller sex hundrede Mand Cavalleri, hvortil siden kom omtrent fjorten hundrede Mand høilandsk Infanteri, som af Mar bleve sendte over Havbugten Forth, under Mac-Intoshes Commando. Vi have ligeledes i Slutningen af det ottende Capitel (Pag. 213) omtalt, at der var stor Uenighed i denne lille Hær, angaaende hvorhen den skulde marsere. De engelske Adelsmænd vedbleve at indbilde sig, at de behøvede blot at vise sig i det vestlige England, for at faae alle Indvaanerne til at gjøre Opstand og samle sig under deres Fane; imedens derimod alle Skotlænderne, baade fra Lavlandene og Høilandene, ønskede at marsere til Dumfries, og efter at have bemægtiget sig den Stad, rykke videre frem i det vestlige Skotland og forcere sig en aaben Communication med Mar's Hoved-Armee, hvorved de med god Grund haabede at kunne fordrive Argyle fra hans faste Stilling ved Stirling. Da nu Insurgenterne ikke vare bleve enige om

enten Toget skulde gaae sydligt til England, eller nordligt op i Skotland, og de bleve truede af General Carpenter, som i Spidsen for et tusinde Mand Cavalleri rykkede frem imod dem fra Newcastle henimod Kelso, forlod de denne Stad, hvor de havde forenet sig med Brigader Mac-Intosh og hans Høilændere, og toge Velen til Jedburg; paa hvilken Mars de een eller to Gange bleve foruroligede ved falske Efterretninger om at blive angrebne. Dog vare de heldige nok til at komme der, forend General Carpenter kunde naae dem, og de engelske Adelsmænd bleve endnu mere utaalsmodige efter at vende tilbage ind i deres eget Land, for at faae de vestlige Jacobiter til at insurgere. Men da Høilænderne hørte at de engelske og skotske Cavallerister tilsidst vare blevne enige om denne Plan, skilte de sig fra Cavalleriet, saasnart Marsen begyndte, og stillede sig i Slagtorden paa et høit Sted oven for Staden Hawick, hvor de erklærede: at dersom Insurgenterne besluttede at marchere imod Fienden, vilde de deeltage i Kampen og udholde den til det Yderste; men de vilde ikke marchere ind i England, for deraf at blive slæbte til Colonierne som Slaver, saaledes som det var gaaet deres Forsædre i Cromwells Tid. Og da Cavalleriet stillede sig i Orden, som om de vilde angribe Høilænderne, spændte disse Hanerne paa deres Grevæter og belovede sig paa at gjøre Modstand, sigende: „at dersom de absolut skulde opoffres, saa vilde de foretrække at døe i deres eget Land. Disse Bjergskotter vilde ikke lytte til nogen Andens Tale, end til Jarlen af Winton; fordi han var af samme Mening som de, og ønskede at marchere ind i det vestlige Skotland, for at understøtte Jarlen af Mar; og ham kunde de virkelig have bevilst en stor

Tjeneste, ved at hindre Argyle i at concentrere sine Tropper; thi naar de havde truet Staden Kilsyth med et Angreb, kunde Hertugen ikke have kaldet tilbage et Regiment Cavalleri, som han havde henlagt der, for at gjøre Modstand mod disse sydlige Insurgenter. Tilslidst lode Høilænderne sig dog overtale til at marschere videre, efterat de havde givet den Erklæring: at de vilde blive ved Armeen, saalænge den forblev i Skotland; men skulde de marschere ind i England, saa vilde de vende tilbage til deres eget Hjem. Imidlertid, da Borgerne i Dumfries igjen saae sig true af Insurgenterne, gjorde de Mine til at gjøre Modstand og marschere ud, at tage en fast Stilling foran Staden, og opkastede i Hast nogle Forskandsninger. Paa samme Tid fik de Bud fra General Carpenter, som da havde naaet Jedburg, at dersom de blot kunde forsvare sig i sex Timer, vilde han inden den Tid angribe Fienden i Ryggen. Den Efterretning at Borgerne i Dumfries havde isside at forsvare deres Stad, som Insurgenterne havde foran sig, imedens Carpenter belavede sig paa at angribe dem bag fra, gav Foster og hans Venner Anledning til, med stor Paastrængenhed, at fornye deres Forslag, om at marschere ind i England, i det de forsikrede deres skotske Allierede om, at de havde faaet Breve fra England, med paalidelig Efterretning om en almindelig Insurrection. Skotlænderne bleve tilslidst kjede af længere at imodstaae deres engelske Allieredes vedholdende Anmodninger; de kunde ei heller troe, at Nogen i et saa vigtigt Foretagende vilde flukke sig selv og Andre med et falskt Haab; de gave derfor omsider efter; og altsaa, da Insurgenterne paa Bøsen til Dumfries havde naaet Landebøen Ecclefechan, dreiede de til venstre og marscherede sydligt til Langholm,

for derved at drage ind i det vestlige England. Men det var saa langt fra at Winton bifaldt denne almindelige Beslutning, at han forlod Armeen med en betydelig Deel af sin Trop; og det syntes for en Tid, som om han havde aldeles opgivet at deeltage mere i dette Foretagende. Dog betænkte han sig igjen og skammede sig ved saa pludseligt at forlade en Sag, som Pligt og Samvittighed havde bevæget ham til at forsvare; han forenede sig derfor igjen med Hæren. Men fra den Tid ophørte han at finde nogen Interesse i de foreskendende Debatter eller Raadslagninger; hvorimod han, med en Art af ligegyldig Vetsindighed, greb enhver tilfældig Leilighed til ørkesløs Tidsfordriv, og det paa en Maade der neppe var passende for en Mand, der er indviklet i et saa vigtigt og farligt Foretagende. Høilænderne vare ei heller alle enige med deres engelske Allierede om Togsens videre Bestemmelse. Mange af dem samtykkede i at marschere ind i England; men omtrent fire hundrede af dem forlode aldeles deres Kammerater og besluttede at vende hjem til deres egne Bjerge igjennem de vestlige Districter, ved at passere over Vadestederne nær ved Floden Forths Udspring, en Plan som de skulde have været istand til at udføre, dersom de ikke havde fundet det vanskeligt at forskaffe sig Provision; men denne Omstændighed tvang dem til at dele sig i smaae Partier, hvoraf adskillige bleve tagne tilfange af Bønderne, som i den Egn for det meste vare Cameronianer, og vare overbeviste om at bruge Vaaben.

Den øvrige Deel af Hæren, efter at den saaledes var formindsket, fortsatte sin Vej til Brampton i Nærheden af Staden Carlisle, hvor Forster fremviste sin Bestilling, som General over Kong Jacobs Tropper i Eng-

land og blev erkjendt i denne Egenskab, som Overstcommanderende over Hæren. Det er muligt, at Lyften til at erholde denne øverste Commando har bidraget noget til den Ivrighed, hvormed han ønskede at Hæren skulde marschere ind i England; og hans første Bedrift i denne ny Egenskab syntes at give hans Foretagende nogen Glæde; endskjøndt den Fordeel, han derved opnaaede, mere var en Følge af Modpartiets overdrevne Frygt, end af noget udmærket Mod fra Forsters og hans lille Hærs Side.

Landmilitien til Hest fra Westmoreland og de nordlige Districter af Lancashire var bleven sammenkaldet og væbnet, for at imodstaae Rebellerne; og Landstormen i Cumberland, som beløb sig til tolv tusinde Mand, blev samlet tilligemed den ved Penrith, efter Opfordring af Lord Lonsdale, Landfoged i det Grevskab. Men da alle disse Folk ikke vare andet end en udisciplineret Skare, slet bevæbnede og endnu flattere organiserede og opstillede, saa oppebiede de ikke noget Angreb, hverken af Cavalleriet eller af Høilænderne; men adspalttede sig til alle Kanter og overlode Waldpladsen til Seierherterne, som der fandt en Mængde bortkastede Vaaben og mange efterladte Heste. Lonsdale saae sig forladt af sin hele Hær, undtagen omtrent en Snees af hans egne Tjenere. Han var derfor nødt til ogsaa at tage Flugten og frelse sig ind i det gamle befæstede Slot ved Appelby. Medens Insurgenterne marcherede igjennem Cumberland og Westmoreland, yttrede der sig kun lidet af den Enthusiasme for Insurgenternes Sag, som de engelske Officerer havde lovet deres fløiske Allierede. Manchester var denne Gang — ligesom ved en anden senere Leilighed — den første Stad, hvor Indvaanerne syntes tilbøielige til at brestage

i Insurrectionen og vare villige til at oprette et Compagni i den Hensigt. Insurgenterne fik Underretning om dette deres venstabelige Sindelag, da de vare ankomne til Lancaster, hvilket opmuntrede dem til at rykke videre frem. Det var rigtig nok ogsaa den høie Tid, at deres Benner skulde forene sig med dem; thi de fik dagligt Efterretning om Tropper, der marcherede imod dem, for at omringe dem. De selv, paa deres Side, besluttede at udvide sig og paa een Gang betræde et større Terrain, for desto lettere at samle nye Hjælpetropper; og efter at de vare marcherede fra Lancaster til Preston, besluttede de at bemægtige sig Broen ved Warrington i den Hensigt at tage og besætte Liverpool. Men imedens de lagde Planen til et Angreb paa denne berømte Søestad, og dens Borgere belavede sig paa et kæftigt Forsvar, havde Regeringens Tropper samlet sig rundt omkring dem og rykkede frem imod dem fra forskjellige Kanter. Det synes underligt, at Insurgenterne kunde blive saa aldeles overrumplede, uagtet de havde mange Benner i det District, baade imellem Adelen paa Landet og iblandt de ringere Classer af Folket; men den Forblindelse, der beherskede det hele Parti og fremskinnede af alle deres Foretagender, var ligesaa mærkelig den Gang, som ved andre Leiligheder: imedens Forster og hans Tilhængere tænkte paa at udbrede Insurrectionens Ild til Manchester og Liverpool, nærmede General Willis sig, som havde Commandoen over Kong Georgs Tropper i Cheshire, og havde allerede taget Forholdsregler, der sigtede til at udslukke denne Ild aldeles. Denne virksomme General udstædte Ordre til adskillige Regimentter, der laae i Quartier i de nærliggende Grevskaber og fornemmeligt bestode af Dragoner og andet Cavalleri, og

befalede dem at samles den 10de November ved Warringtons Bro, hvor han da vilde stille sig i Spidsen for dem og spørre Veien til Manchester for Rebellerne. Paa samme Tid satte Willis sig i Forbindelse med General Carpenter, som med utrættelig Anstrengelse havde fulgt Insurgenterne i Hælene fra Northumberland og nu var nær ved at naae dem. Efterretningen herom kom som et uventet Tordenflag over Insurgenterne. Forster havde kun Valget imellem to vanskelige Ting, nemlig: enten at marschere ud og gjøre Willis Passagen stridig over Floden Ribble, som dækker Preston, eller at forblive i denne aabne By og forsvare den ved Hjælp af saadanne Forstærkninger, Barricader og Batterier, som kunde blive opstaaede i nogle faa Dime. Den første Maade havde sine Fordele: Broen over Ribble var lang og smal, saa at den let kunde forsvares, især da en Afdeeling af et hundrede udsøgte Høilændere allerede var postet der, under Commando af Hans Farquharson af Invercauld, en Chef der var berømt baade for sit Mod og sin gode Condukte, saa at han var en Mand, som Forster kunde stole paa, at han, naaet General Willis nærmede sig til Broen, sikkert vilde blive paa sin Post og forsvare dem indtil han fik Udsætning fra Staden. Paa den anden Side af Broen var der et langt Stæde med Hegn paa begge Sider, vel flittet til Forsvar, især imod Cavalleri. Alt dette var til Fordeel for at forsvare Broen; men derimod var det at befrygte, at Forsters adelige Esadrøner, hvis han lod dem rykke ud af Preston, skulde være udsatte for det glubste Angreb af de regelmæssige Ryttere, hvilket de hverken havde Feste eller Waaben til at udholde. Rimeligviis var det denne Grund, der bestemte Jacobiternes Ansættelse til,

hellere at forsvare sig i Staden Preston selv, end at rykke ud af den og møde Fjenden.

Insurgenterne valgte med Skjønsmhed deres Forholdsregler til Forsvar og udsorte dem med Iver og Mod. Fire Barricader bleve i en Hast opkastede. Jarlen af Derwentwater trak selv sine Klæder af indtil Vesten og opmuntrede Folkene til at arbejde, saavel ved sit eget Exempel, som ved sin Gæmildhed; saa at Arbeidet blev hurtigt fuldført. Een af disse Forskandsninger laae lidt neden for Kirken, og blev understøttet af de adelige Voluntairer, som stode opstillede paa Kirkegaarden, og Brigadeer Mac-Intosh havde paa dette Sted Commandoen. Den anden Forskandsning blev anlagt ved Enden af et Stræde og forsvaret af Lord Carl Murray. Den tredie blev kaldet Windmølle-Barricaden og Commandoen ved den var overgivet til Lord Mac-Intosh, som var Chef for Stammen af dette Navn. Den fjerde Barricade blev opkastedet tværs over den Gade, der fører fra Preston til Liverpoel, og blev kjækt bemandet af den northumbriske Fribytter, eller Smughandler: Hans Hunter, og hans underhavende Bande kaldet: Mose-Ryterne *). Enhver Barricade var forsynet med to Kanoner, og Husene paa begge Sider af Gaden vare besatte med Mandskab, der kunde beskyde de Stormende i Flanken med en ødelæggende Ild. Desuagtet besluttede General Willis at angribe Insurgenterne, efter at han noie havde efterseet deres Forsvars-Anstalter.

Løverdagen den 12te Novbr. (Dagen for Slaget ved Sheriffmuir) begyndte General Willis sine Operationer imod Staden Preston, ved et dobbelt Angreb.

*) See foran i denne Deel, Pag. 188. og 89.

Barricaden i den Gade neden for Kirken blev bestormet med stor Hestighed; men en saa utaalelig Ild blev aabnet fra Forskandsningerne og de nær liggende Huse, at de Stormende bleve slagne tilbage med betydeligt Tab. Det synes at Brigadeer Mac-Intosh, som forsvarede denne Barricade, har kaldet til sin Hjælp nogle Soldater, der vare posterede i den Gade, der vender imod Wigan, hvorved denne Indgang til Staden blev blottet; saa at det saakaldte Prestons Regiment (vel bekjendt som det gamle cameronianske Regiment, der udgjorde en Deel af Willis's Styrke) saae sig istand til at trænge ind i Staden fra den Kant, hvor de bemægtigede sig to høit beliggende Huse, hvorfra de kunde beskyde en Deel af Staden og hvorved de tilføiede Insurgenterne mere Skade, end de leed ved nogen af de andre Attaquer. Den Barricade, hvor Carl Murray havde Commandoen, blev ligeledes angrebet og forsvaret med stor Tapperhed paa begge Sider. Men Murray fik en Undsætning af 50 Voluntairer, hvorved det lykkedes ham tilsidst at afslaae Angrebet. Capitainerne Hunter og Douglas gjorde ogsaa en fortvivlet Modstand ved den dem betroede Barricade, og Angrebet paa Windmølle-Barricaden, der blev forsvaret af Chefen Lord Mac-Intosh, faldt ligesaa ulykkelig ud for de Stormende. Da Willis's Soldater trak sig tilbage fra deres forskjellige Angrebs-Punkter, stak de Ild — ifølge den dem givne Ordre — paa de Huse, der laae udenfor Barricaderne. Ved Lyset af denne Ildbrand blev Fægtningen fortsat den hele Nat; og dersom Veiret ikke havde været usædvanligt stille, maatte Preston, som var Kampens Skueplads, have bleven aldeles afbrændt. Men endskiøndt Insurgenterne havde beholbt Fordelen ved ethvert af disse Angreb, var

det dog klart, at intet uden et Mirakel kunde frelse dem af denne deres farlige Stilling: de vate affkaarne fra al Hjelp og indsluttede i Gaderne af en brændende Stad, hvor de havde kun lidet Mandskab til at besætte en udstrakt Forsvarslinie. Medens General Willis styrkede Angrebet paa Barricaderne, havde han tillige besat enhver Udvei fra Staden, hvorigjennem den til Undersgang indvierte Bande kunde have undsluppet. Af dem, der gjorde et fortoivlet Forsøg paa at slaae sig igjennem, bleve adskillige nedslæbte, og kun meget faa undslap, ved at hugge sig igjennem deres Fjender.

Søndag Morgen den 13de Novbr., Dagen efter Angrebet, blev Forsfors og hans Armees Stilling endnu mere fortoivlet. General Carpenter, som saalænge havde forfulgt dem, kom nu til med saa mange Hjelpetropper, for det meste Cavalleri, at Staden Preston nu ganske kunde indsluttes, saa at der blev intet Haab mere tilbage for de Beleirede, hverken om at kunne undslippe, eller at erholde Undsætning. Willis havde en ringere Rang i Armeen end Carpenter, og tilbød folgeligt at nedlægge sin Commando og overlade Beleiringens videre Udførelse til sin Supérieur. Men General Carpenter afflog ædelmodigt dette Tilbud, sigende: „at Gien tilkom Willis selv at fuldende det Arbeide, han havde begyndt med saa gode Aspekter.“ Willis tog derfor saa gode Forholdsregler, og udførte dem saa vel, at Staden blev aldeles indsluttet, og Insurgenternes Skjæbne blev uundgaaelig.

Den for alle de i Preston indsluttede Insurgenters almiadelige Forestilling: — at deres Undergang var vis — gjorde en forskjellig Virkning paa disse ulykkelike Mennesker, ifølge deres forskjellige Karakterer; lige-

som en stor overhængende Fare virker anderledes paa de tamme Huusdyr, end paa Skovenes vilde Beboere, naar de bringes i den yderste Nød. Huusdyrene lade sig tvinge til rolig Underkastelse; de vilde Dyr derimod, naar de see sig stærkt indsluttede og i stor Fare, blive de mere rasende og fortvivlede i deres Modstand. Saaledes gik det ogsaa med disse Insurgenter: De engelske Adelsmænd begyndte at tænke paa den Mulighed, at frelse deres Liv, og nærede det Haab endnu een Gang at vende tilbage til de huuslige Glæder og Nydelser i deres Huus og Hjem. Hvorimod Høitænderne og de fleste af de skotske Insurgenter, endogsaa af de høiere Classer, erklærede: at de hellere vilde gjøre et Udsald og døe som Mænd af Ure med Sværdet i Haanden, end frelse deres Liv ved skjændig Underkastelse.

Da de altsaa vare af forskellige Meninger i Henseende til de Forholdsregler man skulde tage, besluttede de Engelske, under alle Omstændigheder at capitulere; og Drburgh, en irlandsk Catholik, som havde været Forskers Læremester i det militaire Fag, begav sig ud til de engelske Generaler, for at foreslaae en Overgivelse; men han fik en kold Modtagelse, og man gav ham tydeligt at forstaae, at man ikke indlod sig i nogen anden Betingelse end den: at Rebellerne maatte overgive sig paa Naade og Unnaade; dog med det Løfte alene: at de skulde ikke strax miste Livet. Han vendte tilbage til Staden; og da man der erfarede, i hvad Grinde han havde været udsendt i Sjendens Leir, havde General Forsker nær bleven skudt af en skotsk Adelsmand, ved Navn Murray. Hans Liv blev blot frelst ved en Bøns Haand, som slog Pistolen op i det Dieblis, da Skuddet gik af.

Capitain Dalzell, en Broder til Jarlen af Carnwath, drog derpaa ud i Skotslændernes Navn; men kunde ikke opnaae gunstigere Vilkaar. Imidlertid vandt Insurgenterne dog nogen Udsættelse, saa at deres fornemste Anførere fik Tid til at betænke sig og overveie, at Regeringen maaskee lod sig nøie med at statuere nogle saa Exempler, saa at den største Deel af Insurgenterne kunde undgaae den yderste Straf; og enhver enkelt Person smigrede sig med det Haab, at han kunde have den gode Lykke, at være iblandt de Skaanedes Tal. Efter at Skotslænderne og i Særdeleshed Høstlænderne, i nogen Tid havde vedblevet deres første Beslutning: at gjøre Modstand — fandt de sig dog tilsidst nødte til at overgive sig paa de samme Vilkaar, som Englænderne, nemlig: alene under den Betingelse, at de ikke strax skulde blive nedslæbte. Deres Anførere bleve først overgivne som Gidsler; og tilsidst, efter at de havde udviist den største Uvillie til at afgive deres Vaaben, antog de Capitulationen — hvis man ellers kan give en saa ubetinget Overgivelse dette Navn? — Men det synes vist, at den største Deel af dem, ved saaledes at overgive sig paa Naade og Unaade, har ventet i det mindste at frelse deres Liv.

Efter at de ulykkelige Insurgenter havde nedlagt deres Vaaben, bleve de indsluttede i en Kirke, hvor de bleve meget haardt behandlende; Soldaterne plyndrede og mishandlede dem, ja berøvede dem endogsaa deres Klæder. Det var især Adelsmændenes galonerede Klæder, der friste de raue Soldater til denne Mishandling. Fangerne saae sig nødsagede til at tage det uldne Bay, hvormed Kirkestolene vare overtrukne, for at skjule deres Nøgenhed, ved at indsvøbe sig deri. — En Familie Tra-

dition fortæller i den Anledning følgende Anecdote: En Adelsmand, der gjorde Tjeneste, som simpel Cavallerist, ved en skotsk Escadron, fik ved een af Barricaderne en Kugle igjennem Underlivet. Han blev anseet for at være dødeligt saaret og laae udstrakt i en Kirkestol. En tro Kammerat understøttede hans Hoved og ventede hvert Dieblisk at høre hans sidste Suk. Efter megen Smerte og Lidelse, siger man, at den Saarede sandt nogen Lindring ved en Opkastelse, hvormed fulgte et lille Stykke af hans Skarlagens Vest, som Kuglen havde bragt ind i hans Mave. Kammeraten blev ligesaa forundret over dette Særsyn, som glad ved den Lindring, hans saarede Ven derved følede; og da han var et af det Slags Menneſker, der ikke kunne afholde sig fra at spøge, endog ogsaa under de sorgeligste Omstændigheder, udraabte han: „Heida! Walter! Det glæder mig at see, at Du har et Dplag af Klæde i din Mave, og jeg var tilfreds at Du vilde gjøre Dig den Uleilighed, at komme frem med saa meget deraf, at jeg kunde faae nok til et Par Buxer; thi dem trænger jeg meget til.“ Den Saarede blev siden helbredet.

Antallet paa de Insurgenter, der overgave sig i Preston var omtrent 1400 af alle Classer, hvoriblandt befandt sig omtrent 200 Tjenere, som havde fulgt deres Herrer, da de grebe til Vaaben. De adelige Voluntærs Antal var omtrent 300. Resten bestod af Høilænderne under Brigadeer Mac-Intoshes Commando. Sex af Fangerne bleve ved en Krigsret dømt til at styes, fordi de vare i den Regerings Tjeneste, imod hvilken de nu havde baaret Vaaben. Lord Carl Murray erholdt dog, endstjøndt med Vanskelighed, en Udsættelse ved Hjælp af hans Venners Deeltagelse og Mellemkomst; men der

blev kun ubøiist liden Barmhertighed imod de mislebede Folk af den simple Klasse, endstjøndt deres hele Forbrydelse bestod i, at de havde adlydt deres Chefer, hvilket de ansaae for at være deres Lehnepligt. Mange af dem bleve underkastede den haarde Skjæbne, de saa meget havde befrygtet og hvorfor de vare saa uvillige til at marsjere ind i England, nemlig den: at de bleve bortførte som Slaver til Plantagerne i Amerika.

De fornemmeste og vigtigste Fanger bleve sendte til London, hvor de bleve indførte i en Art af Procession, der var mindre til Bæmpe for Fangerne, end for de lave Gemytter, der anordnede den og kunde fryde sig ved en saa uædel Triumph. Den torryskjendede Pøbel, eller de saakaldte Hoiskirkens Tilhængere, havde, ved at afbrænde de afsigende Secters Capeller og ved at udøve andre voldsomme Handlinger, antaget en frygtelig og meget forbryderisk Karakter. For nu at have en Modvægt mod denne Pøbels Indflydelse, havde Regeringen antaget den Plan, at opvække og vedligeholde en rivaliserende oprørisk Aand iblandt den Deel af Almuen, der blev kaldet, eller som kaldte sig selv: Lavkirkens Tilhængere. De forskjellige Factioner dreie sig ofte om de meest intetsigende Adskillelses Tegn. Da Torperne havde udviist en særdeles Lidenskab for Ale (en Art af stærkt og sødt Æl, uden Humle, som brygges i October og Marts Maaneber) som en National-Dril, der blev tilslavet af Englands egne Producter, saa havde de Selskaber, hvori dette Parti holdt deres politiske Sammenkomster, faaet Navn af October-Clubber og Marts-Clubber. For nu at have en Opposition eller Modvægt imod disse Clubber, bleve Whise oprettede, hvori Bærterne, som af Grundsatninger vare ægte, orthodoxe

Wigger, udfkjenkede i rigelige Portioner et andet Slags *Al*, kaldet *Beer*, som Wiggerne havde en Forkjærlighed for, og som deri er forskjelligt fra *Ale*, at det er enten ældre og bittert af Humle, eller tyndere. Disse godt-kjends *Al*huse bleve snart stærkt besøgte af en Klasse af Gjester, hvis knyttede Næver og Stokke vare ligesaa færdige til at angribe Høikirkens og Ormonds Belyndere, som Torperne vare ivrige i at forsvare dem. Det var for at glæde og more Gjesterne i disse Tyndtols-Huse, at de prestonske Fangers Indtog i London blev beæret med den Spot-Titel af et Triumph-Tog, og blev foretaget paa følgende Maade: Da Fangerne, som for det meste vare Mænd af høj Herkomst og god Opdragelse, vare ankomne til Barnet, i Nærheden af Hovedstaden, båndt man deres Hænder med Reeb, ligesom paa de groveste Forbrydere. Ved Highgate bleve de imodtagne af et stort militair Detachement, bestaaende af Grenaderer til Hest og Fodgarde; foran disse marscherede en Trop af velklædte Borgere, som ved at hujе gav Tonen an for Pøbelen. Gelmer bleve lagte paa de Heste, som Fangerne reed paa, og hver Hest blev trukken af en Soldat. Forster var en Mand af høj Adel og var endnu Parlamentsmedlem, som Deputeret for Northumberland; men blev desuagtet behandlet paa samme Maade, som de Dvrigе. —*)

*) Hvorvidt Insurrectionen, moralsk betragtet, var en Forbrydelse kan billigt drages i Tvivl; men at den i politisk Henseende maatte blive anseet som en Statsforbrydelse og som saadan blive straffet af det seirende Mobparti, var en Selvfølge, der altid grunder sig i den Stærkeres Ret. Dersom Prætendentens Parti havde seiret, skulde det vel ikke have gaaet deres Modstandere

En stor Pobel's Skare, bestaaende af de foran omtalte Lyndtols-Gjester, ledsagede Toget og slog paa Fyr-bækkener, for at hentyde paa det forhen almindeligt udsprebte Rygte om Prætendentens Herkomst *). Og saaledes, under alle Arter af Forhaanelser, Mishandling og Spot, bleve Fangerne førte igjennem Stadens Gader i i dette uværdige Triumph-Tog og hensatte i Newgate, Marshalsea og andre Stadens Fængsler.

Som en Følge af den pludselige Tilvæxt af Beboere, indtraf der i disse sørgelige Opholdssteder en meget overordentlig Forandring i Henseende til den indvortes Orden i disse Boliger og det Liv, der sammesteds blev ført. Da Høikirkens Tilhængere i London begyndte at komme til deres Gatning igjen, efter den Forbavselse, hvormed de havde seet Insurrectionens Undertrykkelse, kunde de ikke med synderlig Selvtilfredshed see tilbage

stort bedre. — Borgerkrige ere sædvanligt en Kamp paa Liv og Død. Men naar det seirende Parti, enten af Hængjerrighed, eller andre politiske Hensyn, anstaae det rigtigt og hensigtsmæssigt, at anvende Straffen for Landforræderi paa Insurgenterne — eller paa en Deel af dem — saa var der ingen Grund til mere at skaae Forster end de Andre; hverken hans Adels og høie Rang, eller hans Post, som Parlamentsherre, kunde da berettige ham til nogen Undtagelse. Tværtimod, dersom Insurrectionen virkelig var en strafværdig Statsforbrydelse, saa maatte han, som dens Anfører, være den meest Strafftylbige.

- *) Næmlig: at han ikke var en Søn af Jacob den Syvende og hans Dronning, Marie af Este; men et understukket Barn, der var practiceret ind i den kongelige Barselsstue, skjult i et Fyrbækket. (See den nyere Skotlands Historie, 2den Deel, Pag. 138.)

paa deres eget passive og uvirksomme Forhold medens den fortværgede Kamp fandt Sted. De kunde nu ikke andet, end ansee Fangerne som Martyrer for deres Sag; og de stræbde derfor at affone deres foregaaende Ligegyldighed og Uvirksomhed, ved rigeligt at forsyne Fangerne med Penge og Levnetsmidler, hvortil Wiin ikke blev forglemt. Det smukke Kjøen er altid tilbøieligt til Medlidenhed; og det er vist, at Londons Damer vare det ei heller mindre ved denne Leilighed, hvor Mange af de Personer, der vare Gjenstanden for deres Medlidenhed, vare tappre, unge Cavalere, der vare lidende Offere for en Sag, som de selv havde lært at betragte, som hellig. Følgen deraf var, at der i Fængslerne fandtes stor Overflodighed af Wiin og gode Levnetsmidler; saa at den yngre, mere tankeløse og letsinde Deel af Fangerne overgav sig til Sviir og Bellevnet, og druknede i Wiin alle alvorlige Betragtninger over deres Stilling; hvorfor ogsaa Lord Derwentwater sagde om Nogle af sine Krigskammerater, at de vare mere fliggede til at være Beboere af Forbedringshuse, eller Daarskiser, end af et Statsfængsel. Man siger at Penge cirkulerede saa rigeligt imellem dem, at naar det var vanskeligt i de tilstødende Gader og Boutikker, at faae en Guinee vekslet i Solvmonter, kunde man altid være vis paa at faae den vekslet i Fængslerne saavel i Guld som i Solv. En ung, smuk og modig hollandsk Adelsmand, som i den Tids Pasquiller blev kaldet: Bottair (han var af Familien Butter i Athole) gjorde saadant et Indtryk paa de smukke Damer, der besøgte de jacobitiske Fanger, for at sørge for deres Fornødenheder, at Nogle af dem udsatte deres gode Navn og Rygte for Fare, ved deres overbrevne Opmærksomhed og Omhu for denne Yndlings Gjenstand

Tredie Deel.

for deres omme Deeltagelse og Medlidenhed. Naar nu en saadan Guld-Regn falder i et Fængsel, pleier Fangerfogden sædvanligt at sikkre sig selv den største Deel deraf; og de Fanger, der ønskede sig særskilte Senge, eller nogen anden, endog den ringeste Beqvemmelighed i deres Logi, maatte kjøbe eller leie dem af Fangerfogden, til en høj Priis. Og de kunde have betalt mange Mars Huusleie af de bedste Huse paa St. James Torv eller Picadilly, for den overdrevne Leie, de maatte betale af Fængsler, hvis blotte Navne tilkjendegave deres skumle Beskaffenhed, saasom: Løvekulen, Midnatsmørket og deslige; og dog bleve disse skumle Boliger leiede til en overdreven Priis, og vare ikke alene opfyldte med Fanger, men ogsaa med Overflødighed af alt hvad der udfordres til Vellevnet.

Disse støiende Scener i Fængslerne bleve fortsatte med saa megen mere Munterhed, som næsten alle Fangerne havde nærret det Haab: at den Omstændighed, at de havde overgivet sig paa Naade og Unaade, vilde blive antagen, som en Grund til at skjænke dem Livet. Men da der blev udstædt Anklage for Landsforræderi imod Mange af dem, begyndte de at tænke paa at undvige af Fængselet; hvilket, formedelst Fængslernes almindelige Bygningsmaade, var lettere at udføre, end man kunde have ventet; saa meget mere, som Fangerne havde Penge nok at anvende derpaa, og desuden Hjælp af deres Venner uden for Fængselet. Saaledes undværg Thomas Forster, ved Hjælp af falske Nøgler, fra sit Fængsel i Newgate den 10de April 1716; og da han havde alting i Beredskab til sin Flugt, undslap han i god Behold til Frankrig. Den saa ofte omtalte Brigadeer Mac-Intosh, tilligemed fjorten andre Adelsmænd, for det meste Skot,

lændere, fandt en Feilighed (den 10de Mai) til at undvige paa følgende Maade: Brigaderen havde fundet Midler til at befrie sig for sine Værter, hvorpaa han gik ned af Trapperne omtrent Klokken elleve om Aftenen og stillede sig nær ved Fængselets Dør, da en Tjener paa den Tid pleiede at blive luffet ind, (som ikke var nogen god Skik i et Fængsel). Da Døren blev aabnet, slog han Fængfogden til Jorden og undveeg tilligemed sine Kammerater, hvoraf dog Nogle bleve grebne igjen i Gaderne, fordi de ikke vidste hvor de skulde tye hen. Iblandt de Flygtende, der brøde ud tillige med Mac-Intosh, var ogsaa Robert Hepburn af Keith, den samme Mand i hvis Familie den sørgelige Tildragelse fandt Sted, som er omtalt foran i det 8de Cap. Pag. 176. Denne Adelsmand havde, ved Hjælp af sin store Styrke, bundet Armene paa Fængfogden og slap ud paa Gaden, uden at blive forfulgt. Men han vidste ikke hvor han skulde tye hen, eller hvor han skulde finde et venstkabeligt Tilflugtsted. Han vidste at hans Kone og Familie vare i London; men hvorledes skulde han i denne store Stad opbage deres Opholdssted? — Det vilde være ham saa meget mere vanskeligt, som de rimeligviis opholdt sig der under andre, opdigtede Navne. Imedens han var i denne kummerlige Uvisshed, og ikke turde gjøre det mindste Spørgsmaal derom, hvis han endogsaa havde vidst under hvad Navn han skulde søge dem, saae han i et Vindue i den første Gade et gammelt Sølvkruus, der længe havde tilhørt hans Familie, og blev kaldet Keiths Vandskande. Han gjettede naturligviis strax, at hans Kone og Børn maatte boe der; han gik derfor derind, uden at spørge sig for, og blev imodtaget i deres aabne Arme. De vidste, at han havde ifinde at undvige, og indlogetede

sig derfor saa nær ved Fængselet som de kunde, for strax at forskaffe ham et Tilflugtssted; men de vovede ikke at give ham noget andet Wink om hvor de vare, end ved at sætte det ham velbekjendte Drillekar paa et Sted, hvor han maaskee kunde være saa heldig, at faae Ole paa det. Han undveeg ogsaa til Frankrig.

De Adelsmænd, der havde stillet sig i Spidsen af Rebellionen, bleve nu dragne til Ansvar for denne Forbrydelse, og Anklage for Landsforræderi blev af Underhuset udstædt imod Jarlen af Derwentwater og Lord Widdrington, begge i England; og imod følgende fem skotske Adelsmænd: Jarlerne af Mithisdale, Winton og Carnwath og Lorderne Kenmure og Mairne. De bleve, Enkelte, hver for sig, fremstillede for Retten, og erklærede sig alle skyldige, undtagen Jarlen af Winton. Derwentwater og Kenmure bleve henrettede den 24de Februar 1716. Derwentwater, som besad en elstyrdig Karakter: gjestfri og ædelmodig, tapper og mennefskærlig, igjentog paa Skaffotten sin Erklæring: „at han var skyldig,“ og døde med et fast Mod, efterat han havde tilstaaet, at han var en uroffelig Tilhænger af det politiske Parti, for hvilket han nu skulde lide Døden. Kenmure, en rolig og beskedn Adelsmand, delede Skjæbne med Derwentwater og udviste den samme Fasthed. Man fortæller at Lord Derwentwaters Liig blev med stor Pragt ført til Westmoreland; dog bevægede Liigtoget sig blot om Natten og forblev om Dagen i de undervejs liggende catholske Capeller, hvor der blev holdt Gudstjeneste og læst Messe over Liiget om Dagen, indtil Mattens Ankomst tillod dem at fortsætte Toget til den ulukkelige Adelsmands Fædrenea Begravelse i Dilstone-Hall. Hans store Godser bleve confiskerede, som hjemfaldne til Kronen og udgjøre nu

den store og heilige Eiendom, kaldet: Greenwich-Hospitalet. — Iblant de til Døden bestemte Officer befandt sig ogsaa en Broder af Jarlen af Derwentwater, ved Navn: Carl Ratcliff. Han frelst sig for den Gang, ved at bryde ud af Fængselet. Men blev dog, efter en lang Række af Aar, underkastet den samme Skjæbne.

Men hvad der især tiltrak sig den offentlige og almindelige Opmærksomhed, var den Naade, hvorpaa Jarlen af Northdale undslap. — Han var bestemt til at have samme Skjæbne, som Derwentwater og Kenmure. Man havde gjort alt muligt, for at udvikle Benaadning for disse ulykkelige Adelsmænd og deres Stalsbrodre i Ulykken; men alt havde været forgæves. Lady Northdale, den domte Jarls hustru og ham hengivne Hustru, havde forgæves kastet sig for den regerende Monarks Fødder, for at anraabe ham om Barmhertighed for hendes Mand. Hun udsandt derfor en Plan til hans Frelse, af samme Art, som den Madams Lavalette senere har udført. Hun fik Tilladelse til at besøge sin Mand i Tower den sidste Dag han efter Dommen havde at leve i. Hun havde med sig to fortrolige Veninder. Den Enke af disse var iført to Gruentimmerdragter og gik stærk igjen, efter at hun havde afslagt den ene af disse Dragter. Det andet Gruentimmer gav sine Klæder til Jarlen og iførte sig selv de Klæder den første havde efterladt. Udklædt som Gruens Kammerpige i en Ribdragt og indhyllet i en Kaabe, gik Jarlen bag efter Gruen og holdt et Lommestørklæde for sine Øine, som Een, der var overvældet af dyb Sorg. Saaledes passede han forbi Skildvagterne og slap lykkeligt og vel ud af Tower, hvorefter han undveeg til Frankrig. Menneffeligheden gæser ved den Tanke, at Levnets Strengthed fordrede den heltes

mæssige Grevindes Liv, fordi hun havde frelst sin Mand fra Døden. — Men det lykkedes hende at skjule sig.

Lord Winton blev ogsaa dømt til Døden; men han undveeg ligeledes fra Tower. Da Earl Ratcliff nyligt for var brudt ud af Fængselet, maa man enten antage, at de vedkommende Fangesogder og Opsynsmænd have ikke været meget aarvaagne ved disse Leiligheder, eller ogsaa at Fangerne have fundet Midler til at bryde deres Aarvaagenhed i Sovn. Efter at Jarlen af Carnarvath og Lorderne Widdrington og Mairne havde siddet længe i Fængsel, bleve de tilsidst, ifølge en almindelig Amnesti-Act, pardonerede, for saa vidt Dødsstraffen angik.

Omtrent en Snees Personer af ringere Rang, udsøgte af de Tappreste af Fangerne, bleve henrettede i Preston og Manchester, og fire eller fem ligeledes i Tyburn. Iblandt disse Offere var der en Præst ved Navn: Wilhelm Paul, som roste sig selv af at være en tro Ven af den antirevolutionaire Kirke i England. Denne Mandes Henrettelse gjorde et stærkt Indtryk paa hans Parti.

Dette var Enden paa Rebellionen og dens Følger, hvad England angik. Vi maae nu igjen henvende vort Blik til Skotland, for at betragte de sidste Scener af dette Sørgespil.

Tolvte Capitel.

Ankomsten af hollandske Hjelpetropper; den Efterretning at Insurgenterne i Preston havde overgivet sig; og Glansen Fraser's Overgang til Modpartiet vare ubehagelige Omstændigheder, som alle bidroge til Mismod i Mar's Arme. — De jacobitiske Anførere holde en General-Raadsforsamling, som bliver afbrudt, uden at de blive enige om nogen Beslutning: et Parti ønsker at capitulere; men Mar ønsker at holde Armeen samlet indtil Prætentens Ankomst. — Insurgenterne tilbyde, under visse Bilkkaar, at underkaste sig; men dette Forslag aflaaes af Argyle. — Ridderen af St. George ankommer; men opretter ikke derved sine Tilhængeres Mod. — Argyle bestræber sig for at gjøre en Ende paa Rebellionen. — Han marcherer imod Perth. — Høilænderne fryde sig ved Haabet om et Slag endnu. — De blive rasende og fortvivlede, da de høre, at man har ifinde at retirere. — En Retirade besluttet.

Vi have i det foregaaende Capitel (Pag 257) set at da Mar's Arme, efter Slaget ved Sheriffmuir, var kommen tilbage til Perth, vidste man der endnu ikke noget om Enden paa Forsters og hans hollandske Hjelpetroppers Felttog ved Prestons Barricader. Da denne sorgelige Efterretning kom, gjorde den for stedse en Ende paa alt Haab om en almindelig Insurrection i England, eller om nogen Fremgang der. De af Modpartiets regelmæssige Tropper, som havde været tilbageholdte, for at undertrykke Insurrectionen i det nordlige England, vare nu disponible til at bruges andetsteds; saa at Mar ikke længer kunde vente, at Argyle vilde forblive uvijsk af Mangel paa Mandskab. Generalskaterne i Hollands forenede Provindser havde nu desuden, efter General Cadogan's Foreskilling, affendt til Britanien de Hjelpetropper, som de ved en Tractat med England havde forbundet sig til at levere dette Rige, naar det blev angrebet; og 3000 Mand af disse Hjelpetropper vare allerede lan-

landede i Deptford. De andre 3000 hollandske Tropper vare bestemte til de nordlige Havne; men vare blevne adspaltede ved en Storm og drevne til Harwich, Yarmouth og andre Steder; hvilket gav Regeringen Anledning til at beordre dem, der vare landede i Deptford, som den meest disponible Deel af disse Hjelpetrepper, til strax at marsjere til Skotland.

I det nordlige Skotland var paa den Tid ogsaa indtruffet Begivenheder, der vare ligesaa ugunstige for Insurgenterne. Men for at give en rigtig og forstaaelig Beskrivelse over disses Gang, er det nødvendigt, først at skildre nogle Træk af den bekjendte og forhen omtalte Simon Frasers Liv og Levnet: Han var een af den Tids mærkværdigste Karakterer. Af Fødsel var han den nærmeste mandlige Arving til Godset Lovat og til den Værdighed, at være Chef for Stammen Fraser; hvilket ikke var nogen tom Tæstetel, da denne Stamme kunde udrede et militair Følgeskab af henimod et tusinde Mand. Men den sidst afdøde Chef havde efterladt sig en Datter, som Simon Fraser ønskede at gifte sig med, for ved dette Ugteskab at forene sine egne formeentlige Færdigheder, baade paa Chefsposten og paa Godset, med hendes Arveret. Da han var bekjendt for at være af en flet Karakter, og hans oeconomiske Omstændigheder bleve anseete som meget mislige, havde Moderen, Lady Lovat, meget imod dette Parti. Denne Dame, Lord Lovats Enke, var en Søster til Hertugen af Athole; og denne hendes mægtige Familie bifaldt og understøttede hendes Afslag. Men Simon Fraser var af en dristig Karakter: han forstod i høi Grad den Kunst at forstille sig, og vidste derved at gjøre sig yndet hos de lavere Classer af Høilænderne. Han fandt det derfor ikke vanskeligt, at

formaae et stærkt Parti af Graferne — fornemmeligt af saadanne Mænd, hvis Stilling var ligesaa fortvovlet, som hans egen — til at hjælpe ham at udføre den Plan at bemægtige sig den unge Miss Lovats Person, for at tvinge hende, som den qvindelige Arving til Godset, til at ægte ham. Den unge Dame undgik dog hans Kløer; men Moderen faldt i hans Hænder. Ligesaa fortsynet, som uden Grundsætninger, indbildte Grafer sig, at han ved at ægte Moderen istedetfor Datteren, ved Hjælp af Moderens store Slægtflab, skulde kunne forskaffe sig en lovlig Adkomst til Godset. I denne Hensigt tvang han Enken, Lady Lovat til at ægte ham, og gjorde sin formeentlige Ret, som hendes Egtemand, gjeldende med den meest brutale Voldsomhed. For denne affæpelige og grove Fornærmelse imod en agtværdig Matrone af saa høi Herkomst, og hans egen nære Slægtnings Enke, blev han, af den øverste Justits-Ret i Skotland, erklæret fredløs og maatte flygte til Frankrig. Der stræbde han at anbefale sig ved Hoffet i Sakat-Germain; ved at foregive megen Nidkjærhed for Jacobiternes Sag, og at han var en Mand, der havde stor Indflydelse hos de høilandste Chefer, saa at han iblandt dem kunde udrette meget til Fordeel for Prætendenten. Ridderen af St. George selv og den franske Konge havde ikke synderlig Lyst til at indlade sig med ham; thi de kjendte Mandens infame Karakter, og havde ingen Tro til hans Forslag, om at opvække en Insurrection i Hoilandene; men Jacob den Syvendes Enke, Marie af Este, var mere lettreende og tilbøielig til at troe ham. Ved hendes Indflydelse blev han derfor affendt til Skotland med den Commission, at underhandle, paa Prætendentens Vegne, med de høilandste Chefer, hvilket han strax fornaade for Hertugen

af Aueensberry og foraarfagebe derved megen Uro og Forstyrrelse i Aaret 1703. (See foran Pag. 24). Dette hans dobbelte Forræderi blev opdaget, og han blev derfor, ved sin Tilbagekomst til Frankrig, fængt i Vastillien, hvor han sad fangen i lang Tid. Efter at han var sluppen ud af dette Fængsel, ventede han paa en Leilighed, hvor han, ved at gaae over til det stærkeste politiske Parti, kunde befordre sin egen Fordeel og fremme sine gamle Fordringer paa Cheshposten for Clanen Fraser og paa Godset Lovat. Denne Tid syntes nu at være kommen, da en aabenbar Krig, ved Mar's Insurrection, var erklæret imellem Parterne. Simon Frasers Cousine, Miss Lovat, den egentlige Arving til sin afdøde Faders Godset, var imidlertid bleven gift med Mac-Kenzle af Fraserdale, som, i Kraft af sit Giftermaal, fungerede som Chef for sin Kones Clan, og i denne Egenkab havde han opfordret Fraserne til at væbne sig og havde ført et Corps af denne Stamme af 500 Mand hen til Mar's Armee i Perth. Imidlertid ankom Simon Fraser til Skotland og lod sig see der, ligesom eet af disse ildevarslende Søe-Uhyrer, hvis Boltringer og Krumspring i Havets Overflade forkynde et Uveir. Han lod sig først see i Staden Dumfries, hvor han tilbød sin personlige Tjeneste, at forene sig med Borgerne, der havde væbnet sig, for at imodstaae det Angreb, hvormed Kenmure, Rithisdale og deres Følgesvende truede dem *). Men Indvaanerne i Dumfries troede ham ikke; tværtimod, de vare endogsaa tilbøielige til at holde ham tilbage, som en Fange; dog tillode de ham at passere videre til det nordlige Skotland, fordi Marquien af Annandale forsik-

*) See foran i denne Deel, Pag. 180.

fredede dem, at hans Nærværelse der vilde være til Fordeel for Kong Georg og hans Parti; hvilket ogsaa siden virkeligt viste sig at være Tilfældet. Simon Fraser ankom til Inverness-Shire og skyndte sig at slutte en nøie Forbindelse med Sir Duncan Forbes, som var en Broder af hans Forbes af Culloden og en ivrig Tilhænger af Regeringen. Forbes var en meget god Jurist, en retsaffen og religiøs Mand; saa at han rimeligviis til enhver anden Tid vilde have anseet det under sin Værdighed at indgaae et Forbund med en fortviolet, fredløs Mand, beskylt for Voldtægt, Mord og dobbelt Forræderi. Men Regeringens Stilling var endnu paa den Tid saa critisk, at dens Venner og Tilhængere ikke turde forkaste nogen Hjælp. Simon Fraser erholdt derfor ikke alene Pardon, men endogsaa Gunst af Regeringen. Og det patriarkalske Systems Indflydelse har aldrig udviist en mærkeligere Virkning end i Anledning af hans Person. Hans Karacteer var, som vi allerede have seet, aldeles infam, og hans Stilling var som en af de ugleste Eventyrers; og dog var den største Deel af Stammen Fraser tilbøielig til at tænke, at Chefsposten med Rette tilkom den nærmeste mandlige Arving, saa at de foretrak Simons Adkomsts-Ret for Fraserbales, der commanderede dem blot som den kvindelige Arvings Mand. Simon Fraser kaldte sig derfor nu Lovat, og udstædte skriftlig Ordre til de ved Mar's Armee værende Fraser, at de skulde forlade Prætendentens Fane og marschere nordligt og stille sig under deres retmæssige Chefs Commando, som nu var indsat i sine Rettigheder og havde antaget Kong Georgs Parti; hvilken Ordre Fraserne ikke toge det i Betænkning at adlyde, uagtet de fleste af dem vare jacobitisk-sindede. Vi have forhen (Pag. 237) seet, at

denne Desertion just fandt Sted, Natten førend Mac brød op fra Auchterardet, for at marschere til Dunblane; og da Fraserne vare en kjæk og krigerisk Stamme, var deres Fraværelse i Slaget ved Sheriffmuir intet ringe Tab for det Parti, de havde forladt. Kort Tid derefter bleve denne Glans Operationer directe fjendtlige imod Jacobiterne. Da Jarlen af Seaforth afmarscherede til Perth, lod han Sir Hans Mac-Kenzie af Coul, med fire hundrede Mand, blive tilbage som Garnison i Staden Inverness, der kan anses som Hovedstaden i de nordlige Høllande. Hidtil havde denne Mac-Kenzie havt en let Post; men den begyndte nu at blive mere vanskelig. Lovat, efter en med Duncan Forbes aftalt Plan, samlede sine Folk, og i Forening med Stammerne Monros, Ross og Grant, som altid havde været paa Whiggernes Parti, angreb han Inverness, med saa god Lykke, at han bemægtigede sig Staden, som Mac-Kenzie saas sig nødt til at rømme, uden synderlig Modstand. Jarlen af Sutherland var ogsaa endnu under Vaaben og rykkede nu frem over Fjorden Murrays saa at der samlede sig en betydelig Styrke bag ved Insurgenterne, og det i en Stilling, der truede de Landstræklinger, der tilhørte Huntly, Seaforth og adskillige andre Chefer i Mar's Armie.

Alle disse forskjellige, for Insurgenterne ugunstige Omstændigheder bidroge alt mere og mere til at nedtrykke deres Anføreres Mod. Det uafgjorte, eller snarere ugunstige Udfald af Slaget ved Sheriffmuir, havde nedslaaet dem, der havde gjort Regning paa, ved en afgjort Seier i dette Slag, om just ikke at opnaa det egentlige Hoved-Formaal for deres Tog, saa dog i det mindste at sætte sig saaledes i Respect hos Regerin-

gen, at den skulde finde det raadeligst at tilstaae dem hæderlige Freds vilkaar. De fleste af Formændene kunde derfor nu, ved fornustig Estertanke, forubsee den uundgaaelige Undergang af deres Foretagende, og ønskede at trække sig tilbage derafra. Men General Mar havde formeligt indbudet Ridderen af St. George til at komme over til Skotland og stille sig selv i Spidsen for sine Tilhængere; han var derfor nødt til, for sin egen Vres Skyld og for at forsøge hvad Indtryk Prindsens personlige Nærværelse kunde gøre paa Hæren, at holde den samlet indtil Prindsens Ankomst, i Tilfælde at han skulde imodtage denne farlige Indbydelse; hvilket man saameget lettere kunde vente, som han havde faaet den forend Slaget ved Sheriffmuir. I denne Forlegenhed ønskede Mar altsaa, paa enhver tænkelig Maade, at binde dem, der een Gang havde begyndt paa dette Foretagende, til at vedblive det, og foreslog derfor, at de skulde aflægge en militair Eed til Kong Jacob den Ottende. Men hvor høitidelig en saadan edelig Forpligtelse end kan være, saa er den dog sjelden befunden stærkere end den haarde Nødvendighed, der strider imod den. Mange af de ved Insurgenternes Armee engagerede Adelsmænd negtede at paalægge sig en saadan ferøget Forpligtelse, der skulde udelukke dem fra, i Nødsfald, at kunne søge Fred paa taalelige Vilkaar. Mar søgte dernæst at slutte et nyere Forbund med de vigtigste Formænd i Armeen og sammenkaldte en almindelig Raadsforsamling. Dette var den fjerde Gang at et saadant Møde havde fundet Sted siden Felttogets Begyndelse. Den første Gang var det i Anledning af den Efterretning Mar havde faaet, at MacIntosh og den Afdeling han commanderede var i Fare. Den anden Gang var det for at lade Cheferne

underskrive den omtalte Indbydelse til Ridderen af Saint-George, at komme til dem; og den tredje Gang var det i Nærheden af Baldpladsen ved Sheriffmuir, førend Slaget begyndte.

Marquien af Huntly, som allerede næsten havde bestemt sig til at tage særskilte Forholdsregler, negtede at indfinde sig personligt ved dette Møde; men sendte et skriftligt Udkast til et Forbund, som han var villig til at indgaae og underskrive. Mar kastede dette Papir haanligt tilside og sagde: „ja det kunde være en meget passende Form, hvis der ellers var nogen sund Fornuft i Indholdet og Grammatik i Stilen.“ Derpaa fremslagde og anbefalede Mar et af ham selv forfattet Udkast, hvorved de der underskrev det, skulde forene sig om at forblive bevæbnede og ikke indgaae nogen Fredsvillkaar, uden under den kongelige Myndighed og med Samtykke af de fleste Stemmer af den nu bevæbnede Adels. Dette Forslag blev modsagt af Sinclair og mange andre af Adelsmændene fra Lavlandet. De indvendte imod det Udtryk: „Kongelige Myndighed,“ at de derved maatte synes at berøve sig selv den fri Raadighed, til hver især at sørge for sig selv, og at de derved kastede den afgjørende Magt i Mar's Hænder, som den kongelige General; men hans Bestyrelse af Tingene havde de hidtil kun havt liden Ansigelse til at være tilfredse med. Sinclair forlangde at vide, hvilke og hvormange Personer, der skulde gives Udgang til at votere, for at bestemme Majoriteten af de bevæbnede Adelsmænd; om alle de der i Almindelighed havde dette Navn skulde have Stemmeret, eller alene de, som Generalen dertil bestemte og udvalgte? Sir Hans Mac-Lean gav det hovmodige Svar: „at dersom den Overstcommanderende ikke skulde have

en saadan Valg-Ret, maatte hans hele Regiment, der bestod af 800 Mand, være stemmeberettigede, eftersom enhver Mac-Lean var en Adelsmand.“ Mar gjorde sig Umage for at formilde og berolige de Misfornøiede. Han tilstod at Kongens (næmlig Jacob den Ottendes) Af-saiter vare ikke i en saa god Forfatning, som han kunde have ønsket; men paastod dog, at de langt fra ikke vare fortvivlede; han tilkjendegav, at han endnu havde godt Haab; men bad sig i samme Dieblig fritaget for at besvare det Spørgsmaal: hvorpaa disse hans Forhaabninger grundede sig? — Han blev alligevel overvældet med saadanne Spørgsmaale og man bad ham erindre, at han kunde ikke foreslaae at blive i Perth, naar Hertugen af Argyle, forstærket med 6000 Høilændere, skulde rykke imod ham fra den ene Side, og Jarlen af Sutherland, med alle de Regeringen hengivne Elaner i det nordlige Skotland nærmere sig imod ham fra den anden; man ønskede derfor at vide, hvor han nu havde isinde at tage en Stilling, hvori han kunde holde sig? — Nogle meente at Inverness kunde være det bedste Sted, og at man i Murray-Schire kunde finde tilstrækkelig Underholdning for en anseelig Armee. Men dersom Inverness endnu ikke paa den Tid allerede var tagen af Modpartiet, var den i det mindste i stor Fare; og Murray-Schire var vel et frugtbart Land; men kun et lille Terrain, som snart vilde være udtømmet; og det syntes at være den almindelig Mening, at naar Insurgenternes Hær blev trængt fra begge Sider, vilde den ikke have noget andet Valg, end at trække sig tilbage i det nordre Skotlands magre og bjergfulde Districter. Sinclair spurgde derpaa: „paa hvilken Aarstid man i Bjergene og de høilandske Bildtnisser kunde finde Forage for Hestene og

andre Fornødenheder for Cavalleriet?" og Glengarry gav det bizarre, men meget forstaaelige Svar: „at saadanne Bequemmeligheder kunde findes i Høilandene paa enhver Tid af Aaret, — at sige naar de Vedkommende vare saa betænksomme og forsigtige, at bringe dem med sig."

Mar's Hoved-Argument var: „at forestille de Modvillige den Bæære det vilde være for dem, at forlade deres Konges Parti, nu netop paa en Tid, da han i Tillid til deres Hengivenhed og Troskab vilde kaste sig i deres Arme." De svarede: „at han alene var vidende om Kongens Bestemmelse i saa Henseende. De selv havde ikke en saadan Visshed om Kongens Ankomst, at det kunde bevæge dem til at forsamme nogen Leilighed til at frelse dem selv, deres Familier og Formue fra Undergang, blot for at iagttage nogle intetsigende Betæneligheder i Henseende til Etiketten, hvorved Kongen dog ikke kunde vinde nogen reel Fordeel. De klagede over at de vare blevne lokkede i Felten ved Løfter om Hjelpetropper, Baaben, Amunition og Penge, ja en General af militair Talent — hvilket alt skulde komme fra Frankrig; og da det havde viist sig, at alle disse Rpgter havde været falske, saa havde de ikke Lyst til at lade sig holde der ved Rpgtet om Kongens forventede Ankomst, som muligt kunde være ligesaa falskt, som alle de andre Rpgter, da det kom fra den samme Kilde." — Kort sagt Krigsraadet blev ophævet, uden at nogen fast Resolution blev tagen; og fra den Tid af var der i Hæren et Oppositions-Parti imod Mar og hans Fremgangsmaade; og dette Parti, som i Hovedquartieret blev kaldet: de Misfornøiede og Dpfætslige, erklærede sig for den Mening, at man skulde begynde en Underhandling med Hertugen af Angule. Dette Oppositions-Parti

holdt et Møde i Sinclairs Qvarteer og begyndte derfra en Brevvevling med Mar, i holkten de paaastede, at al den Modstand, de nu kunde gjøre imod Kong Georgs Parti, var for svag og aldeles utilstrækkelig til at udholde den ulige Kamp. De havde Mangel paa Ammunition, Provision og Penge. — Det var ikke muligt, at de kunde holde Stand, førend de naaede de høilandtske Bjerge — og ligesaa umuligt var det at deres Cavalleri kunde finde den fornødne Underholdning i disse dybe Bildtnisser og Udsøkenier. De erklærede, at det var ikke deres Hensigt at skille sig fra Hæren; alt hvad de ønskede var at vide, om en hæderlig Capitulation var at opnaae for alle dem, der vare engagerede i denne Sag? Men vanærende Vilkaar, hvis saadanne bleve dem foreslaaede, vilde de ikke imodtage; thi i saa Fald havde de besluttet, hellere at vælge en hæderlig Død, ved at fegte til det Yderste. Saaledes vare de lavlændiske Adelsmænds Følelser; thi de vare modløse, fordi Krigslykken bestandigt havde været dem imod, og formodet den truende Udsigt til Elendighed og Undergang, som de saae at nærme sig med stærke Skridt. De høilandtske Chefer derimod og deres Underhavende vare aldeles uvillige til at indlade sig i nogen Underhandling om Fred. Deres Krigerske Tilbøielighed gjorde Felttoget til en Nydelse for dem. Deres Sold, som Mar hidtil havde uddelt iblandt dem med gavmild Haand, var — saalænge den varede — en vigtig Gjenstand for saa fattige Folk; og endelig nærede de den almindelige Mening, grundet paa den Overeenskomst, der blev sluttet med deres Forsædere efter Krigen i Aarene 1688 og 89, at de i det værste Tilfælde kunde retirere ind i deres egne Bjergstrækninger, hvor de da formeente at Regeringen, hellere end at ud-

sætte sig for Menneske: Tab og Krigens Bekostninger, skulde være glad ved at slutte Fred med dem paa gunstige Vilkaar, ja maaskee endogsaa give dem Penge til, fer at faae Fred med dem. Der var ogsaa en Klasse af Krigere, som i denne besynderlige Armee havde megen Indflydelse, nemlig den øvrige Adels, der havde forenet sig med Hæren. De fleste af disse Adelsmænd og fornemme Herrer vare Mænd af høi Rang, men ringe Formue, hvis ringe Fædrene: Godser vare overlæstede med Gjæld. De vare fra Felttogets Begyndelse bleven behandlede af Mar med Udmærkelse og Fortrin; fordi deres Rang gav Sagen en vis Ansættelse, endstjøndt de i øvrigt ikke formaaede at udrette meget til dens Fremme. De vare derfor, hvad den militaire Rang angik, høit ansatte i Armeen, og deres Gage svarede til denne titulaire Ansættelse, saa at den var for dem ligesaa antagelig, som Soldatens Sold var for de simple Heilændere. Man kan ogsaa formode, at disse Herrer vare nøiere bekendte med de Grunde Mar havde til virkelig at vente Kong Jacobs Ankomst, og at de derfor, med en for deres Herkomst passende Tænkmaade, vare villige til at udsætte sig for Krigens værste Ulykker, hellere end de vilde forlade deres Monark i det Dieblis da han, efter deres egen Indbydelse, kom for at overgive sig til deres Trostak. Disse Adelsmænd vare derfor af samme Mening som Mar, saa at de understøttede hans Myndighed og Forholdsregler, og forkastede, som han, ethvert Forslag om Underhandling.

Men uagtet Mar saaledes blev understøttet af en stor Deel af Adelen og af de høilandske Chefer, saae han sig dog nødt til at give saameget efter for det misfornøiede Parties Forestillinger, at han samtykkede i at

man skulde henvende sig til Hertugen af Argyle med den Forespørgsel: om noget Tilbud af Capitulation kunde ventes antaget? De misfornøiede jacobitiske Officerer havde saa liden Tillid til deres General, at de paaastede at de selv vilde udnævne den Ene af de Gesandter, der skulde sendes til Stirling i dette Ørinde; men tilsidst blev man enig om at betroe denne Commission til Oberstlieutenant Lawrence, som iblandt de Officerer, der vare tagne tilfange ved Sheriffmuir, var den der havde den høieste Rang. Efter sit forud givne Ord vendte Obersten tilbage til Insurgenterne med det Svar: „at Hertugen af Argyle var ikke af Hoffet bemyndiget til at underhandle om Fred med Insurgenterne, betragtede som et forenet Corps; men alene med saadanne enkelte Personer, der kom for at underkaste sig. Dog lovede hans Høihed, at han vilde sende Hertugen af Morburghe til Hoffet, for at udbede sig en saadan Bemyndigelse til at slutte en almindelig Fred. Grevinden af Murray, hvis anden Son, Frank Stuart, var indviklet i Rebellionen, begyndte en mere privat Underhandling med Argyle og fik det samme Svar; dog, da hun tillige forøgte at lægge et godt Ord ind for Jarlen af Mar, tilføiede Hertugen: „at om ham vilde han ikke høre et eneste Ord.“

Efterat nu Insurgenternes Forslag om Underkastelse havde faaet en saa ugunstig Imodtagelse, var det ikke vanskeligt at ophidse dem, der havde erklæret sig for Krigens Fortsættelse, til Harme imod det ringere Parti, der ønskede Fred. Det var let at ophidse Høilændernes vilde og grumme Temperament til Raseri, og de bleve tilskyndede til at forhaane og mishandle adskillige af de lavlændiske Herrer, i Særdeleshed Huntlys Folgesvende; de reev dem Eccarderne af Hattene og bebreidede dem,

at de vare Enjoner og Færrædere. Sinclair blev offentligt truet af Farquharson af Invercy, en høilandsk Basal af Mar; men Sinclairs velbekjendte Tapperhed, saavel som den Bane, at han altid gik bevæbnet, synes at have beskyttet ham.

Omtrent paa samme Tid vare der andre af Mar's Bundsforvandter, som fik Lyst til at forlade hans Leir i Perth. Huntly var meget misfornøiet, saavel med de Fornærmelser, der vare tilføiede hans Basaller, som med Tingenæs fortvivlede Stilling i Perth. Han belastede sig derfor paa at vende tilbage med sine Folk til sit eget Hjem, sigende: at hans Nærværelse der var nødvendig, for at forsvare sine egne Godser og sin Familie imod Jarlen af Sutherland, som nu, i Forening med Clanerne: Ross, Mac-Kay, Fraser, Grant og flere Stammer, marscherede sydbligt og truede ogsaa igjen Lord Seaforths Eiendomme i Kintail, saa at denne ligeledes forlod Perth og marscherede mod Nord, for at forsvare sin egen Eiendom og sine ved Armeen i Perth værende Basallers Koner, Familier og Boliger. Saaledes mistede Mar's Armee to store og vigtige Medlemmer just paa den Tid, da den var udsat for et nærførestaaende Angreb af Regeringens hele forenede Styrke. Enkelte Personer tabde ogsaa Modet og listede sig bort fra videre Deeltagelse i dette Foretagende: Saaledes var der idetmindste een Mand af Anseelse, som drog hjem directe fra Glasget ved Sheriffmuir, holdt sig rolig ved sit eget Arnested og, stolende paa Regeringens Mildhed, opgav aldeles det Haandværk, at gjøre nye Konger. Andre mindre vigtige Personer havde, deels i Partier, deels enkelte, gjort det samme. Men de, der vare alt for bekjendte, som virksomme Jacobiter og derfor ikke vovede at blive

hjemme, søgte fra de østlige Havne i Skotland at undslippe til fremmede Lande. Efter adskillige gjensidige Trudsel og Udfordringer imellem Sinclair paa den ene Side, Mar og hans Benner paa den anden, forlod Sinclair Armeen i Perth, reiste først nordligt at besøge Marquien af Huntly, og siden undveeg han fra Orkney-Øerne til Udlandet.

Men uagtet Mar saaledes blev mere og mere forladt af sine Tilhængere, saae han sig dog under alle Omstændigheder nødsaget til endnu at blive i Perth; thi han vidste med Visshed, hvad de Andre ikke paa hans Forsikkring vilde troe, at Ridderen af St. George om meget kort Tid kunde ventes til hans Kvarteer. Denne fra sin første Barndom ulykkelige Prinds var, paa den Tid da denne Kamp fandt Sted for hans Skæbne, bragt til den Yderlighed, at han aldeles ingen Hjælp kunde yde sine Tilhængere. Han var bleven forviist ud af Frankrig af Regenten, Hertugen af Orleans; ja endog saa det lidet Forraad af Naaben og Ammunition, som han havde været istand til at forskaffe for sine egne og sine Tilhængeres ringe Midler, eller ved Hjælp af sine Allieredes Gævnlighed, det havde man lagt Beslag paa i de franske Havne. Da han nu altsaa ikke paa en mere virksom Maade, kunde hjælpe sine Benner og Tilhængere i Skotland, fattede han den ligesaa høimodige, som fortvivlede Beslutning, at vove sin egen Person, ved at stille sig i Spidsen for sine Tilhængere, for at leve og døe med dem. Som Kriger havde Ridderen af St. George udviist Mod ved adskillige andre Leiligheder; det vil sige: han havde, medens Slaget fandt Sted, nærmest sig saa nær til Baldpladsen, som det i Almindelighed tillades Personer af hans Vigtighed

at nærme sig *). Han havde et smukt Udvortes med høflige og behagelige Manerer; men isøvrigt vare hans Talenter ikke glimrende; ei heller udmærkede han sig fra den almindelige Glas'e af høie Personer, hvis Ønsker, Forhaabninger og Fortøiser blive censformigt styrede af een eller anden Yndlings-Minister, der sparer sin Herre for den Uleilighed, at tænke selv i vigtige Anliggender. En Chef med saadanne udvortes Egenheder, som Ridderens, kunde maaskee have opvakt Enthusiasme hos sine Tilhængere, dersom han var kommen strax ved Insurrectionens Begyndelse; men nu, da Felttoget allerede var aldeles mislykket, kunde hans Ankomst ikke bringe de faldne Sager paa en god Fod igjen; ligesaa lidet som Skipperens (eller Skibsbrederens) uventede Ankomst ombord paa det Skib, der allerede har lidt Skibbrud, kan frelse Braget fra at synke.

Ridderen udførte sit romantiske Reisetog til Skotland paa følgende Maade: — Igjennem Normandiet reiste han forkædet som en Matros. I Dinkirken gik han ombord paa et lille Fartoi, som tilforn havde været et Raperskib. Det var saa godt værbnet og bemandet, som Tiden havde villet tillade det, og førte en Ladning

*) Denne Ridders personlige Vigtighed var just ikke stor. I Sammenligning med adskillige kronede Krigshelte (f. Ex. Robert Bruce, Richard Løvehjerte, Christian den Fjerde, Gustav Adolph, Carl den Tolvte, Fredrik den Anden, Napoleon og andre flere) var hans Vigtighed vistnok saare lille; men hine Mænd, som Alle havde Hjertet paa det rette Sted og ikke behøvede at skjule deres Feighed under Skinnets af deres personlige Vigtighed, toge sig desuagtet selv den Tilladelse, at komme Kampens Fede lidt nærmere.

Brændeviin. Den 22de December, 1715, landede han ved Peterhead, havende i sit Folge blot sex Cavalerer. Hans øvrige Svite og Equipage skulde følge efter ham i to andre smaae Fartøier. Det ene af disse naaede Skotland; men det andet leed Elibórud. Jarlen af Marischal og et udvalgt Folge af de fornemmeste Adelsmænd, 30 i Tallet, begave sig hen for i al Underdanighed at imodtage den Prinds, for hvis Sag de havde væbnet sig. De fandt ham i Fetteresso, upåselig af Koldfeberen — en slem Sygdom at bringe med sig i Felten. De bleve imodtagne med den Høflighed og Gunst, som Prindsen ikke vel kunde negte dem, endskjøndt de Efterretninger de medbragde neppe fortjente en god Imodtagelse. Medens Geistligheden af den bispepelige Kirke i Stiftet Aberdeen, ved Kongens Ankomst, lykønskede baade ham, sig selv og hele Landet til den gode Lykke, at han var en Konge, der ligesom Moses, Joseph og David havde prøvet Modgang, bragde Generalen sin Souverain den ubehagelige Efterretning, at hans Opdragelse og Prøvelse i denne haarde Skole endnu ikke var tilendebragt; thi han fik nu først den sorgelige Underretning, at man allerede en Maaned førend hans Ankomst havde besluttet at forlade Perth, som hidtil havde været Insurgenternes Hovedquarteer, og at saasnart Sjendene begyndte at rykke frem, vilde de være nødt til at trække sig tilbage ind i de høilandste Bjerge og Bjeltnisser. Denne Modtagelse var meget forskjellig fra den Ridderen havde ventet. Dog nærede man endnu noget Haab om at Nyheden, om at han nu virkelig var kommen, kunde oplive Insurgenternes Mod og forbedre deres Stilling, ved at kalde de Benner tilbage, der havde forladt hans Fane; og ved at opmuntre Andre til at komme

og slutte sig til deres Parti. Man fandt det i det mindste Umagen værdt, at gjøre et Forsøg derpaa. For nu at give sin Ankomst en større Ansæelse og Birkning, lod han sig see i kongelig Pragt, da han drog igjennem Brechin og Dundee, og holdt en Art af kongeligt Indtog i Perth.

Jacob sammenkaldte derpaa en Raadsforsamling, i hvilken han holdt en Tale, der ikke var meget opmunrende for hans Tilhængere. Uagtet Prindsen paatog sig en tungen Mine, der skulde udtrykke Haab og Tillid, saa var det dog tydeligt, at hans Tale snarere var Fortvivlelsens Sprog. Der var ingen rimelig Grund til udenlands fra at vente nogen Hjælp, hverken af Mandskab, Penge eller Waaben; ei heller yttrede han i sin Tale noget Haab derom. Han var kommen til Skotland, sagde han, blot fordi de, der ikke havde Lust til at opfylde deres egen Pligt, ikke skulde kunne undskyldes sig med hans Traværelse; og de ildevarslende Ord undslap ham derpaa: „at hvad ham selv angik, saa var det ikke noget nyt for ham at prøve Modgang; da hans hele Liv fra Buggen af havde været en bestandig Række af Ulykker, og han var belovet paa, desom det var Guds Villie, at lide den yderste Grad af Skjæbnens Forsølgelser, som hans Fiender truede ham med.“ Disse Ord vare ikke skillede til at indskyde hans Tilhængere Mod; men det var det naturlige Udtryk af et ved Modgang og skuffet Haab undertrykket Gemyt. Det forsamlede Raad, til hvilket Taleren var henvendt, svarede med den Erklæring: at de vilde fægte til det Yderste imod Hertugen af Argyll; og det er utroligt med hvilket Bisatd Armeen hørte denne Beslutning, endskjøndt deres Antal nu kun var en Fjerdepart af Arméens oprindelige

Størrelse. Efterretningen om Jacob den Ottendes Ankomst blev meddeelt Seaforth, Huntly og andre Personer af Bigtighed, som før havde forenet sig med Insurgenterne og nu havde forladt deres Fane; men de lode sig ikke overtale af hans Opfordringer til at komme igjen. Han vedblev desuagtet, under sit korte Ophold i Perth, at spille en Souverains Rolle. Sex Proclamationer bleve udstædte af den nye Konge, under Navn af Jacob den Ottende i Skotland og Jacob den Tredie i England: Den første anordnede en almindelig Taksigelsesfest for hans lykkelige Ankomst til Britanien. Den anden befalede, at der skulde bedes for ham i alle Kirker. Den tredie indførte nogle fremmede Mønters Gangbarhed i Skotland. Den fjerde indeholdt en Dordre til at sammenkalde Stændersforsamlingen i Skotland. Den femte beordrede alle vaabendygtige Mænd til at indfinde sig under hans Fane, og den sjette bestemte den 23de Januar til hans Kroningsdag. Et Circulare fra Jarlen af Mar blev ogsaa beskjendtgjort angaaende Kongen, som han blev kaldet, hvori Mar, med et just ikke heldigt Udtryk, beskriver ham „som den smukkeste Herre i Henseende til hans Udortes og hans Sæder; begavet med de smukkeste Landskaber og med den smukkeste Haandskrift Mar nogensinde havde seet. Kort sagt: en Fyrste, som i enhver Henseende var skikket til at gjøre det skønneste Folk lykkeligt, dersom hans Undersaatter blot vare værdige til en saadan Konge.“⁽¹⁾ *)

*) Et værdigt Sprog for en krybende Hoffnug! — Men her var det i alle Henseender et lige saa upassende, som unyttigt og ilde anbragt Smigreri.

Men med denne smigrende Bekjendtgjørelse fulgte en anden af en ganske forskjellig Art: Det blev i Kong Jacobs Navn befalet, at odlægge Staden Aucterarder og nogle Landsbyer, der laae imellem Stirling og Perth; saavel Husene, som alt hvad deri fandtes af Provision, Korn og Fourage, for at det ikke skulde tjene Fjenderne til Qvarter og Underholdning, naar de rykkede frem. Ifølge denne Ordre blev altsaa ovennævnte Stad og adskillige Landsbyer afbrændte ligened i Grunden, medens Indvaanerne, med gamle Mænd og Kvinder, Børn og svage Menneſker, bleve jagede ud fra Huus og Hjem i en af de haardeste Vintere man, endogsaa i disse kolde Himmelegne, i lang Tid havde oplevet. Der er megen Grund til at tree, at Forsærdelsen over denne voldsomme Forholdsregel meget overveiede alt det Haab om bedre Tider, der kunde være opvakt ved den nyligt ankomne Kronprætendents smigrende Proclamationer.

Imedens Insurgenterne i Perth nu saaledes forsøgte hvad de kunde udrette ved Proclamationer, hvori de forgubede deres ny Konge, tænkte man hos Modpartiet paa virksomme Forholdsregler af et ganske andet Slags. Siden Slaget den 13de November var Hertugen af Argyle hidtil forbleven rolig i Stirling; men samlede der lidt efter lidt Midlerne til ganske at bæmpe Rebellionen. Hans hemmelige Ønske har rimeligviis været, at den maatte blive tilendebragt, ved at opløses af sig selv, uden at han videre skulde behøve at udgyde sine mislebede Landsmænds Blod. Men Mangel paa Beskæftigelses-Atilleri og Vinterens Strengthed tjente til Undskyldninger for at afholde sig fra offensive Bevægelser. Dog synes det at Hertugen har været mistænkt af Regeringen for med Flid at udhale sine Opera-

tioner; ja at det maaskee var hans Hensigt, at udvide sin egen Magt og Indflydelse i Skotland, ved at behandle R. bellerne med Mildhed og give dem Tid til at underkaste sig. Denne Mistanke var Argyle saameget mere udsat for, som han havde været en ivrig Opponent imod Marlborough, der nu var oberste Generals-Feltmarskalk og Krigsminister. Argyle kunde derfor ikke haabe, at hans Forholdsregler vilde blive gunstigt bedømte af en Mand, der var baade hans politiske og personlige Fjende. Nogle af de engelske Ministre vare gaaede i Bøn for de i Rebellionen deltagende Lorder og havde erklæret sig imod den Beslutning, at behandle dem som Landsforrædere; men til Straf derfor vare de blevne affættigede; og uagtet den store Tjeneste Argyle havde bevist Regeringen, ved med 3000 Mand at standse Insurgenternes videre Fremskridt, endskjøndt d. res Antal var fire Gange saa stort, bleve dog hans langsomme og udhalende Forholdsregler underkastede en Skygge af ugunstig Mistanke, som maaskee blev forøget derved, at han sendte Hertugen af Roxburghe til Regeringen og tiltraadte en Amnesti. Han havde dog ikke forsemt nogen Leilighed til at tilbagedrive Insurgenterne, eller til at forkerede deres endelige Undertrykkelse. De engelske Krigsskibe i Havbugten Forth, som stode under Hertugens Ordre, havde fordrevet Mac's Tropper fra Fæstningen ved Burntisland, og Kong Georgs Tropper havde bemægtiget sig en stor Deel af Fifeshire, som i Begyndelsen udelukkende var i Insurgenternes Besiddelse. Men nu begyndte de hollandske Hjælpetropper at indfinde sig i Argyles Leir ved Stirling; og da det Artilleri, der var bestemt til Staden Perth's Bileirning, laae for Modvind paa Themsen, blev et F. lt. Artilleri sendt fra Berwick til Stirling, for

ikke længer at spille Liden. General Cadogan, Marlboroughs fortrolige Ven, blev ogsaa afsendt fra London til Stirling, for at paaskynde de virksomste Operationer og dersom Argyle hidtil, af Skaansel imod Insurgenterne, havde udsat sit Angreb noget, saa var han nu nødt til at tage de kraftigste Forholdsregler.

Den 24de Januar 1716, begyndte Argyle med sin Hær at marschere fra Stirling imod Perth; men den sidste strenge Frost og den megen Snee, der var falden, gjorde Armeens Bevægelser langsomme og vanskelige. Den 31de Januar passerede Argyles Armee over Floden Earne, uden Modstand, og rykkede frem til Tullibardine omtrent otte Mile *) fra Perth. Paa den anden Side var der en stor Forvirring i Insurgenternes Hovedkvarter. Ridderen af Saint-George havde yttret stor Lust til at see de smaa Konger (som han kaldte de hollandske Chefer) og deres Claner; men endskjøndt han beundrede deres besynderlige Dragt og deres krigeriske Udseende, studsede han dog ved at see deres Antal saa meget ringere end han havde ventet, og tilkjendegav sin Frygt for at man havde bedraget og forraadt ham. Prindsens Udvortes opvakte ei heller megen Enthusiasme hos hans Tilhængere. Han var høj og klein af Væxt; hans Blik var nedslaaet og hans Udseende svagt efter den nyligt udstaaede Sygdom; ja hans hele Holdning mangtede den Mægtighed og Tyrighed, der bør karakterisere Føromanden for et eventyrligt, ja næsten fortvivlet Foretagende. Han talte lidet, var vanskelig at faae i Tale og syntes at finde kun liden Interesse i at holde Revue over sine Folk, eller være nærværende ved nogen af deres militære Dveller. Høilænderne forbavsedes ved

*) Omtrent 13 danske Mile.

at finde saa megen Liighed imellem ham og et Authemat og spurgde: „Om han da ikke kunde snakke?“ — Man fandt sig almindeligt skuffet i sine Forventninger; men maaskee laae alt dette mere i den nedtrykte og mismodige Stemning, hvori de nu saae ham, end i nogen naturlig Mangel paa Mod hos ham. Hans store Hengivenhed for den catholske Religion erindrede ogsaa hans reformeerte Tilhængere om det Familie-Bigotteri, der var Skyld i at hans Fader blev stødt fra Thronen; det mishagede dem meget, at han negtede at deeltage i deres Bønner og at bivaane deres Gudstjeneste; og de forargede sig over den formelle Nøiagtighed, hvormed han vedhængte og bivaanede sin papistiske Andagt. Desuagtet saae Høilænderne — hver saa de nu end vare i Antal — den nær forestaaende fortrivlede Kamp imøde med et Mod, der nærmede sig til en Act af Hentykkelse; og da de, den 28de Januar, fik at vide, at Argyle virkelig var paa Marsen til Perth, syntes det snarere at forkynde dem en Glædesfest, end et Slag med en i Tal frygteligt overlegen Fjende. Cheferne omfavnede hinanden, drak hinandens Skaaler og lønskede sig indbyrdes til den nærførestaaende gode Dag. Krigstrompeterne lød, og Folkene belovede sig til Slag med den muntre Mine, som et krigerisk Folk altid udviser naar Kampen nærmer sig.

Men da det Rygte udbredte sig, at uagtet alle gjorde Forberedelser til Forsvar, var det Generalens Hensigt at trække sig tilbage, uden at slaes, da steg disse Mænds Misfornøielse og Harmen til en frygtelig Grad af Raseri; thi de havde meget høie Tanker om deres Forsædtes Tapperhed og de søgte ingen ringere Grad af Mod og Tapperhed hos dem selv. De overvældede deres

fornemmeste Officerer, hvor de mødte dem i Gaderne, med alle Slags Bebrejdelser. — „Ja hvad kunne vi vel gjøre?“ sagde Een af Mar's adelige Venner. — „Hvad vi kunne gjøre!“ — svarede en forbittret Høilænder — „Lad os gjøre det, hvorfor vi bleve kaldede til Vaaben, som ganske vist ikke var for at fegte med Hælene. Hvorfor kom Kongen her? — var det for at see sine Under-saatter blive slagne ihjel som Hunde, uden at slaae igjen, for at redde deres Liv og deres Vre?“ Naar man anførte Kongens personlige Sikkerhed som en Grund hvorfor man maatte retirere, svarede de: „betroe hans Sikkerhed til os! og dersom han er villig til at døe en hæderlig Død, saaledes som det anstaaer en Prinds, da skal han see, at der ere ti tusinde Skotlændere, villige til at døe med ham.“

Saaledes var den almindelige Stemning og de heftige Yttringer iblandt den simple Klasse af Hæren; og i Ridderens Raadsforsamlinger gik det ligesaa heftigt til. Mange dulige Krigere vare af den Mening: at endskjøndt Perth var en aaben Stad, var den dog for saavidt en sikker Stilling, at en Armee kunde ikke tage den ved et pludseligt Angreb, naar Garnisonen havde den faste Beslutning at forsvare den. Vinterens Strengthed med Frost og Snee gjorde det umuligt for Fjenden at aabne Løbegrave, eller flyde Brecher; Egnen rundt omkring Perth var ødelagt og Hertugens Armee bestod for det meste af Englændere og fremmede Tropper, der ikke vare vant til Skotlands haarde Clima; saa at de yttrede det uvis'se Haab, at dersom Argyle skulde vove et Angreb paa Staden, kunde han muligt derved lide et saa stort Tab, at der igjen vilde blive Ligevegt imellem de to stridende Partier. Dertil svarede de, der foretrak en Retirade, at Fjenden

ikke alene var dem overlegen i Antal og Disciplin; men at Garnisonen i Perth manglende den nødvendige Provisi-
 sion og Ammunition, og at Argyle havde Mandskab nok,
 til paa een Gang at indslutte Staden Perth og bemæg-
 tige sig Stæderne Dundee og Aberdeen, ja til at sætte sig
 i Besiddelse af alle de Landskræftninger, der laae norden
 for Tayfloden, medens Ridderen, indsluttet i Perth, kunde
 i nogen Tid see alt det omliggende Land i Sjendens
 Hænder, indtil det tilsidst vilde blive umuligt for ham
 at undslippe. Resultatet af Raadets Beslutninger blev
 derfor, at det Forsøg at forsvare Perth vilde være et
 fortvivlet Donquissotteri. Men for at faae Hæren til
 at være villig til at retirere, udsprede man det Rygte,
 at den skulde gjøre Halt i Aberdeen, hvor den skulde
 blive forenet med et betydeligt Troppecorps, som man
 ventede udenlands fra; og at man da skulde rykke frem
 igjen mod Syden, under bedre Forhaabninger. Men
 hemmeligt var det besluttet, aldeles at opgive et Foreta-
 gende, hvis Ophavsmænd og Deeltagere kunde have
 Grund til at sande følgende Digterens Ord: —

"In an ill hour did we these arms commence;
 Fondly brought here, and foolishly sent hence."

(I en uheldig Stund vi denne Krig begyndte;
 Som Narre lokked' hid, vi hjem igjen os skyndte.)

Trettende Capitel.

Jacobiternes Armee trækker sig tilbage fra Perth. — Riden af St. George, og Jarlen af Mar gaar ombord paa et Skib ved Montrose og undvige fra Skotland. — Insurgenternes Hær adsplitter sig. — Mar's Udtugt som General. — Argyles Ankomst til London, og hvorledes han bliver imodtagen ved Hofet. — Han bliver afskediget fra alle sine Embedsposter. — Hvad der var Marsag til denne Regeringens Utaaknemmelighed imod ham. En Criminal-Ret udsættes i Carlisle, for der at føre Sagen imod de fangne Jacobiter. — Høilanderne blive afvæbnede — De confiskerede Godser sælges. — Carl den Tolvte i Sverrig lægger en Plan til at indsætte Stuarterne igjen paa den brittiske Throne. — Cardinal Alberoni udruster en Expedition i den samme Hensigt; men som mislykkes. — Slaget ved Glenshiel. — Det hele Foretagende bliver opgivet. — Regeringen lægger Planer til at indføre en varigere Fred og bedre Orden i Høilandene. — Udførelsen af disse Planer og Overopsynet med disse nye Indretninger overdrages til Feltmarskalk Wade, som anlægger militaire Landeveie igjennem Høilandene. — Uroligheder i Lavlandene i Anledning af Bl-Statuten.

Svorkedes nu endogsaa de Rygter vare, som vi i Slutningen af det foregaaende Capitel have seet, at man udsprede iblandt Soldaterne, havde Insurgenternes fornemteste Anførere dog fast besluttet, at trække sig tilbage fra dette Foretagende; thi de saae sig nu i Spidsen for en mis'ornøiet Armee, der anfaar sig selv for vanæret og havde ingen Tillid til sine Officerer; ja en selvræddig Hær, som i et Anfald af Maseri muligt kunde være istand til at bortføre baade Kongen og Generalen ind i de høilandste Bjerge, for der at fortsætte og føre en uregelmæssig Krig paa deres egen Maneer,

Den 28de Januar opstod der i Perth en pludselig Alarm, ved det Rygte, at Hertugen af Argyle nærmede sig; og det er mærkeligt, at endskjøndt de øverstcommanderende Officerer i denne Forvirring ingen Ordre havde givet om de

Forcholderegler, der skulde tages i dette muligt indtræfende Tilfælde, toge Glanerne dog af sig selv, med en klar, riagtig og skarpsindig Anskuelse, de stærkeste og bedste Stillinger, for at møde og standse ethvert pludseligt Angreb; og uagtet den øieblikkelige Uorden, der opstod, hørte man dem indbyrdes at opmuntre hinanden med det tillidsfulde Udbrud: „at de skulde forsvare sig godt nok.“ Men det var langt fra, at den ulykkelige Prinds udviste det samme Mod og Fyrighed, som hans Tilhængere. Man saae ham nedslaaet og grædende, og hørte ham sige: „at istedet for at bringe ham til en Throne, havde man ført ham til hans Grav.“ Da Prinds Eugene hørte dette fortælle, sagde han: „Ja, ved at græde erberer man ikke Kongeriger.“

Retiraden begyndte under alle disse forskellige Forlelser. Den 30te Januar (den samme Dag i Aaret, paa hvilken Carl den Første blev halshugget, og altsaa en ildevarslende Dag for hans Sønnesøn), afmarcherede den hoilandiske Armee fra Perth og passerede over paa Isen, som den Gang dækkede Taysloden, endstjendt den er en dyb og rivende Strom. Staden blev kort derefter tagen i Besiddelse af en Afdeling af Argyles Dragoner; men Belæret var saa haardt, og Insurgenternes Retirade saa regelmæssig, at det var umuligt for Argyle at affende efter dem en Avantgarde, der var stærk nok til at forfølge dem og vanskeliggjøre deres Tilbagezog *).

*) Maaſkee havde Argyle ei heller Lyſt til at forfølge ſine Landsmænd med yderſte Strengbed; men ønskede hellere at ſaae Sagen bilagt, uden videre Blodsudgydelse; en Tilbeſtelighed ſom viſt nok fortjente mere Roes end Dadel. (Man ſammenligne hermed Forfatterens egne Ord. See ſoran Pag. 298).

Da Insurgenterne naaede den Coestad, Moutrose, udbredte der sig blandt Høilænderne et Rygte, om at Kongen, som han blev kaldet, Jarlen af Mar og Nogle af deres andre fornemmeste Anførere havde isinde at forlade dem og tage Flugten tilføes. For at berolige Tropperne blev Ordre givet, at fortsætte Tilbagetoget til Aberdeen. Ridderens Equipage og Heste bleve bragte frem uden for Døren af hans Logi, og hans Livgarde opstillet sammesteds tilhest, som om han agtede fremdeles at følge Hæren paa dens Mars. Men forend den til Afmarsen bestemte Time forlod Jacob hemmeligt sine egne Bærelser og gik over i Mar's; og begge begave sig, ad en Bivæl, hen til Strandbrædden, hvor en Baad ventede dem, for at bringe dem i Sikkerhed ud paa et lille Fartoi, der laae i Bæredskab, for at imodtage dem. Efter at disse to Personer vare bragte i Sikkerhed, bleve Baade sendte iland, for at afhente Lord Drummond og nogle faa andre Adelsmænd, hvoraaf de Fleste henhørte til Ridderens egen lille Hoffstat. Saaledes forlod Jacob den Eyendes Son endnu een Gang Britanniens Kyster, som han denne Gang syntes at have besøgt blot i den Hensigt, at afhente sin uheldige General og bringe ham bort i Sikkerhed.

General Gordon fik det sorgelige og besværlige Hverv, at føre de mismodige Levninger af den høilandske Armee til Aberdeen. Lord Marischal var ham deri behjælpelig og førte Bagtroppen. Det er at formode, at disse Folks Forbittrelse over at see sig saaledes forlade, vilde have udbrudt i Insubordination og een eller anden voldsom Handling, dersom ikke den Omstændighed, at Argyles Tropper nærmede sig og truede dem, ved at rykke frem i forskjellige Colonner, havde forhindret det

og nødte dem til at fortsætte deres Mars i god Orden. Et forseglet Brev, som skulde aabnes i Aberdeen, indeholdt Ridderens hemmelige Ordre for General Gordon og Armeen. Ved Aabningen fandtes det at indeholde Ridderens Talsigelse til Folkene for deres tro Tjeneste; han underrettede dem om, at feilsagne Forhaabninger nødte ham til at trække sig tilbage til Udlandet; han gav dem fuld Tilladelse til, enten at forblive samlede og underhandle med Fjenden, eller adsplicte sig; hvilket de efter Lid og Omstændigheder selv skulde finde tjenligst, og tillige lod han dem vide, at deres Sold nu vilde ophøre. Disse Meddelelser bleve imodtagne med et almindeligt Udbrud af Sorg og Harm. Mange af Insurgenterne kastede deres Vaaben fra sig i Fortvivelse og raabte: at de vare blevne forraadte og forladte baade af deres Konge og af deres General. Clanerne brød op i forskellige Corps og marscherede til Bjergene, hvor de adsplictedes og gik hjem, hver til sit. De Adelsmænd og Lavlændere, som havde deeltaget i Insurrectionen skjulte sig enten hos Bjergbeboerne, eller drog videre til de nordligere Districter, hvor Skibe, sendte fra Frankrig, afhentede en stor Deel af dem til det faste Land.

Saaledes endtes den i Aaret 1715 begyndte Insurrection, ved at opløses af sig selv, uden noget foregaaende stort Nederlag. Den havde uslykkelige Følger for mange berømte Familier af den ældgamle Skotske Adel. Den Mand, som Tilfældet — eller hans egen overdrevne Selvtillid — havde stillet i Spidsen for dette Foretagende, synes ikke at have været den Sag voren: han havde Talent og Geni nok til at styre Intrigerne ved et Hof; men ikke til at foreslaae et Felttoogs Anstrengelser og Planer. Dog vilde det være uretsfærdigt imod den uslykke-

lige Mar's Eindring, at beskylde ham for Feighed eller Forræderi imod sine Tilhængere: han synes selv, i fuldt Maal, at have næret de samme chimeriske Forhaabninger, som han indskjød sine Tilhængere, og at have stølet paa den Hjælp fra Frankrig, som Regenten, Hertugen af Orleans, hverken havde Magt eller Lyst til at yde. Han troede ogsaa, at hele Storbritanien var saa moden til Opstand, at man behøvede kun at tænde en Gnist, for strax at sætte det hele Land i Iys Lue. Kort sagt: han stølede paa tilfældige og uvisse Begivenheder. For Slaget ved Sheriffmuir synes hans Uvirksohmhed at have været utilgivelig, da han tillod Hertugen af Argyle at tage og beholde en saadan fast Stilling, hvorved han kunde standse en Styrke, der var fire Gange saa stor i Antal, som hans egen Hær. Men efter Udfaldet og Følgerne af dette Slag, var det Daarskab at vedblive det begyndte Foretagende; da ethvert Dieblik han tøvede tjente kun til at bringe ham nærmere til Afgrundens Rand. Og dog blev Ridderen indbudet at komme til Insurgenternes Leir, for at tage Deel i de Farer og i den Vansæere, der følge med en uundgaaelig Retirade. Kort sagt: Insurrectionens hele Historie viser, at ingen Forbindelse kan være mere uheldig, end den af et dristigt Foretagende og en Anfører, uden fast Resolution.

Jarlen af Mar bestyrede siden i nogle Aar Præ-tendentens Statsaffærer og var den titulaire Minister ved et titulair Cabinet indtil i Begyndelsen af Aaret 1721, da han tabte sin Herres Tillid. Han tilbragde Resten af sit Liv udenlands, hvor han levede indtaget og afsøndret fra Verden. Denne uspykkelige Jarl var en Mand med god Smag for Konster og Videnskaber; han gav de første Vink til de nyere Forbedringer og Forfjonnelser

i Edinburg, Skotlands Hovedstad, og var i Udførelsen deraf heldigere end i sine Revolutions-Planer.

Hertugen af Argyle tog de virksomste Forholdsregler, for aldeles at udslukke den sidste Gnist af Rebellionens Ilden, ved at forfølge og adsprede alle de samlede Corps af Rebellerne, der endnu vare bevarnede; og han udsendte bevægelige Colonner, at gennemstrefse Heilandene i alle Retninger, for at imodtage de ydmygede Stammers Underkastelse, eller bruge Magt imod dem, som endnu vilde gjøre Modstand.

Den 27de Februar, 1716, ankom Hertugen af Argyle til Edinburg, hvor Dyrigheden, som ikke havde glemt hans skjælle og hurtige Mars til Stadens Undsætning, da den blev truet af Brigaderen Mac-Intosh, gav ham en hæderlig og glimrende Modtagelse. Derfra begav han sig til London, hvor han ogsaa af Kong Georg den Første blev imodtagen med Udmærkelse. Læseren ønsker uden Tvivl nu at erfare, hvorledes Kongen i England belønnede den Mand, hvis militaire Talent og Narvaagenhed havde veiet op imod en fire Gange saa stærk Fjende, og at vide hvilke nye Trestitler — hvilken færet Magt og Rikedom Kongen skjænkede den Mand, der havde sikket ham i det mindste eet af hans Kongerigers Krone, da den vakkede paa hans Hoved? — Jeg skal sige det med saa Ord: Meget kort efter at denne Krig var tilende, blev Hertugen af Argyle afflediget fra alle sine Embedsposter. Aarsagen til denne Hoffets store Utaalnemmelighed maa søges i Marlboroughs personlige Had til Argyle og i dennes eget dristige Hovmod, der gjorde ham til et besværligt og ustyrligt Medlem af det ministerielle Cabinet. Muligt ogsaa at man har frygtet for denne store Mands

tiltagende personlige Indflydelse i hans Fødeland, Skotland, hvor han var almindelig agtet og elsket, endogsaa af Mange, der henhørte til det jacobiniske Parti, hvis Modstander han havde været i Felten:

Man har desuden ogsaa formænt, at Argyles Unaade ved Hoffet paa en Maade fald i Forbindelse med en nysligt udgiven, meget tvetydig Anordning, angaaende den Sag, der skulde anlægges imod de fangne Rebeller. Vi have allerede omtalt den Criminal-Procedure, der blev brugt imod Fangerne ved Preston. De der bleve tagne i Baaben ved Sheriffmuir og andre Steder i Skotland skulde, ifølge baade de engelske og de skotske Love, saggives i det Land, hvor Forbrydelsen var begaaet; men de engelske Lovkyndige erindrede sig hvorledes det var gaaet i Aaret 1707 med Sagen imod de stirlingiske Adelsmænd *); da det ikke var muligt fra de eedsvorne Jurier i Skotland at erholde et saadant Vidnesforhør, hvorefter Fangerne kunde anses for at være overbeviste. Den noie Slægtsskabs eller Vensskabs Forbindelse, der fandt Sted, endogsaa imellem de Familier, der vare hinandens Modstandere, som Whigger og Tories, gjorde det seierlige Parti i Skotland uvilligt til at være Medskabere til det overvundne Parties aldeles Undergang, og gjorde dem tilboielige til at forskaffe de Saggivne en Udflugt til at undslippe, endogsaa med Tilfidesættelse af den strenge Retfærdighed. For nu at bortrydde de Vanskeligheder der vare hinderlige i at erholde fuldt Bevis og for at forebygge den deraf flydende Opmuntring til lignende oprørske Handlinger i Fremtiden, blev det besluttet at disse skotske Overtrædere af Loven imod Landsforræderi skulde

*) See foran i denne Deel Pag. 43 og 44.

saggives i England, endskjøndt Overtrædelsen var begaaet i deres eget Land. Dette var unegteligt meget beqvemt for at fremme Sagens Førfølgelse; men derved opstaaer billigt det Spørgsmaal: hvorvidt saadanne idelige Indgreb i Landets Grundlove tilsidst kunde gaae, naar Regeringen egenraadigt tiltager sig den Ret, at forandre Lovens formelle Bestemmelser, for derved at gjøre Forbrydere Overbeviisning lettere? —

Ikke længere blev den i denne Anledning nedsatte Commission, eller Criminals-Ret (den saakaldte Court of Oyer and Terminer) holdt i Staden Carlisle, som ligger i det Nordre af England og nær Skotlands Grændser. Men dette var desuagtet ligesaavel en Tilfidsaetelse af Landets Grundlove, som om denne Ret var bleven holdt i den anden Ende af England. Men der var et Konflikt, tvetydigt Udtryk i denne ny Anordning, som syntes at love en Moderation, gunstig og skaanende Behandling imod Fangerne, naar de ikke eriperede imod Forums Lovlighed. Mange af dem bleve ogsaa virkelig satte i Frihed, og endskjøndt 24 af disse Fanger bleve saggivne og dømt til Døden, blev dog ikke en Eneste af dem henrettet.

Men man har paastaet, at Hertugen af Argyle, som en Skotlænder og som Een af de Mænd, der fremmede og forfattede Unions-Tractaten, har i Kongens Raadsforsamling erklæret sig imod denne ny Forholdsregel, som Noget der syntes at gjøre et Indgreb i denne Tractat, og at den Fortørnelse, han ved denne Indsigelse gav Kongen og hans Raadgivere, har bidraget til hans Fald*).

*) Dersom det virkelig forholder sig saa, at han faldt i Unåde, fordi han, som en frimodig Mand, paatalte sit

Alle de, der havde fratraadt Rebellionen for dens endelige Slutning, erholdte fri Tilgivelse. De høilandste Chefer og deres Claner bleve i Almindelighed tilgivne, imod at de underkastede sig og afleverede deres Waaben; men dette var hos de Jacobitisk-sindede Chefer kun en forstilt Handling: ingen Waaben bleve af dem overleverede, uden Jaadanne, som ingen Bærbi havde; medens alle de, der vare brugelige, bleve skjulte og omhyggeligt bevarede. Hvorimod de Claner, som meente det ærligt imod Regeringen, afleverede alle deres Waaben, uden Forbeholdenhed, og bleve siden befundne at være uden Waaben, da Regeringen ønskede deres Hjelp.

De Jacobitiske Grundsætninger vedbleve imidlertid at gjæres i det indre af Landet og bleve oppustede og vedligeholdte af de mange Landsflygtige, der vare Mænd af Rang og Indflydelse; men havde taget Flugten fra Storbritanien, fordi de vare overbeviste om Landsforræderi. For at strække disse Landsforvistes Indflydelse og for at affrække Andre, bleve deres Godser erklærede confiskeerte

Fødelands lovlige Rettigheder, saa gjor hans Affærd ham langt større Ære, end om han, ved at tie og frygte, havde opnaaet de høieste Æresposter. — Hvorimod det ikke kan geraade Georg den Første til stor Ære, hvis det er sandt, at han har været saa omsindelig ved at høre Sandheden i en frimodig Mands Mund, at han derved endogsaa kunde glemme denne Mands store Fortjenester paa en Maade, der gjerne kunde have foranlediget nye Uroligheder i det misfornøiede Skotland, der som Argyle havde været ligesaa hævnjerrig og ubesindlig som Mar. Men til Lykke for Landet, for Kong Georg og for Argyle selv, besad denne Mand en ædlere og fastere Karakter, end den uhyggelige Mar.

til Kronen; de bleve indbeelte i Stamgodsfer eller Fidei commisser (Trustees), for at sælges til Fordeel for det Offentlige. Endstjøndt disse Godsfer indbefattede omtrent 40 fornemme og anseelige Familiers Eiendomme, oversteeg den aarlige Indkomst af det Hele dog ikke 30,000 Pd. Et stort Handelscompagni i London kjøbde siden alle disse confiskerede Godsfer af Regeringen. Dette Handels-Compagni var egentligt først oprettet, for at forsyne Staden med Vand, ved at hæve det op fra Themsen; men da det var kommet under speculative Personers Bestyrelse, vare dets Fonds og de dette Selskab ved Detroit forundte Begunstigelser bleven anvendte til meget forskjellige Hensigter. Iblandt andre Speculationer var den at kjøbe disse confiskerede Godsfer een af de dristigste; og dersom Selskabet kunde have vedligeholdt sin Credit, vilde det have været en særdeles fordeelagtig Handel. Men disse uhyre Udstrækninger af Skove og Wildtnisser vare forpagtede og beboede af Bønder, som ikke vare tilbøielige til at erkjende andre Godseiere end Arvingerne af de gamle Familier. De laae i langt fraliggende Districter, hvor Lovene vare svækkede og eluderede ved Lehnprivilegier, saa at de gave kun liden Beskyttelse for de nye paanødte og uvelkomne Ciere; og derfor vare de Intrader; de for det første kunde erholde af dem, langt fra ikke tilstrækkelige til at dække Renten af den Gjæld, Selskabet ved dette Kjøb havde paadraget sig. De vare derfor i mange Tilfælde nødte til at overlæde Eiendommene til Benner og Slægtninger af de landsflygtige Ciere, hvorved disse sædvanligt erholdte Midler til deres Underholdning i de fremmede Lande, hvorhen deres Wildfarelser og Uheld havde bragt dem. Handels-Selskabets Medlemmer, som paa denne besynderlige Maade vare

blevne Jordegodsseiere til store Landstrækninger i Skotland, leed derved, tildeels ved deres Forvalteres Utrofskab og Uorden, saa stort et Tab, at deres Affairer siden bleve aldeles derangerede. De gjorde nogle Gange Forsøg paa at sælge deres Skotske Godser; men til ingen Nytte: de kunde Intet sælge, uden med stort Tab. Capitalisterne viste en Uvillie til at kjøbe de confiskerede Eiendomme; og i to eller tre Tilfælde saae de samme Familier, der havde mistet Eiendommene, sig istand til at kjøbe dem igjen til en lav Pris *).

Men efter Midten af det attende Aarhundrede, da man bedre begyndte at kjende Værdien af det Slags Eiendomme, kappedes de Lysthavende om Kjøbet, uden at lade sig affrække af de Betænkeligheder, der i forrige Dage afholdte Folk fra at byde imod Arvingerne af de forrige Eiere. Enhver ny saldbuden Eiendom indbragte da en høiere Pris; ja undertiden ti Gange saa meget, i Forhold til de Godser, der strax bleve solgte, saa at Handels-Selskabet, efter at have været insolvent i mere end et Aarhundrede, kom paa en god Fod igjen og betalte al sin Gjæld fuldt ud. Kunde de have beholdt alle deres Landeieendomme indtil Tiderne saaledes havde forandret sig, eller Andre imidlertid kunde have trædt i Compagniets Rettigheder, vilde Fordelen have været umaadelig stor.

*) Formodentligt fæde dette saaledes, at de Landsflygtige Eiere formaaede deres Venner i Skotland til at kjøbe Godserne pro forma i deres eget Navn, eller ogsaa det var saadanne Slagtninger, som ei havde deeltaget i Insurrectionen.

Førend jeg begynder at beskrive andre mindre interessante Tildragelser, maa jeg her omtale to Planer, der bleve lagte udenlands og sigtede til at fornye den i Aaret 1715, i Skotland begyndte Borgerkrig. Den svenske Kong Carl den Tolvtes Minister, Baron Görz, hvis politiske Ideer vare ligesaa chimeriske, som hans Herres Erobringsplaner, havde udtænkt en Plan og stiftet en Alliance, der skulde gaae ud paa at dethronisere Georg den Første, og sætte Arvingen af det Stuart'ske Huus paa den brittiske Throne. Hans stolte og stivsinde Herre brændte af Harme imod Georg den Første, fordi han havde sat sig i Besiddelse af Stæderne Bremen og Verden. Det var i Aaret 1717 at dette hemmelige Forbund blev sluttet, hvori Carl den Tolvtes forrige Fjende, Peter Czar, var villig at deeltage; og Cardinal Alberoni, som paa den Tid var Kongen af Spaniens alsmægtige Minister, var meget ivrig i at understøtte denne Plan, som bestod i at en Hær af 10,000 Mand skulde gjøre Landgang i Skotland under Commando af Carl den Tolvte i egen Person, og dette Foretagendes lykkelige Udførelse skulde betros til hans bekjendte frygtelige og dristige Mod^{*)}.

Det kunde være interessant at anstille Betragtninger over hvad Følgerne af dette Tog rimeligviis kunde have blevet, naar denne jernhovede svenske Helt havde stillet sig i Spidsen for en Hær af de entusiastiske Hoi-

*) Peter Czar skulde ingen anden Deel tage i dette Tog, end at han ikke skulde forhindre det, ved at angribe Sverrig; og derfor var han, allerede i 1716, hemmeligt bleven enig med Carl den Tolvte om en for Rusland fordeelagtig Fred. (See Noten foran Pag. 141). Men Underhandlingen med Alberoni fandt Sted i Aaret 1717.

lændere, hvis Mod var lige saa romantisk som hans eget. Det vilde da have viist sig, om denne Anfører, ved at besidde en ligesaa dristig og krigerisk Aand, som den der besjelede disse Tropper, vilde have gjort sig yndet og elsket af dem, eller om han, ved sin despotiske Myndighed, vilde have gjort sig forhadet af disse Bjergboere, som ikke vare vant til en saa streng Subordination. Men disse Betragtninger vilde føre os for langt fra Formaalet for denne Historie. Planen blev opdaget af den franske Regerings Spioner, og der var paa den Tid et nøie Forbund imellem Frankrig og England. Al Mulighed til at udføre denne Plan blev desuden tilintetgjort ved Carl den Tolvtes Død ved Frederichshall i Aaret 1718.

Men endskiøndt den svenske Expedition saaledes bortfaldt, vedblev dog den dristige Alberoni at nære et Haab om at kunne udføre en Contra-Revolution i Storbritanien ved de spanske Tropper alene. Ridderen af St. George blev indbudet til Madrid i Aaret 1719, og blev der imodtagen med de Hresbeviisninger, der tilkom en Konge af England. Sex tusinde Mand spanske Tropper, og Baaben for tolv tusinde Mand, bleve bragte ombord paa ti Krigsskibe, og den hele Udrustning blev sat under Hertugen af Ormonds Commando. Men Lykken og Elementerne vare altid ugunstige imod enhver Anstrengelse, der skede for at hjælpe det uslykkelige Stuartiske Huus. Flaaden blev, paa Høiden af Cap Finisterre, overfaldet af en haard Storm, der drev den største Deel af Skibene tilbage til Spanien og forstyrrede det hele Tog. En ubetydelig Deel af Expeditionen, nemlig: to Fregatter fra St. Sebastian, med 300 Mand, nogle Baaben, Krigsamunition og Penge, ankom til deres Bestemmelsessted paa Den Lewis. Ombord paa disse Skibe

vare ogsaa de landsflygtige Chefer: Marquien af Tullis-
bardine og Jarlerne af Marischal og Seasforth.

Vi have forhen seet at Jarlen af Seasforth forlod
Mar's Armee paa samme Tid, som Marquien af Huntly,
for at forsvare sine egne Besiddelser imod Jarlen af
Sutherland, der havde forenet sig med Simon Fraser af
Lovat ved Inverness og igjen var rykket i Felt:n paa
Regeringens Parti. Men, da Huntly og Seasforth havde
naaet deres egne Besiddelser, fandt de Jarlen af Suther-
land saa stærk, og deres eget Parties Affairer under saa
fortvivlede Aspecter, at de lode sig overtale til at indgaae
det Forlig med Sutherland, at de vilde underkaste sig Re-
geringen. Huntly holdt dette sit Løfte og forenede sig aldrig
igjen med Rebellerne, hvorfor han ogsaa fik en fuldkom-
men Tilgivelse for den Deel han havde taget i Insur-
rectionen. Men Jarlen af Seasforth greb til Waaben
igjen paa den ham tilhørende De, Lewis, i Slutningen
af Februar 1716. En Afdeling af regulære Tropper
blev derfor sendt imod den oprørske Chef, under Com-
mande af Oberst Cholmondely, som undertvang dem,
der havde væbnet sig. Seasforth undveeg derpaa til
Frankrig og derfra til Spanien, hvor han opholdt sig
til i Maret 1719, da han blev affendt med den spanske
Udrustning til sit eget Fødeland, fordi man meente at
en saa mægtig Chef kunde være en god Hjælp for det
tilsigtede Tog.

Da Seasforth var kommen iland paa sin egen De,
Lewis, skaffede han i Hast nogle saa hundrede Høilæn-
dere paa Benene, hvorpaa han seilede over til Rintail, i
den Hensigt paa ny at tilskynde Beboerne til at gjøre
Opstand. Der forøgede han Antallet af sit Mandskab
noget; men forend han kunde samle nogen anseelig Styrke

marſherede General Wightman imod ham med et Corps regulaire Tropper fra Inverneſs, underſtøttet af Etam- merne Monroſ, Roſs, og andre whiggiffſindede og loyale Claner, i de nordlige Hoilande. De fandt Seaforth i Beſiddelſe af et ſnævert Paſ, kaldet Strachells, nær ved den ſtore Dal, Glenſhiel. En uregelmæssig Kamp begyndte, hvori der forefalbt mange Skarmydſler og megen Skarpskyden, da Spanierne og Seaforths Mænd havde beſat det ſnævre Paſ og laae ſkjulte der. Georg Monro den Yngere af Culcain, ſom deeltog i denne Strid paa Røgeringens Side, falbt, ſtærkt ſaaret, og var ikke iſtand til at reiſe ſig og komme uden for Skudſvide. Tjenden vedblev at ſkyde paa ham, og han befalede derfor ſin Tjener (den eneſte Mand der var bleven tilbage hos ham) at han ſkulde ſkynde ſig bort, for at ſeile ſig ſelv og overlade ham til ſin Skjæbne. Han bad Tjeneren at bringe den Efterretning til hans (Monro's) Fader og Venner: at han var falden hæderligt og død paa Wrens Seng. Den ſtakkels Tjener gav ſig til at græde og ſpurgde ſin Herre: „hvorledes han kunde have ſaa ſlette Tanker om ham og kunde troe, at han vilde forlade ham i den Forfatning?“ — Han lagde ſig derpaa ned over ſin Herre, for af ſit eget Legeme at danne ham et Skjold imod Tjendens Rugler, og han ſik virkelig adſkillige Streifs ſkud, der vare hans Herre tiltænkte. En Underofficeer ved den ſaarede Culcain's Compagni ſaae i en Traſtand ſin Superieurs Fare og ſvor ved ſin Dolk: „at han vilde frelſe ſin Cheſ, eller døde.“ Han iilte derhen med ſine Folk og frelſte baade Herren og Tjeneren*).

*) Det er ſkade, at Forfatteren ikke har vidſt at nævne denne Tjener og denne Underofficeer; thi begges Navne

Det gik ikke meget alvorligt, eller blodigt til i denne Kamp; men Fordelen var paa Mac-Kenziernes, eller Insurgenternes Side; thi de mistede kun een Mand, mens dens Regeringens Tropper havde adskillige baade Dræbte og Saarede. De bleve nødte til at trække sig tilbage, uden at kunne drive Fjenden ud af hans faste Stilling og de maatte efterlade deres egne Saarede paa Baldepladsen. Man siger at de Seirende erpederede Mange af disse med deres Dolke. Men endstjondt Mac-Kenzi-erne ved denne Leilighed vandt en lille Seier, var den dog ikke stor nok, for at opmuntre dem til at vedblive deres begyndte Foretagende; især da deres Chef, Lord Seaforth, var bleven haardt saaret og ikke længere kunde anføre dem. De besluttede derfor at adsplitte sig den samme Aften, saasnart det blev mørkt; og dertil vare de saameget mere tvungne, som adskillige af deres Bundsforvandter ikke havde isinde at vedblive eller fornye Kampen. Een Clan, for Exempel, var bleven laant til Seafort, alene for at hjælpe ham den Dag; men under den udtryffelige Betingelse fra deres Chefs Side, at hvad Udfald Slaget endogsaa fik, skulde de vende tilbage for end den næste Morgen; da denne Leiligheds-Hjelp alene skulde ansees, som en venstabelig Villighed, han som Nabo viste imod Lord Seaforth.

Den saarede Lord Seaforth tilligemed Tullibardine og Marischal undveeg til Fastlandet. De 300 Spanier strakke Geværer den næste Dag og overgave sig som

— især Tjenerens — fortjente vist nok et udsødeligt Hædersminde i Historien. Men de vare jo ikke Adelsmænd, blot ædle Mænd. — Dog er deres ædle Daad upaatvivleligt bleven paastjønnet af deres Samtidige.

Krigsfanger. Slaget ved Glenshiel kan kaldes den sidste svage Funke af den i Aaret 1715 antændte Insurrections-Ild, som lykkeligvis udslukkedes af Mangel paa Næring. Et løst Røgte gik rigtig nok, at Marischal var landet igjen, og derved havde en Mængde af de ivrigste Jacobiter nær bleven lokket til at rykke ud i Felten een Gang endnu. Men dette falske Røgte blev imodsigt, førend de fik Tid til at gjøre dette ubesindige Skridt.

Efter at Thronens Grundvold saaledes var bleven rystet ved Insurrectionen i 1715 — 16, kunde det vel ventes, at Regeringen vilde alvorligt undersøge Aarsagerne, hvorfor de høilandske Elaner vare saa farlige for den offentlige Rolighed, og at den vilde tage passende Forholdsregler for at forebygge, at deres beredvillige Tapperhed ikke skulde blive misbrugt til at ødelægge baade dem selv og andre. De engelske Ministre forsømte dog derfor ikke, at tage deres Tilflugt til de mere virksomme og isinesfaldende Tvangsmidler, at undertvinge dem ved militair Magt; hvilket nødvendigt er og maa være det første Middel en Regering i flige Tilfælde kan gribe til, endskjøndt det langt fra ikke er det varigste, til i Tidens Længde at vedligeholde Fred og Rolighed. Endskjøndt den Befaling, at afvæbne Høilænderne, i mange Tilfælde var bleven eluderet, var den dog saa almindeligt bleven efterkommet, at det overalt gav Anledning til Klager over Plyndring af bevæbnede Bander, som de afvæbnede Landbeboere nu ikke havde Midler til at forsvare sig imod. Disse Klager vare ikke ugrundede; men de bleve overdrevne af Simon Fraser (nu kaldet Lord Lovat) og af Andre, der ønskede at erholde Baaben for deres Vasaller

og Underhavende, for at kunne ved Leilighed benytte sig af dem til at udføre deres egne private Hensigter.

I Anledning af alt dette blev, i Aaret 1724, en Bestalling eller Fuldmagt, med Kongens egenhændige Underskrift, udstædt til Felt-Marskalk Wade, en dulig og erfaren Officeer, hvorved han fik nøagtige Instructioner, at undersøge og indberette, hvorledes Tilstanden var i Høilandene — hvilke de bedste Forholdsregler vare, for at holde Lovene i Kraft og for at beskytte de Forsvarssøse — samt hvorledes den bedste Samfærsel kunde aabnes igjennem hele Landet, eller hvad andre Midler, der kunde anvendes, for at tilveiebringe Orden og Rolighed i disse saa længe forstyrrede Districter. I Aaret 1725 blev en ny, ligeledes egenhændig Fuldmagt udfærdiget til den samme Officeer og i den samme Hensigt; og, ifølge Marskalkens Indberetninger og Forslag, bleve adskillige vigtige Forholdsregler tagne. Clanen Mac-Kenzierne havde i flere Aar negtet at gjøre Regnskab for Indkomsterne af Seaforth's confiskerede Godser, eller at betale deres Afgifter til den af Regeringen ansatte Oppebørsels Betjent; men havde betalt dem til en af dem selv antagen Factor, som aabenbart bragde disse Penge til den landsflygtige Karl. Denne Uorden og Gjenstridighed blev nu standset, og Clanen tvungen til at underkaste sig, og aflevere sine Vaaben; dog eftergav Regeringen dem ædelmodigen de Afgifter, som de, i deres haardnakkede Trofskab imod Seaforth, allerede havde betalt og sendt til ham. Andre Claner underkastede sig ligeledes og lod i det mindste som de afleverede deres Vaaben, endsskjøndt mange af de meest brugbare Vaaben bleve holdte tilbage af de Claner, der vare fjendeligt sindede imod Regeringen. Et beværnet Skib blev stationeret paa Søen Lochness, Trede Deel.

for at beherske Kysterne af denne store og vidtudskaarne Søe. Nogle gamle Baracker bleve istandsatte og andre opbyggede af ny, for deri at lægge Garnisoner af regulære Soldater.

Kong Wilhelm havde indført en anden Forhøldelsesregel, hvis Gavnlighed var meget tvivlsom, og derfor af Georg den Første var bleven affættet; men som man nu igjen tog sin Tilflugt til. Den bestod i at oprette nogle saakaldte uafhængige eller frivillige Compagnier, for at sikre Fred og Roilighed i Høilandene og for at undertrykke de Røverbander, som foretog saa dristige Røvertog. Disse Compagnier bestode af Høilændere, der vare klædte og væbnede paa deres egen særdeles Maade og bleve satte under saadanne Mænds Commando, der vare Regeringen hengivne, eller som man ansaae for at være det, og som havde en stor Indflydelse i Høilandene. Man sagde med Rette, at saadan en Militse, der kjendte Landets Sprog og Skikke, kunde udrette mere i at standse, eller forebygge saadanne Røvertog, end ti Gange saa mange regulære Tropper. Men paa den anden Side havde Erfaring lært, at de simple Soldater i saadanne frivillige Corps ofte, formedelst Slægtskab, Kammeratskab, eller af andre Bevæggrunde, saae igjennem Fingre med Tyve og Røvere, eller gjorde sig Umage for, at saae flige Forbrydelser bilagte og nedbysse. Deres Officerer bleve ogsaa beskylde for, at de skuffede Regeringen ved falske Mandtalslister, saa at de ikke virkelig holdte det Antal de angave; men især kunde der ikke meget stoles paa de høilandske Chefers Troskab, ikke engang paa dem, der allermæst stillede sig an, som om de vare Regeringen hengivne; og derfor var det en meget usikker og tvivlsom Politik, at oprette igjen disse Compagnier af sorte Sol-

dater (eller Graaskjoler), som de bleve kaldede, for at skjelne dem fra de regulære Tropper, som formedelst deres nationale røde Uniform bleve kaldede de røde Soldater. Alligevel blev der oprettet igjen sex Compagnier af disse uafhængige Tropper.

Marsskalk Wade havde ogsaa Magt til at pardonere Fredløse eller Andre, der vare udsatte for Straf, som Landsforrædere, formedelst Deeltagelse i den sidste Rebellion, naar de underkastede sig; og han imodtog derfor Mange saadanne af dem og tilfagde dem Kongens Naade og Tilgivelse. Han gav ogsaa Mange Tilladelse til at bære Vaaben, for at kunne forsvare deres egne Personer og Eiendomme; saasom Skovbetjente, Dvæghandlere og Drivere, eller andre reisende Handelsmænd. I hans hele Fremgangsmaade imod Høilænderne fremstinnede der et almindeligt Karactærtræk af Menneskelighed og fornuftig Adfærd, hvilket derfor ogsaa gjorde ham almindelig yndet af Folket; selv da naar han udførte Ordre, som de betragtede med den yderste Grad af Ekinsyge og Mistanke.

Jacobiterne og deres Tilhængere gjorde imidlertid alt hvad der stod i deres Magt, for at forhindre og afbryde alle de Forholdsregler, der bleve tagne for at omdanne Høilænderne til et fredeligt og kultiveret Folk. De modarbejdede alle disse Regeringens fornuftige Planer, dels ved Breve fra Udlandet, dels ved dulige Agenter, som i den Hensigt gennemreiste Landet. Den Ordre, at afvæbne hele Folket, skilbrede de med de meest forhadte Farver; og et frit Folks Følelser af Beskæmmelse og Harm, ved at see sig berøvet Midlerne til Selvforsvar, ere desuden allerede saa stærke, at det neppe er muligt at forøge d.m. Og den Lære havde

Erfaring allerede givet dem, at dersom de kunde undgaa Regeringens Forsøg paa at fratage dem deres naturlige Rettigheder og deres lovlige Eiendom, enten ved en skuffende og kun tilsyneladende Aflevering af deres Vaaben, eller ved at give sig til saadanne Haandteringer, der kunde forntaae Regeringen til at lade dem beholde deres Vaaben, enten ved at lade sig engagere til de uafhængige Compagnier, eller ved Tillsidelse under andre Paaskud, saa vilde det ikke være nogen Skam for undertrykte Mænd, at møde Magt med Lisi, for derved at eludere de ubillige og urimelige Fordringer, som de ikke aabenbart kunde imodstaae. Meget af den Rolighed, der blev opnaaet ved Marskalk Wades Forholdsregler, var derfor kun tilsyneladende. Den gamle General roste sig af: „at han havde bragt det dertil med Høilænderne, at istedet for at de altid for gik bevæbnede med Sverer, Sværd, Daggertter og Pistoler, saa man dem nu gaae til Kirke, til Torv og til Marked blot med en Stok i Haanden.“ Men han var imidlertid uvidende om hvormange tusinde Vaaben, der deels vare bragte iland fra de spanske Fregatter i Aa et 1719, deels paa andre Maader indførte i Landet og laae skjulte i Huler og andre hemmelige Steder, færdige til at bruges i paakommende Tilfælde.

Men Marskalk Wades meest kjæmpemæssige Arbejde, og som han udførte med det fuldkomneste Held, var Anlæget af militaire Landeveie igjennem de ubæne og øde nordlige Districter, hvorved han forskaffede en sikker og fri Passage for regulære Tropper i et Land, hvorom man kunde sige — saalænge det var i sin raa, naturlige Tilstand — at ethvert Bjerg var en af Naturen anlagt Fæstning, og enhver Dal et Væs, der kunde forsvares. De saakaldte Væie igjennem Høilandene

havde hidtil ikke været andet end Fodstier, dannede i Al-
dens Længde ved Menneskeskødder, eller af de Creature,
som de dreve foran sig; og disse Fodstier vare paa mange
Steder afbrudte eller ufremkommelige, formedelst nedstyrtede
Klipper, Moradser, Vandstrømme og alle de Arter af
Hindringer, der findes i et ubanet og utilgængeligt Land,
hvor en Fremmed, ukjendt med denne Labyrinth af Fod-
stier, endstjøndt han ingen fjendtlig Modstand fandt,
maatte mistvivle om at kunne fortsætte sin eenlige Van-
dring; men hvor Passagen for en Hær af regulære
Tropper, med Cavalleri, Artilleri og Baggage, var aldeles
umulig. Men ved Soldaternes Arbejde, under Mar-
skalk Wades Bestyrelse, og ved en overordentlig Anstren-
gelse af Dulighed og Flid, bleve disse ubanede Fodstier
forvandlede til ypperlige brede og faste Landeveie, paa
en saa varig Grundvold at de bestandigt siden hans Tid
have givet en fri og aaben Samfærdsel igjennem alle Dis-
tricter af de flotte Øilande.

To af disse Landeveie løbe fra Lavlandene ind
imellem Bjergene: den ene ved Grieff nær ved Stirling;
den anden ved Dunkeld, ikke meget langt fra Perth.
Efter at disse to Grene af Landeveien have gennemlø-
bet Bjergene til begge Sider i forskellige Retninger, for-
ene de sig igjen ved Dalnacardoch. Derfra fører en
enkelt Linie til Dalwhinny, hvor Veien igjen deler sig
i to Arme. Den ene af disse løber nordvest igjennem
Garriemore og op ad det frygtelige Pas ved Corryarick til en
ny Fæstning, opført af Marskalk Wade og kaldet Fortet
Augustus. Den anden Linie strækker sig fra Dalwhinny
nordligt til Ruthvens Baracker i Lochaber og derfra til
Inverness. Fra denne Stad gaaer den igjen i en næ-
sten lige vestlig Retning til Fortet Augustus og til Wil-

helmsfort, hvor den løber igjennem de Egne, der ere beboede af Cammeronianerne, Mac-Donalderne og andre mod Regeringen meest opsætsige Elaner.

Man kan nok forestille sig, at Høilænderne den Gang ikke vare ligegyldige ved at see, at deres Lands naturlige Forsvar og Utilgængelighed blev tilintetgjort, og at de mørke Bildtnisser, som havde været ugjennemtrængelige for Romerne, nu bleve gjorte tilgængelige næsten i enhver Retning for Regeringens regulære Tropper. Man kan tænke sig, at det bedrovede dem, som Eløifningen af en uindtagelig Fæstning maatte bedrove Indvaanerne af det Land, den havde beskyttet; og at den Bekymring de følte, ved at see deres hidtil utilgængelige Dale blive aabnede og udsatte for en fjendtlig, eller i det mindste fremmed Magt, maatte være liig den, hvormed de opgave og afleverede deres Fædres Baaben. Men disse Følelser og Omstændigheder ere nu ophørte; og de høilandske militære Landeveie ville altid vedblive at være en uslægtelig Fordeel for de Landstrækninger de gjennemløbe, endskjøndt de nu ikke mere behøves, for at dæmpe nogen besværgtet Insurrection; og de ville længe tjene Efterverdenen til et Mindesmærke paa et med Dulighed og Taalmodighed udført Kæmpeverk, der ikke vilde være de gamle Romere uværdigt. Det var ogsaa efter Romernes Exempel, at Soldaterne bleve brugte til dette besværlige Arbejde, hvortil de bleve gjorte villige, ved at give dem et ubetydeligt Tillæg til deres Sold. Og dette Foretagende lykkedes saa vel, at man maa forundre sig over, at offentlige Arbejder ikke oftere ere blevne udførte paa denne Maade.

Andre meget roeseværdige Indretninger bleve ogsaa indførte af Regeringen og dens Venner, sigtende til at

forbedre Høilandene; men da de vare af en Art, der ikke kunde frembringe nogen velgjørende Virkninger, førend efter en lang Række af Aar, bleve de kun Skjodesløst overholdte og paadrevne. Disse nye Indretninger angik fornemmeligt denne vilde Folkeslægts Opdragelse og den nødvendige Omsorg for at undervise den opvoksende Generation i Moral og religiøse Grundsætninger; men den Parlaments-Aet, der blev udsærdiget i dette Niemed, viste sig meget utilstrækkelig og uvirksom. De Anstængelser og Bekostninger, som det burde have været hele Nationens Sag at paatage sig, bleve tildeels besørgebe af en Forening, kaldet: Selskabet for Christendommens Udbredelse i Høilandene og paa Verne. Dette Selskab lod bygge Kirker og Skoler paa forskjellige Steder, som de tillagde de nødvendige Fonde, og udrettebe derved mere til Folkets Oplysning i dette Land, end nogen af de Fyrster, der indtil den Tid havde regeret i eller over Skotland.

Men imedens Marskalk Wade saaledes var beskæftiget med at stifte Fred og Rolighed i Høilandene, og gjøre dem tilgængelige for militaire Tropper, udbrød der i Lavlandene en Anledning til Misfornøielse, som truebe med alvorlige Følger. Regeringen ønskede nu at gjøre Intraderne af Skotland til en Indkomsts-Kilde for Skatkammeret; da de Skatter, der hidtil vare indkomne af Skotland, neppe vare tilstrækkelige til at vedligeholde de offentlige Stiftelser og Indretninger i det Rige og til at betale og underholde de Tropper, som det var nødvendigt at holde der, for den almindelige Ordens og Roligheds Skyld. Regeringen ønskede derimod at disse Indtægter af Skotland skulde give et Overflud; men de misundelige Jacobiter sagde, at det nærmeste Niemed, med de

nye tilsigtede Skatter var fornemmeligt at finde Midler i Skotland selv til at betale en Udgift af omtrent ti Guineer om Ugen, som man havde tilstaaet ethvert skotsk Parlaments-Medlem for at kunne leve standsmæssigt i London. Denne Udgift havde hidtil gaaet af den almindelige Statskasse; men nu — sagde Jacobiterne — havde Sir Robert Walpole ladet de skotske Parlamentsherrer vide, at de maatte sørge for at udfinde en Maade, hvorledes de kunde tage denne Sum af Skotlands egne Indkomster, eller — som et meget betydningsfuldt Ord sprog siger — de maatte herefter mage det saaledes, at de kunde binde deres Strømper op med deres egne Strømpabaand.

For altsaa at gjøre Indkomsterne af Skotland mere indbringende for Statskassen, blev det besluttet, at lægge en Skat paa alt det Godtøl (Ale), der blev brygget i Skotland, af sex Styver paa hver Tonde. Da der blev gjort en fortviolet Modstand i Parlamentet imod dette Forslag, blev Skatten nedsat til det Halve: til tre Styver pr. Tonde; og med denne Moderation lode de skotske Medlemmer sig tilfredsstille; men Forslaget blev derfor ikke b.dre optaget i Skotland; thi det vilde forhøje Prisen paa en daglig Fornødenhed; og de fornemteste Stæder i Skotland, tilskyndede af dem, der fandt en Interesse i at ophidsse Folket, belovede sig paa at imod sætte sig dette Paalæg, hvad de endog saa skulde vove derved.

Staden Glasgow, som i Aaret 1715 havde udmærket sig saa meget ved sin Hengivenhed imod Regeringen, var nu i Spidsen for denne Modstand; og paa den Dag, da denne ny Afgift skulde begynde, erklærede Folkets almindelige Stemme i den Stad, at de vilde ikke under-

løste sig denne Skat. Barricader af Streen bleve opreiste uden for Bryggernes Døre og alle Toldbetjenter bleve advarede, at holde sig derfra. Da disse urolige Symptomer viste sig, bleve to Compagnier Fodfolk, under Capitain Bushells Commando, affendte fra Edinburg til Glasgow, for at forekomme videre Uorden. Da disse Soldater ankom til Glasgow, fandt de at Pøbelen havde bemægtiget sig Casernen og Bagthuset, og negtede dem Udgang dertil. Borgemeesteren i Staden, som enten var en Eujon eller en Forræder, overtalede Capitain Bushell til at indkvartere sine Folk i Staden, uden at være i Besiddelse af Bagthuset, eller noget andet Sted, passende til Alarmsplads eller Samlingssted. Pøbelen blev alt mere og mere rodsjom og rettede kort derefter sit Raseri imod Sir Daniel Campbell af Shawfield, Medlem af Underhuset, som Deputeret for Glasgow og de øvrige, i samme Valgdistrict liggende Kjøbstæder. Hans Bolig, den Gang den prægtigste Bygning i Glasgow, blev aldeles ødelagt. Pøbelen brød ogsaa ind i hans Wiinkjelder og fandt i de der værende Vine og Liquører en ny Ophidselse for deres Raseri. Alt dette skede uden Modstand af Byens Vrigthed, endskjønt Capitain Bushell tilbød Hjælp af sine Soldater, for at overholde Fred og Rolighed.

Den næste Dag tog Borgemeesteren dog Med til sig og lovede at opbryde Døren til Casernen, og lod Soldaterne vide, at de nu kunde begive sig derhen. Een eller to af Uroslifterne bleve ogsaa grebne. Paa disse Tegn til at Vrighedens Mjødighed levede op igjen, lod Pøbelen Alarmtrommen slaae og samlede sig i en mere talrig og frygtelig Hob end nogensinde. De omringede derpaa Bushells to Compagnier, skjeldte Soldaterne ud

og kastede Stene paa dem, saa at de tilsidst bleve nødt til at flyde paa Pøbelen, hvorved ni Mand bleve dræbte og mange Andre saarede. Oprørerne lode sig dog ikke derved forbluffe; men ringede med Stormkloffen og brød ind i Stadens Tøishuus, hvor de bemærgtigede sig alle de Gerværer, de kunde finde, og fortsatte deres Angreb paa Soldaterne. Efter Borgemeisterens Ordre og Anmodning trak Capitain Bushell sig nu med sine Soldater tilbage til Fæstningen Dunbarton; men blev forhaanet og forfulgt af Pøbelen en Tredeleel af Vien.

En saa frygtelig Tumult maatte naturligtviis opvække Regeringens Fortørnelse; og den navnkundige Sir Duncan Forbes, den Gang kongelig General-Fiscal, blev sendt til Glasgow, ledsaget af en betydelig militair Magt, baade Cavalleri, Infanteri og Artilleri, for at undersøge Sagen. Mange Trudsler bleve udstædte imod Oprørerne; og Dorighedspersonerne bleve haardt irettesatte for Pligtforsømmelse; men Forbes var en koldfindig og klog Mand: han undgik de Banffkeligheder og Ubehageligheder, han ved Folkets ophidsede Stemning let kunde have udsat sig for, dersom han havde holdt strengt Forhør og taget Dom, efter Lovens Strengheid, over de Forbrydere han muligt kunde faae overbeviste; saa at Sagen blev dypset ned og gjorde mindre Opsigt, end man kunde have ventet; og det blev forsikket, at dette Opløb ikke havde nogen politisk Tendens. Den simple Folkelasse i Glasgow — sagde man — var maaskee vel bleven opvildset af nogle jacobitisk-sindede Formænd, til at begynde og fortsætte disse Uroligheder; men Folket selv havde ikke dermed havt anden Hensigt, end den at kunne drikke deres Fjirskillingssøl ubeskattet.

I Edinburg forholdte Indvaanerne sig mere roligt i Anledning af denne ny Skat, end i Glasgow; thi endskjøndt denne Udpræsing var dem ogsaa meget forhad, mødte de sig den dog ikke ved nogen aabenbar Volds Udøvelse; men alene ved en kold Gjenstridighed. De fornemmeste Bryggere truede med at nedlægge deres Næringsvei, og erklærede: „at dersom dette Paalæg skulde vedblive, saa vilde de ikke mere brygge Ale til at forsyne Publicum. Men den øverste Vrighed gav den Resolution: at Bryggerne havde ingen Ret til at unddrage sig fra deres sædvanlige Bedrift; og da Bryggerne i deres Svar derpaa formeente: at de ikke lovligt kunde tvinges til at fortsætte deres Næringsvei, naar den var forbundet med Tab, led Vrigheden denne deres Protest offentligt brændes af Bøddelen, og forsikrede dem om, at de havde kun Valget imellem to Ting: enten Fortsættelsen af deres Bedrift, eller Fængsel. Fire af de meest Gjenstridige bleve virkelig fængslede i Fængsel, hvilket meget rokkede de andres Standhaftighed. Endelig betænkte de sig og overveiede, at denne Byrde dog ikke behøvede at falde paa dem selv, men paa deres Kunder; hvorfor de igjen begyndte deres sædvanlige Haandt ring og betalte roligt den paa deres Al lagte Afgift.

Ende paa den tredie Deel.

Trykfeil i tredie Deel.

Pag:	13	Linie 4	staar:	Prælatskabet	læs!	Prælatskabet
	47	—	20	—	om anden	— om en anden
	48	—	7	—	Elv	— Elv
	54	—	17	—	oprette	— oprette
	70	—	2 og 3	—	Zern, Scepter	— Zern=Scepter
	72	—	15	—	optog	— optoge
	75	—	32	—	egne	— egen
	77	—	4	—	hans Barber	— Hans Barber
	96	—	19	—	faaae	— faae
	102	—	9	—	Meningee	— Meninger
	133	—	16	—	pludse	— pludseligt
	146	—	1	—	Arthur	— Arthur
	164	—	17 og 18	—	at at miste	— at miste
	171	—	3	—	euordntlige	— yordentlige
	185	—	8	—	Corps	— Corps
	188	—	5	—	Foster	— Forster
	220	—	6	—	Infanteri	— Infanteri
	227	—	26	—	Landgand	— Landgang
	287	—	14	—	Høitændere	— Hollændere
	295	—	(5	—	(Jarlen af	— (Jarlen af Mar,
		og (6			(Marischal og	(Marischal og
	310	—	4	—	i Mobstander	— Mobstander
	312	—	29	—	hvævgjerrig	— hævgjerrig

X

